

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
37-ої СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«УЧАСТЬ МОЛОДІ У РОЗБУДОВІ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ КРАЇНИ»**

**18-19 березня 2025 року,
м. Миколаїв, Україна**

**Миколаїв
2025**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ 37-ої СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«УЧАСТЬ МОЛОДІ У РОЗБУДОВІ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ КРАЇНИ»**

**18-19 березня 2025 року,
м. Миколаїв, Україна**

Миколаїв

2025

УДК 657-024.11:658.1

О-16

Друкується за рішенням вченої ради обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету (протокол №7 від 24.03.2025 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шебанін В.С., д-р техн. наук, професор, академік НААН, в.о.ректора МНАУ; **Біліченко О.С.**, канд. екон. наук, доцент, в.о.декана обліково-фінансового факультету МНАУ; **Дубініна М.В.**, д-р екон. наук, професор, завідувачка кафедри обліку і оподаткування МНАУ; **Потривасєва Н.В.**, д-р екон. наук, професор, завідувачка науково-дослідним відділом МНАУ; **Сіренко Н.М.**, д-р екон. наук, професор, завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування МНАУ; **Довгаль О.В.**, д-р екон. наук, професор, завідувачка кафедри економічної теорії і суспільних наук МНАУ; **Шарата Н.Г.**, д-р пед. наук, професор, проректорка з науково-педагогічної та виховної роботи і підвищення кваліфікації МНАУ; **Побережець Г.С.**, канд. іст. наук, доцент, в.о. завідувачки кафедри українознавства МНАУ.

Результати можуть бути використані для подальших досліджень, формування наукових ідей.

Напрями розвитку FinTech в Україні

Дар'я Цапик,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
та страхування (першого) бакалаврського рівня вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Тетяна Нестерчук,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок другого (магістерського) рівня вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація.** У роботі розглядаються основні напрями розвитку фінансових технологій (FinTech) в Україні, зумовлені цифровою трансформацією економіки та зростанням попиту на інноваційні фінансові послуги. Окреслено ключові аспекти цифрового банкінгу, мобільних платежів, блокчейн-технологій, InsurTech, альтернативного кредитування та регуляторних ініціатив. Особлива увага приділена впровадженню штучного інтелекту та великих даних у фінансову сферу. Визначено перспективи подальшого розвитку галузі та фактори, що впливають на її динаміку.*

***Ключові слова:** FinTech, цифровий банкінг, мобільні платежі, блокчейн, InsurTech, альтернативне кредитування, фінансові технології, штучний інтелект, великі дані, регулювання.*

Фінансові технології (FinTech) в Україні розвиваються стрімкими темпами, зумовленими цифровізацією економіки, зростанням попиту на інноваційні фінансові послуги та необхідністю адаптації до глобальних викликів. Одним із ключових напрямів розвитку є цифровий банкінг, що передбачає впровадження необанків, мобільних застосунків для фінансових операцій та оптимізацію користувацького досвіду. Українські банки активно інтегрують штучний інтелект та машинне навчання для персоналізації фінансових послуг, автоматизації обробки транзакцій та підвищення рівня безпеки.

Іншим важливим аспектом є розвиток платіжних систем та електронних грошей. Поширення цифрових гаманців, технологій безконтактних платежів та використання криптовалют сприяє підвищенню швидкості та зручності фінансових розрахунків. Регуляторні органи України активно працюють над створенням правового поля для забезпечення прозорості фінансових операцій та захисту прав споживачів [2].

Важливою складовою FinTech-екосистеми є розвиток блокчейн-технологій, які знаходять застосування не лише у сфері криптовалют, а й у забезпеченні безпеки фінансових транзакцій, управлінні цифровими активами та реалізації смарт-контрактів. Українські стартапи та фінансові установи активно досліджують можливості блокчейну для підвищення ефективності фінансових сервісів.

Значну роль відіграє розвиток InsurTech – цифрових технологій у страхуванні, що дозволяють автоматизувати процеси оцінки ризиків, оформлення полісів та врегулювання страхових випадків. Використання великих даних (Big Data) та штучного інтелекту в страховій галузі сприяє підвищенню рівня прогнозування ризиків та персоналізації страхових продуктів.

Окрему увагу приділено кредитним технологіям, зокрема альтернативним моделям кредитування, таким як P2P-кредитування та краудфандинг. Ці фінансові механізми розширюють доступ до фінансування для малого та середнього бізнесу, а також фізичних осіб, зменшуючи залежність від традиційних банківських установ.

Загалом, розвиток FinTech в Україні сприяє підвищенню рівня фінансової інклюзії, стимулює конкуренцію у фінансовому секторі та сприяє його адаптації до викликів цифрової економіки. Перспективи подальшого розвитку цієї сфери пов'язані з удосконаленням нормативно-правової бази, інтеграцією новітніх технологій та активною співпрацею між фінансовими установами та технологічними компаніями [5].

Фінансові технології (FinTech) в Україні демонструють динамічне зростання, що зумовлене цифровою трансформацією економіки, підвищенням попиту на швидкі та зручні фінансові послуги, а також необхідністю адаптації до світових тенденцій. Основними напрямками розвитку цієї сфери є цифровий банкінг, мобільні платежі, блокчейн і криптовалюти, InsurTech, альтернативне кредитування та регуляторні інновації.

Цифровий банкінг посідає провідне місце у FinTech-секторі України. Завдяки активному впровадженню мобільних банківських платформ, онлайн-сервісів та технологій штучного інтелекту банки значно розширюють спектр своїх послуг. Використання чат-ботів, голосових помічників та автоматизованих алгоритмів аналізу фінансової поведінки клієнтів сприяє персоналізації обслуговування та підвищенню його якості.

Сфера мобільних платежів та електронних грошей зазнала суттєвого прогресу завдяки поширенню безконтактних технологій, QR-кодів і цифрових гаманців. Інтеграція фінансових послуг у мобільні застосунки дозволяє користувачам здійснювати платежі, перекази та інші операції в режимі реального часу. Важливу роль у цьому процесі відіграє посилення кібербезпеки, що передбачає використання багаторівневої аутентифікації та біометричних даних.

Блокчейн-технології стають основою для інновацій у сфері фінансових послуг. Окрім використання криптовалют, блокчейн застосовується для забезпечення прозорості транзакцій, управління цифровими активами та реалізації смарт-контрактів. Українські FinTech-компанії та державні установи розглядають можливості впровадження блокчейну для реєстрації фінансових операцій, електронного документообігу та ідентифікації клієнтів [1].

InsurTech активно розвивається завдяки цифровізації страхових послуг, що включає автоматизацію процесів укладання договорів, аналіз ризиків на основі

великих даних та застосування штучного інтелекту для оцінки страхових випадків. Використання алгоритмів машинного навчання сприяє зниженню витрат на обробку заявок та підвищенню точності прогнозування ризиків.

Альтернативне кредитування, включаючи P2P-кредитування та краудфандингові платформи, розширює можливості фінансування для підприємців та фізичних осіб. Завдяки новітнім алгоритмам скорингу та аналізу кредитоспроможності процес отримання позик стає швидшим та ефективнішим. Українські FinTech-компанії впроваджують інноваційні рішення, що дозволяють знижувати ризики неповернення кредитів та покращувати умови фінансування.

Регуляторні інновації спрямовані на створення сприятливого середовища для розвитку FinTech-галузі. Національний банк України активно працює над модернізацією законодавчої бази, впровадженням регуляторних пісочниць для тестування нових фінансових продуктів і вдосконаленням механізмів захисту прав споживачів фінансових послуг [3].

Розвиток FinTech в Україні відкриває нові можливості для підвищення фінансової інклюзії, оптимізації банківських процесів та стимулювання конкуренції на ринку фінансових послуг. Подальший прогрес у цій сфері залежатиме від технологічних інновацій, співпраці між державою та бізнесом, а також формування ефективної нормативно-правової бази для регулювання цифрових фінансових послуг.

Список використаних джерел:

1. Абрамова А. С., Жаворонок А. В. Дослідження розвитку FinTech: кейс для країн Східної Європи. *Збірник наукових праць*. 2020. Вип. 23. С. 75-89. URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua>.
2. Замковий О., Котенко Т. FinTech-трансформації та їх вплив на сталість розвитку фінансових ринків та інститутів в Україні в екосистемі корпоративної культури. *Економіка та суспільство*. 2022. №26. С. 56-70. URL: <https://economyandsociety.in.ua>.
3. Калашнікова Т. В., Самохіна С. А. Розвиток ринку фінансових технологій в Україні як фактор сприяння фінансовій інклюзивності. *Економічний аналіз*. 2018. Вип. 20. С. 58-73. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua>.
4. Терентьева К. Є. Фінансова інклюзія як стратегічний напрямок розвитку FinTech в Україні. *Фінансові перспективи*. 2023. Вип. 31. С. 92-107. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua>.
5. Чубарь О. Г., Мінкович В. Т. Ринок FinTech в Україні: особливості та перешкоди розвитку. *Фінансовий ринок України*. 2018. Вип. 12. С. 41-55. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua>.

Abstract. *The paper examines the main directions of financial technology (FinTech) development in Ukraine, driven by the digital transformation of the economy and the growing demand for innovative financial services. The key aspects of digital banking, mobile payments, blockchain technologies, InsurTech, alternative lending, and regulatory initiatives are outlined. Particular attention is paid to the introduction of artificial intelligence and big data in the financial sector. Prospects for further development of the industry and factors influencing its dynamics are identified.*

Key words: *FinTech, digital banking, mobile payments, blockchain, InsurTech, alternative lending, financial technologies, artificial intelligence, big data, regulation.*

Науковий керівник:

Сіренко Н.М.,

д-р екон. наук, професорка,

завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування

УДК: 336.76

Актуальні проблеми модернізації фінансової системи України

Васильєва Карина,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Висвітлено ключові тенденції та проблеми трансформації національної фінансової системи, узагальнено характерні риси кризової ситуації, що склалася в Україні, а також проведено аналіз проблемних питань у розвитку банківського та парабанківського секторів країни.*

***Ключові слова:** Україна, проблематика, фінансова система, тенденції.*

Фінансову систему держави можна розглядати з кількох перспектив. З одного боку, як сукупність фінансових інститутів, які беруть участь у формуванні та використанні централізованих і децентралізованих фондів коштів. Це дозволяє здійснювати фінансову діяльність держави, а також мобілізувати, розподіляти та використовувати ці фонди для виконання основних завдань і функцій, встановлених державою та органами місцевого самоврядування.

З організаційної точки зору фінансову систему можна розглядати як комплекс органів державної влади та місцевого самоврядування, які в межах своєї компетенції здійснюють управління фінансовою діяльністю держави, а також підприємств, установ і організацій, що беруть участь у цій діяльності.

Фінансова система з точки зору економіки є значно ширшою за традиційне уявлення. Вона охоплює державні фінанси, які включають державний бюджет, цільові фонди, державний кредит і фінанси державних підприємств. До її складу входять також фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси, до яких належать валютний ринок, фінансові ресурси міжнародних організацій і діяльність фінансових інституцій. Окрім того, важливу роль відіграє фінансовий ринок, де функціонують кредитний ринок, ринок грошей, ринок капіталів, а також ринок цінних паперів (фондовий ринок) [3].

Сьогодні основний напрямок діяльності Національного банку України в монетарній сфері має зосереджуватися на таких ключових аспектах: удосконалення системи прийняття рішень у рамках монетарної політики та її операційних механізмів; використання чистих міжнародних резервів, чистих внутрішніх активів, а також обсягу монетарної бази як операційних орієнтирів для реалізації монетарної політики [1].

Ефективне регулювання грошової маси має здійснюватися через вплив на ліквідні ресурси, що перебувають у розпорядженні банків. Необхідно посилити значення облікової ставки як ключового інструменту монетарної політики, визначаючи процентні ставки за інструментами управління ліквідністю в тісному зв'язку з її рівнем. Важливим аспектом є підвищення підзвітності та налагодження діалогу Національного банку України з ринком і суспільством для формування прозорих інфляційних очікувань та підтримки зваженого ухвалення рішень. У міру стабілізації грошово-кредитного ринку передбачається поступове скасування адміністративних обмежень, впроваджених раніше для запобігання дисбалансу у платіжному балансі [2].

Підсумовуючи, слід підкреслити, що реформи в Україні мають охоплювати всі напрями та кожен підсистему фінансової системи, зокрема як банківський сектор, так і небанківські установи. Україна неодноразово демонструвала свою готовність до комплексного впровадження таких змін. Тож наразі настав час для реального запуску масштабніших і більш динамічних макроекономічних перетворень, результатом яких стане помітний прогрес та створення оновленої правової бази, здатної ефективно вирішувати наявні проблеми.

Україна потребує справді нового економічного курсу, оскільки лише узгоджена національна модель регулювання як загальної економіки, так і фінансової системи зокрема, повинна бути не лише розроблена, а й повністю впроваджена. Модернізація національної фінансової системи є важливим, але недостатнім кроком для переведення всієї економіки на оновлену траєкторію розвитку. Тому критично необхідним залишається створення такої фінансової системи, яка здатна ефективно забезпечувати сталий економічний розвиток завдяки оптимальному перерозподілу фінансових ресурсів у країні.

Список використаних джерел:

1. Allen F. Comparing Financial Systems / F. Allen, D. Gale. – MA : Cambridge MIT Press, 2020. – 520 p.
2. Виноградня В.М. Особливості функціонування фінансових систем в країнах з ринковою економікою / В.М. Виноградня // Екон. вісн. ун-ту. – 2023. – Вип. 20/1. – С. 199 – 205.
3. Фінансова система національної економіки: проблеми розвитку та управління змінами [Текст]: Т. І. Єфименко; Держ. навч.-наук. установа «Акад. фін. упр.». – К.: ДННУ «Акад. фін. упр.», 2022 . – ISBN 978-966-2380-36-1. Т.1 / [Я. Б. Базилук та ін.]. – 2012. – 892 с.

Abstract: *The main trends and problems of the modification of the domestic financial system are considered, the signs of the crisis situation that has formed in Ukraine are systematized, and the problematic aspects of the development of its banking and parabanking sectors are analyzed.*

Keywords: *Ukraine, problems, financial system, trends.*

Науковий керівник:

Сіренко Н.М.,

*д-р. екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК: 657

Система управлінського обліку: ключові елементи та принципи

Діана Чистякова,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: Розглядано систему управлінського обліку як важливий інструмент для ефективного управління підприємством. Описано основні елементи та принципи управлінського обліку, його завдання та роль у прийнятті управлінських рішень. Особлива увага приділяється інтеграції інформації з різних підсистем підприємства та використанню сучасних технологій для автоматизації облікових процесів.

Ключові слова: управлінський облік, внутрішній контроль, принципи управлінського обліку, калькулювання собівартості, бюджетування, автоматизація обліку, прийняття управлінських рішень.

Система управлінського обліку є важливою складовою частиною внутрішнього контролю підприємства. Вона забезпечує необхідну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень, планування, контролю та оцінки ефективності діяльності організації. Основною метою управлінського обліку є надання своєчасної і точнішої інформації, що дозволяє керівникам організовувати процеси ефективно і досягати стратегічних цілей.

Основними елементами системи управлінського обліку є дані, що стосуються витрат, доходів, а також фінансових результатів діяльності підприємства. Важливим аспектом є детальна класифікація витрат за їх видами, що дозволяє аналізувати кожен етап виробничого процесу або надання послуг. Для цього використовуються різні методи обліку витрат, такі як калькулювання собівартості продукції, що дозволяє з'ясувати рівень ефективності використання ресурсів. Всі ці дані є основою для подальшого аналізу фінансової ситуації підприємства і розробки рекомендацій щодо оптимізації ресурсів та витрат [1].

Принципи управлінського обліку визначають, як повинна здійснюватися організація облікової інформації в межах підприємства. Перший важливий принцип — це орієнтація на інформацію, що забезпечує управлінські рішення. Управлінський облік має бути гнучким і здатним швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі або внутрішніх процесах підприємства. Це означає, що інформація, яку збирає управлінський облік, має бути актуальною,

точнішою і детальнішою за дані фінансового обліку, оскільки вона використовується для оперативного прийняття рішень.

Другий важливий принцип — це орієнтація на майбутнє. На відміну від фінансового обліку, який фокусується на минулому, управлінський облік є інструментом планування та прогнозування. Це дозволяє організації прогнозувати фінансові та виробничі результати, а також планувати витрати і доходи. З цією метою використовуються різні методи, такі як бюджетування, фінансові прогнози та аналіз сценаріїв, які допомагають керівництву організувати свою діяльність найбільш ефективно [2].

Третім принципом є системність і комплексність. Управлінський облік має бути частиною загальної системи управління підприємством. Вся інформація, яку збирає управлінський облік, повинна бути взаємопов'язаною і логічно організованою. Всі елементи системи обліку повинні працювати в єдиному процесі, що забезпечує своєчасність і точність прийняття рішень. Це дозволяє знижувати ризики прийняття помилкових рішень через відсутність або неточність даних.

Четвертий принцип — це націленість на внутрішнього користувача. Управлінський облік орієнтований на забезпечення потреб керівництва та інших підрозділів підприємства. Всі дані повинні бути зібрані та представлені у форматі, зручному для розуміння і аналізу. Водночас важливим є надання аналітичних інструментів для прийняття управлінських рішень, таких як звіти, таблиці, графіки та діаграми, що дозволяють швидко отримати необхідну інформацію.

Одним з основних завдань системи управлінського обліку є контроль за виконанням планів і бюджету. За допомогою управлінського обліку підприємства можуть здійснювати моніторинг результатів діяльності, порівнювати їх із запланованими показниками та вчасно коригувати стратегію. Це дозволяє вчасно виявляти відхилення від запланованих результатів і впроваджувати коригувальні заходи, що допомагає мінімізувати ризики і досягати високих результатів [3].

Не менш важливим є інтегроване використання інформації, яка надходить із різних підсистем підприємства. Система управлінського обліку повинна взаємодіяти з іншими інформаційними системами, що дозволяє забезпечити єдину інформаційну базу для прийняття рішень. Це забезпечує зручний доступ до даних з різних аспектів діяльності, таких як фінансові звіти, плани виробництва або закупівельні дані.

Важливою складовою системи управлінського обліку є використання сучасних технологій та автоматизація процесів. Автоматизація дозволяє значно зменшити час, витрачений на збір і обробку інформації, а також підвищити точність облікових даних. Використання програмного забезпечення для автоматизації управлінського обліку дозволяє керівництву швидко отримувати необхідну інформацію і здійснювати аналіз даних в реальному часі.

Загалом система управлінського обліку є важливим інструментом для керівників підприємств, оскільки вона дозволяє оптимізувати процеси

прийняття рішень, покращити контроль за фінансовими потоками і ресурсами, а також досягати стратегічних цілей підприємства. Успішне функціонування цієї системи безпосередньо впливає на ефективність діяльності організації і її здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Лепетан І. М., Гайворонюк О. О. Основні елементи системи управління витратами підприємства. 2024.
2. Мірошніченко О. В., Крухмаль О. В., Хвостенко А. Г. Еволюція управлінського обліку: сутність та принципи. 2022.
3. Мошковська О. А. Теоретико-практичні аспекти включення управлінського обліку в систему управління економічною безпекою підприємства. Галицький економічний вісник, 74(1), 119-131. 2022.

***Анотація:** The article considers the system of management accounting as an important tool for effective enterprise management. The basic elements and principles of management accounting, its tasks and role in making management decisions are described. Particular attention is paid to the integration of information from different subsystems of the enterprise and the use of modern technologies to automate accounting processes*

***Ключові слова:** management accounting, internal control, principles of management accounting, costing, budgeting, accounting automation, management decision-making.*

Науковий керівник:

Сіренко Н.М.,

*д-р. екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК: 336.71

Цифрові платежі та майбутнє безготівкового суспільства

Чижевська Людмила,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Досліджено тенденції розвитку цифрових платежів та їхню роль у становленні безготівкового суспільства. Розглянуто переваги використання електронних фінансових інструментів, а також виклики, пов'язані з безпекою та доступністю. Особлива увага приділяється впливу фінансових технологій на економіку та перспективам їх подальшого вдосконалення.*

***Ключові слова:** цифрові платежі, безготівкове суспільство, фінтех, кібербезпека, електронна комерція.*

Цифрові платежі стають невід'ємною частиною сучасного фінансового середовища. Вони розвиваються завдяки технологічному прогресу та зміні поведінки споживачів. Використання електронних грошей, банківських карток, мобільних додатків та криптовалют значно спрощує проведення фінансових операцій та сприяє зменшенню використання готівки.

Однією з головних переваг цифрових платежів є зручність та швидкість. Традиційні банківські операції часто потребують часу та фізичної присутності, тоді як електронні платежі можна здійснювати миттєво через смартфон або комп'ютер. Це особливо важливо для бізнесу, оскільки прискорення фінансових процесів підвищує ефективність діяльності компаній [1].

Безготівкове суспільство також сприяє підвищенню рівня фінансової безпеки. Використання цифрових технологій дозволяє краще відстежувати грошові потоки, зменшуючи можливості для корупції, шахрайства та незаконних операцій. Крім того, сучасні платіжні системи пропонують багаторівневий захист транзакцій, включаючи шифрування даних та двофакторну аутентифікацію, що мінімізує ризики.

Однак цифрові платежі мають і свої виклики. Основним питанням залишається захист персональних даних та конфіденційності користувачів. Кіберзлочинці постійно вдосконалюють методи атак, тому фінансові установи повинні інвестувати в новітні засоби кібербезпеки для захисту клієнтів. Також важливим аспектом є доступність цифрових платежів для всіх верств населення, включаючи людей похилого віку або мешканців сільських регіонів, де інфраструктура електронних платежів може бути недостатньо розвинена.

Перехід до безготівкового суспільства відбувається у різних країнах з різною швидкістю. У деяких державах, таких як Швеція або Китай, готівка вже майже вийшла з обігу, а мобільні платежі стали основним способом розрахунків. Водночас у багатьох країнах все ще існує потреба у готівці через звички населення або недовіру до цифрових технологій [2].

Майбутнє цифрових платежів залежить від подальшого розвитку технологій та адаптації фінансових систем. Використання штучного інтелекту, блокчейну та біометричної ідентифікації може зробити цифрові фінансові операції ще безпечнішими та ефективнішими. Однак держави та фінансові організації повинні працювати над створенням законодавчих рамок, які забезпечать стабільність фінансової системи та захист прав користувачів.

Зрештою, цифрові платежі відкривають нові можливості для економіки, підвищуючи швидкість та прозорість фінансових потоків. Вони сприяють розвитку електронної комерції, малого бізнесу та міжнародної торгівлі. Перехід до безготівкового суспільства неминучий, однак його успішна реалізація залежить від балансу між технологічними інноваціями, захистом персональних даних та забезпеченням доступності фінансових послуг для всіх громадян.

Ще одним важливим аспектом розвитку цифрових платежів є їхній вплив на державну економіку. Скорочення використання готівки зменшує витрати на її випуск, обіг і утилізацію. Держави можуть більш ефективно контролювати податкові надходження, оскільки цифрові транзакції є прозорими та легко відстежуваними. Це сприяє боротьбі з тіньовою економікою та ухиленням від сплати податків [3].

Також варто зазначити роль фінтех-компаній у трансформації фінансового сектору. Вони створюють інноваційні платіжні рішення, які конкурують із традиційними банками, пропонуючи швидші, зручніші та дешевші способи проведення платежів. Деякі з них навіть працюють без фізичних відділень, надаючи фінансові послуги повністю онлайн.

Ще однією тенденцією є інтеграція цифрових платежів у соціальні мережі та месенджери. Все більше платформ дозволяють здійснювати покупки та перекази коштів безпосередньо через чат-боти чи мобільні додатки. Це значно спрощує процес оплати товарів і послуг, а також підвищує зручність для користувачів.

Не можна ігнорувати й питання цифрової інклюзії. Важливо, щоб люди, які не мають доступу до банківських послуг, могли користуватися електронними платежами. Деякі країни вже працюють над спрощенням доступу до цифрових фінансових інструментів, наприклад, створюючи державні електронні гарантії або спеціальні програми для підтримки малозабезпечених громадян [4].

Отже, цифрові платежі відіграють важливу роль у розвитку сучасного фінансового середовища, створюючи основу для безготівкового суспільства. Вони сприяють зручності, швидкості та безпеці фінансових операцій, зменшуючи залежність від традиційних методів розрахунків. Попри численні переваги, цей процес супроводжується певними викликами, зокрема, питанням захисту персональних даних та кібербезпеки, що вимагає постійних інвестицій у новітні технології та засоби захисту.

Залежно від розвитку інфраструктури та доступності цифрових платіжних послуг для різних груп населення, перехід до безготівкового суспільства може бути нерівномірним. Однак впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, здатне ще більше покращити безпеку та ефективність фінансових операцій, зробивши їх ще зручнішими для користувачів. Водночас важливим є створення правових норм, що забезпечать стабільність фінансових систем та захист прав громадян.

Цифрові платіжні системи мають також великий вплив на економіку, сприяючи зменшенню витрат на обіг готівки та полегшуючи процес контролю фінансових потоків. Це відкриває нові можливості для розвитку малого бізнесу, електронної комерції та міжнародної торгівлі. Проте для досягнення успіху необхідно забезпечити рівний доступ до цих технологій для всіх громадян, щоб перехід до безготівкового суспільства став справжнім досягненням для кожного.

В цілому, цифрові платежі змінюють економічну реальність, роблячи фінансові послуги доступнішими та ефективнішими, хоча їх успішна реалізація

залежить від балансу між інноваціями, правами користувачів і забезпеченням доступу до таких технологій для всіх верств населення.

Список використаних джерел:

1. Khudolii, Y. S., Khalievina, M. O. Фінтехнології в банківському бізнесі: реалії та перспективи // Problemy Ekonomiky. 2021. № 1. С. 134-142.
2. Дем'янчук, Р. В. Удосконалення системи безготівкових розрахунків в Україні: кваліфікаційна магістерська робота. 2024.
3. Клюско, Л. А., Москаленко, Н. В. Діяльність банків в умовах інформаційної економіки // Збірник наукових праць Державного податкового університету. 2021. № 1. С. 126-140.
4. 5 європейських країн, що близькі до безготівкового майбутнього [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fintechinsider.com.ua/5-yevropejskyh-krayin-shho-blyzki-do-bezgotivkovogo-majbutnogo/>. – Дата звернення: 03.03.2025.

***Анотація:** The trends in the development of digital payments and their role in the emergence of a cashless society are studied. The advantages of using electronic financial instruments are considered, as well as the challenges associated with security and accessibility. Particular attention is paid to the impact of financial technologies on the economy and the prospects for their further improvement.*

***Ключові слова:** digital payments, cashless society, fintech, cybersecurity, e-commerce.*

Науковий керівник:

Сіренко Н.М.,

*д-р. екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 333.336.2

Особливості оподаткування під час воєнного стану в Україні

Павло Вишневський,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** розглянуто податкові зміни, запроваджені в Україні в умовах воєнного стану. Проаналізовано основні заходи, спрямовані на підтримку фізичних осіб і суб'єктів господарювання, зокрема податкові пільги, звільнення від сплати окремих податків, а також поступове скасування частини податкових послаблень. Окрему увагу приділено зростанню податкового навантаження, що має забезпечити наповнення державного бюджету та стабілізацію економічної ситуації в країні.*

***Ключові слова:** оподаткування, воєнний стан, податкові пільги, державний бюджет, єдиний податок, податковий тиск, економічна стабілізація, підприємництво, ФОП*

В умовах воєнного стану в Україні для стабілізації економічної ситуації було запроваджено суттєві зміни в оподаткуванні. У таких складних умовах існує потреба в отриманні максимально можливих надходжень до державного бюджету, тому зміни в оподаткуванні стосуються як створення більш сприятливих умов для суб'єктів господарювання, так і водночас посилення на них податкового тиску. Тому від початку воєнного стану в Україні, тобто з 24 лютого 2022 року, реалізовано певні удосконалення системи оподаткування, впроваджено дієві підходи до оподаткування фізичних осіб і суб'єктів господарювання, що має допомогти державі пережити складні часи війни. З огляду на це, наявні зміни потребують детального розгляду, оскільки далеко не завжди вони мають позитивний характер.

Від початку повномасштабної війни можна спостерігати чимало змін, які були внесені до Податкового кодексу України та інших важливих нормативно-правових актів, що регулюють особливості оподаткування, які є чинними на момент дії воєнного стану. Такі зміни спрямовані насамперед на те, аби спростити оподаткування для окремих категорій платників податків. Серед основних змін варто відмітити наступні [1-3]:

- звільнення від сплати податку на доходи фізичних осіб тих фізичних осіб, які перебувають на службі у Збройних Силах України, Національній гвардії або інших військових формувань;

- звільнення від сплати єдиного податку для фізичних осіб-підприємців (ФОП) першої та другої групи, якщо адреса їх реєстрації розташована на території бойових дій чи тимчасово окупованій території (ТОТ). Крім того, вони не мають потреби подавати податкову декларацію з а таких умов:

- впровадження спрощеної системи оподаткування для окремих груп платників податків, які звільняються від оплати єдиного соціального внеску (ЄСВ) та єдиного податку. Крім того, окремі групи підприємців мали можливість платити 2% єдиного податку;

- надання можливості добровільної сплати податків для платників єдиного податку, які належать до першої та другої групи.

Втім, варто підкреслити, що далеко не усі попередні зміни, які, наприклад, передбачали звільнення від сплати податків або зменшення податкового навантаження на окремих підприємців для того, щоб їм було легше перенести економічні та соціальні наслідки воєнного стану, залишились чинними. Наприклад, 26 липня 2023 р. Президент України підписав закон з оновленими змінами до Податкового кодексу, у якому було зазначено, що з 1 серпня 2023 р. було скасовано 2% єдиний податок, насамперед, це стосувалось платників єдиного податку III групи [4].

Також під час дії воєнного стану внесено наступні зміни в оподаткуванні:

- запроваджено податкові пільги та канікули для тих підприємств, які досі працюють на територіях ведення бойових дій;

– для окремих підприємств знижено ставки податку на додану вартість (ПДВ), податок на прибуток та єдиний соціальний внесок, однак ці податки досі зберігаються та є обов'язковими для сплати;

– для тих підприємств, які мають важливе значення з точки зору ввезення необхідних для економіки та оборони товарів, впроваджено нульову ставку ввізного мита.

При цьому варто зазначити, що пільги зі звільнення від сплати податків або пільги, які полягають у зменшенні їх розміру, стосуються лише тих платників податків, які не мають об'єктивної можливості виконувати податкові зобов'язання у результаті бойових дій та руйнувань. Ті підприємці, які мають можливість повноцінного ведення господарської діяльності, повинні сплачувати усі необхідні податки та збори, оскільки лише таким чином забезпечується достатнє поповнення державного бюджету [2].

Крім того, з початку 2025 року було запроваджено зміни, які торкнулись пересічних громадян та підприємців. Зокрема, це обов'язкова сплата єдиного соціального внеску для більшості ФОП у розмірі 22% від мінімальної заробітної плати, виняток – ФОП, які перебувають на ТОТ, а також ті підприємці, які водночас є найманими працівниками, за яких ЄСВ сплачує роботодавець. Також ФОП з початку поточного року мають сплачувати військовий збір, розмір якого залежить від їх групи. Якщо ФОП є водночас і найманими працівниками, вони мають сплачувати військовий збір двічі. Також спостерігається зростання розміру податків для підприємців [5].

Таким чином, за сучасних умов в Україні змінюються підходи та особливості оподаткування. Ті пільги, які були введені на початку повномасштабної війни, поступово відмінюються, зберігаючись лише у випадку, якщо підприємці перебувають у зоні бойових дій або на ТОТ, або якщо платники податків перебувають на військовій службі. Окрім цього, внесено нові податки та збільшено розмір вже існуючих податків для тих платників, які не належать до категорій, що не мають їх сплачувати або мають деякі пільги. Отже, можна спостерігати збільшення податкового навантаження для більшості категорій платників податків в Україні, що, на нашу думку, має забезпечити збільшення доходів до державного бюджету та стабілізацію економічної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>
2. Погорелова О. М. Особливості оподаткування під час воєнного стану. 2024. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/18157/1/zbirnyk-tez-22-03-24-off-44-46.pdf>

3. Ігнатенко С. С. Особливості спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного стану. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». Розділ VII. 2023. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/56.pdf>
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану: Закон України від 30.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text>
5. Нові податки для ФОПів у 2025 році: що зміниться і хто заплатить більше. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/novi-podatki-fopiv-2025-rotsi-shcho-zminitsya-1735587696.html>

Abstract: the tax changes introduced in Ukraine under martial law are reviewed. The main measures aimed at supporting individuals and business entities are analyzed, in particular tax benefits, exemption from paying certain taxes, as well as the gradual abolition of some tax breaks. Special attention is paid to the growth of the tax burden, which should ensure the filling of the state budget and the stabilization of the economic situation in the country.

Keywords: taxation, military camp, flexible pilgs, state budget, single tax, tax pressure, economic stabilization, enterprise, FOP

Науковий керівник:

Бурковська А.В.,

канд. екон. наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 333.336.2

Інвестиції молоді у розвиток агробізнесу: податкові аспекти

Світлана Волкодаєва,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

М. Миколаїв, Україна

Анотація: розглянуто основні фінансові та податкові механізми підтримки молодіжного агробізнесу. Проаналізовано державні гранти, пільгові кредити, венчурні інвестиції, краудфандинг та міжнародні програми фінансування. Окрема увага приділена податковим стимулам для залучення молоді в аграрний сектор, включаючи пільгове оподаткування, зменшення податкового навантаження для інвесторів і податкові канікули. Доведено, що поєднання фінансової підтримки та податкових стимулів сприяє розвитку молодіжного підприємництва в сільському господарстві та підвищенню його конкурентоспроможності.

Ключові слова: молодіжний агробізнес, фінансування агросектору, податкові стимули, державні гранти, венчурні інвестиції, краудфандинг, пільгове оподаткування, міжнародна фінансова підтримка, розвиток фермерських господарств, податкові канікули.

Фінансування молодіжного агробізнесу є важливим фактором для розвитку сільського господарства та залучення нових поколінь до аграрного сектору. Одним із ключових джерел фінансової підтримки для молодих фермерів є державні гранти та пільгові кредити. Урядові програми спрямовані на стимулювання молоді до створення та розвитку власних агропідприємств. Наприклад, гранти можуть надаватися безповоротно на відкриття фермерського господарства, модернізацію виробничих процесів або впровадження інноваційних технологій. Крім того, молоді аграрії можуть скористатися пільговими кредитами з низькими відсотковими ставками, які дозволяють розпочати бізнес з меншими фінансовими ризиками. Такі програми, як «Доступні кредити 5-7-9%» чи підтримка через Український фонд стартапів, допомагають молодим підприємцям отримати доступ до фінансових ресурсів на вигідних умовах [1].

Ще одним перспективним джерелом фінансування агробізнесу є венчурні інвестиції та краудфандинг. Венчурні фонди зацікавлені у фінансуванні перспективних ідей, особливо якщо вони пов'язані з технологічними рішеннями в агросекторі [2]. Молоді аграрії можуть залучати інвесторів, які готові вкладати кошти в інноваційні проєкти в обмін на частку в бізнесі. З іншого боку, краудфандинг дозволяє фермерам і стартапам збирати кошти від широкого кола людей, які підтримують розвиток аграрних ініціатив. Спеціальні онлайн-платформи, такі як Kickstarter або GoFundMe, надають можливість презентувати свій проєкт і залучати фінансову підтримку з усього світу [3]. Це особливо актуально для молодих підприємців, які мають цікаві ідеї, але не мають достатніх ресурсів для їх реалізації [3].

Окремим важливим напрямком фінансування є співпраця з міжнародними організаціями, що підтримують аграрний сектор. Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), USAID та інші установи пропонують гранти та кредитні програми для розвитку сільського господарства. Вони допомагають молодим фермерам отримати необхідні ресурси для впровадження новітніх технологій, підвищення продуктивності та створення сталих агропроєктів. Крім того, Європейський Союз через програми, такі як Horizon Europe та Erasmus+, підтримує обмін досвідом, навчання та фінансування інноваційних проєктів у сфері сільського господарства.

Співпраця з міжнародними партнерами також включає інкубаційні програми, які надають не лише фінансову підтримку, а й консультації, доступ до ринків і технологічну допомогу.

Таким чином, молодь, яка прагне працювати в аграрному секторі, має широкий вибір можливостей для фінансування своїх проєктів. Поєднання державної підтримки, приватних інвестицій та міжнародної співпраці дозволяє створювати конкурентоспроможні агробізнеси, що сприятимуть розвитку сільського господарства та економіки країни загалом.

Залучення молоді в аграрний бізнес є стратегічно важливим завданням, адже сучасне сільське господарство потребує інновацій, нових підходів до ведення бізнесу та ефективного використання ресурсів. Одним із ключових

інструментів стимулювання молодіжного підприємництва в цій сфері є податкові пільги, які допомагають знизити фінансові ризики та створити сприятливі умови для старту власної справи.

Одним із таких механізмів є пільгове оподаткування для нових фермерських господарств. Молоді підприємці, які вперше розпочинають аграрну діяльність, можуть отримати знижені ставки податків або бути звільненими від певних фіскальних зобов'язань у перші роки роботи. Це дозволяє зменшити навантаження на бюджет молодого фермера, адже в перші роки бізнесу великі витрати на закупівлю обладнання, оренду землі та наймання працівників можуть ускладнювати розвиток господарства. У деяких країнах діють спеціальні податкові режими для малих сільськогосподарських підприємств, що дозволяють їм сплачувати фіксовані внески замість загального оподаткування прибутку, що робить фінансове планування більш прогнозованим [4].

Ще одним важливим аспектом є зменшене податкове навантаження для інвесторів в аграрний сектор. Інвестиції відіграють ключову роль у розвитку сільського господарства, адже сприяють впровадженню новітніх технологій, автоматизації процесів та підвищенню продуктивності. Для заохочення приватних інвесторів і бізнес-структур, які вкладають кошти у молодіжні аграрні підприємства, держава може пропонувати податкові знижки, зменшення ставки податку на дивіденди або можливість відкладеного оподаткування отриманих прибутків. Це стимулює фінансові установи, венчурні фонди та приватних інвесторів до підтримки молодих фермерів, що, своєю чергою, сприяє створенню нових робочих місць у сільській місцевості та розвитку агропромислового комплексу в цілому.

Отже, податкові стимули є важливим інструментом для залучення молоді в аграрний бізнес. Завдяки пільговому оподаткуванню, сприятливим умовам для інвесторів і податковим канікулам молоді фермери отримують можливість ефективно розвивати свої господарства, впроваджувати інновації та робити внесок у продовольчу безпеку країни.

Список використаних джерел:

1. Які державні програми підтримки доступні для фермерів URL: https://delo.ua/agro/yaki-derzavni-programi-pidtrimki-dostupni-dlya-fermeriv-430412/?utm_source=chatgpt.com
2. ТОП-20 угод венчурного фінансування українських стартапів 2023 року URL: https://inventure.com.ua/uk/analytics/articles/top-20-ugod-venchurnogo-finansuvannya-ukrayinskih-startapiv-2023-roku?utm_source=chatgpt.com
3. Сучасний стан та особливості розвитку венчурного інвестування в Україні URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-9_0-pages-22_27.pdf?utm_source=chatgpt.com

4. Оподаткування фермерських господарств в Україні у 2024. URL: https://agroapp.com.ua/uk/blog/opodatkovannya-fermerskix-gospodarstv-v-ukraini-u-2023/?utm_source=chatgpt.com

Abstract: *The main financial and tax mechanisms for supporting youth agribusiness are considered. State grants, soft loans, venture investments, crowdfunding, and international financing programs are analyzed. Special attention is paid to tax incentives for attracting youth to the agricultural sector, including preferential taxation, reduced tax burden for investors, and tax holidays. It has been proven that a combination of financial support and tax incentives contributes to the development of youth entrepreneurship in agriculture and increases its competitiveness.*

Keywords: *youth agribusiness, financing of the agricultural sector, tax incentives, government grants, venture investments, crowdfunding, preferential taxation, international financial support, farm development, tax holidays.*

Науковий керівник:

Бурковська А.В.,

канд. екон. наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336

Функції валютного ринку

Ворошилова Людмила,

здобувачка вищої освіти спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Встановлено, що валютний ринок – це ключовий елемент світової економіки, який забезпечує обмін валют, міжнародну торгівлю та інвестування і впливає на макроекономічну стабільність, рівень інфляції та зовнішньоторговельний баланс країн. Розглянуто його розвиток від золотого стандарту до сучасних плаваючих курсів. Охарактеризовано основні функції ринку – конвертацію, ціноутворення, регулювання, страхування ризиків та інформаційну.*

Ключові слова: *валютний ринок, валютні курси, міжнародна торгівля, фінансова стабільність, конвертація.*

Глобальна фінансова система, в якій обмінюється одна валюта на іншу, називається ринком валюти. Це важлива частина світової економіки, оскільки вона впливає на міжнародну торгівлю, інвестування та фінансові операції між країнами. Ринок валюти відкритий 24 години на добу, за винятком вихідних, оскільки учасники розташовані в різних часових поясах.

Історично валютний ринок розвивався разом із зміною грошових систем. Спочатку обмін валют відбувався на основі золотого стандарту, де вартість грошей була прив'язана до запасів золота. Після Другої світової війни з'явилася Бреттон-Вудська система, яка закріплювала курси валют щодо долара США. Однак із 1970-х років більшість країн перейшли до плаваючих курсів, що визначаються ринковими умовами [1].

Сучасний валютний ринок є найбільшим фінансовим ринком у світі за обсягом торгів. Щоденні операції на ньому сягають трильйонів доларів, що перевищує обсяги будь-якого іншого фінансового ринку. Його діяльність впливає не лише на глобальну економіку, а й на фінансову стабільність окремих країн, оскільки зміни валютного курсу можуть впливати на рівень інфляції, зовнішньоторговельний баланс та купівельну спроможність населення.

У структурі валютного ринку можна виділити два основних сегменти: міжнародний та національний валютні ринки. Міжнародний валютний ринок являє собою систему взаємопов'язаних регіональних ринків, з'єднаних високошвидкісними каналами чи супутниковими комунікаціями. До основних регіональних ринків належать Європейський (зосереджений у таких фінансових центрах, як Лондон, Цюрих, Франкфурт), Азіатський (Токіо, Гонконг, Сінгапур) та Американський (Нью-Йорк, Чикаго, Лос-Анджелес) [2].

На регіональних ринках проводяться операції з вільно конвертованими валютами та валютами, характерними для конкретних національних ринків. За своєю специфікою регіональні валютні ринки мають схожий характер операцій. У той же час національні валютні ринки демонструють відмінності за такими показниками, як ступінь конвертованості національної валюти, обсяги зовнішньоторговельних і валютно-обмінних операцій, рівень інтегрованості у світову економіку, стабільність та відкритість економіки, розвиток комунікацій, а також ступінь державного контролю над валютними операціями.

Валютний ринок виконує кілька ключових функцій, забезпечуючи ефективний рух капіталу між країнами. Одна з основних — конвертаційна, що дозволяє обмінювати одну валюту на іншу для міжнародної торгівлі, інвестування та фінансових операцій. Завдяки цьому компанії, банки, інвестори та фізичні особи можуть здійснювати міжнародні операції без необхідності використовувати єдину універсальну валюту. Конвертація необхідна для здійснення зовнішньоторговельних угод, прямих та портфельних інвестицій, а також для забезпечення діяльності транснаціональних корпорацій. Велика частина валютних операцій здійснюється на спотовому ринку, де обмін відбувається негайно, проте існують і форвардні контракти, які дозволяють фіксувати курс обміну на майбутній період.

Ціноутворювальна функція забезпечує формування обмінного курсу валют на основі ринкового попиту і пропозиції. Курс змінюється під впливом економічних факторів, таких як інфляція, процентні ставки та рівень експорту й імпорту. Плаваючі валютні курси змінюються щосекунди, відображаючи реальну ситуацію на ринку, тоді як фіксовані курси встановлюються урядами з метою стабілізації економіки.

Регулююча функція дозволяє центральним банкам і урядам впливати на валютний ринок через монетарну політику, валютні інтервенції та контроль за грошовими потоками. Наприклад, за допомогою валютних інтервенцій центральні банки можуть купувати або продавати іноземну валюту для підтримки стабільного обмінного курсу. Інструменти монетарної політики, такі як зміна облікової ставки чи контроль за валютними резервами, також дозволяють впливати на економічну ситуацію та зменшувати негативний вплив зовнішніх фінансових шоків [3].

Страхова функція допомагає зменшити ризики, пов'язані з коливаннями валютних курсів. Для цього компанії та інвестори використовують фінансові інструменти, такі як форвардні контракти, опціони та свопи, що дозволяють заздалегідь зафіксувати курс обміну і уникнути втрат. Наприклад, якщо компанія імпортує товари і їй необхідно здійснити оплату в іноземній валюті через кілька місяців, вона може укласти форвардний контракт на купівлю цієї валюти за заздалегідь узгодженим курсом, що допоможе уникнути ризику подорожчання валюти в майбутньому.

Інформаційна функція полягає в тому, що валютний ринок відображає економічний стан країн і глобальні фінансові тенденції. Фінансові аналітики, уряди та бізнес-спільнота використовують валютні індикатори для оцінки економічної стабільності, інвестиційної привабливості та прогнозування макроекономічних змін. Дані валютного ринку можуть впливати на рішення центральних банків щодо монетарної політики, а також на стратегії міжнародних компаній у сфері інвестування та торгівлі.

Отже, валютний ринок виконує критично важливі функції, що забезпечують безперебійну роботу світової економіки. Він створює умови для обміну валют, формує обмінні курси, допомагає регулювати фінансові потоки та захищати від валютних ризиків. Завдяки своєму впливу на макроекономічні процеси валютний ринок є не лише механізмом обміну, а й інструментом глобальної фінансової стабільності.

Значення валютного ринку полягає в його здатності забезпечувати безперебійне функціонування міжнародної торгівлі, інвестування та фінансових операцій. Ефективність його функціонування залежить від економічних факторів, державної політики та глобальної фінансової стабільності, що робить його ключовим інструментом розвитку світової економіки.

Список використаних джерел:

1. Поняття валютного ринку, передумови створення та особливості сучасного ринку. *Pidru4niki*. URL: https://pidru4niki.com/1281041959682/finans/ponyattya_valyutnogo_rinku_p_eredumovi_stvorenniya_osoblivosti_suchasnogo_rinku
2. Поняття та структура валютного ринку - Бібліотека BukLib.net. *Головна - Бібліотека BukLib.net*. URL: <https://buklib.net/books/23844/>

3. Манжура О. В., Краус К. М., Краус Н. М. Інструменти та механізми регулювання валютного ринку в умовах інституційних змін у національній економіці. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2022. № 10. С. 4–18.

Abstract: *It is established that the foreign exchange market is a key element of the world economy, which ensures currency exchange, international trade and investment and affects macroeconomic stability, inflation rate and foreign trade balance of countries. Its development from the gold standard to modern floating exchange rates is considered. The main functions of the market are characterized - conversion, pricing, regulation, risk insurance and information.*

Keywords: *foreign exchange market, exchange rates, international trade, financial stability, conversion.*

Науковий керівник:

Бурковська А.В.,

кандидат економічних наук, доцент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБЛІКОВОГО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ І ЯВИЩ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ»

УДК 336.22

Вплив політики територіальних громад на розвиток банківської системи України

Жуков Володимир,

*здобувач вищої освіти спеціальності D2 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок*

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *досліджено вплив фінансової політики територіальних громад на банківську систему України, зокрема механізми взаємодії місцевої влади та банків у контексті кредитування, інфраструктурних проектів і фінансової інклюзії.*

Ключові слова: *територіальні громади, банківська система, фінансова політика, децентралізація, фінансова інклюзія, кредитування, місцевий економічний розвиток.*

У сучасних умовах децентралізації в Україні територіальні громади отримують дедалі більшу фінансову автономію, що дозволяє їм самостійно визначати пріоритети розвитку та формувати місцеву економічну політику [1]. Одним із ключових аспектів цієї політики є співпраця з банківськими установами, оскільки фінансове посередництво відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку громад [2]. Ефективна фінансова політика територіальних громад може сприяти розширенню банківських послуг, збільшенню кредитування місцевого бізнесу та підвищенню рівня фінансової інклюзії населення [3].

Фінансова політика територіальних громад визначає умови фінансових відносин на місцевому рівні [4]. Насамперед, це стосується механізмів розподілу бюджетних коштів, залучення інвестицій та підтримки підприємництва. В умовах децентралізації громади активно співпрацюють з банками, що стимулює кредитування малого та середнього бізнесу, реалізацію інфраструктурних проектів і розвиток цифрових фінансових сервісів [1].

Важливим напрямом взаємодії банківського сектору та місцевої влади є впровадження програм фінансової підтримки бізнесу. Територіальні громади можуть виступати ініціаторами створення фондів гарантування кредитів для підприємців, що підвищує їх доступ до банківських позик [2]. Також розвиток державно-приватного партнерства дозволяє залучати банківські ресурси для реалізації стратегічних інфраструктурних проектів, що сприяє економічному зростанню на місцевому рівні [3].

Крім того, політика територіальних громад може безпосередньо впливати на рівень фінансової інклюзії населення. Стимулювання розвитку цифрових банківських послуг, створення програм фінансової грамотності та розширення доступу до банківських відділень у сільській місцевості сприяють залученню більшої кількості громадян до офіційного фінансового сектору [4]. Це, своєю чергою, підвищує загальний рівень банківського обслуговування та сприяє зростанню депозитної бази.

Отже, ефективна фінансова політика територіальних громад може сприяти активному розвитку банківської інфраструктури, збільшенню обсягів кредитування малого бізнесу та розширенню доступу населення до банківських послуг. Водночас ефективна взаємодія між територіальними громадами та банківським сектором сприяє економічному зростанню регіонів. Реалізація фінансових стратегій на місцевому рівні потребує розширення партнерства між органами влади та фінансовими установами. Сформовані висновки сприятимуть подальшому вдосконаленню місцевої фінансової політики та розвитку банківської системи України в умовах децентралізації.

Список використаних джерел:

1. Галунець Н. І. Місцевий економічний розвиток як інструмент післявоєнної відбудови територіальних громад центру. Продовольча безпека України в умовах війни і післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри. Міжнародний форум, 2023. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/14767>
2. Жаліло Я. А. Вплив рівня фінансової інклюзії на перспективи територіального розвитку. Національний інститут стратегічних досліджень, 2021. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-05/fininkluziya-vistup.pdf>
3. Крупка М., Андрущак Є., Пайтра Н. та ін. Банківська система: підручник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/Bank_Syst_PIDRUCH_Krupka_Andrushchak_Paitra_2023.pdf
4. Бюджетна децентралізація та її вплив на фінансове забезпечення територіальних громад. Київський національний торговельно-економічний університет, 2016. URL: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ%3D%3D/9f690dbd00a5bff556897056d188f56d.pdf>

Abstract: *The impact of the financial policy of territorial communities on Ukraine's banking system has been studied, particularly the mechanisms of interaction between local authorities and banks in the context of lending, infrastructure projects, and financial inclusion.*

Keywords: *territorial communities, banking system, financial policy, decentralization, financial inclusion, lending, local economic development.*

Науковий керівник:

Бурковська А. В.

канд. екон. наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК[502.1:657:338.436]-043.86

Екологічний облік в агропромисловому комплексі: сучасні підходи та перспективи

Іван Калашников,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Досліджено важливість екологічного обліку в агропромисловому виробництві, розглянуто його основні принципи та методи реалізації. Визначено, що екологічний облік є ключовим інструментом для управління ризиками, виявлення екологічних загроз та підвищення ефективності використання природних ресурсів. Проаналізовано історичні*

етапи розвитку екологічного обліку, акцентуючи увагу на інтеграції екологічних показників у корпоративні управлінські системи.

Ключові слова: *екологічний облік, природні ресурси, інтеграція, моніторинг, сталий розвиток.*

Екологічний облік - це система збору, аналізу та інтерпретації даних, що стосуються впливу агропромислового виробництва на навколишнє середовище. Ця система охоплює оцінку використання природних ресурсів, викидів забруднюючих речовин, управління відходами та інші екологічні аспекти. Важливість екологічного обліку полягає в його здатності допомагати в управлінні ризиками, адже він дозволяє виявляти екологічні загрози та розробляти стратегії для їх мінімізації та сприяє підвищенню ефективності виробництв, оптимізуючи використання ресурсів і зменшуючи витрати.

Історія екологічного обліку починається в середині XX століття у відповідь на зростаючі екологічні проблеми, пов'язані з інтенсивним агровиробництвом. У 1960-1970-х роках відбулося зростання усвідомлення екологічних проблем, яке стало підґрунтям для проведення перших міжнародних конференцій, таких як Римський клуб; у 1980-х роках з'явилися концепції сталого розвитку та екологічної економіки, а в 1990-х - були введені стандарти ISO 14001, що регламентують системи екологічного менеджменту; у 2000-х роках екологічний облік почав інтегруватися в корпоративну соціальну відповідальність (CSR) і звітування про сталий розвиток [1].

Основними принципами екологічного обліку є прозорість, інтеграція та постійне вдосконалення. Прозорість передбачає відкритість даних та інформації про екологічні аспекти діяльності підприємства. Інтеграція полягає у включенні екологічних показників до загальної системи управління, а постійне вдосконалення забезпечує оцінку ефективності заходів і їх корекцію на основі отриманих результатів. Для реалізації цих принципів використовуються різноманітні методи, серед яких статистичний аналіз, моделювання, інтерв'ю, опитування та експертні оцінки [2].

Сучасні підходи до управління агрокомпаніями акцентують необхідність інтеграції екологічного обліку в управлінські системи. Це передбачає поєднання екологічних показників із фінансовими та операційними даними, що має вплив на прийняття зважених рішень з урахуванням економічних і екологічних аспектів. Інтеграція починається з оцінки поточного стану, визначення екологічних ризиків і можливостей для покращення. Далі розробляється політика з екологічними цілями відповідно до стратегії компанії. Важливим етапом є впровадження системи моніторингу для збору та аналізу даних про екологічні показники, такі як викиди CO₂ і використання води. Залучення персоналу через навчання підвищує усвідомлення екологічних питань. Завершальним етапом є регулярне звітування про результати та зовнішні аудити для оцінки ефективності заходів. Цифрові технології відіграють ключову роль у сучасному екологічному обліку агросектору, автоматизуючи збір і аналіз даних. Системи моніторингу з датчиками та IoT дозволяють контролювати стан ґрунту,

вологості та температури в реальному часі, а аналітичні платформи допомагають виявляти тренди та прогнозувати екологічні наслідки.

Приклади успішного впровадження екологічного обліку в Україні та світі підтверджують ефективність цих підходів. Наприклад, українська агрокомпанія запровадила систему екологічного обліку, що включає моніторинг використання води та добрив для зменшення на 15% витрат на ресурси і зниження негативного впливу на навколишнє середовище; у Німеччині агрокомпанія інтегрувала екологічний облік у свою ERP-систему, що допомогло оптимізувати витрати на енергію та зменшити викиди CO₂ на 20%; у Каліфорнії агрокомпанія використовує технології точного землеробства, що дозволяє значно зменшити використання пестицидів і добрив, підвищуючи врожайність [3].

Зростаючий попит на екологічно чисту продукцію стає важливим фактором для агрокомпаній. Споживачі все більше усвідомлюють значення сталого розвитку, що призводить до збільшення попиту на органічні продукти та продукцію, вирощену з дотриманням екологічних стандартів. Це відкриває нові ринки та можливості для агровиробників, які готові адаптувати свої методи до вимог споживачів. Технологічні інновації (автоматизація, штучний інтелект і аналіз великих даних) також трансформують агросектор, дозволяючи підвищити ефективність виробництва, зменшити витрати та покращити управління ресурсами. Інтеграція цих технологій у процеси екологічного обліку допомагає агрокомпаніям не лише контролювати свої екологічні показники, але й прогнозувати майбутні ризики та можливості.

Державна політика впливає на розвиток екологічного обліку в агросекторі. Уряди можуть створювати нормативно-правову базу, що регулює екологічні стандарти для сільського господарства, включаючи вимоги до звітності про викиди, використання ресурсів та вплив на навколишнє середовище. Чіткі правила сприяють підвищенню прозорості та відповідальності агрокомпаній. Державна підтримка може включати фінансові інструменти (субсидії або податкові пільги) для компаній, які впроваджують екологічні практики, стимулюючи агровиробників інвестувати в нові технології та методи, що зменшують негативний вплив на навколишнє середовище.

Серед викликів розвитку екологічного обліку в агросекторі можна виділити недостатню обізнаність багатьох агрокомпаній про переваги екологічного обліку, високі початкові витрати на нові технології, а також складність інтеграції нових систем у внутрішні процеси компанії. Водночас існують і численні можливості: компанії, які впроваджують екологічний облік, можуть підвищити свою конкурентоспроможність завдяки кращій репутації; зростаючий попит на органічну продукцію відкриває доступ до нових ринків; використання інноваційних технологій може значно підвищити ефективність виробництва та зменшити витрати [4].

Отже, для подолання цих викликів і використання можливостей важливо проводити освітні кампанії для підвищення обізнаності агровиробників про переваги екологічного обліку через тренінги та семінари. Створення партнерств між агрокомпаніями, державою та науковими установами може сприяти обміну

знаннями та ресурсами. Також необхідно розробити фінансові механізми державної підтримки у вигляді субсидій або кредитів, що полегшить впровадження екологічного обліку. Таким чином, розвиток екологічного обліку в агросекторі є важливим кроком до забезпечення сталого розвитку галузі.

Список використаних джерел:

1. Жук В. Екологічні аспекти бухгалтерського обліку в агропромисловому виробництві. *Агроекологічний журнал*. 2012. №2. С. 18-23.
2. Беренда Н. І., Остапенко Н. В. Розвиток екологічного обліку в Україні з врахуванням світового досвіду. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/6439/1/2..pdf>.
3. Вороновська О. Сутність і розвиток екологічного обліку. *Галицький економічний вісник*. 2017. № 2 (31). С. 195–200. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/1350>.
4. Людвенко Д. В. Складові аспекти екологічного обліку тваринництва. *Приазовський економічний вісник*, 2020. № 2(19). С. 265–268. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-2-45>.

Abstract: *The importance of environmental accounting in agro-industrial production is investigated, its basic principles and methods of implementation are considered. It is determined that environmental accounting is a key tool for risk management, identification of environmental threats and increasing the efficiency of natural resources use. The historical stages of environmental accounting development are analyzed, focusing on the integration of environmental indicators into corporate management systems.*

Keywords: *Environmental accounting, natural resources, integration, monitoring, sustainable development.*

Науковий керівник:

Бурковська А.В.,

канд. екон. наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 333.336.2

Спрощена система оподаткування для підприємств аграрного сектору

Дмитро Маліковський,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Проаналізовано основні податки, що впливають на діяльність підприємств аграрного сектору, зокрема єдиний податок четвертої групи та*

ПДВ. Зазначено переваги і недоліки їх використання агропідприємствами, які застосовують спрощену систему оподаткування. Наголошується на вдосконаленні механізмів контролю підприємств-спрощенців шляхом електронного моніторингу і підвищення рівня прозорості податкової звітності. Розглянуто міжнародний досвід застосування спеціальних податкових режимів для аграрного сектору. З метою підтримки підприємств аграрної сфери України доцільне пільгове оподаткування, що збільшить їх конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Ключові слова: податкова система, аграрний сектор, податкові пільги, єдиний податок, ПДВ, державна підтримка.

Аграрний сектор є важливою складовою економіки України, забезпечуючи продовольчу безпеку, валютні надходження та достатню кількість робочих місць. Водночас сільське господарство є галуззю з високим рівнем ризику, оскільки його діяльність залежить від сезонності, погодних умов та цінових коливань на аграрних ринках. Для підтримки агровиробників та зменшення податкового навантаження держава впровадила спрощену систему оподаткування у вигляді єдиного податку четвертої групи (ЄП 4 групи), що дозволяє аграрним підприємствам сплачувати податки за спрощеною процедурою, базуючись на площі землі, а не на доходах чи прибутку [1].

Застосування ЄП 4 групи має низку переваг, зокрема спрощене податкове адміністрування, зниження податкового навантаження та стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в аграрному секторі; понад 90% фермерських господарств та малих агропідприємств обирають саме цю систему через її простоту та економічну доцільність [2]. Податок розраховується як певний відсоток від нормативно-грошової оцінки земельної ділянки, що дозволяє прогнозувати витрати та мінімізувати фінансові ризики [3]. Крім того, платники ЄП 4 групи звільняються від податку на прибуток та податку на додану вартість (ПДВ) у разі відповідності критеріям, встановленим законодавством [3].

Попри численні переваги, спрощена система оподаткування в аграрному секторі має і свої недоліки. Однією з проблем є те, що розмір податку залежить не від фактичного прибутку, а від площі земельної ділянки. Це може призводити до ситуацій, коли фермери, що мають низьку врожайність або стикаються з несприятливими кліматичними умовами, все одно змушені сплачувати податок. Водночас великі агрохолдинги можуть використовувати цю систему для зменшення податкового навантаження, навіть якщо їхній рівень доходів є високим [4].

Ще одним викликом є можливість ухилення від податків через використання спрощеної системи великими компаніями. Наприклад, деякі агропідприємства можуть штучно дробити свої активи на кілька дрібних господарств, щоб відповідати критеріям спрощеної системи, а це створює нерівні умови для конкуренції між малими фермерськими господарствами та

великими агрохолдингами, що використовують спрощену систему як засіб оптимізації оподаткування [5].

Щоб підвищити ефективність спрощеної системи оподаткування для аграрного сектору, необхідно диференціювати ставки податку, які б враховували не лише площу земельної ділянки, але й продуктивність господарства або його фінансовий результат [6]. Це дозволить зробити податкове навантаження більш справедливим та знизити ризики зловживань. Крім того, варто вдосконалити механізми контролю за відповідністю підприємств критеріям спрощеної системи шляхом запровадження електронного моніторингу та підвищення рівня прозорості податкової звітності [6].

Оцінюючи міжнародний досвід, можна відзначити, що багато країн застосовують спеціальні податкові режими для аграрного сектору, однак вони мають більш адаптивний характер. Наприклад, у Франції та Німеччині використовуються змішані моделі оподаткування, які поєднують фіксовані ставки з прогресивними податками, що залежать від доходів підприємства, а це дозволяє мінімізувати ризики несправедливого розподілу податкового навантаження та забезпечує сталість бюджетних надходжень [7].

В умовах інтеграції України до європейського економічного простору та необхідності гармонізації податкової політики з нормами ЄС відбулось реформування спрощеної системи оподаткування в аграрному секторі. Важливим кроком у цьому напрямку є впровадження механізмів підтримки малих фермерських господарств, які б дозволяли їм конкурувати з великими агропідприємствами на рівних умовах. Ми підтримуємо існуючу думку [8] щодо запровадження додаткових податкових пільг для виробників органічної продукції, це сприятиме розвитку сталого сільського господарства та підвищенню конкурентоспроможності української агропродукції на міжнародних ринках.

Отже, спрощена система оподаткування для сільського господарства є корисним засобом підтримки фермерів, але її розвиток потребує подальших зусиль. Ключовими напрямками удосконалення є впровадження податкових ставок, що враховують різні фактори, посилення нагляду за використанням пільг та приведення податкового законодавства у відповідність з європейськими нормами. Це сприятиме справедливому розподілу податкового тягара, забезпечить розвиток сільського господарства та зміцнить фінансову стабільність державного бюджету.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. Офіційний портал Верховної Ради України (ред. 2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Міністерство фінансів України. Офіційні статистичні дані про платників єдиного податку четвертої групи. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_novi_formi_podatkovikh_deklaratsii_platnika_iedinogo_podatku-5026.

3. Державна податкова служба України. Роз'яснення щодо спрощеної системи оподаткування для аграрного сектору. URL: https://tax.gov.ua/data/material/000/044/51180/1Podatkova_deklarats_ya_platnika_dinogo_podatku_chetverto_grupi.pdf.
4. Інститут аграрної економіки. Аналітичний звіт про ефективність податкової політики в аграрному секторі. URL: <http://www.iae.org.ua/>.
5. Європейський банк реконструкції та розвитку. Оцінка системи оподаткування сільського господарства в Україні. URL: <https://mof.gov.ua/uk/ebrr>.
6. Світовий банк. Дослідження про податкові режими в аграрному секторі країн, що розвиваються. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/306091468129288953/pdf/449840UKRAINIA1aineFINAL0Box334133B.pdf>.
7. OECD. Taxation in Agriculture: International Practices and Recommendations. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/02/taxation-in-agriculture_cc3f80fa/073bdf99-en.pdf.
8. Європейська комісія. Політика оподаткування аграрного сектору в країнах ЄС. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-07/agro_polytyka-f29c7.pdf.

***Annotation:** The main taxes affecting the activities of agricultural enterprises, in particular the single tax of the fourth group and VAT, are analyzed. The advantages and disadvantages of their use by agricultural enterprises that apply the simplified taxation system are considered. The author emphasizes the improvement of control mechanisms for simplified taxation through electronic monitoring and increasing the level of transparency of tax reporting. The international experience of applying special tax regimes for the agricultural sector is considered. In order to support Ukrainian agricultural enterprises, preferential taxation is advisable, which will increase their competitiveness in the international market.*

***Keywords:** tax system, agrarian sector, tax privileges, single tax, VAT, state support.*

Науковий керівник:

Бурковська А. В.

канд. екон. наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 004.9.056.53:336.71

Цифровізація як важливий елемент ефективного банківського менеджменту в контексті запобігання кібератакам

Тетяна Нестерчук,

здобувачка вищої освіти спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: розглянуто роль цифровізації в банківському менеджменті, зокрема вплив технологій на ефективність фінансових послуг та оптимізацію процесів. Виявлено, що зростання цифровізації створює нові виклики в кібербезпеці, вимагаючи удосконалення методів захисту та управління кіберризиками. З'ясовано, що для забезпечення кібербезпеки банку та ефективності його діяльності важливо впроваджувати новітні технології та підвищувати обізнаність працівників і клієнтів.

Ключові слова: цифровізація, банківський менеджмент, кібербезпека, захист даних.

Цифровізація є фундаментальним чинником ефективного банківського менеджменту, оскільки сприяє підвищенню якості фінансових послуг, оптимізації операційних процесів, удосконаленню управління ризиками та забезпеченню конкурентоспроможності, фінансової та інформаційної безпеки банку, оскільки допомагає виявляти шахрайські операції, ефективніше аналізувати поведінку клієнтів та прогнозувати потенційні ризики.

Під «цифровізацією» розуміють трансформацію економічних відносин та бізнес-моделей, що включає перехід до цифрового бізнесу, зміну підходів до взаємодії суб'єктів ринку та впровадження нових технологій; вона відкриває додаткові можливості для отримання прибутку, створення цінності, оптимізації управління виробництвом послуг, а також сприяє вирішенню актуальних економічних проблем на рівні окремих галузей та компаній [1].

Інтеграція штучного інтелекту (ШІ), хмарних технологій, блокчейну та біометричної аутентифікації відіграє ключову роль у цифровій трансформації банківського сектору, дозволяючи автоматизувати основні процеси, оптимізувати управління ресурсами, знижувати операційні витрати та підвищувати рівень безпеки. ШІ та технології машинного навчання сприяють покращенню аналізу великих масивів даних, що дає змогу банкам глибше розуміти поведінку клієнтів, прогнозувати їхні фінансові потреби та пропонувати персоналізовані послуги. Завдяки автоматизованим алгоритмам кредитний скоринг стає більш точним і швидким, що дозволяє ефективніше оцінювати кредитоспроможність позичальників, мінімізувати ризики дефолтів і водночас розширювати доступ до фінансування. Хмарні технології забезпечують гнучкість у зберіганні та обробці даних, підвищують ефективність внутрішніх процесів і сприяють безперебійному доступу до фінансових сервісів як для клієнтів, так і для банківських працівників. Вони дозволяють скоротити витрати на підтримку ІТ-інфраструктури та прискорюють впровадження нових цифрових продуктів. Блокчейн-технології сприяють підвищенню прозорості та безпеки фінансових операцій завдяки розподіленій природі реєстрів і незмінності даних. Це особливо важливо для запобігання фінансовим шахрайствам, вдосконалення міжбанківських розрахунків і розробки смарт-контрактів, які автоматизують виконання угод за визначеними умовами. Біометрична аутентифікація підвищує рівень безпеки

доступу до банківських послуг, зменшуючи ризик шахрайства та несанкціонованого доступу до рахунків. Використання відбитків пальців, розпізнавання обличчя або голосової ідентифікації робить банківські операції не лише більш захищеними, а й зручними для клієнтів [2].

Проте із зростанням рівня цифровізації загострюється питання кібербезпеки. Зростання ролі ШІ у кіберзлочинності створює нові виклики для фінансових установ. Зловмисники використовують deepfake та синтетичне шахрайство для обходу традиційних систем захисту. У 2023 р. збитки від deepfake-атак сягнули 12,3 млрд дол. США, а до 2027 р. прогнозується їх зростання до 40 мільярдів [3]. Банки через володіння великими обсягами конфіденційної інформації та фінансових ресурсів є головною мішенню для таких атак, що вимагає вдосконалення механізмів захисту та управління кіберризиками [3].

Зважаючи на високі вимоги до збереження конфіденційності, банки зобов'язані впроваджувати ефективні методи менеджменту для захисту від кіберзагроз. Ключовими напрямками є освітні ініціативи, стратегії протидії кіберзлочинності, використання новітніх технологій (ШІ) та інтеграція сучасних систем захисту даних. Основними напрямками боротьби з кіберзлочинністю є постійний моніторинг загроз, виявлення вторгнень, співпраця з регуляторами і міжнародними організаціями, застосування технологій машинного навчання для виявлення аномалій та попередження атак [4]. ШІ і машинне навчання допомагають банкам не лише швидше виявляти кіберзагрози, але й прогнозувати їх. Завдяки використанню алгоритмів, що аналізують поведінку злочинців, банки можуть передбачити й запобігти можливим атакам до їхнього здійснення. Це значно підвищує ефективність заходів безпеки і зменшує ризики для банків. Однак технології ШІ потребують постійного вдосконалення, оскільки зловмисники також адаптуються до нових методів захисту [4]. Особливо важливим аспектом забезпечення кібербезпеки банком є підвищення рівня обізнаності працівників і клієнтів банків щодо потенційних кіберзагроз. Банки активно реалізують освітні програми, зокрема через тренінги, семінари, вебінари та онлайн-курси з кібербезпеки, що дозволяють персоналу своєчасно розпізнавати загрози, такі як фішинг, соціальна інженерія та зловмисні програми. Це дозволяє оперативно реагувати на інциденти та запобігати великим фінансовим втратам. Зокрема, клієнтам надаються рекомендації щодо безпеки використання онлайн-банкінгу, методів захисту особистих даних, складних паролів та двофакторної автентифікації, що значно знижує ризик злому акаунтів [4].

Важливим елементом є і захист персональних даних клієнтів. Для цього банки використовують сучасні технології шифрування, які забезпечують конфіденційність даних, що передаються через мережі, а також багаторівневу автентифікацію для ускладнення несанкціонованого доступу. Впровадження таких технологій знижує ймовірність викрадення даних та забезпечує високу ступінь захисту під час здійснення фінансових операцій. Завдяки комплексному підходу використання технологій шифрування, систем моніторингу та освітніх

програм для клієнтів банки можуть значно підвищити рівень безпеки і знижувати ризики кіберзлочинності [4].

Отже, цифровізація сприяє підвищенню ефективності, зниженню витрат та забезпеченню високої конкурентоспроможності банківських установ і потребує кібербезпеки. Управління кіберризиками, інтеграція ІІІ в процеси безпеки та постійне вдосконалення методів захисту є необхідними кроками для мінімізації ризиків і забезпечення безпеки. Тому для банків важливо активно інвестувати в новітні технології, удосконалювати внутрішні процеси та надавати клієнтам необхідні інструменти для захисту їхніх особистих даних, що дозволяє знижувати ризики шахрайства та кіберзлочинності.

Список використаних джерел:

1. Береславська О.І. Трансформація банківських послуг в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-99>.
2. Береславська О. І., Вергелюк Ю. Ю. Новітні фінансові технології у банківській діяльності. *Researchgate*. 2024. URL: <https://salolj/369CE30>.
3. Захист ІІІ кордону: захист корпоративних систем від загроз ІІІ. *Oksim*. 2024. URL: <https://salolj/3E04890>.
4. Скорик Ю. Як банки протидіють кіберзлочинності у цифрову епоху. *Finway*. 2025. URL: <https://salolj/22454ed>.

Abstract: *The role of digitalization in banking management is considered, in particular the impact of technology on the efficiency of financial services and process optimization. It is found that the growth of digitalization creates new challenges in cybersecurity, requiring improvements in methods of protection and management of cyber risks. It is found that to ensure the cybersecurity of the bank and the efficiency of its activities, it is important to implement the latest technologies and increase the awareness of employees and customers.*

Key words: *digitalization, banking management, cybersecurity, data protection.*

Науковий керівник:

Бурковська А.В.,

канд. екон. наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.22

Зміни для діяльності резидентів Дія Сіті в Україні

Ангеліна Орешко,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: розглядається правовий і податковий простір для ІТ-компаній в Україні, створений платформою Дія Сіті. Встановлено, що платформа надає можливість вести бізнес за вигідними умовами. Приділено увагу вимогам, які мають виконувати компанії для набуття статусу резидента Дія Сіті, а також податковим пільгам і змінам, що набирають чинності з 2025 року.

Ключові слова: Дія Сіті, податкові зміни, інвестиційні стимули, військовий збір, цифрова економіка.

У сучасних умовах глобалізації та розвитку цифрових технологій, створення сприятливих умов для ведення бізнесу стало важливим кроком для розвитку економіки будь-якої країни. Одним із таких інструментів є платформа Дія Сіті в Україні, яка пропонує ІТ-компаніям унікальні податкові та правові умови для ведення бізнесу.

Дія Сіті — це унікальний правовий і податковий простір для ІТ-компаній в Україні, що дозволяє вести бізнес відкрито, ефективно та з максимальною зручністю [1]. Завдяки інтеграції сприятливих податкових умов із сучасними інструментами для формування прозорої корпоративної структури ця платформа значно полегшує залучення іноземних інвестицій та забезпечує додатковий захист нематеріальних активів.

Станом на 2025 р. кількість учасників складає 1957 резидентів [1]. Основні переваги їх діяльності включають:

- низькі податкові ставки на працю (22% - єдиний соціальний внесок (ЄСВ), 5% - податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), який розраховується від мінімальної зарплати, та 5% - військовий збір);
- вигідні умови корпоративного оподаткування з можливістю обрати 9% на «виведений капітал» або 18% на прибуток;
- інвестиційні стимули, серед яких 0% оподаткування доходу фізичних осіб від дивідендів (за умови, що виплати здійснюються не частіше одного разу на два роки);
- податкова знижка, що дозволяє віднімати суму, витрачену на придбання частки в українському стартапі, від загального оподаткованого доходу [1].

Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (розділ 2, стаття 5) встановлює вимоги до резидента Дія Сіті: юридична особа, зареєстрована в Україні, повинна здійснювати діяльність, зазначену в її статуті та Єдиному державному реєстрі, і відповідати наступним критеріям [2]:

- середня місячна винагорода працівників та гіг-спеціалістів має становити не менше еквіваленту 1200 євро (за офіційним курсом НБУ);
- середньооблікова кількість залучених осіб - не менше 9;
- кваліфікований дохід за перші три календарні місяці та кожен календарний рік перебування у статусі резидента має становити щонайменше 90% від загального доходу.

При цьому до резидентів не можуть входити компанії, які зареєстровані за кордоном, мають у статутному капіталі не менше 25%, що належать державі або територіальній громаді, отримують статус неприбуткової організації, порушують вимоги щодо розкриття інформації або мають значний податковий борг, а також ті, що підпадають під санкційні або кримінально-правові обмеження.

Компанії, що відповідають не всім вимогам, можуть перебувати у статусі резидента до 31 грудня наступного календарного року за умови подання заяви та виконання окремих критеріїв, що передбачені законом.

З 1 січня 2025 року набирає чинності Закон України № 4113 [3], який вносить зміни до порядку оподаткування резидентів Дія Сіті:

1. Зміни в оподаткуванні доходів спеціалістів резидентів Дія Сіті
 - ставка ПДФО у розмірі 5% застосовується до доходів спеціалістів резидента Дія Сіті з місяця, наступного за набуттям статусу резидента;
 - у місяці набуття статусу резидента Дія Сіті доходи оподатковуються за стандартною ставкою 18%;
 - для застосування пільгової ставки резидент Дія Сіті має відповідати вимогам щодо середньої місячної винагороди (не менше 1200 євро) та мінімальної кількості працівників (9 осіб).
2. Податкові наслідки за невідповідність вимогам
 - якщо резидент Дія Сіті в окремі місяці не відповідає вимогам законодавства, він повинен сплачувати ПДФО за ставкою 18% та здійснювати відповідні донарахування;
 - для компаній, що мають статус резидента, але не відповідають всім вимогам, передбачений перехідний період до 31 грудня року, наступного за роком набуття статусу резидента.
3. Особливості сплати єдиного соціального внеску (ЄСВ)
 - ЄСВ у розмірі мінімального страхового внеску сплачується резидентами Дія Сіті з місяця, наступного за набуттям статусу;
 - якщо після завершення перехідного періоду компанія не відповідає вимогам законодавства, вона повинна донарахувати та сплатити ЄСВ за стандартною ставкою 22% (або 8,41% для працівників з інвалідністю).
4. Пільги для самозайнятих осіб
 - фізичні особи-підприємці та особи, які ведуть незалежну професійну діяльність і призвані на військову службу, під час мобілізації звільняються від сплати та подання звітності з військового збору на період служби.

Отже, платформа Дія Сіті - важливий крок для розвитку ІТ-сектору в Україні, що створює унікальний правовий та податковий простір у відповідності до міжнародних стандартів. Завдяки вигідним умовам для ведення бізнесу, таким як низькі податкові ставки, прозорість корпоративних структур та інвестиційні стимули, платформа сприяє розвитку інноваційних компаній та залученню іноземних інвестицій. Однак, для того щоб скористатися перевагами цієї платформи, компанії повинні відповідати чітким вимогам, які забезпечують стабільність та відповідальність у веденні бізнесу. Вважаємо, що

податкові зміни, що набирають чинності з 2025 року, можуть позитивно вплинути на умови діяльності резидентів Дія Сіті.

Список використаних джерел:

1. Diia.City. URL: <https://city.diia.gov.ua/>.
2. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15.07.2021 № 1667-IX : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>
3. Присяжна Л. Закон № 4113: податкові зміни для резидентів Дія Сіті новини бізнесу України. URL: https://biz.ligazakon.net/news/233016_zakon--4113-podatkov-zmni-dlya-rezidentv-diya-st.

Abstract: *The legal and tax environment for IT companies in Ukraine, created by the Diya City platform, is examined. It is established that the platform provides an opportunity to conduct business on favorable terms. Attention is paid to the requirements that companies must meet to obtain the status of a Diya City resident, as well as tax benefits and changes that come into effect from 2025.*

Keywords: *City action, tax changes, investment incentives, military levy, digital economy.*

Науковий керівник:

Бурковська А. В.,

канд. екон. наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

Надходження до бюджетів сум податків і зборів в умовах війни в Україні

Вероніка Пода,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглянуто сутність і види податків і зборів, які справляються в Україні. Незважаючи на війну в нашій країні, спостерігається зростання надходжень від загальнодержавних і місцевих податків і зборів у 2022-2024 роках і наведена динаміка цих показників.*

Ключові слова: *місцеві збори, військовий збір, прямі податки, непрямі податки, бюджет.*

Вчасне і поступове наповнення бюджетів різних рівнів в Україні допомагає здійснювати державі свої функції. Тому податкова система вважається ефективною при достатньому обсязі податкових платежів. Податок - це обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку [1].

Податки бувають прямі та непрямі. Прямі податки— це обов'язкові платежі, які справляються з доходів і майна господарюючих суб'єктів і є частиною вартості товару або послуг. До прямих відносять податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, екологічний податок, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та інші. Непрямі податки встановлюються на товари і послуги і враховуються до їх ціни. Непрямі податки сплачуються продавцями, а оплачуються покупцями. До непрямих податків належить податок на додану вартість, акцизний податок та інші.

Податки виконують такі основні функції: фіскальну та регулюючу. Фіскальна функція пов'язана з формуванням доходної частини бюджету і створенням матеріальних умов для функціонування держави. Регулююча - полягає у регулюванні грошових доходів, розподілі податкових платежів між юридичними та фізичними особами, галузями економіки, державою [2].

Збір - це обов'язковий платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій [1]. Існують військовий збір, туристичний збір, збір за місця для паркування транспортних засобів. Говорячи про військовий збір, слід зазначити, що з 01.01.2025 року його ставка з 1,5 % збільшена до 5 % [3]. Це сприятиме збільшенню надходжень від військового збору до бюджету України.

Війна в Україні вплинула на економіку, що відобразилось на бюджетах. Руїнування інфраструктури та втрати підприємств спричинили падіння

податкових надходжень. Так, наприклад, у загальному обсязі надходжень податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), які у 2022 році становили 272,2 млрд грн, третина виплат належить військовослужбовцям (83,6 млрд грн) [4]. Але надходження податку, який сплачується податковими агентами, із доходів платника податку з заробітної плати знизились (до 6,9 млрд грн) [4]. Приріст надходжень єдиного податку, якщо порівнювати 2022 р. з 2021 р., становив 2,1% [4]. Плата за адміністративні послуги зменшилась на 0,3 млрд грн у порівнянні з 2021 роком [4].

За 2023 р. податків (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло у сумі 441 875,0 млн грн [4]. Питома вага надходжень до бюджету за 2023 р. належить ПДФО (99,2 %), надходження від акцизного податку становили у 2023 році 22 399,3 млн грн, що більше ніж за 2022 рік на 9 317,8 млн грн [4].

До загального фонду за 2024 р. надійшло 450 998,9 млн грн [4]. Надходження від ПДФО у 2024 р. також зросли. Це є свідченням стабільності цього податку як джерела надходжень до бюджету України.

Отже, за досліджувані роки динаміки (з 2022 по 2024 роки) спостерігається зростання надходжень і зборів до бюджетів різних рівнів в Україні. Це свідчить про адаптацію до нових умов та відновлення економічної активності навіть під час ведення бойових дій на території нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Кодекс №2755-VI, поточна редакція від 21.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Функції податків: навчальний посібник / Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
3. Дячкіна А. Військовий збір 2025: хто і з яких доходів має платити. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/finances/viyskoviy-zbir-2025-hto-i-z-yakih-dohodiv-may-e-platiti-802447/>
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua>.

Abstract: *The essence and types of taxes and fees collected in Ukraine are considered. Despite the war in our country, there is an increase in revenues from national and local taxes and fees in 2022-2024 and the dynamics of these indicators are presented.*

Keywords: *local taxes, military levy, direct taxes, indirect taxes, budget.*

Науковий керівник:

Бурковська А.В.,

канд. екон. наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

Зміни спрощеної системи оподаткування під час воєнного стану в Україні

Вікторія Саїтгарєєва,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *окреслено ключові особливості спрощеного режиму оподаткування. Розглянуто зміни у спрощеній системі оподаткування під час воєнного стану в Україні та вказано їх переваги для підтримки малого і середнього бізнесу. Вказано труднощі, пов'язані з переходом на нові податкові правила. Наголошено на необхідності розробки стратегії поступового виходу з кризового податкового режиму із забезпеченням балансу між підтримкою бізнесу та необхідністю наповнення бюджету.*

Ключові слова: *спрощена система оподаткування, єдиний податок, фізична особа-підприємець, малий і середній бізнес, податкові пільги.*

Введення воєнного стану в Україні спричинило значні економічні потрясіння, що змусило державу оперативно адаптувати систему оподаткування до нових умов. Одним із найбільш важливих напрямів стала зміна спрощеної системи оподаткування, яка є ключовим елементом підтримки малого та середнього бізнесу. Державні органи запровадили низку податкових реформ, спрямованих на спрощення адміністрування податків, зменшення фіскального навантаження та стимулювання підприємницької діяльності під час війни.

Однією з ключових змін стало введення спеціального режиму оподаткування єдиного податку. Починаючи з 1 квітня 2022 року, фізичні особи-підприємці та юридичні особи, які за попередній календарний рік мали дохід не більше ніж десять мільярдів гривень, мали можливість перейти на спрощену систему оподаткування за ставкою 2% (третя група). Це дало можливість підприємцям легше витримувати фінансові навантаження під час війни [1].

Під час дії воєнного стану фізичні особи-підприємці першої та другої групи отримали можливість не сплачувати єдиний податок без втрати статусу платника. Ця ініціатива дозволила зменшити фінансовий тиск на малий бізнес, який в багатьох випадках був змушений призупинити діяльність або працювати в обмежених умовах.

Уряд тимчасово скасував або значно зменшив перевірки щодо дотримання податкового законодавства. Це означало, що підприємці могли працювати без ризику накладання штрафів за незначні порушення у звітності чи сплаті податків. Крім того, не застосовувалися штрафні санкції за несвоєчасну сплату податків через обставини, пов'язані з війною.

Фізичні особи-підприємці отримали можливість тимчасово не сплачувати єдиний соціальний внесок, якщо вони не отримували доходу. Це особливо важливо для тих, хто втратив можливість вести бізнес через бойові дії, вимушене переселення або інші труднощі.

З 1 липня 2023 року уряд повернувся до стандартного режиму оподаткування для більшості платників, скасувавши можливість сплати 2% єдиного податку. Однак, окремі податкові пільги, такі як добровільна сплата єдиного соціального внеску (ЄСВ), залишилися чинними для підприємців, які продовжують потерпати від наслідків війни.

Зміни у спрощеній системі оподаткування мали неоднозначний вплив. З одного боку, запровадження 2% єдиного податку дозволило багатьом підприємцям продовжити діяльність, зменшивши податкові витрати. З іншого боку, скорочення надходжень до бюджету ускладнило фінансування державних програм.

Запроваджені зміни мали велике значення для підтримки малого та середнього бізнесу. Основні переваги цих змін:

- збереження робочих місць. Завдяки спрощеним умовам оподаткування підприємці змогли продовжувати роботу та виплачувати заробітну плату працівникам;
- підтримка обороноздатності країни. Малий бізнес забезпечує логістику, постачання товарів і послуг, необхідних для фронту та тилу;
- створення умов для економічного відновлення. Менше податкове навантаження сприяє швидшій адаптації бізнесу до нових реалій та відновленню економічної активності;
- полегшення ведення бізнесу. Зменшення податкового тиску дозволило підприємцям зосередитися на розвитку своєї діяльності, а не на бюрократичних процедурах.

Попри позитивні аспекти, зміни у спрощеній системі оподаткування викликали і певні труднощі:

- зниження бюджетних надходжень. Через зменшення податкових ставок і тимчасове звільнення від сплати податків державний бюджет недоотримав значні суми;
- ризики зловживань. Деякі підприємства могли використовувати нові податкові пільги для ухилення від податків;
- проблеми з адмініструванням. Перехід на нові податкові правила вимагав адаптації як з боку платників податків, так і з боку податкових органів.

Зміни у спрощеній системі оподаткування, запроваджені під час воєнного стану, відіграли важливу роль у підтримці бізнесу та збереженні економічної стабільності. Попри певні виклики, вони дозволили багатьом підприємцям

продовжувати роботу, зберігати робочі місця та сприяти відновленню економіки.

Вважаємо, що у майбутньому держава повинна розробити стратегію поступового виходу з кризового податкового режиму, забезпечивши баланс між підтримкою бізнесу та необхідністю наповнення бюджету. Ці заходи є важливими не лише для виживання підприємництва в умовах війни, а й для подальшого розвитку економіки України після перемоги.

Отже, спрощена система оподаткування зазнала значних змін під час воєнного стану, що допомогло підтримати власників бізнесу в складних умовах. Запровадження спеціальних податкових режимів, звільнення від сплати деяких податків та скасування перевірок дозволили малому та середньому бізнесу продовжити свою діяльність. Однак, у довгостроковій перспективі необхідно розробити нові механізми підтримки бізнесу, які враховуватимуть післявоєнну відбудову економіки та забезпечуватимуть баланс між стимулюванням підприємницької діяльності та наповненням державного бюджету.

Список використаних джерел:

1. Єдиний податок для фізичних осіб-підприємців (спрощенна система оподаткування). URL:

[https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%84%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%86%D1%96%D0%B2_\(%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0_%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F\)](https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%84%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA_%D0%B4%D0%BB%D1%8F_%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%86%D1%96%D0%B2_(%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0_%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F))

Abstract: the key features of the simplified taxation regime are highlighted. Changes in the simplified taxation system during martial law in Ukraine are considered and their advantages for supporting small and medium-sized businesses are indicated. Difficulties associated with the transition to new tax rules are indicated. The need to develop a strategy for a gradual exit from the crisis tax regime is emphasized, ensuring a balance between supporting business and the need to fill the budget.

Key words: simplified taxation system, single tax, individual entrepreneur, small and medium-sized businesses, tax benefits.

Науковий керівник:

Бурковська А. В.,

канд. екон. наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

УДК: 336.71

Роль Центрального банку в регулюванні фінансового ринку

Чижевська Людмила,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Встановлено, що Центральний банк відіграє ключову роль у регулюванні фінансового ринку країни, забезпечуючи стабільність грошово-кредитної системи та контроль за банківською діяльністю. Його функції включають реалізацію монетарної політики, контроль за інфляцією, нагляд за платіжними системами та валютне регулювання. Він також виконує роль кредитора останньої інстанції, підтримуючи фінансові установи у кризові періоди. Зазначено, що ефективна діяльність центрального банку сприяє економічному зростанню, запобіганню кризам та зміцненню довіри до фінансової системи.*

Ключові слова: *центральный банк, фінансовий ринок, монетарна політика, банківський нагляд, інфляція, валютне регулювання, фінансова стабільність, платіжні системи*

Центральний банк відіграє головну роль у здійсненні регулювання фінансового ринку, забезпечуючи при цьому стабільність грошово-кредитної системи та ефективне функціонування фінансово-кредитних інституцій країни [1]. Його основні завдання включають якісну розробку і ефективне проведення монетарної політики, контроль за інфляційними процесами в країні, регулювання діяльності вітчизняних комерційних банків, нагляд за функціонуванням платіжних систем та забезпечення фінансової стабільності банківської системи держави [1, 2].

Однією з найважливіших функцій центрального банку є реалізація монетарної політики, яка спрямована на регулювання та забезпечення необхідної кількості грошей в обігу, підтримку оптимального рівня інфляції та стимулювання економічного зростання країни [2]. В Україні це досягається через встановлення Національним банком облікової ставки, операції з цінними паперами на відкритому ринку та механізми рефінансування банків другого рівня банківської системи [2]. Центральний банк аналізує макроекономічні показники, визначає грошову пропозицію та вживає заходів для її регулювання [1, 2].

Важливим аспектом регулювання Центрального банку є контроль над діяльністю вітчизняної банківської системи. Центральний банк здійснює нагляд за діяльністю комерційних банків, встановлює нормативи ліквідності та капіталу, а також регламентує банківські операції [2]. Це дозволяє запобігати ризикам банкрутства фінансових установ та захищати інтереси вкладників. Особлива увага приділяється забезпеченню прозорості банківської діяльності та дотриманню міжнародних стандартів (вимог конвенцій Базеля для забезпечення стійкості банківських установ).

Центральний банк також виконує для банків другого рівня банківської системи роль кредитора останньої інстанції [2]. У разі фінансових криз він може надавати підтримку банкам, що опинилися у складному становищі, шляхом надання екстреної ліквідності [2]. Такі дії допомагають уникнути системних криз та запобігти колапсу фінансового сектору в країні [2].

Одним із ключових напрямків діяльності головного банку країни є контроль за платіжними системами. Центральний банк регулює здійснення міжбанківських розрахунків, запроваджує технологічні стандарти та забезпечує безперебійну роботу платіжної інфраструктури. Адже надійність та ефективність платіжних систем є важливими факторами стабільності економіки.

Значну увагу центральний банк приділяє валютному регулюванню. Він контролює можливості волатильності валютного курсу, здійснює валютні інтервенції на внутрішньому валютному ринку та управляє золотовалютними резервами країни [2]. Гнучке валютне регулювання центробанку дозволяє зменшити загрозу макроекономічних ризиків та забезпечити стійкість національної валюти.

Ще одним важливим завданням центрального банку є боротьба з інфляційними процесами. Високий рівень інфляції в країні підриває довіру до вітчизняної фінансової системи, негативно впливає на економічний розвиток і свідчить про недосконалість проведення грошово-кредитної політики в державі. Центральний банк застосовує різноманітні інструменти для контролю за інфляційними процесами, зокрема процентну політику, регулювання грошової маси та заходи щодо обмеження надмірного кредитування.

Фінансова стабільність є одним із пріоритетів діяльності центрального банку. Він аналізує системні ризики, розробляє антикризові заходи та проводить стрес-тести банківської системи [3]. Завдяки цьому можна вчасно виявити загрози та запобігти дестабілізації ринку [3].

Ефективність роботи центрального банку залежить від незалежності його рішень та професіоналізму керівництва. У багатьох країнах він діє автономно від уряду, що дозволяє уникати політичного впливу на монетарну політику. Прозорість діяльності та підзвітність суспільству також є важливими факторами довіри до фінансової системи.

Таким чином, центральний банк виконує комплексну функцію регулювання фінансового ринку, сприяючи макроекономічній стабільності, захисту прав вкладників та ефективному функціонуванню банківської системи. Його

діяльність спрямована на підтримку економічного зростання, запобігання фінансовим кризам та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Список використаної літератури:

1. Дзюблюк О. Монетарна політика Європейського центрального банку у контексті протидії кризовим явищам на фінансовому ринку. *Світ фінансів*. 2023. № 2 (75). С. 8–30.
2. Вишивана Б. М. Функції центрального банку в кредитній системі держави. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2024. №44. С.69-79. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/issue/view/04.10.2024/32>
3. Майстренко О. С. Сутність і принципи формування облікової ставки Центрального банку. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2022. № 1. С. 54–59.

Abstract: *It has been established that the Central Bank plays a key role in regulating the country's financial market, ensuring the stability of the monetary system and control over banking activities. Its functions include monetary policy implementation, inflation control, payment system supervision, and foreign exchange regulation. It also acts as a lender of last resort, supporting financial institutions during crises. It is noted that the effective activities of the central bank contribute to economic growth, crisis prevention, and strengthening confidence in the financial system.*

Keywords: *central bank, financial market, monetary policy, banking supervision, inflation, foreign exchange regulation, financial stability, payment systems.*

Науковий керівник:

Бурковська А.В.,

канд. екон. наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК:333.336.1

Законодавче регулювання фінансового ринку

Діана Чистякова,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розкрито стан та виклики, що стоять перед фінансовим ринком України. Визначено ключові проблеми фінансового ринку. Розглянуто роль державного регулювання у підтримці стабільності ринку та захисті прав*

споживачів. Окреслено законодавчі зміни, прийняті в умовах воєнного стану та їх вплив на функціонування фінансового сектора.

Ключові слова: *фінансовий ринок, фінансові ресурси, фінансові продукти і послуги, банківські установи, фінансовий сектор.*

Фінансовий ринок України досить нестабільний, адже сформувався в умовах численних економічних і геополітичних викликів; основні індикатори такої нестабільності включають значний відтік фінансових ресурсів і недостатньо розвинений сектор фінансових посередників [1, 2].

Кілька важливих факторів впливають на функціонування ринку, включаючи триваючу війну в країні, фінансову кризу, спровоковану пандемією COVID-19, тощо [2]. Крім того, фінансова грамотність населення ще, на жаль, залишається недостатньо високою, що проявляється у відсутності активності до депозитних заощаджень, облігацій тощо. Причина даної ситуації проявляється, на нашу думку, у недостатній довірі населення до банківських установ та недостатній активізації впровадження нових фінансових продуктів і послуг.

Варто розглянути види послуг, що здійснюються на ринку фінансових послуг (рис. 1).

Державне регулювання та нагляд за наданням фінансових і супровідних послуг, спрямовані на захист законних прав та інтересів споживачів, забезпечення стійкого функціонування фінансового ринку, підтримання його стабільності, а також формування сприятливих умов для економічного розвитку країни та створення ефективного конкурентного середовища в фінансовому секторі [3].

Контроль за діяльністю, пов'язаною з наданням фінансових і супутніх послуг здійснюють державні органи [3, стаття 23]. Регулятор (Національний банк України) здійснює нагляд за окремими сферами фінансового ринку відповідно до положень спеціалізованого законодавства [4].

Слід зауважити, що в період дії воєнного стану в Україні Верховна Рада ухвалила зміни до законодавства, спрямовані на врегулювання функціонування фінансового сектору [5]. Вагомим у цій сфері є продовження дії Закону України «Про фінансову реструктуризацію» [6] до 2028 року, що є позитивним, адже це сприятиме врегулюванню питань із погашенням кредитів як для банківських установ, так і для їхніх клієнтів.

Рисунок 1 - Види послуг на фінансовому ринку
Джерело: за даними [3].

Отже, фінансовий ринок України є важливою складовою економіки, яка характеризується підвищеною вразливістю та потребує системного вдосконалення. Для подальшого розвитку фінансового ринку необхідно підвищувати довіру населення до банківських установ, активно впроваджувати новітні фінансові продукти та послуги, а також підвищувати рівень фінансової грамотності населення.

Для цього уряду необхідно розглянути впровадження комплексних реформ, які підвищать стабільність та ефективність українського фінансового ринку. Наприклад, страхові компанії можуть зіграти ключову роль, запровадивши пенсійну систему, засновану на реальному капіталі.

Вважаємо, що реалізація сучасних реформ на основі дієвого вітчизняного законодавства сприятиме трансформації українського фінансового ринку, зробивши його більш кризостійким, конкурентоспроможним, ефективним та інтегрованим у міжнародне середовище.

Впевнені, що удосконалення законодавчо-нормативної бази у цьому напрямку є доцільним, завдяки чому фінансовий сектор стане рушійною силою економіки, підтримуючи її розвиток і підвищуючи її стійкість до майбутніх викликів.

Список використаних джерел:

1. Гатаулліна Е. І. Проблематика розвитку фінансового ринку України. *Економіка та суспільство*. Фінанси, банківська справа та страхування. ВТЕІ ДТЕУ, 2023. Вип. 50. 5 с.
2. Демчук М. Правове регулювання фінансового ринку України в умовах воєнного стану. Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої науковій школі заслуженого юриста України, професора, д.ю.н. Віктора Тарасовича Білоуса. м. Ірпінь, 26 жовтня 2023 року. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С.61 –65.
3. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України №1953-ІХ, редакція від 30.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

4. Новіков Н. Б. Щодо питання регулювання фінансового ринку: державне регулювання та його методи. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. №10. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/61477/1/270864-Текст%20статті-624464-1-10-20221229.pdf>

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні : Закон України №2463-IX, редакція від 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2463-20#Text>

6. Про фінансову реструктуризацію : Закон України №1414-VIII, редакція від 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-19#Text>

Анотація: *The state and challenges facing the financial market of Ukraine are revealed. The key problems of the financial market are identified. The role of state regulation in maintaining market stability and protecting consumer rights is considered. The legislative changes adopted under martial law and their impact on the functioning of the financial sector are outlined.*

Ключові слова: financial market, financial resources, financial products and services, banking institutions, financial sector.

Науковий керівник:

Бурковська А.В.,

канд. екон. наук, доцентка,

доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.22

Іноземні цінні папери: проблеми та перспективи для фондового ринку України

Жуков Володимир,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *у роботі досліджено проблеми та перспективи обігу іноземних цінних паперів на фондовому ринку України; проаналізовано нормативно-правові, інфраструктурні та інвестиційні аспекти інтеграції іноземних фінансових інструментів.*

Ключові слова: *фондовий ринок, іноземні цінні папери, інвестиції, регулювання, біржова діяльність, фінансові інструменти.*

В умовах глобалізації та інтеграції України у світову економіку питання обігу іноземних цінних паперів набуває особливої актуальності. Інтеграція іноземних фінансових інструментів у вітчизняний фондовий ринок може сприяти його розвитку, підвищенню ліквідності та залученню іноземних інвесторів. Однак, існують певні проблеми, пов'язані з нормативно-правовим регулюванням, інфраструктурою ринку та довірою інвесторів. Тому дослідження цієї теми є своєчасним і відповідає потребам сучасної науки.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад та практичних аспектів щодо іноземних цінних паперів: проблем та перспектив для фондового ринку України.

Розвиток фондового ринку України значною мірою залежить від інтеграції іноземних цінних паперів. Це може забезпечити диверсифікацію інвестиційних інструментів та підвищити привабливість ринку для інвесторів. Однак, існують певні проблеми, які стримують цей процес.

По-перше, нормативно-правове регулювання потребує вдосконалення. Недостатня адаптація українського законодавства до міжнародних стандартів ускладнює обіг іноземних цінних паперів. Це створює бар'єри для іноземних емітентів та інвесторів, обмежуючи їхню активність на українському ринку [1].

По-друге, інфраструктура фондового ринку є недостатньо розвиненою. Відсутність сучасних технологічних платформ та механізмів клірингу і розрахунків знижує ефективність операцій з іноземними цінними паперами. Це підвищує ризики та витрати для учасників ринку [2].

По-третє, низький рівень довіри інвесторів є суттєвою проблемою. Негативний вплив економічних та політичних факторів, таких як нестабільність, корупція та недостатня прозорість, відлякує потенційних іноземних інвесторів.

Незважаючи на ці проблеми, перспективи інтеграції іноземних цінних паперів в український фондовий ринок є обнадійливими. Зокрема, адаптація законодавства до європейських норм, модернізація інфраструктури та впровадження сучасних технологій можуть сприяти залученню іноземних інвесторів. Крім того, активна співпраця з міжнародними фінансовими інституціями та впровадження кращих практик корпоративного управління підвищать довіру до українського ринку [3].

Фондовий ринок може стати важливим інструментом для відновлення економіки України в післявоєнний період, забезпечуючи прозоре залучення капіталу для приватного бізнесу, зокрема для великих підприємств у прифронтових регіонах. Водночас у сфері регулювання фондового ринку залишаються відкритими питання щодо забезпечення прозорості регуляторних процедур та налагодження ефективної комунікації між НКЦПФР та учасниками ринку.

Отже, дослідивши теоретичні засади та практичні аспекти щодо іноземних цінних паперів, виявлені проблеми та перспективи для фондового ринку України. З'ясовано, що основними проблемами є недосконале нормативно-правове регулювання, недостатньо розвинена інфраструктура та низький рівень довіри інвесторів. Перспективи інтеграції іноземних цінних паперів пов'язані з адаптацією законодавства, модернізацією інфраструктури та покращенням інвестиційного клімату. Реалізація цих заходів сприятиме розвитку фондового ринку України та його інтеграції у світову фінансову систему. Сформовані висновки сприятимуть подальшим науковим дослідженням та практичним крокам у цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. Пономаренко В. Іноземні цінні папери: проблеми та перспективи для фондового ринку України. Том 7. № 1. 2024. С.194-201. <https://doi.org/10.32518/sals1.2024.194>. URL: <https://sjs-journal.com.ua/uk/journals/tom-7-1-2024/inozemni-tsinni-paperi-problemi-ta-perspektivi-dlya-fondovogo-rinku-ukrayini>.
2. Голюк В.Я., Кузьмінський В.З., Чумаченко О.Г. Сучасний стан фондового ринку України та перспективи його розвитку. *Економіка та суспільство*. Випуск № 64. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-96>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/4323/4249/>
3. Шулик Ю. В. Стан та перспективи розвитку фондового ринку України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, червень 2024. № 33(61). С. 69–80. URL: <https://eprints.ua.edu/id/eprint/9342/1/State%20and%20prospects%20for%20the%20development.pdf>.

Abstract: *the paper examines the problems and prospects of foreign securities circulation in the Ukrainian stock market. Regulatory, infrastructural, and investment aspects of integrating foreign financial instruments are analyzed.*

Keywords: *stock market, foreign securities, investments, regulation, exchange activities, financial instruments.*

Науковий керівник:

Боднар О.А.,

канд. екон. наук, доцент,

*доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 631.1:368

Аграрні ризики як об'єкт страхування в сучасних умовах

Денис Іваненко,

*здобувач вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»*

*Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація: *Проведено комплексний аналіз аграрних ризиків як об'єкта страхування в умовах сучасної економіки та глобальних кліматичних змін. Розглянуто основні види ризиків, механізми їх мінімізації за допомогою страхових продуктів та сучасні тенденції розвитку агрострахування в*

Україні. Особлива увага приділяється статистичним даним, які свідчать про невисокий рівень охоплення страхуванням аграрних підприємств та необхідності активної державної підтримки. Також розглядаються інноваційні підходи до впровадження технологій у страхову практику, що дозволяють знизити фінансові втрати аграріїв.

Ключові слова: аграрні ризики, страхування, агрострахування, статистика, сільське господарство, державна підтримка, інноваційні технології.

Аграрні ризики – це комплекс невизначеностей, що виникають у процесі ведення сільськогосподарського виробництва. Їх сутність полягає у тому, що діяльність аграрного сектору завжди залежить від безлічі зовнішніх (природних, економічних, політичних) та внутрішніх (організаційних, технологічних) чинників. З одного боку, невизначеність може створювати можливості для додаткового прибутку або інновацій, але з іншого – вона часто стає причиною суттєвих втрат, що негативно впливають на фінансову стабільність господарств.

У природному середовищі сільське господарство зіштовхується з небезпеками, пов'язаними з несприятливими погодними умовами, кліматичними аномаліями, шкідниками та хворобами рослин і тварин. Ці фактори, що важко піддаються контролю, можуть призводити до різкого зниження врожайності або втрати цілого врожаю. Водночас, економічні ризики виникають через коливання цін на продукцію, нестабільність попиту, збільшення собівартості виробництва та проблеми з доступом до фінансових ресурсів. Такі умови впливають не лише на дохід фермерів, а й на всю економічну структуру аграрного сектору. Соціально-політичні фактори також відіграють значну роль: зміни у державній політиці, нові законодавчі ініціативи, субсидіювання або їх відміна можуть істотно змінити умови ринку. Політична нестабільність, як наслідок військових дій чи інших зовнішніх впливів, посилює невизначеність і створює додатковий тиск на аграрні підприємства. Також варто зазначити, що внутрішні організаційні проблеми, такі як застарілі технології чи невідповідність управлінських підходів сучасним вимогам, можуть посилювати негативний вплив зовнішніх факторів.

Класифікація аграрних ризиків зазвичай проводиться за основними критеріями: джерелом виникнення, масштабом впливу та характером наслідків. За джерелом ризики можуть бути розділені на природні – обумовлені стихійними лихами, кліматичними змінами, епідеміями серед рослин або тварин, та антропогенні, що виникають внаслідок людської діяльності, наприклад, неправильного застосування агрохімікатів чи неефективного управління господарством. За масштабом впливу аграрні ризики можуть бути локальними – що впливають на окреме господарство, або регіональними, коли негативні явища охоплюють великі території, що ускладнює ефективне протидію наслідкам. Щодо характеру наслідків, ризики поділяють на чисті, коли негативний результат майже гарантований (наприклад, посуха, що призводить до зниження врожайності), та спекулятивні, які можуть як спричинити втрати,

так і відкрити можливості для отримання додаткового прибутку, залежно від швидкості реакції та адаптації господарства до змін ринкових умов.

Важливо розуміти, що ефективне управління аграрними ризиками вимагає інтегрованого підходу. Це означає використання як технічних засобів (сучасних систем прогнозування погоди, моніторингу стану посівів та раннього виявлення шкідників), так і економічних та організаційних методів (страхування, створення фінансових резервів, адаптація виробничих технологій). Такий підхід дозволяє не лише зменшити можливі збитки, а й максимально використати потенціал виникаючих можливостей, адаптуючись до змін у зовнішньому середовищі.

Страховання є невід'ємною складовою сучасної системи управління аграрними ризиками, адже воно дозволяє не лише мінімізувати фінансові втрати, але й забезпечити стабільність господарської діяльності навіть у випадку несприятливих подій. Завдяки страхуванню фермери отримують можливість розподілити ризики, пов'язані з впливом кліматичних аномалій, стихійних лих, епідемій серед рослин і тварин, а також коливаннями ринкових цін. Страхові програми для аграрного сектору зазвичай орієнтовані на покриття витрат, що виникають у зв'язку з пошкодженням врожаю або втратами майна. Це дозволяє господарствам отримувати компенсацію у разі виникнення збитків, що спричинені як природними факторами, так і наслідками людського впливу. Такий механізм допомагає зберегти фінансову стабільність підприємства, що, у свою чергу, сприяє подальшому розвитку та модернізації виробництва. Крім того, страхування стимулює інновації та впровадження сучасних технологій, оскільки знання про можливість отримання страхової компенсації зменшує відчуття невизначеності. Фермери можуть експериментувати з новими методами вирощування, впроваджувати ефективні агротехнічні рішення та удосконалювати систему управління виробництвом, не боячись повних фінансових втрат у разі невдалого результату.

Державна підтримка та партнерство з фінансовими установами також відіграють ключову роль у розвитку аграрного страхування. Спеціальні програми субсидування страхових премій, проведення навчальних семінарів і консалтингових заходів допомагають аграріям краще розуміти свої ризики та ефективно їх управляти. Це сприяє створенню більш стійкого аграрного сектору, який здатний адаптуватися до змін у ринкових умовах та природному середовищі. Механізми страхування відіграють ключову роль у цьому процесі, адже вони дозволяють розподілити фінансове навантаження від несприятливих подій, забезпечуючи оперативне реагування на випадкові збитки. Сучасні страхові продукти для аграрного сектора охоплюють широкий спектр ризиків – від шкоди, завданої стихійними лихами (посуха, повені, град), до втрат, пов'язаних з епідеміями серед сільськогосподарських культур та тварин, а також з коливанням ринкових цін. Інноваційні технології, які використовуються в агрострахуванні, включають супутниковий моніторинг, застосування дронів для отримання аерознімків посівів, а також системи аналізу великих даних. Завдяки таким технологіям страхові компанії можуть оперативно проводити

оцінку збитків, точно прогнозувати ризики та розробляти індивідуальні страхові продукти, адаптовані до специфіки кожного господарства. Наприклад, аналіз даних у режимі реального часу дозволяє скоротити час оцінки збитків до 30% у порівнянні з традиційними методами, що сприяє швидшому відновленню виробничих процесів та мінімізації фінансових втрат.

За останніми даними, агрострахування в Україні демонструє стабільне зростання. Наприклад, за звітами 2023–2024 років, страхове покриття великих аграрних підприємств становить близько 45%, тоді як серед малих та середніх господарств – 30%. Загальний обсяг страхових премій зріс на 22% порівняно з попереднім роком, що свідчить про активну інтеграцію страхових інструментів у аграрну практику. Статистичний аналіз також показує, що завдяки впровадженню інноваційних технологій, час обробки страхових випадків скоротився на 30% порівняно з традиційними методами. Це дозволяє значно скоротити строк отримання компенсації, що позитивно впливає на відновлення виробництва після негативних подій. Крім того, державні програми субсидування страхових премій стимулюють впровадження страхування серед дрібних фермерських господарств, що традиційно мають нижчу платоспроможність. Вони дозволяють значно зменшити фінансове навантаження на фермерів, що робить страхові послуги більш доступними та популярними. Згідно з останніми даними Міністерства аграрної політики, за 2024 рік кількість застрахованих об'єктів у сегменті малого бізнесу зросла на 18%. Це свідчить про покращення доступності страхових продуктів, підвищення рівня фінансової грамотності серед фермерів та зниження загальних ризиків у галузі. Розвиток страхування також сприяє створенню більш стійкої економічної моделі агробізнесу, адже дає змогу прогнозувати можливі фінансові втрати та забезпечувати їх компенсацію у разі несприятливих умов. Завдяки субсидіям уряд стимулює фермерів не лише до укладення страхових угод, а й до впровадження практик управління ризиками, що, у свою чергу, покращує загальну продуктивність сектору. Також підвищується довіра до страхових компаній, що сприяє подальшому розширенню ринку страхових послуг в агросекторі.

Також варто зазначити, що інвестиції в інноваційні технології стають рушійною силою для підвищення ефективності агрострахування. Компанії активно впроваджують системи аналізу даних, які дозволяють не лише прогнозувати ризики, а й проводити постійний моніторинг стану аграрних ресурсів. Сучасні методи, такі як використання супутникових даних, штучного інтелекту та машинного навчання, допомагають більш точно оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення щодо страхування. Цей підхід забезпечує більш оперативне реагування на зміни у погодних умовах та інших факторах, що впливають на врожайність. Крім цього, цифрові технології дозволяють автоматизувати процеси оцінки страхових випадків, що значно скорочує час на отримання виплат та знижує витрати на адміністрування. Завдяки впровадженню блокчейн-технологій та смарт-контрактів страхові виплати можуть здійснюватися автоматично після підтвердження настання страхового

випадку, що мінімізує ризик затримок і шахрайства. Такі інновації роблять страхування більш прозорим, доступним і вигідним як для страхувальників, так і для страхових компаній.

Таким чином, інтеграція механізмів страхування з інноваційними технологіями створює основу для зниження аграрних ризиків, що сприяє формуванню стійкого та адаптивного аграрного сектору в Україні. Це дозволяє не лише мінімізувати можливі збитки, але й відкриває нові можливості для розвитку господарств, підвищуючи їх інвестиційну привабливість та сприяючи модернізації виробничих процесів. Завдяки цьому українські фермери можуть ефективніше управляти своїми господарствами, зменшуючи вплив зовнішніх факторів та забезпечуючи стабільний розвиток аграрного сектору країни.

Список використаних джерел:

1. Gamayunova, V., & Panfilova, A. (2020). Effect of fertilization on the accumulation overground mass of spring barley plants. *Scientific Horizons*, 23(5), 7-14. doi: 10.33249/2663-2144-2020-90-5-7-14.
2. YouControl Market. (n.d.). Агропромисловий комплекс України, огляд ніші та реалії сьогодення. URL: <https://blog.youcontrol.market/aghropromislovii-komplikhs-ukrayini-oghliad-nishi-ta-riekaliyi-sogho-diennia/>
3. Ефективна економіка. (2016). Сутність та класифікація ризиків на залізничному транспорті. URL: <https://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5267>.
4. Агрострахування України. (2023). Статистичний звіт щодо агрострахування. URL: <http://agroinsurance.ua/statistics/>
5. Міністерство аграрної політики та продовольства України. (2024). Програми субсидування агрострахування: звіт за 2024 рік. URL: <https://www.minagro.gov.ua/>
6. Financial Times Україна. (2024). Інноваційні технології в агрострахуванні: аналіз сучасних трендів. URL: <https://www.ft.ua/>
7. Статистичний портал України. (2024). Огляд ринку агрострахування: ключові показники та тенденції. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
8. Боднар О. А., Хоренженко В. В., Татаренкова Ю. В. Функціонування страхового ринку України в умовах пандемії COVID-19 / Електронний фаховий журнал «Ефективна економіка». №10. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/69.pdf.

Abstract: *This paper presents a comprehensive analysis of agricultural risks as an object of insurance under modern economic conditions and global climate change. It examines the main types of risks, mechanisms for their mitigation through insurance products, and the current trends in agro-insurance in Ukraine. Particular attention is paid to statistical data demonstrating the low penetration rate of insurance among agricultural enterprises and the necessity for active state support. Innovative approaches to the implementation of technologies in insurance practices are also discussed to reduce financial losses.*

Keywords: *agricultural risks, insurance, agro-insurance, statistics, agriculture, state support, innovative technologies.*

Науковий керівник:

Боднар О.А.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

УДК 336.2:342

Вплив корупції на фінансову безпеку держави

Вікторія Микитюк, здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: вплив корупції на фінансову безпеку України. Проаналізовано основні загрози, які корупція створює для економіки, зокрема зростання масштабів тіньової економіки, неефективне використання бюджетних коштів, поглиблення соціальної нерівності та втрату довіри до державних інституцій. Визначено основні причини поширення корупції, серед яких недосконале законодавство, відсутність належного контролю та низький рівень економічного розвитку.

Ключові слова: корупція, фінансова безпека, тіньова економіка, державне управління, антикорупційна політика.

На фінансову безпеку держави впливає безліч факторів. Останні роки Україна зіткнулася з новими викликами та загрозами, зокрема збройною агресією російської федерації, тимчасовою окупацією частини території, а також карантинними обмеженнями, запровадженими через пандемію COVID-19. Водночас значний негативний вплив на фінансову безпеку країни мають і давні внутрішні проблеми, серед яких особливо гостро стоїть питання корупції.

Корупція є однією з найбільших загроз для економічної безпеки держави, оскільки підриває ефективність державного управління та уповільнює реалізацію стратегічних цілей розвитку [2]. Вона веде до нераціонального розподілу бюджетних коштів, знижує якість державних послуг і створює серйозні перешкоди для стійкого економічного зростання. Корупція завдає серйозної шкоди економіці країни, збільшуючи витрати бізнесу та створюючи штучні бар'єри для входу на ринок. Це послаблює конкуренцію, сприяє монополізації, погіршує інвестиційний клімат і стримує створення нових робочих місць. Крім того, вона знижує якість товарів і послуг, що негативно позначається на добробуті громадян.

Корупція проявляється у різних формах, зокрема хабарництві, зловживанні владними повноваженнями для особистої вигоди, непрозорих державних закупівлях та ухиленні від відповідальності. Вона становить загрозу для суспільства, оскільки негативно впливає на демократичний розвиток, економічну стабільність, соціальну справедливість і міжнародне партнерство. Саме тому боротьба з корупцією є пріоритетним завданням держави.

Протягом останніх десятиліть корупція все більше сприймається як багатофакторне явище, що має політичне, економічне, культурне та адміністративне підґрунтя. Серед економічних причин її поширення в Україні можна виділити низький рівень розвитку економіки, високий рівень безробіття, бідність і соціальну нерівність, нестабільність фінансової системи, недосконалі стимули до чесної праці, проблеми у сфері житлового забезпечення, а також слабкі механізми захисту економіки від злочинних схем, недоліки податкового законодавства та недостатній контроль за доходами і витратами посадовців.

Ще одним ключовим фактором поширення корупції є недосконалість законодавчої бази. Низька якість законодавчих актів, відсутність невідворотності покарання для корупціонерів, вплив корумпованих структур на судову систему та неефективний контроль правоохоронних органів сприяють безкарності чиновників, які використовують свої посади для особистого збагачення. Високий рівень корупції значною мірою пов'язаний із тим, що суспільство нерідко сприймає її як звичне явище. Наприклад, у 2024 році Україна отримала 35 балів зі 100 можливих в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index — CPI), посівши 105-те місце серед 180 країн. Для порівняння, у 2021 році цей показник становив 32 бали [1].

Професор І. І. Мазур також визнає корупцію загрозою економічній безпеці як складовій національної безпеки. Від ефективності заходів щодо детінізації економіки та впровадження антикорупційної політики безпосередньо залежить стабільне функціонування об'єктів критичної інфраструктури. Це підтверджує і встановлений ним взаємозв'язок між тіньовою економікою та корупцією: «Тіньова економіка є фінансовою основою корупції, а корупція – механізмом підтримки тіньової економіки» [3].

Досліджуючи корупцію, важливо визначити ті її аспекти, які становлять реальну загрозу економічній безпеці держави. До таких загроз належать:

1. Розширення масштабів тіньової економіки.
2. Зрощення кримінальних структур із легальним бізнесом через доступ до політичної влади та механізми «відмивання» незаконних доходів.
3. Порушення ринкової конкуренції.
4. Гальмування формування ефективного приватного сектора.
5. Неефективне витрачання бюджетних коштів.
6. Зростання цін через корупційні платежі чиновникам.
7. Втрата довіри до держави та її спроможності регулювати економіку.
8. Поглиблення соціальної нерівності та зростання розриву в доходах населення.

Розглянемо вплив цих факторів на економічну безпеку держави.

Збільшення масштабів тіньової економіки. Корупція та тіньова економіка тісно пов'язані: корупція сприяє розвитку тіньового сектору, створюючи умови для його функціонування, а тіньова економіка, у свою чергу, є матеріальною базою для корупційних схем.

Зрошення криміналу з легальним бізнесом. Корупційні дії спрямовані на незаконне збагачення, а отримані внаслідок цього кошти легалізуються різними способами. З метою виявлення таких схем Державна служба фінансового моніторингу України (ДСФМУ) здійснює перевірку фінансових операцій на предмет можливого відмивання «брудних» грошей.

Неефективне використання бюджетних коштів. Корупція негативно впливає на бюджет у двох аспектах: зменшуються податкові надходження через розвиток тіньової економіки, а самі бюджетні ресурси витрачаються неефективно, оскільки пріоритет надається корупційним витратам влади.

Зростання цін через корупцію. Корупційні платежі чиновникам закладаються у вартість товарів і послуг, що призводить до подорожчання продукції та збільшення витрат на інвестиційні проєкти на 10–20%.

Посилення соціальної нерівності. Корупція сприяє несправедливому розподілу матеріальних благ на користь вузького кола осіб, що загострює проблему майнової нерівності в суспільстві.

Таким чином, корупція залишається однією з ключових загроз фінансовій безпеці України, а боротьба з нею повинна стати пріоритетним напрямом державної політики.

Корупція залишається одним із ключових викликів для фінансової безпеки України, оскільки спричиняє значні економічні втрати та перешкоджає стабільному розвитку держави. Вона негативно впливає на конкуренцію, інвестиційний клімат, соціальну рівність і загальну ефективність державного управління. Особливо небезпечними є її взаємозв'язки з тіньовою економікою та кримінальними структурами. Для забезпечення фінансової безпеки необхідне посилення антикорупційної політики, реформування законодавчої бази, підвищення прозорості державних процесів та активізація громадського контролю. Ефективна боротьба з корупцією сприятиме зміцненню економічної стабільності та підвищенню довіри до державних інституцій.

Список використаних джерел:

1. Україна в Індексі сприйняття корупції – 2024. Transparency International. Україна. URL : <https://cpi.ti-ukraine.org/#/>
2. Корчинський І. О., Мельник С. І. Основні загрози економічній безпеці держави в сучасних умовах розвитку. Ефективна економіка. 2019. No 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7369>
3. Мазур І. І. Антикорупційна політика в системі детінізації економіки. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі. Матеріали II міжнар. наук. практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 133-135.

Annotation: *the impact of corruption on the financial security of Ukraine. The main threats that corruption poses to the economy are analyzed, including the growth of the shadow economy, inefficient use of budget funds, deepening social inequality, and loss of trust in state institutions. The main reasons for the spread of corruption are identified, including imperfect legislation, lack of proper control, and low economic development.*

Keywords: *corruption, financial security, shadow economy, public administration, anti-corruption policy.*

Науковий керівник:
Боднар О.А.,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336

Фінансові бульбашки: причини, наслідки та запобіжні заходи для світового ринку

Тетяна Нестерчук,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *розглянуто економічну природу фінансових бульбашок, досліджено їхні причини виникнення, етапи розвитку та соціально-економічні наслідки. Встановлено, що, незважаючи на доступ до сучасних аналітичних інструментів, ринки залишаються вразливими до спекулятивних перегрівів. Запропоновано використання поведінкових фінансів, мережевої методології та моніторингових інструментів для зниження системних ризиків і стабілізації фінансових ринків.*

Ключові слова: *економічна бульбашка, фондовий ринок, інвестиції, поведінкові фінанси.*

Економічна бульбашка (англ. economic bubble), також відома як спекулятивна, ринкова або фінансова бульбашка чи спекулятивна манія, — це економічне явище, коли здійснюється купівля-продаж активів у великих обсягах за цінами, які значно перевищують їхню справжню вартість [1].

Актуальність дослідження фінансових бульбашок обумовлена тим, що навіть у сучасному світі, де є доступ до величезної кількості інформації та аналітичних інструментів, ринки все одно схильні до ірраціонального перегріву. Бурхливий розвиток технологічного сектору, криптовалютний ринок, а також активний розвиток механізму SPAC (Special Purpose Acquisition Companies) — усе це створює потенційні передумови для нових бульбашок. Більше того, глобалізація та швидкість розповсюдження фінансової інформації сприяють тому, що наслідки обвалу бульбашок стають масштабнішими, впливаючи не лише на окремі ринки, а й на світову економіку в цілому. Тому дослідження причин виникнення, механізмів розвитку та можливих способів запобігання фінансовим бульбашкам є вкрай важливим як для індивідуальних інвесторів,

так і для державних регуляторів, відповідальних за стабільність фінансової системи.

Історія знає чимало прикладів фінансових бульбашок (табл. 1).

Розуміння механізмів виникнення та наслідків фінансових бульбашок є важливим для запобігання подібним явищам у майбутньому.

Процес формування «бульбашки» зазвичай проходить через кілька етапів [2]:

1. Пожвавлення – виникає новий продукт, технологія або ринок, що привертає увагу інвесторів. Наприклад, впровадження інноваційних технологій або відкриття нових ринків створює можливості для значних прибутків, стимулюючи інтерес інвесторів.

Таблиця 1 Історія фінансових бульбашок

Роки	Назва	Характеристика
1637	Тюльпаноманія (Tulip mania)	У XVII столітті в Нідерландах спостерігався бум на тюльпани, коли ціна деяких цибулин перевищувала річну зарплату робітника. Торгівля правами на майбутній продаж цибулин, що стали першими ф'ючерсами, ще більше роздула бульбашку. Вона лопнула, коли на торгах у Харлемі в 1637 році не знайшлося покупців, і ціна впала вдсятеро.
1720	Компанія Південних Морів (The South Sea Company)	Британська компанія обміняла державні зобов'язання на акції, обіцяючи ексклюзивне право на торгівлю з Південною Америкою. Ціни на акції підскочили зі 100 до 1000 фунтів, а потім обрушилися, викликавши низку банкрутств.
1717	Міссісіпська компанія (Mississippi Company)	У Франції Джон Ло заснував компанію, обіцяючи багатства від торгівлі з Міссісіпі. Акції швидко зросли в ціні, але компанія не змогла підтримати високий курс, що призвело до її банкрутства в 1720 році.
1840	Залізнична манія (Railway mania)	В Англії спостерігався бум на залізничні компанії, коли акції цих компаній стали коштувати більше, ніж самі компанії. Однак після цього ринок залізничних акцій обрушився, що призвело до фінансових втрат.
1920-ті	Флоридський земельний бум (Florida land boom)	Флорида, спочатку аграрний штат, пережила бум завдяки будівництву готелів та інфраструктури. Популярність курортів серед багатіїв зросла після Першої світової війни, а осушення боліт зробило землю доступною для середнього класу. Пік спекуляцій припав на 1924—1925 роки, з центром у Майамі-Біч, де обсяг угод досяг \$2 млрд. Ціни на землю різко зросли, але до 1926 року, після повернення елітних верств наелення до Європи і урагану, вони сильно впали. Крах завершився біржовою кризою 1929 року.
1995-2001	«Бульбашка» доткомів (Dot-com bubble)	«Бульбашка» виникла через зростання акцій інтернет-компаній, появу нових фірм та адаптацію старих компаній до інтернет-бізнесу. Індекс NASDAQ зріс з 1000 до 5132 пунктів, але багато нових бізнес-моделей виявилися нездійсненими, і сотні компаній збанкрутували. Це призвело до падіння індексу NASDAQ та обвалу цін на сервери. Одна з причин краху — завищена оцінка активів і перспектив інтернет-компаній.

2000-і	Бульбашки на ринку нерухомості	У 2000-х роках у різних країнах світу виникли бульбашки на ринку нерухомості, що призвели до фінансової кризи 2007—2008 років. Падіння цін на нерухомість мало серйозні наслідки для економіки, оскільки ринки нерухомості мають більший вплив на економіку, ніж бульбашки на фондовому ринку.

Джерело: розроблено автором на основі інформаційного джерела [2-3].

2. Підйом – зростає інтерес та обсяги інвестицій, що призводить до стрімкого підвищення цін на активи. Інвестори, спостерігаючи за зростанням цін, прагнуть отримати вигоду, вкладаючи більше коштів, що ще більше підштовхує ціни вгору.

3. Ейфорія – ціни досягають піку, інвестори впевнені у безкінечному зростанні, панує ірраціональний оптимізм. На цьому етапі багато хто ігнорує фундаментальні показники, вважаючи, що ринок продовжить зростати без обмежень.

4. Отримання прибутку – деякі інвестори починають фіксувати прибутки, продаючи активи. Усвідомлюючи, що ціни можуть бути завищеними, обережні інвестори вирішують реалізувати свої інвестиції, що може стати сигналом для інших.

5. Паніка – масові продажі призводять до різкого падіння цін, бульбашка лопається. Коли більшість інвесторів одночасно намагаються продати активи, пропозиція перевищує попит, що спричиняє обвал цін і значні втрати для учасників ринку. У сучасній економіці також спостерігаються явища, що можуть свідчити про формування фінансових бульбашок у різних секторах. Ринок криптовалют та NFT зазнав стрімкого зростання, що викликало дискусії щодо їхньої переоцінки та можливого спекулятивного характеру. У технологічному секторі оцінка компаній, значно перевищує їхні фундаментальні показники, що може свідчити про надмірний оптимізм інвесторів. Ринок нерухомості в багатьох країнах демонструє швидке підвищення цін на житло, що може бути ознакою перегріву ринку та потенційної кризи. Крім того, рекордне зростання фондових індексів після пандемії COVID-19 може бути нестійким, враховуючи економічні наслідки пандемії для різних галузей.

Фінансові бульбашки становлять значний ризик для стабільності фондового ринку, тому важливим є застосування запобіжних заходів. Використання теорії поведінкових фінансів допомагає аналізувати психологічні чинники, що впливають на прийняття інвестиційних рішень. Це включає виявлення когнітивних упереджень, прогнозування ринкових криз через аналіз настроїв інвесторів, запровадження регуляторних заходів для зменшення ірраціональної поведінки, підвищення фінансової грамотності та використання поведінкових моделей для оцінки ризиків [4]. Мережева методологія дозволяє оцінити взаємозв'язки між учасниками ринку та запобігати поширенню криз. Вона включає оцінку системних ризиків, визначення важливих учасників ринку, оптимізацію мережевої структури для підвищення стійкості, моделювання

поширення фінансових шоків та розробку регуляторних інструментів для зниження ризиків. Моніторинг та превентивне виявлення ознак нестабільності забезпечують швидке реагування на загрози [4]. Поєднання цих підходів сприяє стабільності фондового ринку та знижує ймовірність утворення нових фінансових бульбашок.

Отже, фінансові бульбашки є повторюваним явищем на ринках, і, незважаючи на уроки минулого, інвестори знову і знову потрапляють у пастку жадібності та ірраціонального оптимізму. Розуміння їхніх причин, механізмів та наслідків допоможе уникнути значних фінансових втрат у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Економічна бульбашка. *Wikipedia*. URL: <https://salon.li/08E1451>.
2. Історія фінансових ринків. Від класиків — сучасникам / за ред. Девіда Чемберса та Елроя Дімсона ; пер. з англ. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. — 308 с.
3. Асадчев Ю. Економічні бульбашки: причини виникнення, характеристика та основні цикли. *Lexliga*. 2025. URL: <https://lexliga.ua/tpost/dv13zj05v1-ekonomichn-bulbashki-prichini-viniknennya>
4. Гонгало С. Теоретичний конструкт стабільності фондового ринку. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2024. Том 334 № 5, С. 369-374. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-55>

Abstract: *the actual economic nature of financial bubbles is investigated, their causes, stages of development and socio-economic consequences are investigated. It is established that, despite access to modern analytical tools, markets remain vulnerable to speculative overheating. The use of behavioral finance, network methodology and monitoring tools is proposed to reduce systemic risks and stabilize financial markets.*

Keywords: *economic bubble, stock market, investment, behavioral finance.*

Науковий керівник:

Боднар О.А.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.02

Фінансова безпека України в умовах воєнного стану

Інна Політікіна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: фінансова безпека України в умовах воєнного стану набуває особливого значення, оскільки війна створює безпрецедентні виклики для економіки країни. Дослідження фінансової безпеки України в умовах воєнного стану є важливим для розробки стратегій та заходів, спрямованих на захист економіки країни та забезпечення її сталого розвитку.

Ключові слова: загрози, фінансова безпека, воєнний стан, принципи, дефіцит бюджету, державний борг, міжнародні валютні резерви.

Фінансовий сектор держави відіграє вирішальну роль у забезпеченні розвитку економіки країни через фінансові інструменти та стимули. Стабільність і захист цього сектору є важливими чинниками, що гарантують фінансову та національну безпеку держави. Підвищення фінансової безпеки країни безпосередньо залежить від впровадження ефективної монетарної політики, проведення реформ у банківській системі та на фінансових ринках.

Кривавий конфлікт, початок якому поклала російська федерація, став суттєвим викликом для України, що спричинило глобальне занепокоєння. За цих обставин як внутрішні, так і зовнішні загрози національній безпеці держави зросли. На думку експертів, очікується, що цей конфлікт посилить глобальну економічну та фінансову кризу.

Фінансова безпека може бути охарактеризована як «здатність фінансової системи захищати, підтримувати та забезпечувати стійкість своїх фінансових інтересів у довгостроковій перспективі, водночас мінімізуючи негативний вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, що можуть загрожувати фінансовій безпеці» [1, с. 137].

На нашу думку, фінансова безпека держави найточніше визначається як захист фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин, забезпечення злагодженості та збалансованості фінансової системи, її здатності протистояти внутрішнім і зовнішнім ризикам та загрозам, що сприяє ефективному функціонуванню національної економіки та сталому економічному зростанню, а також створенням законодавчої бази та належного правового регулювання діяльності фінансових інститутів.

Фінансова безпека – це складна багаторівнева система, яка формується з ряду підсистем, які відрізняються за структурою та логічним вмістом. Фінансова безпека – важлива складова економічної безпеки, що стосується не лише держави у цілому, а й територіальних громад, національних галузей, економічних структур, окремих домогосподарств та осіб [2].

Відбувається трансформація системи фінансової безпеки від моделі, зосередженої лише на інтересах держави, до моделі, що враховує та узгоджує інтереси громадян, домогосподарств, підприємств, організацій, установ, галузей, регіонів і суспільства в цілому [3].

Для перемоги у війні потрібні фінансові ресурси. Доходи від бюджету зменшилися до початку великої війни через пандемію. Питання фінансової безпеки буде більш нагальним, адже війна триває. Розмір внутрішнього валового продукту, дефіцит бюджету, обсяг державного боргу та міжнародних резервів валюти - це показники, що визначають рівень фінансової безпеки. Важливо знайти компроміс для того, щоб забезпечити витрати на захист

країни, дотримання бюджетного дефіциту, державного боргу та соціального захисту населення [5].

Світовий банк ВВП зменшився на 45% через війну в 2022 році, про втрати третини ВВП вказує Національний банк України. Згідно з оцінками аналітиків НБУ, ВВП відновиться лише через 2-3 роки. Наслідки повномасштабної війни охоплюють прямі втрати інфраструктури, руйнування підприємств, блокування морських портів, значні втрати людського капіталу та зниження попиту в більшості секторів економіки. Вплив цих факторів залишатиметься суттєвим до кінця цього року, тоді як у наступні роки відновлення очікується завдяки зменшенню безпекових ризиків. Прогнозовані темпи відновлення у 2023–2024 роках становитимуть 5–6% на рік. Через повномасштабну війну Україна недоотримає від 1,3 до 1,9 трильйона грн, що перевищує довоєнний річний державний бюджет. У разі падіння ВВП на 45%, як прогнозує Світовий банк, втрати можуть сягнути 2,4 трильйона грн [4].

Основною умовою забезпечення фінансової безпеки є зупинка бойових дій. Проте навіть в умовах воєнного стану слід розпочинати розробку стратегії фінансової безпеки з урахуванням сучасних реалій та перспективи подолання існуючих та потенційних загроз. Під такою стратегією розуміють економічний та політичний курс, що реалізується фінансовими органами державної влади, а також економічними та фінансово-банківськими структурами. Цей курс має на меті створення умов та пошук ресурсів для фінансової стабілізації й економічного зростання, зберігаючи та зміцнюючи цілісність України, її економічний простір та фінансову систему.

Отже, основними напрямками зміцнення фінансової безпеки України можна вважати: підвищення ефективності системи оподаткування; забезпечення збалансованості бюджетів шляхом збільшення доходів, скорочення витрат, оптимізації структури видатків та залучення як неемісійних, так і емісійних джерел для покриття дефіциту бюджету; формування достатнього обсягу фінансових ресурсів для реалізації завдань в умовах криз, спричинених війною; удосконалення боргової політики; поступове зниження рівня інфляції та стимулювання кредитування.

Список використаних джерел:

1. Ситник Н. С., Стефанків Б. О. Фінансові аспекти складників економічної безпеки держави. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2022. Випуск 1–2 (44). С. 136–140.
2. Кравчук Н. Я., Колісник О. Я., Мелих О. Ю. Фінансова безпека: навч.-метод. посібник. Тернопіль: Вектор, 2021. 277 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/584/1/book.pdf>.
3. Кульпінський С. Роль фінансової безпеки України в поглибленні інтеграційних стосунків з європейськими країнами. Фінансова консультація. 2022. № 5. С. 34–38.
4. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави: навч. посібник. Львів, 2020. 356 с.
5. Спіфанов А. О., Пластун О. Л., Домбровський В. С. та ін Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія; за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О. Спіфанова. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2024. 295 с.

6. Боднар О.А. Модернізація фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифровізації. Наукові перспективи № 2(32) 2023. С.234-246. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-2\(32\)-234-246](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-2(32)-234-246).

Abstract: *The financial security of Ukraine under martial law is of particular importance, as war creates unprecedented challenges for the country's economy. The study of the financial security of Ukraine under martial law is important for the development of strategies and measures aimed at protecting the country's economy and ensuring its sustainable development.*

Keywords: *financial security, threats, principles of financial security, budget deficit, public debt, international currency reserves.*

Науковий керівник:

Боднар О.А., канд. екон.наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336

Місце банківських установ на фондовому ринку України

Натан Рудь,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація. *Визначено роль банків у функціонуванні фондового ринку; види діяльності банків на фондовому ринку; вплив банків на розвиток фондового ринку України; окреслено проблеми та перспективи участі банків у фондовому ринку.*

Ключові слова: *фондовий ринок; банківські установи; цінні папери; емісійна діяльність, депозитарна система.*

На сьогодні банки займають провідне місце серед загального обсягу операцій на фондовому ринку, активно працюючи на різних його сегментах.

У більшості розвинутих країн банки відіграють важливу роль на ринку цінних паперів, проте їх діяльність обмежується щодо обсягів та видів операцій із метою мінімізації ризиків, характерних для таких операцій. Водночас традиційні банківські операції меншою мірою створюють загрози для стабільності банківського сектору.

Банківські установи є ключовими учасниками фондового ринку, виконуючи функції посередників, інвесторів та емітентів. Вони забезпечують ліквідність ринку шляхом купівлі та продажу цінних паперів; активно беруть участь у розміщенні та обігу державних і корпоративних цінних паперів.

Банки об'єктивно опиняються в центрі суперечливих і кризових процесів, характерних для ринкової економіки. Водночас стрімкий розвиток українських банків став фундаментом для створення повноцінних ринкових відносин та

формування базових елементів руху фінансових ресурсів, без яких функціонування ринкової економіки в Україні було б неможливим.

Відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність» [1], окрім базових банківських послуг, банк має право здійснювати такі види діяльності: інвестиційну діяльність; випуск власних цінних паперів; зберігання цінностей, включаючи облік і зберігання цінних паперів; надання консультаційних та інформаційних послуг у сфері фінансів; виконання функцій адміністратора при випуску облігацій [1].

Закон України «Про депозитарну систему» [2] визначає поняття «депозитарна діяльність депозитарної установи» та встановлює вимоги до неї. Відповідно до цього закону, депозитарна діяльність може поєднуватися з торгівлею фінансовими інструментами або банківською діяльністю, за умови виконання цих функцій окремими структурними підрозділами депозитарної установи [2].

З огляду на вищезазначене та практичний досвід, можна виділити три основні напрями банківської діяльності на фондовому ринку:

Емісійна діяльність — пов'язана з випуском власних цінних паперів та фінансуванням банківських потреб через нові інструменти на ринку капіталу.

Інфраструктурна діяльність — охоплює забезпечення функціонування ринку цінних паперів та фінансових інструментів.

Інвестиційна діяльність — включає придбання фінансових активів та управління ними з метою отримання прибутку.

Емісійна діяльність банків стимулюється активним розвитком ринкових відносин та впровадженням нових методів фінансування банківських установ.

Порівняно з іншими суб'єктами господарювання, українські банки здійснюють значну частину операцій на фондовому ринку [3]. Це пояснюється їхньою здатністю залучати тимчасово вільні кошти та ефективно використовувати їх як для потреб реального сектору економіки, так і для нарощування власного капіталу. Таким чином, у банківських установ сформувався досить добре врегульований механізм емісійної діяльності, що дозволяє їм диверсифікувати джерела фінансування за рахунок фінансових інструментів фондового ринку [3].

Діяльність банків у сфері емісії цінних паперів поділяється відповідно до типів цінних паперів, що випускаються в обіг. Важливим аспектом розвитку емісійної діяльності є випуск нетрадиційних цінних паперів, які, як правило, емітуються для підтримки рівня капіталу банку, захисту від операційних ризиків і хеджування. Значну роль у цьому відіграють похідні фінансові інструменти.

У більшості випадків хеджування базується на використанні похідних інструментів, таких як валютні та процентні ф'ючерси, варанти та валютні опціони, які дозволяють банкам стабілізувати капітал і забезпечувати фінансову стійкість. Оскільки банківський сектор орієнтований на отримання прибутку, використання похідних фінансових інструментів у спекулятивних цілях є для

банків додатковим інструментом для підвищення прибутковості та захисту від ринкових ризиків [4].

Виділимо проблеми та перспективи участі банків у фондовому ринку: низький рівень розвитку фондового ринку та обмежена кількість інструментів для інвестування; вплив економічної та політичної нестабільності на інвестиційну активність банків; перспективи розвитку через інтеграцію з міжнародними фінансовими ринками та вдосконалення регуляторної бази.

Отже, можна зробити висновок, що на сьогодні банківська система вирізняється значними обсягами та кількістю операцій на фондовому ринку, особливо в сфері емісійної діяльності та посередницьких послуг, таких як андеррайтинг, брокерська та дилерська діяльність. Подальший розвиток фондового ринку за участі банківських установ передбачає: підвищення капіталізації ринку через інвестування та створення нових фінансових інструментів; забезпечення стабільності та ліквідності ринку за рахунок банківських ресурсів; розширення доступу до фінансування для підприємств шляхом залучення коштів через фондовий ринок. Підвищення рівня довіри до фондового ринку та активізація інвестиційної діяльності банків сприятиме зростанню національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 7.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
2. Про депозитарну систему України: Закон України від 06.07.2012 № 5178-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17#Text>
3. Рекуненко І. І. Шалда А. А. Чийпеш В. О. Роль банківського сектору в розвитку фондового ринку України. *Ефективна економіка*. №12, 2021. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.12.5.
4. Ковальова О. М. Пріоритети реформування професійної діяльності на фондовому ринку. *Бізнес-Інформ*. 2018. № 7. С. 211-215.

Abstract. *The role of banks in the functioning of the stock market is determined; types of bank activities in the stock market; the influence of banks on the development of the stock market of Ukraine; the problems and prospects of bank participation in the stock market are outlined.*

Key words: *stock market; banking institutions; securities; issuance activity, depository system.*

Науковий керівник:

Боднар О.А.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

Переваги впровадження цифрових технологій у систему управлінського обліку

Поліна Добровольська,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: у даній роботі розглядається роль цифрових технологій в управлінському обліку для адаптації українських компаній до сучасних умов бізнес-середовища. Описуються переваги автоматизації обліку через ERP-системи, хмарні технології, штучний інтелект і блокчейн для покращення точності даних і швидкості прийняття рішень.

Ключові слова: цифрові технології, цифровізація, управлінський облік, ERP-система, хмарні технології, штучний інтелект, блокчейн.

Впровадження цифрових технологій у сферу управлінського обліку стає одним із ключових чинників адаптації українських компаній до мінливих умов сучасного бізнес-середовища. Постійні трансформації економічних процесів, посилення міжнародної конкуренції та зростаюча складність виробничих і логістичних операцій вимагають нових підходів до управління [1].

Застосування застарілих методів обліку, які базуються на ручному введенні та обробці даних, створює серйозні перешкоди для ефективного функціонування підприємств. Такі підходи мають високий рівень ймовірності помилок і не здатні швидко та ефективно обробляти великі масиви інформації. Це суттєво ускладнює процес ухвалення управлінських рішень, що, у свою чергу, знижує конкурентні позиції компаній на ринку [1].

Використання сучасних цифрових рішень допомагає подолати ці труднощі. Автоматизація облікових процесів значно скорочує час на обробку інформації, мінімізує ризики людського фактора та підвищує точність фінансових розрахунків. У результаті підприємства отримують ефективніші механізми управління ресурсами та можливість швидше реагувати на зміни в економічному середовищі [1].

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та цифровізація бізнес-процесів, орієнтованих на потреби користувачів, сприяють створенню автоматизованих рішень для впорядкування та обробки облікової інформації. Це забезпечує ефективний доступ до необхідних даних на різних рівнях управління та підтримує процес ухвалення управлінських рішень [2].

Цифрова трансформація відкриває нові горизонти для управлінського обліку, дозволяючи автоматизувати процеси та застосовувати передові аналітичні інструменти. Використання сучасних технологій, таких як ERP-системи (Enterprise Resource Planning), аналіз великих даних (Big Data), хмарні обчислення, блокчейн, штучний інтелект і машинне навчання, значно розширює можливості збору, обробки та аналізу інформації. Завдяки цим рішенням підприємства можуть автоматизувати облікові операції, підвищити

точність даних, покращити гнучкість управління та забезпечити керівництво актуальною інформацією для прийняття стратегічних рішень [2].

Серед ключових інструментів управлінського обліку особливе місце займають ERP-системи. ERP-система – це комплексна інформаційна платформа, яка допомагає підприємствам ефективно планувати та управляти ресурсами, необхідними для виробництва, закупівель, продажів та обліку. ERP-рішення об'єднують дані з різних підрозділів, створюючи єдиний інформаційний простір, що сприяє узгодженій роботі всіх структур компанії [4].

На світовому ринку ERP-систем лідируючі позиції займають такі програмні продукти, як SAP Business One, Oracle Business Suite та Microsoft Dynamics. Вони інтегрують фінансовий облік, управління ресурсами, логістику та інші бізнес-функції, забезпечуючи комплексний аналіз фінансового стану підприємства та сприяючи його ефективному управлінню [2].

Такі онлайн-платформи, як QuickBooks Online, Xero, Sage Intacct і Zoho Books, надають можливість вести управлінський та фінансовий облік за допомогою хмарних технологій. Завдяки такому підходу забезпечується висока гнучкість, доступність даних у режимі реального часу та автоматичне оновлення програмного забезпечення, що усуває потребу у витратах на серверне обладнання та підтримку IT-інфраструктури [3]. Ці облікові рішення набули популярності серед малого та середнього бізнесу, оскільки пропонують зручний і фінансово доступний спосіб ведення фінансової документації, контролю бюджетів і управління грошовими потоками [2].

Штучний інтелект і машинне навчання відіграють ключову роль в аналізі ринкових тенденцій та прогнозуванні змін у попиті, що є особливо важливим в умовах економічної нестабільності. Завдяки цим технологіям підприємства можуть більш точно планувати виробничі процеси та оптимізувати стратегії збуту, мінімізуючи фінансові ризики. Такі інструменти, як IBM Watson, Google Cloud AI та Microsoft Azure AI, надають компаніям змогу обробляти великі масиви даних, виявляти закономірності та будувати прогнози, що є критично важливим для адаптації до швидких змін ринку [2].

Однією з головних переваг використання штучного інтелекту в управлінському обліку є його здатність оперативно аналізувати великі обсяги інформації. Машинні алгоритми працюють значно швидше за людину, що скорочує час на підготовку звітності та ухвалення рішень. Крім того, автоматизовані системи підвищують точність і надійність облікових даних, оскільки виключають ризик людських помилок та забезпечують послідовність і коректність фінансової інформації [5].

В умовах цифровізації більшість бізнес-процесів переходять у цифровий формат, що вимагає впровадження надійних технологій для підтвердження достовірності та захисту інформації. Це особливо важливо для залучення інвесторів, кредиторів і партнерів, оскільки вони зацікавлені в актуальній та достовірній інформації про підприємство. Одним із найбільш ефективних рішень для захисту безпеки облікових даних є технологія блокчейну [3].

Блокчейн – це децентралізована система зберігання даних, у якій кожен запис фіксується у вигляді блоку, пов'язаного з попереднім за допомогою криптографічного підпису. Завдяки цій технології інформацію неможливо змінити або підробити, що гарантує її безпеку та цілісність [3].

Ця система дозволяє менеджерам, бухгалтерам та іншим користувачам записувати, зберігати та перевіряти дані, забезпечуючи їхню прозорість і надійність. Блокчейн мінімізує ризик помилок і шахрайства, підвищуючи довіру до фінансового та управлінського обліку бізнесу [3].

Застосування зазначених технологій відкриває нові перспективи для прогнозування та оптимізації бізнес-процесів, надаючи керівництву змогу більш ефективно планувати діяльність і швидко адаптуватися до змін ринкових умов. Завдяки цим інструментам можливо обробляти значні масиви даних, ідентифікувати ключові тренди та здійснювати детальний контроль за статтями витрат [2].

Таким чином, використання цифрових технологій в управлінському обліку значно підвищує ефективність бізнес-процесів. Автоматизація обліку дозволяє зменшити витрати часу, покращити точність даних та забезпечити швидкий доступ до актуальної інформації. Цифрові інструменти сприяють кращому плануванню та аналізу, підвищують прозорість діяльності та допомагають компаніям швидко адаптуватися до змін у ринкових умовах.

Список використаних джерел:

1. Пушкар І.В., Гладчук Г.Г., Храпач К.Г. Діджиталізація як інструмент оптимізації управлінського обліку на підприємствах України. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. №69/2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-58>
2. Склярук І.П., Вовк Н.О. Управлінський облік бізнес-процесів в умовах діджиталізації. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. №59/2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-69>
3. Довбуш А., Белова І. Трансформація облікових процесів в умовах цифровізації. *Економічний дискурс*. 2024. Вип. №1-2. С. 131-141. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-1-14>
4. Калачик А.В., Томчук В.В. ERP системи та їх місце в управлінському обліку. *Фінанси, облік, банки*. 2019. Вип. № 1(24). С. 179-187. DOI: <http://dx.doi.org/10.31558/2307-2296.2019.1.19>
5. Гнат'єва Т., Яковенко А., Златова М. Особливості використання штучного інтелекту для потреб бухгалтерського обліку та управління підприємством. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2024. Вип. №5. С. 3-19. DOI: <https://doi.org/10.37000/ebbsl.2024.05.01>

Анотація: *In this research, the role of digital technologies in management accounting for the adaptation of Ukrainian companies to modern business environment conditions is discussed. The advantages of accounting automation*

through ERP systems, cloud technologies, artificial intelligence, and blockchain are described to improve data accuracy and decision-making speed.

Ключові слова: *digital technologies, digitalization, management accounting, ERP system, cloud technologies, artificial intelligence, blockchain.*

Науковий керівник:

Мельник О.І.,

канд. екон. наук, доцентка

кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657:658.012.3

Роль управлінського обліку в антикризовому управлінні підприємством

Крістіна Зерницька,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *у роботі розглянуто роль управлінського обліку в антикризовому управлінні підприємством, зокрема його значення для аналізу фінансового стану, прийняття управлінських рішень та розробки антикризових стратегій.*

Ключові слова: *управлінський облік, підприємство, кризові ситуації, керівництво, контроль.*

У сучасних умовах економічної нестабільності та зростаючої конкуренції ефективне антикризове управління стає необхідною умовою виживання підприємств. Одним із ключових елементів такого управління є управлінський облік, який забезпечує керівництво необхідною інформацією для прийняття оперативних рішень. Управлінський облік є важливим інструментом аналізу фінансового стану компанії, оцінки ризиків та розробки стратегій виходу з кризи.

Однією з головних функцій управлінського обліку є моніторинг фінансового стану підприємства. В умовах кризи важливо швидко і точно оцінювати ліквідність, платоспроможність та рентабельність бізнесу. Управлінський облік дозволяє відстежувати динаміку доходів і витрат, аналізувати структуру витрат, визначати точки беззбитковості та виявляти фінансові дисбаланси. Це дає змогу вчасно коригувати стратегію компанії, запобігаючи значним фінансовим втратам [1].

Крім того, управлінський облік сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Наприклад, у періоди кризи необхідно приймати

рішення щодо скорочення персоналу, зменшення виробничих витрат, перегляду цінової політики або пошуку нових джерел фінансування. Використання даних управлінського обліку дозволяє приймати ці рішення на основі реальних фінансових показників, що мінімізує ризики і підвищує ефективність антикризових заходів [2].

Ще одним напрямом застосування управлінського обліку в антикризовому управлінні є аналіз ефективності бізнес-процесів. Визначення ключових показників продуктивності та ефективності дозволяє ідентифікувати слабкі місця у виробничих та управлінських процесах. Завдяки цьому підприємства можуть своєчасно змінювати організаційну структуру, вдосконалювати операційні процеси та підвищувати конкурентоспроможність.

Особливе значення має управлінський облік при розробці антикризових стратегій. Він дозволяє оцінювати фінансові ризики, визначати найбільш вразливі сфери бізнесу та пропонувати заходи щодо їх усунення. Наприклад, у разі економічної рецесії управлінський облік може допомогти у визначенні оптимальної стратегії ціноутворення, пошуку нових ринків збуту або переорієнтації бізнес-моделі компанії [1].

Управлінський облік також відіграє важливу роль у контролі за виконанням антикризових заходів. Постійний моніторинг фінансових результатів дає змогу керівництву оперативно реагувати на зміни ситуації, вносити коригування у плани та адаптуватися до нових умов. Наприклад, якщо розроблені заходи не дають очікуваного результату, їх можна вчасно переглянути або замінити альтернативними варіантами.

Успішне застосування управлінського обліку в антикризовому управлінні залежить від впровадження сучасних методів і технологій. Використання інформаційних систем управлінського обліку дозволяє автоматизувати процеси збору та аналізу даних, що підвищує точність і швидкість прийняття рішень. Завдяки сучасним інструментам можна моделювати різні сценарії розвитку кризи та оцінювати їхній вплив на фінансовий стан підприємства [2].

Підводячи підсумки, можна відзначити, що управлінський облік є незамінним інструментом антикризового управління підприємством. Він забезпечує своєчасну та достовірну інформацію для прийняття стратегічних і тактичних рішень, допомагає контролювати фінансовий стан компанії, аналізувати ефективність бізнес-процесів та розробляти антикризові заходи. Використання управлінського обліку в період кризи підвищує шанси підприємства на виживання та сприяє його стабільному розвитку в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Скрипник С.В., Костенко Ю.О., Курей О.А. Управлінський облік на підприємствах України в умовах кризових явищ. *Електронний журнал*

«Ефективна економіка». Вип. 49. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-32> (дата звернення: 02.03.2025).

2. Богуславська С.І., Білоус С.П., Дяк В.С. Стратегії антикризового управління підприємством. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. Вип. 55. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-17> (дата звернення: 02.03.2025).

Abstract: *the paper examines the role of management accounting in anti-crisis management of an enterprise, in particular its importance for analyzing the financial condition, making management decisions, and developing anti-crisis strategies.*

Keywords: *management accounting, enterprises, crisis situations, management, control.*

Науковий керівник:

Мельник О. І.,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 657.1

Сутність і значення управлінського обліку в системі фінансового управління підприємством

Анастасія Рагуліна,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *у дослідженні розглянуто сутність управлінського обліку, його основні характеристики та значення для фінансового управління підприємством. Описано методи управлінського обліку, зокрема аналіз витрат, бюджетування, аналіз беззбитковості та систему збалансованих показників.*

Ключові слова: *управлінський облік, фінансовий менеджмент, бюджетування, витрати, аналіз беззбитковості.*

Сучасний бізнес потребує ефективного управління фінансовими ресурсами для забезпечення конкурентоспроможності та стабільного розвитку. Одним із ключових інструментів фінансового управління є управлінський облік – система збору, обробки та аналізу інформації для прийняття управлінських рішень.

На відміну від фінансового обліку, який орієнтований на зовнішніх користувачів (інвесторів, кредиторів, державні органи), управлінський облік спрямований на внутрішні потреби керівництва підприємства. Його головне завдання – забезпечити менеджмент актуальною та детальною інформацією про витрати, доходи, прибутковість та ефективність використання ресурсів.

Розглянемо сутність управлінського обліку, його основні функції та значення для фінансового управління підприємством.

Управлінський облік [1] – це процес ідентифікації, вимірювання, збору, аналізу, інтерпретації та представлення фінансової та нефінансової інформації, яка використовується менеджерами для планування, контролю та прийняття стратегічних рішень.

На відміну від фінансового обліку, який має стандартизовані правила (МСФЗ, НП(С)БО), управлінський облік є гнучким і може адаптуватися до потреб конкретного підприємства.

Відобразимо основні характеристики управлінського обліку в порівнянні з фінансовим обліком (табл. 1).

Завдяки цим особливостям управлінський облік дозволяє керівникам швидко реагувати на зміни ринку, оптимізувати витрати та підвищувати ефективність діяльності підприємства.

Фінансове управління підприємством охоплює аналіз доходів і витрат, оцінку прибутковості, управління грошовими потоками та формування бюджету. У цьому процесі управлінський облік відіграє ключову роль, оскільки надає необхідну інформацію для ухвалення рішень.

Таблиця 1. Основні характеристики управлінського обліку

Характеристика	Управлінський облік	Фінансовий облік
Орієнтація	Внутрішнє використання (менеджери)	Зовнішнє використання (інвестори, аудитори)
Регулювання	Індивідуальний підхід	Стандартизований підхід (МСФЗ, НП(С)БО)
Деталізація	Висока деталізація	Загальна звітність
Періодичність	Оперативні дані	Періодична звітність (квартал, рік)

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Основними функціями управлінського обліку є [2]:

- Планування – розробка бюджетів, прогнозування доходів і витрат.
- Контроль – відстеження виконання планових показників та аналіз відхилень.
- Оцінка ефективності – визначення прибутковості окремих підрозділів або видів продукції.
- Оптимізація витрат – аналіз собівартості продукції та пошук шляхів її зниження.
- Прийняття стратегічних рішень – вибір напрямів інвестування, розширення виробництва тощо.

У табл. 2 розглянемо як управлінський облік впливає на основні аспекти фінансового управління.

Таблиця 2. Вплив управлінського обліку на фінансове управління

Напрямок фінансового управління	Роль управлінського обліку
Управління витратами	Визначення собівартості продукції, контроль прямих і непрямих витрат
Бюджетування	Формування бюджетів підприємства та їх аналіз
Ціноутворення	Визначення оптимальної ціни з урахуванням собівартості та рентабельності
Оцінка інвестиційних рішень	Аналіз ефективності капіталовкладень
Контроль фінансової стабільності	Виявлення фінансових ризиків і розробка антикризових заходів

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Таким чином, управлінський облік є незамінним інструментом для ухвалення зважених управлінських рішень, що сприяють фінансовій стабільності та розвитку підприємства.

Управлінський облік використовує різні методи аналізу та оцінки фінансової інформації, наприклад, аналіз витрат. Цей метод дозволяє визначити структуру витрат і знайти шляхи їх оптимізації. Види витрат у системі управлінського обліку:

- Прямі та непрямі (залежно від можливості їхнього віднесення на конкретний продукт).
- Змінні та постійні (залежно від обсягу виробництва).

Наступним є аналіз беззбитковості. Це метод визначення точки беззбитковості, за якої доходи підприємства дорівнюють витратам:

$$\text{Точка беззбитковості} = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Ціна} - \text{Змінні витрати на одиницю}}$$

Третім є бюджетування. Цей метод дозволяє прогнозувати майбутні доходи та витрати, створювати гнучкі фінансові плани.

Четвертий – система збалансованих показників. Модель, яка оцінює ефективність діяльності підприємства за чотирма ключовими напрямками:

1. Фінансові показники – прибутковість, оборотність активів.
2. Клієнти – рівень задоволеності клієнтів, частка ринку.
3. Внутрішні бізнес-процеси – ефективність виробництва, якість продукції.
4. Навчання і розвиток – інновації, професійний розвиток персоналу.

Управлінський облік є невід'ємною частиною фінансового управління підприємством, адже він дозволяє керівникам приймати обґрунтовані рішення щодо витрат, інвестицій та стратегії розвитку. Завдяки управлінському обліку компанії можуть ефективно контролювати свої фінанси, мінімізувати витрати, підвищувати рентабельність та адаптуватися до змін ринкового середовища.

Таким чином, управлінський облік не лише є важливим інструментом фінансового менеджменту, а й сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Управлінський облік. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Управлінський_облік (дата звернення: 02.03.2025).
2. Сутність, завдання та функції управлінського обліку. *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/6490963/page:2/> (дата звернення: 02.03.2025).
3. Особливості та взаємозв'язок управлінського і фінансового аналізу - Облік і фінанси АПК: освітній портал. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/osoblivosti-ta-vzaemozv-yazok-upravlinskogo-i-finansovogo-analizu.html> (дата звернення: 02.03.2025).

Abstract: *The study examines the essence of management accounting, its main characteristics and significance for the financial management of an enterprise. Management accounting methods are described, in particular cost analysis, budgeting, break-even analysis and the balanced scorecard system.*

Keywords: *management accounting, financial management, budgeting, costs, break-even analysis.*

Науковий керівник:

Мельник О.І.,

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.368

Світові тенденції розвитку кіберстрахування

Вікторія Сaitгарєєва,

здобувач вищої освіти спеціальності

072 Фінанси, банківська справа та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *розглянуто сучасні тенденції кіберстрахування у світі, висвітлено ключові фактори, що впливають на його розвиток. Обґрунтовано перспективні напрями його активного зростання.*

Ключові слова: *кіберстрахування, кібербезпека, кіберзагроза, кіберризики.*

У сучасному світі стрімкий розвиток інформаційних технологій та цифрових технологій створює нові можливості для бізнесу, урядів та громадян. Проте, зростання рівня цифровізації супроводжується збільшенням ризиків кіберзлочинності, що змушує компанії шукати ефективні механізми захисту від кіберзагроз. Одним із таких механізмів є кіберстрахування, яке стало важливим елементом управління ризиками у багатьох країнах світу.

Кіберстрахування – це вид страхування, який забезпечує фінансовий захист компаніям і приватним особам від втрат, пов'язаних з кібератаками, витоками

даних та іншими кіберінцидентами. Основними об'єктами кіберстрахування є: витрати на відновлення після кібератак; судові витрати та виплати за позовами; витрати на реагування на витоки даних; репутаційні втрати та фінансові збитки. Страховий договір зазвичай відшкодовує втрати, завдані кібератаками або спричинені знищенням даних, їхнім несанкціонованим викраденням. Також передбачено покриття зупинок у роботі підприємства та зменшення доходу, спричинених кіберзагрозами, а також відповідальності компанії перед сторонніми особами у випадку, якщо вона не змогла забезпечити належний захист інформації. Окрім цього, розширене страхування може містити аудит ІТ-безпеки клієнта після інциденту, витрати на розслідування випадку та заходи з управління репутацією [1].

Світовий ринок кіберстрахування розвивається під впливом низки факторів, серед яких:

- зростання кількості кібератак. За останні роки кількість кіберзлочинів суттєво зросла, що збільшило попит на страхування кіберризиків.
- посилення регуляторних вимог. Уряди багатьох країн приймають закони, які зобов'язують компанії дотримуватися жорстких стандартів кібербезпеки.
- розвиток цифрової економіки. Все більше компаній переходять на цифрові технології, що підвищує їхню вразливість до кіберзагроз.
- зростання усвідомлення ризиків. Багато компаній починають розуміти важливість управління кіберризиками та звертаються до страхових компаній.

Багато страховиків застосовують штучний інтелект для оцінки кіберризиків та вдосконалення моделей ціноутворення. Це дозволяє покращити точність оцінки ризиків і зменшити ймовірність шахрайства. Уряди та міжнародні організації запроваджують нові стандарти та вимоги до кіберстрахування, що сприяє зростанню прозорості ринку.

Раніше кіберстрахування в основному використовувалося великими корпораціями, проте сьогодні все більше малих та середніх підприємств розглядають можливість страхування кіберризиків [2].

Попри швидкий розвиток ринку, кіберстрахування стикається з низкою викликів. Наприклад, через динамічний характер кіберзагроз страховим компаніям складно точно прогнозувати ризики та розраховувати страхові тарифи. Відсутність єдиних міжнародних стандартів ускладнює розвиток ринку кіберстрахування. Також, деякі компанії вважають кіберстрахування надто дорогим і не можуть собі його дозволити.

Очікується, що в найближчі роки ринок кіберстрахування продовжить активно зростати. Основними напрямками його розвитку стануть: розробка нових страхових продуктів, адаптованих до специфіки різних галузей; впровадження обов'язкового страхування кіберризиків у певних сферах (наприклад, у фінансовому секторі та охороні здоров'я); підвищення рівня кіберграмотності серед бізнесу та державних установ; співпраця страхових компаній з провайдерами кібербезпеки для зниження ризиків.

Отже, кіберстрахування відіграє важливу роль у сучасній цифровій економіці, забезпечуючи фінансовий захист компаніям від кіберзагроз.

Незважаючи на низку викликів, цей ринок має значний потенціал для подальшого зростання. Важливими завданнями для страховиків та урядів є покращення методів оцінки кіберризиків, зниження вартості страхових полісів та підвищення рівня кібербезпеки в усьому світі. В майбутньому кіберстрахування стане невід'ємною частиною стратегії управління ризиками для більшості компаній та організацій.

Список використаних джерел

1. Страхування кібер-ризиків. *Cyber insurance*. URL: <https://forinsurer.com/theme/48>.
2. Пікус Р. В., Бабенко Л. Ю. Кіберстрахування: нові можливості для страхового ринку України. *Економіка та держава – наукове фахове видання України з питань економіки*. 2022. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2022/25.pdf

Abstract: *reviewed current trends in cyber insurance in the world, highlighted key factors influencing its development. Prospective directions of its active growth are substantiated.*

Key words: *cyber insurance, cybersecurity, cyber threat, cyber risks.*

Науковий керівник:

Мельник О. І.,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.4:657.6

Ідентифікація та оцінка ризиків в управлінському обліку

Тетяна Слободян,

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *у дослідженні розглянуто основні методи ідентифікації та оцінки ризиків. Практичне застосування цих методів у контексті управлінського обліку дозволяє організаціям розробляти ефективні стратегії для зменшення ризиків і підвищення фінансової стабільності.*

Ключові слова: *управлінський облік, ідентифікація ризиків, оцінка ризиків, аналіз сценаріїв, діаграма Ішіїкаві, метод Дельфі, стратегічне управління.*

Ідентифікація та оцінка ризиків є ключовими складовими управлінського обліку, оскільки вони дозволяють організаціям передбачати потенційні загрози та приймати обґрунтовані рішення для їх мінімізації. У сучасному

бізнес-середовищі, де невизначеність та швидкі зміни стали нормою, ефективне управління ризиками стає надзвичайно важливим.

Процес ідентифікації ризиків включає виявлення можливих подій або обставин, які можуть негативно вплинути на досягнення цілей організації. Серед популярних методів, запозичених з інших галузей, виділяють [1]:

1. Аналіз сценаріїв: розробка потенційних сценаріїв розвитку подій допомагає передбачити потенційні ризики та підготувати відповідні стратегії реагування.

2. Метод «риб'ячої кістки» (діаграма Ішікави): використовується для виявлення кореневих причин потенційних проблем шляхом структурованого аналізу факторів, що впливають на процес або проблему.

3. Типології та таксономії ризиків: створення класифікацій ризиків допомагає систематизувати їх та забезпечити комплексний підхід ідентифікації.

Дані методи широко застосовуються в різних галузях для забезпечення всебічного управління ризиками.

Після ідентифікації ризиків важливо провести їх детальний аналіз та оцінку. Серед методів, які можуть бути корисними [1]:

1. Каузальне картування: візуалізація причинно-наслідкових зв'язків між ризиками та подіями допомагає розуміти їх взаємозв'язок і вплив на організацію.

2. Метод Дельфі: залучення експертів для колективної оцінки ризиків та прогнозування їх впливу на діяльність компанії.

3. Аналіз перехресного впливу: оцінка того, як різні ризики можуть взаємодіяти між собою та впливати на загальний ризик-профіль організації.

4. Аналіз «метелика» (bow-tie analysis): поєднує аналіз причин та наслідків ризику, дозволяючи візуалізувати шляхи його виникнення та можливі наслідки.

5. Системно-теоретичний аналіз процесів (STPA): фокусується на виявленні потенційних небезпек у складних системах шляхом аналізу контролюючих процесів та їх взаємодій.

Наведені методи дозволяють глибше зрозуміти природу ризиків та створити ефективніші стратегії для їх управління.

Управлінський облік є важливим елементом у процесі управління ризиками, оскільки надає інформацію для прийняття стратегічних рішень. Використання вищезазначених методів дозволяє [2]:

- підвищити точність фінансового прогнозування: врахування потенційних ризиків допомагає створити реалістичні фінансові плани і бюджети.

- оптимізувати розподіл ресурсів: розуміння ризиків дозволяє ефективно розподіляти ресурси, спрямовуючи їх на найбільш критичні напрями.

- підвищити стійкість організації: проактивне управління ризиками сприяє підготовці до непередбачуваних подій та мінімізує їх негативний вплив.

Наприклад, дослідження, проведене українськими науковцями, пропонує методикау кількісної оцінки інформаційних ризиків на основі формування причинно-наслідкових зв'язків, що дозволяє більш точно оцінювати потенційні загрози та розробляти відповідні заходи протидії [2].

Ефективна ідентифікація та оцінка ризиків є невід'ємною складовою успішного управлінського обліку. Використання сучасних підходів та методів дозволяє організаціям не лише виявляти потенційні загрози, але й розробляти стратегії для їх мінімізації, забезпечуючи тим самим стійкий розвиток та конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел:

1. Risk assessment at AGI companies: A review of popular risk assessment techniques from other safety-critical industries. *arXiv.org*. URL: <https://arxiv.org/abs/2307.08823> (дата звернення 25.02.2025).
2. Use of Approaches to the Methodology of Factor Analysis of Information Risks for the Quantitative Assessment of Information Risks Based on the Formation of Cause-And-Effect Links. *arXiv.org*. URL: <https://arxiv.org/abs/1904.08384> (дата звернення 26.02.2025).

Abstract: *the study examines the main methods of risk identification and assessment. The practical application of these methods in the context of management accounting allows organizations to develop effective strategies to reduce risks and increase financial stability.*

Keywords: *management accounting, risk identification, risk assessment, scenario analysis, Ishikawa diagram, Delphi method, strategic management.*

Науковий керівник:

Мельник О.І.,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.7

Вплив сучасних технологій на управління корпоративними фінансами

Павло Вишневський,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

*Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

Анотація: *Теза присвячена аналізу використання сучасних технологій в управлінні корпоративними фінансами. Розглянуто основні технологічні рішення, зокрема фінансові технології (FinTech), штучний інтелект, технології Великих даних, хмарні сервіси та програмне забезпечення для фінансового*

менеджменту. Визначено їх вплив на автоматизацію фінансових процесів, підвищення ефективності управління та зниження ризиків. Окреслено переваги й виклики, пов'язані з впровадженням цих технологій, а також їхню роль у розвитку сучасних підприємств.

Ключові слова: корпоративні фінанси; фінансовий менеджмент; фінансові технології; штучний інтелект; Великі дані; хмарні технології; автоматизація; FinTech; управління фінансами; програмне забезпечення.

Протягом останніх років спостерігається активний розвиток сучасних технологій, які впроваджуються у різні сфери життя людини. Особливо важливими вони є для управління різними аспектами діяльності підприємств, у тому числі й у контексті фінансового менеджменту. Наразі існує низка новітніх технологій, які застосовуються у сфері фінансів: фінансові технології, які є основою сучасних фінансових служб, технологія Великих даних, штучного інтелекту, спеціальні онлайн-програми та програмне забезпечення для фінансового менеджменту, зокрема – для ведення фінансової звітності тощо. З огляду на це, зростає роль та актуальність сучасних технологій в управлінні корпоративними фінансами, де їх використання може мати значний вплив.

Зазвичай управління корпоративними фінансами слугує однією з основних складових загального управління, мета якої полягає у забезпеченні зростання вартості капіталу та добробуту акціонерів компанії. Фінансове управління має особливе значення, оскільки саме це є наріжним каменем, основою господарської діяльності сучасної компанії незалежно від її розмірів. Управління корпоративними фінансами є процесом розробки політики стосовно формування капіталу компанії та його розподілу, прийняття рішень стосовно даної політики, планування фінансової звітності, її складання та аналіз, організації контролю за виконанням відповідних рішень [1].

Застосування сучасних технологій в управлінні корпоративними фінансами має важливе значення. Використання таких технологій полягає у впровадженні новітніх технологій у вигляді спеціального програмного забезпечення, програм для автоматизації процесів збору фінансової інформації, формулювання та аналізу фінансової звітності. Окрім цього, застосовуються технології Великих даних, штучного інтелекту, хмарні технології та фінансові технології.

Розглянемо особливості використання окремих типів фінансових технологій [2; 3]:

Використання програмного забезпечення для ведення фінансової та бухгалтерської звітності, що дає можливість автоматизувати ведення звітності, облік витрат, складання фінансових звітів тощо. Завдяки цьому зменшуються витрати праці, мінімізуються ризики помилок, знижуються витрати на адміністрування;

– застосування технології аналізу Великих даних (Big Data), що передбачає збір та обробку даних великого обсягу. Завдяки цьому компанія має можливість аналізувати тенденції у фінансових аспектах своєї діяльності, прогнозувати фінансові показники та розробляти відповідно до цього

стратегічні рішення. Крім того, застосовуються спеціальні аналітичні платформи, які дають можливість оцінити ризики та знайти можливості для впровадження інвестицій;

- застосування штучного інтелекту, у контексті чого створюють прогнозні моделі, автоматизують фінансовий аудит, що дозволяє підвищити швидкість та точність управління корпоративними фінансами;

- використання хмарних технологій, які передбачають зберігання фінансових даних у хмарних системах: завдяки цьому створюються умови для їх безпечного збереження, спрощується доступ до необхідної інформації, що є актуальним за умов дистанційного функціонування компанії;

- впровадження фінансових технологій (FinTech), для чого використовують спеціальні цифрові платформи для управління грошовими потоками, переваги застосування яких полягають у спрощенні роботи з банківськими послугами. Окрім цього, компанії використовують спеціальні системи електронних платежів та технологію блокчейну. Їх використання є важливим з точки зору підвищення швидкості, ефективності та прозорості фінансових операцій.

З огляду на це, можна помітити, що використання новітніх технологій для управління корпоративними фінансами має низку переваг. Такі технології дають змогу автоматизувати процеси управління та усі необхідні аспекти фінансового менеджменту – від платежів за послуги і товари до проведення фінансового аудиту та контролю. Таким чином підвищується ефективність фінансового управління та зменшується ймовірність виникнення позаштатних ситуацій, пов'язаних з людським фактором.

Водночас впровадження таких технологій передбачає значні фінансові витрати: на підготовку фахівців до їх використання, на придбання ліцензованого програмного забезпечення, отримання платного доступу до спеціальних платформ та технологій. Для підприємств, які працюють в умовах нестабільності та невизначеності, сучасні технології в управлінні корпоративними фінансами можуть стати причиною непередбачуваних фінансових витрат та нашкодити фінансовим результатам. Однак так зменшуються інші витрати, тому переваги цих технологій є більшими, ніж недоліки. Тому є усі можливості для їх ефективного впровадження у діяльності сучасних компаній.

Таким чином, використання новітніх технологій в управлінні корпоративними фінансами дає можливість компаніям отримати низку переваг. Для їх застосування необхідними є додаткові витрати, проте результат впровадження таких технологій у процеси фінансового менеджменту створюють умови для їх застосування з користю для підприємств.

Список використаних джерел:

1. Кравченко О. О., Приймук В. В. Поведінкові аспекти управління корпоративними фінансами. *Ефективна економіка*. 2019. №10. DOI: [10.32702/2307-2105-2019.10.9](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.9).

2. Курков М. С. Модель системи управління фінансами підприємств засобами штучного інтелекту. *Причорноморські економічні студії*. 2020. №52-2. С. 147-153.

3. Кльоба Л. Г., Добош Н. М., Сорока О. П. Впровадження фінансових технологій – стратегічний напрям розвитку банків. *Ефективна економіка*. 2020. №12. DOI: [10.32702/2307-2105-2020.12.128](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.128).

Abstract: *The thesis is devoted to the analysis of the use of modern technologies in corporate finance management. The main technological solutions are considered, in particular financial technologies (FinTech), artificial intelligence, Big Data technologies, cloud services and software for financial management. Their impact on the automation of financial processes, increasing management efficiency and reducing risks is determined. The advantages and challenges associated with the implementation of these technologies are outlined, as well as their role in the development of modern enterprises.*

Keywords: *corporate finance; financial management; financial technology; artificial intelligence; Big Data; cloud technology; automation; FinTech; financial management; software.*

Науковий керівник:

Мікуляк К.А.,

асистент кафедри

фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.74

Розвиток електронних грошей в Україні

Людмила Ворошилова,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

*Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

Анотація: *дослідження проводиться з метою визначення сутності електронних грошей, їх призначення та способу використання у сучасних умовах розвитку економіки.*

Ключові слова: *електронні гроші; платіжна система; електронні платіжні засоби; користувачі; е-гривня.*

Розвиток електронних грошей в Україні є актуальним у зв'язку зі стрімкою цифровізацією фінансового сектору та зростанням популярності безготівкових

розрахунків. Використання електронних грошей сприяє підвищенню ефективності платежів, розширенню фінансової інклюзії та зміцненню економічної стабільності, особливо в умовах воєнного стану. Зважаючи на глобальні тенденції розвитку фінансових технологій, дослідження цього питання є вкрай важливим у контексті адаптації національної економіки до сучасних викликів.

Набрання чинності Закону України «Про платіжні послуги» [1] у 2022 р. передбачало, зокрема, імплементацію положень Другої директиви ЄС про платіжні послуги (PSD2) та Директиви ЄС про електронні гроші (EMD), які Україна повинна була імплементувати відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [2].

У 2023 р. учасники платіжного ринку здійснювали адаптацію своєї діяльності до вимог Закону України «Про платіжні послуги» [1]. Цей закон спрямований на модернізацію фінансових сервісів, визначає перелік платіжних послуг та порядок їх надання, регулює випуск і використання електронних і цифрових грошей в Україні, а також встановлює права, обов'язки та відповідальність учасників ринку, передбачає впровадження концепції відкритого банкінгу та створення регуляторної платформи («пісочниці») Національного банку України для розвитку платіжних послуг.

У 2023 р. у сфері регулювання платіжного ринку НБУ вдосконалив регулювання операцій з електронними грошима, зокрема:

- введено обов'язок емітента електронних грошей інформувати орган контролю про відкриття та закриття електронного гаманця платника податків, а також сповіщати орган державної виконавчої служби чи приватного виконавця про відкриття або закриття електронного гаманця споживача чи користувача;
- скасовано обмеження на максимальну суму електронних грошей (400 тис. грн), що може зберігатися на поповнюваних електронних гаманцях користувача чи споживача;
- надано право на погашення електронних грошей користувача на рахунок у Державній казначейській службі України або на рахунок органу державної виконавчої служби, приватного виконавця, відкритий в банку [2].

Згідно з нормами Закону України «Про платіжні послуги» небанківські надавачі платіжних послуг (платіжні установи, установи електронних грошей, оператори поштового зв'язку та інші надавачі платіжних послуг) отримали можливість відкривати платіжні рахунки, випускати платіжні картки та електронні гроші [1].

З метою уніфікації вимог щодо права небанківським надавачам платіжних послуг здійснювати емісію електронних грошей, НБУ:

- встановив вимоги до процесу емісії електронних грошей та проведення платіжних операцій із ними;
- запровадив правила щодо використання електронних гаманців та зобов'язав емітента формувати їх номери відповідно до міжнародного стандарту IBAN;

– встановив вимоги до договору між емітентом та споживачем або користувачем, щоб підвищити рівень захисту прав споживачів фінансових послуг [3].

У 2025 р. планується початок пілотного тестування е-гривні, цифрової версії національної валюти, у межах відкритого проєкту. У тестуванні візьмуть участь реальні користувачі та надавачі платіжних послуг, що надасть змогу всім охочим випробувати нову форму грошей [3; 4]. Однак існують фактори, які можуть вплинути на строки тестування е-гривні, що стане першою цифровою валютою в Україні.

Тестування е-гривні планується у відкритому середовищі за участю реальних користувачів та надавачів платіжних послуг, що дасть можливість всім охочим випробувати цифрові гроші. Основою е-гривні є технологія DLT (Distributed Ledger Technology) [3], а сама е-гривня є українським аналогом CBDC – третьою формою грошей, що існуватиме паралельно з готівкою та безготівковими коштами. На відміну від останніх, електронні гроші не потребують посередників і є прямими зобов'язаннями НБУ (як і готівка), хоча існуватимуть у цифровому форматі [3]. Крім того, е-гривня має стати ефективним інструментом для здійснення соціальних виплат, оскільки кошти в е-гривні можна буде програмувати для цільового використання за допомогою смартконтрактів.

Загалом, розвиток електронних грошей та впровадження е-гривні є важливим кроком до модернізації фінансової системи України, що дасть змогу забезпечити доступ до фінансових послуг, сприятиме підвищенню зручності та безпеки платежів і зробить економіку більш стійкою до зовнішніх викликів у процесі інтеграції країни у світовий фінансовий простір.

Список використаних джерел:

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 17 червня 2020 року № 720-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text>.
2. Фінансова фортеця України: річний звіт 2023 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf.
3. Національний банк України: офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>.
4. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А. Імперативи розвитку банківської системи України в умовах цифровізації та ринкових трансформацій. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2022. №34. С. 90-96. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V34\(2022\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-13).

Abstract: The research is conducted to determine the essence of electronic money, its purpose and method of use in modern conditions of economic development.

Key words: electronic money; payment system; electronic payment instruments; users; e-hryvnia.

Науковий керівник:
Мікуляк К.А.,
асистент

УДК 336.7

Ризики та виклики реалізації програми «єОселя»

Андрій Гросу,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** досліджено значення іпотечного кредитування для економіки України та роль програми «єОселя» у забезпеченні громадян доступним житлом. Розглянуто умови участі в програмі, пільгові умови кредитування та можливі схеми погашення позик. Визначено основні виклики реалізації програми, зокрема фінансові, бюрократичні та макроекономічні ризики, а також запропоновано шляхи вдосконалення механізму її функціонування.*

***Ключові слова:** програма «єОселя»; іпотечне кредитування; житло; держава.*

Іпотечне кредитування відіграє ключову роль у розвитку економіки України, адже воно не тільки допомагає громадянам отримати власне житло, а й стимулює зростання таких важливих сфер, як будівництво, банківський сектор, ринок нерухомості та державні фінанси. Однією з важливих ініціатив у цій сфері є програма «єОселя», яка створена для спрощення придбання житла окремими категоріями громадян. Вона пропонує пільгові умови кредитування, що робить житло доступнішим для багатьох українців.

Програма спрямована на підтримку тих, хто найбільше потребує допомоги у вирішенні житлового питання. Це військовослужбовці за контрактом, захисники України, силовики та їхні сім'ї, а також працівники державних і комунальних закладів охорони здоров'я, освіти та науки. Зокрема, скористатися пільговим іпотечним кредитом можуть медики, педагоги та науково-педагогічні

фахівці, які працюють у державних і комунальних навчальних та наукових установах [1].

Програма «єОселя» доступна для громадян України, які відповідають певним критеріям. Взяти участь можуть люди віком від 18 років, але на момент повного погашення кредиту їм має бути не більше 70 років. При цьому, важливо мати офіційний дохід, що підтверджує платоспроможність.

Щодо житлових умов: право на участь у програмі мають ті, хто не має власного житла або їхнє помешкання менше ніж 52,5 м² (з додатковими 21 м² на кожного наступного члена сім'ї). Також кредит можуть отримати громадяни, чиє житло розташоване в зоні бойових дій або на тимчасово окупованих територіях. Учасники програми не повинні входити до санкційних списків чи вже користуватися іншими державними програмами із забезпечення житлом.

Щодо умов кредитування: процентна ставка становить 3% річних і залишається незмінною на весь період виплат. Максимальний термін кредиту – до 20 років, а мінімальний перший внесок – 20% від вартості житла. Програму підтримують кілька банків, зокрема Ощадбанк, ПриватБанк, Глобус Банк, Укргазбанк та Sky Bank, а список фінансових установ поступово розширюється.

Банки, які беруть участь у програмі «єОселя», пропонують два варіанти погашення кредиту, і кожен із них має свої особливості.

Ануїтетна схема – це варіант, коли щомісячний платіж залишається незмінним протягом усього терміну кредиту. Спочатку основна частина виплат іде на погашення відсотків, а основна сума кредиту поступово зменшується. Перевагою ануїтетної схеми є те, що платіж однаковий кожного місяця, тому легше планувати бюджет, а недоліком – вища загальна переплата, ніж при класичній схемі.

Класична схема передбачає поступове зменшення щомісячного платежу. Основна сума кредиту сплачується рівними частинами, а відсотки нараховуються лише на залишок боргу, що поступово зменшується. Перевагою є те, що загальна сума переплати менша, а недолік – вищі платежі у перші місяці, що може бути складно для сімейного бюджету [2].

Програма «єОселя» є важливим інструментом державної підтримки громадян у придбанні житла, але її реалізація супроводжується низкою викликів.

Найперше, це обмеженість фінансових ресурсів. Державний бюджет має дефіцит коштів, а через воєнний стан основні витрати спрямовуються на оборону, що може обмежувати фінансування програми. Крім того, значна частина ресурсів залежить від міжнародних партнерів, а їх залучення потребує часу та узгоджень. Якщо державне фінансування скоротиться, існує ризик нестабільності програми.

Другий виклик – бюрократичні та законодавчі перепони. Попри цифровізацію через «Дію», заявники стикаються з труднощами через складний процес оформлення документів і тривалі перевірки. Законодавчі обмеження також можуть стримувати розвиток програми, зокрема у розширенні категорій учасників та удосконаленні механізму фінансування.

Третя проблема – відповідність доходів населення вимогам програми. Через економічну нестабільність багато українців мають недостатній рівень доходу для отримання іпотеки навіть за пільговими умовами. Високі ціни на житло, особливо у великих містах, та обмежена кількість об'єктів, що відповідають критеріям програми, також створюють труднощі для потенційних учасників.

Також програма «єОселя» має низку ризиків, які можуть впливати на її ефективність і доступність для громадян.

Передусім це макроекономічні ризики, зокрема інфляція та девальвація гривні. Зростання цін знижує купівельну спроможність населення, а нестабільний курс гривні може ускладнити довгострокове фінансування програми.

Також є соціальні ризики – через економічну нестабільність частина позичальників може зіткнутися з труднощами у виплаті кредитів. Якщо рівень заборгованості зросте, це може створити додаткове навантаження як на державу, так і на фінансові установи, що беруть участь у програмі.

Окрему проблему становлять технічні та організаційні ризики. Попри цифровізацію, система подачі заявок може давати збої, а недостатня поінформованість громадян про умови програми призводить до того, що багато потенційних учасників або не знають про можливість отримати кредит, або неправильно оформлюють документи [3].

Програма «єОселя» має хороший потенціал, але для її ефективності потрібні певні зміни та вдосконалення. Перш за все, слід зміцнити фінансову основу програми. Це можливо за рахунок збільшення державного фінансування, залучення додаткових інвестицій та створення стабільних механізмів, які дозволять програмі працювати довгостроково.

Ще один важливий аспект – розширення кола громадян, які можуть скористатися програмою. Наразі «єОселя» доступна лише певним категоріям громадян, але якщо розширити її, наприклад, на молоді сім'ї, внутрішньо переміщених осіб чи представників інших важливих професій, більше українців отримають шанс на власне житло.

Також варто залучати підтримку міжнародних фінансових організацій. Фонди та банки, можуть допомогти залучити додаткові ресурси, що зробить програму більш стійкою та масштабною.

Якщо поступово реалізовувати ці кроки, «єОселя» стане доступнішою, а українці отримають більше можливостей для придбання житла на вигідних умовах.

Отже, «єОселя» – це важлива ініціатива, що допомагає українцям отримати власне житло на вигідних умовах. Проте для її подальшого розвитку необхідні вдосконалення механізмів фінансування, розширення доступності та спрощення процедур оформлення кредитів. Якщо ці кроки будуть реалізовані, програма стане ще ефективнішою та допоможе більшій кількості людей придбати житло.

Список використаних джерел:

1. Що обрати – розстрочку чи іпотечну програму «Оселя»? Державні будівельні норми України. URL: https://dbn.co.ua/publ/rozstrochka_chi_eoselja/49-1-0-1329#.
2. «Оселя»: Програма доступного кредитування житла. Дія. URL: <https://eoselia.diia.gov.ua/>.
3. Як купити квартиру по «Оселя» у 2024-2025 – умови, плюси та мінуси програми? URL: <https://redwall.com.ua/ua/blog/ipoteka-eoselya>.

Abstract: *The importance of mortgage lending for the economy of Ukraine and the role of the e-Housing program in providing citizens with affordable housing are studied. The conditions for participation in the program, preferential lending conditions and possible loan repayment schemes are considered. The main challenges of the program implementation are identified, in particular financial, bureaucratic and macroeconomic risks, and ways to improve the mechanism of its functioning are proposed.*

Key words: *e-Housing program; mortgage lending; housing; state.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.,

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.22

Соціальна відповідальність банків з іноземним капіталом як чинник розвитку ринку банківських послуг в Україні

Володимир Жуков,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *розглянуто соціальну відповідальність банків з іноземним капіталом як чинник розвитку ринку банківських послуг в Україні. Проаналізовано основні напрями корпоративної соціальної відповідальності, їх вплив на фінансову систему та перспективи впровадження ESG-підходів.*

Ключові слова: *соціальна відповідальність; банки з іноземним капіталом; ринок банківських послуг; фінансова стабільність; ESG-підходи.*

У сучасних реаліях глобалізації та інтеграції фінансових ринків банки з іноземним капіталом виконують ключову функцію в розвитку банківської системи України. Їхня діяльність не лише сприяє залученню іноземних інвестицій, а й впливає на стабільність та ефективність фінансової системи країни. Водночас корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) набуває дедалі більшого значення у стратегіях сучасних банків, оскільки вона підвищує довіру клієнтів, зміцнює репутацію та сприяє сталому розвитку суспільства. Аналіз підходів до КСВ банків з іноземним капіталом в Україні є необхідним для оцінки їхнього впливу на еволюцію ринку банківських послуг і

забезпечення фінансової стабільності держави. Отже, дослідження цієї проблематики є актуальним і відповідає викликам сучасної науки.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ та розробка практичних підходів до соціальної відповідальності банків з іноземним капіталом як чинника розвитку банківської сфери в Україні.

Банки з іноземним капіталом мають значний вплив на фінансовий сектор країни, забезпечуючи понад чверть сукупних чистих активів, зобов'язань та прибутку української банківської системи [1]. Водночас їхня частка на фінансовому ринку України скоротилася внаслідок ускладнення геополітичної ситуації, що підкреслює важливість аналізу їхньої соціальної відповідальності [2].

Корпоративна соціальна відповідальність у банківському секторі різних країн має специфічні риси, що формуються під впливом історичних передумов та національних особливостей [3]. В Україні серед найбільш поширених напрямів КСВ у банківському секторі варто виділити сумлінну сплату податків, дотримання законодавчих норм та благодійні ініціативи. Банківські установи з іноземним капіталом, окрім зазначених аспектів, приділяють увагу дотриманню принципів громадянського суспільства, екологічній відповідальності та створенню сприятливих умов для своїх працівників.

Запровадження принципів сталого розвитку та ESG-стандартів (екологічних, соціальних і корпоративних управлінських аспектів) у діяльність банків з іноземним капіталом сприяє підвищенню їхньої конкурентоспроможності та фінансової стійкості [1; 2]. Це, своєю чергою, позитивно позначається на розвитку банківського ринку України, оскільки підвищує рівень довіри клієнтів та інвесторів.

Таким чином, обґрунтовано теоретичні засади та визначено практичні підходи до соціальної відповідальності банків з іноземним капіталом як чинника розвитку банківської сфери в Україні. З'ясовано, що інтеграція принципів КСВ та ESG-стандартів підвищує конкурентоспроможність і стійкість банків, що позитивно впливає на функціонування ринку банківських послуг. Встановлено, що банки з іноземним капіталом, які активно впроваджують соціально відповідальні практики, роблять внесок у сталий розвиток суспільства та фінансової системи. Відзначено, що адаптація міжнародного досвіду КСВ до українських реалій є важливим етапом підвищення ефективності банківської діяльності. Сформульовані висновки сприятимуть подальшому розвитку теоретичних і практичних аспектів соціальної відповідальності банків в Україні.

Список використаних джерел:

1. Функціонування банків з іноземним капіталом у контексті забезпечення фінансової безпеки України. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 3(88). С. 82-93. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.03.082.

2. Хома І., Папірник С. Вплив іноземного капіталу на стабільність банківської системи України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-10>.
3. Лункіна Т. І., Бурковська А. В., Бурковська А. І., Ганніченко Т. А. Корпоративна соціальна відповідальність у банківських установах: іноземний досвід. *Modern Economics*. 2022. № 31(2022). С. 77-81. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V31\(2022\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V31(2022)-11).

Abstract: *examines the social responsibility of foreign-capital banks as a factor in the development of the banking services market in Ukraine. The main CSR directions, their impact on the financial system, and the prospects for implementing ESG approaches are analyzed.*

Keywords: *social responsibility; foreign-capital banks; banking services market; financial stability; ESG-approaches.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.7

Роль штучного інтелекту в прогнозуванні ринкових трендів на фондовому ринку

Олександр Заяць,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *досліджено використання штучного інтелекту для прогнозування ринкових трендів на фондовому ринку. Розглянуто такі поняття, як фондовий ринок, ринковий тренд, штучний інтелект (ШІ), машинне навчання. Проаналізовано можливості ШІ у виявленні закономірностей, обробці великих обсягів даних та прийнятті інвестиційних рішень. Досліджено переваги та обмеження використання ШІ, зокрема проблеми якості даних та перенавчання моделей.*

Ключові слова: *штучний інтелект; фондовий ринок; ринковий тренд; машинне навчання; BlackRock.*

У сучасному світі фінансовий ринок є надзвичайно динамічною системою, де щосекунди проводяться операції, які впливають на економіку в

цілому. Для успішної роботи на фондовому ринку необхідно володіти навичками прогнозування ринкових трендів, щоб ухвалювати обґрунтовані рішення й отримувати прибутки. Однак через високу динаміку ринку, його волатильність, величезний обсяг даних та складність економічних процесів традиційні методи прогнозування стають менш ефективними. Завдяки впровадженню штучного інтелекту (ШІ) можна відкрити нові можливості для прогнозування. Через здатність ШІ швидко обробляти великі об'єми даних, виявляти складні закономірності, які залишаються непомітними для людини, він стає незамінним інструментом для отримати вражаючих результатів.

ШІ – це галузь комп'ютерної науки, яка зосереджена на створенні систем, здатних виконувати завдання, для яких необхідний людський інтелект [1]. Такі системи не лише виявляють закономірності, а й приймають рішення на основі отриманих даних та навчаються на власному досвіді. ШІ використовує різні методи аналізу, такі як статистичний аналіз, візуалізація даних, машинне навчання, аналіз часових даних, обробка природної мови.

Фондовий ринок – це екосистема, де відбуваються операції з купівлі та продажу різноманітних цінних паперів, таких як акції, облігації, валюти, паї дорогоцінні метали та інші активи [2]. Учасниками цієї екосистеми є продавці, покупці, брокери, дилери, кожен з яких має особисту роль та виконує певні функції. Загальний напрямок руху ціни на той чи інший актив називається ринковим трендом. Вміння точно прогнозувати цей тренд є ключовим для отримання прибутку, і саме тут ШІ може стати незамінним фінансовим інструментом.

Через свою здатність до аналізу великих об'ємів даних ШІ може ефективно прогнозувати напрямок ринкового тренду. Наприклад ШІ може обробити мільйони транзакцій, аналізувати новини певних активів з мережі Інтернет та соціальних мереж, виявляючи закономірності, які часто залишаються непомітними для людини. Аналіз, проведений ШІ, дозволяє прогнозувати тренд з набагато вищою точністю, ніж традиційні методи. Крім того, ШІ здатний аналізувати графіки волатильності активів на фондовому ринку та робити прогнози щодо їхнього зростання чи падіння. Виявляючи сигнали для руху ціни, ШІ може бути запрограмований на автоматичну купівлю чи продаж активу. Це дозволяє здійснити операції за найвигіднішими цінами, оскільки ручне введення даних займає більше часу, і за цей період ціна може суттєво змінитися. Важливо також зазначити, що ШІ позбавлений емоційного фактора, який часто впливає на рішення трейдерів. Зменшення впливу емоцій на процес прийняття рішень дозволяє уникнути імпульсивних дій і зробити вибір більш обґрунтованим.

Однак використання ШІ для прогнозування ринкових трендів має свої обмеження. Однією з головних проблем є якість даних. Якщо дані, отримані ШІ, є неповними, застарілими або неточними, це може призвести до помилкових прогнозів, що, своєю чергою, спричинить фінансові збитки. Ще однією серйозною проблемою є перенавчання моделей. ШІ постійно навчається на основі нових отриманих даних, але якщо інформація надто специфічна або

обмежена, модель може втратити здатність до узагальнення нової інформації, наслідком чого є неточні прогнози трендів.

У сучасному світі великі компанії та корпорації вже використовують ШІ для прогнозування ринкових трендів. Однією з таких компаній є BlackRock, яка є однією з найбільших інвестиційних компаній у світі. Для прогнозування BlackRock використовує платформу Aladdin (Asset, Liability, Debt and Derivative Investment Network) [3]. Цей інструмент дозволяє аналізувати великі масиви структурованих і неструктурованих даних, оцінювати ризики та приймати інвестиційні рішення. Крім того, платформа забезпечує автоматизацію трейдингу, що значно підвищує ефективність роботи. BlackRock також використовує ШІ для розробки інвестиційних стратегій для своїх клієнтів. На основі отриманих даних про фінансові цілі клієнта, його ставлення до ризиків та термін інвестування ШІ формує рекомендований інвестиційний портфель з оптимальним набором активів. Саме завдяки використанню платформи Aladdin на базі ШІ компанія досягає вражаючих результатів. Наприклад, у 2024 рік BlackRock заробила рекордні 641 млрд дол. США [4].

Штучний інтелект вже став невід'ємною частиною фінансового світу, значно полегшуючи прогнозування ринкових трендів. Завдяки здатності аналізувати великі об'єми даних та виявляти складні закономірності ШІ стає потужним інструментом для прийняття обґрунтованих рішень під час операцій на фондовому ринку. Однак використання ШІ пов'язане з певними обмеженнями та ризиками, такими як проблема якості даних, перенасичення моделей та необхідність постійного вдосконалення алгоритмів. Це підкреслює важливість розробки нових механізмів контролю та впровадження інновацій у сфері ШІ. Тому ШІ слід використовувати як додатковий інструмент, який допомагає сформуванню цілісної та об'єктивної картини ринкового тренду, поєднуючи його можливості з традиційними методами аналізу.

У майбутньому інтеграція ШІ з іншими фінансовими технологіями, такими як блокчейн та розвиток автономної торгівлі відкриватимуть нові можливості для фінансової галузі. Для інвесторів це означає доступ до більш точних прогнозів ринкових трендів та нові способи отримання прибутку. Тому подальше дослідження та впровадження інновацій у сфері ШІ є ключовим фактором успіху в умовах динамічного фінансового середовища.

Список використаних джерел:

1. Що таке штучний інтелект (ШІ)? URL: <https://thetransmitted.com/adlucem/shho-take-shtuchnij-intelekt-shi/>.
2. Що означає Фондовий ринок? URL: <https://fondexx.com.ua/blog/scho-oznachae-fondoviy-rinok>.
3. BlackRock's Aladdin: The Backbone of Modern Investment Management. URL: <https://www.smartsight.in/technology/blackrocks-aladdin-the-backbone-of-modern-investment-management/>.

4. Інвестиційний гігант BlackRock за 2024 рік залучив рекордні \$641 млрд. Допомогли ETF-продукти. URL: <https://forbes.ua/news/naybilsha-investkompaniya-blackrock-zaluchila-rekordni-641-mlrd-koshtiv-klientiv-15012025-26311>.

Abstract: *the use of artificial intelligence for forecasting market trends in the stock market is investigated. Such concepts as stock market, market trend, artificial intelligence (AI), machine learning are considered. The author analyzes the capabilities of AI in identifying patterns, processing large amounts of data, and making investment decisions. The advantages and limitations of using AI, including data quality issues and model retraining, are explored.*

Keywords: *artificial intelligence; stock market; market trend; machine learning; BlackRock.*

Науковий керівник:

Мікуляк К.А.

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 332.1:004.7(477)

Розвиток інтернет-трейдингу в Україні

Вікторія Корньова,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *досліджено тенденції розвитку інтернет-трейдингу в Україні, його особливості та перспективи в умовах цифровізації фінансових ринків. Проаналізовано основні платформи для онлайн-торгівлі, вплив регуляторної політики та рівень залучення населення до біржових операцій. Розглянуто ключові виклики, зокрема кібербезпеку, фінансову грамотність трейдерів та конкуренцію з міжнародними платформами. Визначено перспективні напрями розвитку інтернет-трейдингу, зокрема інтеграцію штучного інтелекту та автоматизованих торгових систем.*

Ключові слова: *інтернет-трейдинг; фінансові ринки; онлайн-торгівля; біржові операції; цифровізація.*

Інтернет-трейдинг є одним із ключових напрямів цифрової трансформації фінансового сектору, що забезпечує доступ інвесторів до фондового ринку через електронні платформи. В Україні розвиток інтернет-трейдингу розпочався 26 березня 2009 року з впровадження онлайн-торгівлі цінними паперами на платформі «Українська біржа». Це надало можливість приватним інвесторам і компаніям здійснювати операції купівлі-продажу активів через Інтернет, що значно спростило доступ до фінансових інструментів та сприяло підвищенню ліквідності ринку [1].

Основними перевагами інтернет-трейдингу є його оперативність, доступність та зручність. Завдяки використанню спеціалізованих торговельних платформ інвестори отримують можливість здійснювати операції в режимі реального часу, отримувати актуальні ринкові дані та аналітику, а також користуватися широким спектром фінансових інструментів. Доступність інтернет-трейдингу дозволяє інвесторам працювати на ринку незалежно від місцеперебування, що значно підвищує мобільність та ефективність операцій.

Важливим фактором, що сприяє розвитку інтернет-трейдингу, є технологічний прогрес. Завдяки швидкому розвитку інформаційних технологій, вдосконаленню програмного забезпечення та розширенню можливостей мобільного трейдингу зросла кількість користувачів онлайн-платформ [3]. В Україні представлені як вітчизняні, так і міжнародні брокерські компанії, що надають послуги з інтернет-трейдингу, серед яких «Dragon Capital», «Freedom Finance Ukraine» та інші [2].

Однак, попри позитивні тенденції, розвиток інтернет-трейдингу в Україні супроводжується низкою викликів. По-перше, це недостатній рівень фінансової грамотності населення, що обмежує можливості використання сучасних фінансових інструментів [4]. По-друге, низький рівень довіри до фінансових ринків через нестабільність економіки та ризики шахрайства також є стримуючим фактором. По-третє, необхідність удосконалення законодавчої бази, що регулює діяльність фондового ринку, залишається актуальним питанням. Зокрема, важливим є створення прозорих механізмів захисту прав інвесторів та посилення контролю за діяльністю брокерських компаній.

Для подальшого розвитку інтернет-трейдингу в Україні необхідно впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на підвищення фінансової грамотності громадян, удосконалення регуляторної бази та підтримку інновацій у фінансовому секторі. Освіта та популяризація фінансової грамотності можуть сприяти залученню нових інвесторів, що збільшить обсяг торгів та сприятиме розвитку ринку. Крім того, створення прозорих механізмів регулювання та контролю дозволить знизити ризики для учасників ринку та забезпечити стабільний розвиток галузі.

Загалом, інтернет-трейдинг є перспективним напрямом розвитку фінансового ринку України, що сприяє підвищенню інвестиційної активності, покращенню доступу до фінансових ресурсів та модернізації економіки. З урахуванням світових тенденцій та впровадженням сучасних технологій

Україна має всі передумови для подальшого зростання цього сегменту та створення конкурентоспроможного фондового ринку.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук В. М. Сучасний стан та перспективи розвитку інтернет-трейдингу в Україні. *Фінансовий простір*. 2021. Вип. 4(32). С. 87-95.
2. Петренко О. В. Регулювання діяльності інтернет-брокерів в Україні. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 1. С. 54-63.
3. Іванченко Л. П., Смирнов І. В. Використання цифрових технологій у біржовій торгівлі. *Фінанси України*. 2023. № 7. С. 102-114.
4. Бондаренко Т. О. Розвиток інтернет-трейдингу в умовах глобалізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 11. С. 67-75.

Abstract: *the trends in the development of internet trading in Ukraine, its features, and prospects in the context of financial market digitalization. The main online trading platforms, the impact of regulatory policies, and the level of population involvement in stock market operations are analyzed. Key challenges are considered, including cybersecurity, traders' financial literacy, and competition with international platforms. Promising directions for the development of internet trading are identified, particularly the integration of artificial intelligence and automated trading systems.*

Keywords: *internet trading; financial markets; online trading; stock market operations; digitalization.*

Науковий керівник:

Мікуляк К. А.

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336

Вплив війни на наповнення місцевих бюджетів

Любов Сологуб,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *досліджено доходи обласного бюджету Волинської області, Миколаївської області.*

Ключові слова: *фінанси; бюджет; доходи; інфляція; обласний бюджет; місцевий бюджет; надходження.*

Фінансові відносини України охоплюють багато сфер, зокрема бюджет держави. Він є об'єктом виконання головних функцій фінансів – розподільчої та контрольної, тобто формування бюджету за допомогою доходів, розподіл коштів за витратами та контроль процесу реалізації цілей за допомогою цих коштів.

Фінансовий стан України прагнув розвитку з початку незалежності, вирішувалися значущі проблеми, такі як гіперінфляція тощо. Починаючи з 2014 р. в Україні існує політична нестабільність, яка прямо впливає на економічний та фінансовий стан. Початок повномасштабної війни погіршив ситуацію. При цьому, Україна повинна продовжувати розвиватися і надалі відбудовуватися, а тому потрібно дослідити, як саме вплинули політичні процеси на бюджет для формування правильного прогнозування та стратегії розв'язання проблем.

В Україні існують такі види місцевих бюджетів: обласний, районний, бюджети міської, селищної та сільської територіальної громади. Окремо можна виділити зведений бюджет певної області та бюджет районів області. Кожний вид місцевого бюджету включає різні джерела надходження коштів та різні сфери, за якими відбуваються видатки.

Для дослідження впливу війни на дохідну частину бюджетів в Україні здійснимо порівняння обласних бюджетів Волинської та Миколаївської областей з 2021 по 2023 роки. Тобто таким чином можна буде проаналізувати вплив початку повномасштабної війни та вплив географічного розташування цих областей на бюджет.

Розглянемо наповнення обласного бюджету Волинської області. Аналізуючи дані таблиці 1 та 2 можна стверджувати, що сукупні надходження бюджету значно зменшились. Хоча за таблицею 1 можна побачити, що є збільшення на 3,76 відсоткових пункти, проте за наступною таблицею простежується зменшення доходів на 25,67 в. п. у 2023 році у порівнянні з 2021 роком.

Таблиця 1 Доходи обласного бюджету Волинської області в національній валюті

Джерела надходження	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення показника 2023 р. до 2021 р., %
Податкові надходження, грн	953 166 980,63	1 398 205 291,78	1 551 549 499,54	162,78
Неподаткові надходження, грн	137 316 621,59	142 196 277,91	215 496 400,88	156,93
Доходи від операцій з капіталом, грн	4 238 927,52	-	699 010	16,49
Офіційні трансферти, грн	2 088 048 410	980 213 918,72	1 534 698 466,14	73,5
Разом, грн	3 182 770 939,74	2 520 615 488,41	3 302 443 376,56	103,76
Виконання бюджету за доходами, %	100,3	84	101,2	

Джерело: сформовано та розраховано автором із застосуванням [2]

Це означає, що зросли інфляційні процеси. Попри це, розміри податкових та неподаткових надходжень зросли. Доходи від операцій з капіталом у 2022 р. відсутні, у 2023 році вони склали незначну частку сукупних.

Таблиця 2 Доходи обласного бюджету Волинської області в іноземній валюті (долар США)

Джерела надходження	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення показника 2023 р. до 2021 р., %
Податкові надходження, грн	35 032 986,27	38 235 133,20	40 849 169,60	116,60
Неподаткові надходження, грн	5 046 976,47	3 888 480,22	5 673 585,68	112,42
Доходи від операцій з капіталом, грн	155 798,82	-	18 403,52	11,81
Офіційні трансферти, грн	76 744 760,12	26 804 797,52	40 405 515,87	52,65
Разом, грн	116 980 521,68	68 928 410,94	86 946 674,69	74,33
Виконання бюджету за доходами, %	100,3	84	101,2	

*Для створення таблиці 2 та далі наведеної таблиці 4 було взято офіційні валютні курси НБУ долара США: курс на 30.12.2021 р. – 27,2077 грн, курс на 30.12.2022 р. - 36,5686 грн, курс на 29.12.2023 р. – 37,9824 грн.

Розміри офіційних трансфертів також зменшились. Розглянемо обласний бюджет Миколаївської області.

Таблиця 3 Доходи обласного бюджету Миколаївської області в національній валюті

Джерела надходження	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення показника 2023 р. до 2021 р., %
Податкові надходження, грн	1 349 968 500,80	1 882 146 307,24	1 819 921 675,52	134,81
Неподаткові надходження, грн	165 531 230,85	206 461 753,54	378 564 420,73	228,70
Доходи від операцій з капіталом, грн	12,80	-	3 727 116	29118093,75
Офіційні трансферти, грн	2 180 154 813,23	1 198 749 344,11	1 648 404 462,46	75,61
Разом, грн	3 695 654 557,68	3 287 357 404,89	3 850 617 674,71	104,19
Виконання бюджету за доходами, %	98,7	87	91,5	

Джерело: сформовано та розраховано автором із застосуванням [2]

Аналізуючи дані таблиць 3 та 4, можна сказати, що сукупні доходи бюджету також зменшилися. Проте, значно збільшилися доходи від операцій з капіталом та неподаткові надходження.

Таблиця 4 Доходи обласного бюджету Миколаївської області в іноземній валюті

Джерела надходження	2021р.	2022р.	2023р.	Відношення показника 2023 р. до 2021 р., %
Податкові надходження, грн	49 617 148,85	51 468 918,89	47 914 867,82	96,57
Неподаткові надходження, грн	6 083 984,71	5 645 875,25	9 966 837,82	163,82
Доходи від операцій з капіталом, грн	0,47	-	98 127,45	20 857 985,79
Офіційні трансферти, грн	80 130 066,61	32 780 837,77	43 399 165,47	54,16
Разом, грн	135 831 200,64	89 895 631,91	101 378 998,55	74,64
Виконання бюджету за доходами, %	98,7	87	91,5	

Джерело: сформовано та розраховано автором із застосуванням [2]

Порівнюючи дохідну частину бюджетів двох областей можна побачити, що сукупні доходи реально скоротилися у рівній пропорції через масу причин, включаючи інфляцію. Є відмінності лише у наповненні окремих складових доходів.

Список використаних джерел:

1. Першко Л.О., Ріппа М.Б. Фінанси: навчальний посібник. 2019. С.15-16.
2. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
3. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/2021-12-30/>

Анотація: *the regional budget revenues of Volyn region and Mykolaiv region were investigated.*

Ключові слова: *finances, budget, income, inflation, regional budget, local budget, revenues.*

Науковий керівник:

Мікуляк К.А.,

асистент

кафедри фінансів, банківської справи та страхування

УДК 330.3:336

Цифровізація фінансів: виклики та перспективи для України

Яна Шейко,

здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: досліджено переваги та виклики цифровізації фінансів в Україні. Розглянуто її вплив на економіку, розвиток FinTech, кібербезпеку та доступність фінансових послуг. Визначено необхідність комплексного підходу для успішної інтеграції цифрових технологій у фінансову систему країни.

Ключові слова: цифровізація фінансів; автоматизація; онлайн-банкінг; фінансові технології.

Цифровізація фінансів – один із ключових трендів сучасного світу, що впливає на всі аспекти економіки, зокрема в Україні. Вона сприяє розвитку фінансових технологій (FinTech), змінює банківські послуги, забезпечує доступ до фінансових інструментів та підвищує ефективність управління фінансами. Проте, окрім значних перспектив, цифровізація несе і серйозні виклики.

Одним із головних викликів є кібербезпека. З поширенням цифрових платформ і онлайн-банкінгу зростає ризик кібератак, шахрайства та витоку конфіденційних даних. Україна вже стикалася з великими кібератаками, такими як вірус Petya у 2017 році, що підкреслює важливість зміцнення кіберзахисту.

Ще одним викликом є цифрова нерівність. Багато громадян, особливо в сільській місцевості, не мають доступу до швидкісного інтернету чи сучасних пристроїв, що обмежує їхню здатність користуватися цифровими фінансовими послугами. Низький рівень фінансової грамотності також ускладнює впровадження цифрових інновацій. Без базових знань про фінанси люди можуть стати жертвами шахраїв або неправильно використовувати технології, що створює додаткові ризики. Цифрові технології відіграють важливу роль у сучасному світі, змінюючи підходи до багатьох аспектів життя і діяльності. Вони дозволяють ефективніше використовувати інформацію, зменшують витрати на її обробку і зберігання, а також розширюють можливості для розвитку бізнесу та інновацій.

Цифровізація відкриває нову главу в розвитку фінансової системи України, але її успіх залежить від здатності ефективно долати виклики, які спрямовані на забезпечення фінансової безпеки держави. Для прогресу цифрової сфери

необхідний комплексний підхід та розв'язання ключових проблем. Акцент на перспективному розвитку та управлінні ризиками є важливими умовами для сталого фінансового зростання країни [1, с. 1082].

Інтеграція цифрових технологій в управлінську діяльність забезпечує ефективне планування та раціональне використання ресурсів підприємства. Використання соціальних мереж і SMM-просування сприяє розширенню ринків збуту та розвитку інтернет-маркетингу. Автоматизація процесів зменшує витрати, скорочує бізнес-операції та оптимізує роботу. Цифровізація покращує комунікацію з клієнтами, дозволяючи точніше визначати цільову аудиторію, аналізувати дані й ефективно задовольняти потреби споживачів.

Також вона оптимізує логістичні процеси та дозволяє приймати рішення в реальному часі. Головні переваги цифрової трансформації: підвищення конкурентоспроможності, лояльність клієнтів, зниження витрат, спрощення роботи з даними та якісний контроль [2, с. 247].

Попри виклики, цифровізація фінансів відкриває значні можливості для України. Вона здатна забезпечити більшу прозорість фінансових операцій, сприяти боротьбі з корупцією та тіньовою економікою. Розвиток FinTech-компаній в Україні вже демонструє позитивні результати. Сервіси онлайн-банкінгу, мобільні додатки для управління фінансами та безконтактні платежі стають звичними для багатьох українців [3]. Наприклад, застосунки, такі як Monobank та Приват24, є прикладами успішної інтеграції фінансових технологій у повсякденне життя. Крім того, Україна має значний потенціал у розвитку блокчейн-технологій, які можуть використовуватись не лише у фінансах, але й у державному управлінні та бізнесі. В Україні є всі передумови для здійснення технологічного переходу на новий рівень, що забезпечить швидке, якісне та масштабне оновлення і розвиток. Серед цих передумов: здатність виробляти та застосовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, наявність кваліфікованих кадрів і людського капіталу, розвитку «шкіл»; доступ до відповідного обладнання і технологій, зростання рівня їх поширення серед громадян і бізнесу; достатній рівень системної інтеграції технологічних продуктів і послуг [4].

Цифровізація фінансів є частиною економічного розвитку України. Вона здатна підвищити ефективність фінансових процесів, розширити доступ до послуг та забезпечити прозорість. Проте для реалізації цього потенціалу необхідно подолати виклики, такі як кібербезпека, цифрова нерівність та фінансова грамотність. Лише за умови комплексного підходу до цих питань Україна зможе повністю скористатися перевагами цифровізації у фінансовій сфері.

Список використаних джерел:

1. Уткіна М. Цифровізація та вплив на фінансову безпеку в Україні: виклики та перспективи. *Наукові перспективи*. 11(41), 2023. С. 1075–1083.
2. Шевченко О. Л., Стрілець А. Ю. Цифровізація бізнес-процесів під час війни. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи. *Збірник тез та*

доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 08 грудня 2022 р. Київ, 2022. С. 246–247.

3. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А. Імперативи розвитку банківської системи України в умовах цифровізації та ринкових трансформацій. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2022. №34. С. 90-96. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V34\(2022\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-13).

4. Цифрова адженда України – 2020. Концептуальні засади (версія 1.0), 2016 URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.

Abstract: *The benefits and challenges of digitalization of finance in Ukraine are investigated. Its impact on the economy, FinTech development, cybersecurity, and accessibility of financial services are considered. The need for a comprehensive approach for the successful integration of digital technologies into the country's financial system is identified.*

Keywords: *digitalization of finance; automation; online banking; financial technologies.*

Науковий керівник:

Мікуляк К.А.,

асистент

*кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 336.153.2:339.727 (043.3)

Міжнародний досвід вивчення впливу фіскальної політики на нерівність доходів

Зерницька Крістіна,

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Мала Оксана,

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Анотація: Розглядається міжнародний досвід впливу фіскальної політики на нерівність доходів, зокрема через механізми податкового регулювання та соціальних трансфертів. Аналізується роль інституцій у забезпеченні ефективності фіскальних заходів, а також зв'язок між фіскальною політикою і економічним зростанням. Виведені висновки можуть бути корисними для адаптації найкращих практик у контексті розвитку фіскальної політики в Україні та інших країнах з перехідною економікою.

Ключові слова: *фіскальна політика, нерівність доходів, міжнародний досвід, податкове регулювання, інституційні фактори.*

Міжнародний досвід вивчення впливу фіскальної політики на нерівність доходів є важливим елементом дослідження в контексті забезпечення економічної стабільності та соціальної справедливості. Фіскальна політика охоплює широкий спектр інструментів, таких як податки, державні витрати та трансфери, які сприяють перерозподілу доходів серед населення. Вивчення досвіду різних країн дозволяє зрозуміти, які механізми виявляються ефективними для зменшення нерівності, а які – навпаки, можуть посилити соціальні розриви.

Одним із важливих аспектів є роль податкової політики у зменшенні доходної нерівності. Згідно з дослідженнями О. В. Рускіної, країни з прогресивними податковими системами демонструють більший рівень соціальної рівності. Прогресивність податку означає, що ставки податків збільшуються зі зростанням доходів, що дає змогу більш багатим людям вносити пропорційно більшу частину своїх доходів у бюджет. Це дозволяє зменшити розрив між багатими та бідними, фінансуючи соціальні програми, що сприяють зменшенню нерівності.

Водночас, важливим чинником є використання державних трансфертів, які сприяють підтримці малозабезпечених верств населення. Як зазначає О. С. Фтомова у своїй дисертації, фіскальна політика в деяких країнах, зокрема в скандинавських, орієнтується на значне збільшення соціальних виплат для бідних. Це дозволяє знизити рівень бідності та полегшити економічне становище найбільш уразливих груп населення.

Проте існує і негативний досвід використання фіскальних механізмів, що можуть посилити соціальну нерівність. Зокрема, у країнах з низьким рівнем прогресивності податків або високими рівнями регресії у податковій системі, більша частина податкового навантаження падає на малозабезпечених. Як зазначає О. В. Шишкіна, високі непрямі податки, які часто є більш навантаженими для бідних, призводять до збільшення соціальних розривів. Це підтверджується досвідом багатьох країн, де спрощені податкові системи не можуть забезпечити ефективного перерозподілу доходів.

Також важливим є питання державних витрат. Як показує міжнародна практика, ефективна фіскальна політика має включати значні інвестиції в освіту, охорону здоров'я, соціальні послуги та інфраструктуру. Витрати на ці сектори допомагають забезпечити рівні можливості для всіх верств населення, зокрема

для тих, хто належить до соціально вразливих груп. У країнах з високим рівнем соціальної підтримки від держави відзначається зниження рівня нерівності, що є результатом комплексної фіскальної політики, орієнтованої на соціальний розвиток.

Інституційні фактори відіграють критичну роль у ефективності фіскальної політики, спрямованої на зменшення нерівності доходів. Роль державних інститутів, таких як податкові органи, судова система та контролюючі органи, у забезпеченні справедливості та прозорості в перерозподілі ресурсів є важливою для досягнення бажаних результатів. Як показують дослідження, в країнах з високим рівнем корупції та низьким рівнем інституційної прозорості часто спостерігається зростання соціальної нерівності. Це пояснюється тим, що ресурси, призначені для соціальних програм, не досягають своїх кінцевих отримувачів, а замість цього концентруються у вузькому колі осіб. У свою чергу, в країнах з ефективними інститутами та низьким рівнем корупції відзначається більш справедливий розподіл державних ресурсів, що позитивно впливає на зменшення нерівності. Важливим аспектом є також створення та впровадження прозорих механізмів адміністрування податків і зборів, що дозволяє мінімізувати можливості для ухилення від податків та забезпечити рівність усіх перед законом. У цьому контексті важливою є роль міжнародних організацій, які сприяють розвитку інституційної спроможності держав, що дозволяє їм ефективно використовувати фіскальні механізми для зменшення нерівності.

Зв'язок між фіскальною політикою та економічним ростом має важливе значення для зменшення нерівності доходів. Економічний ріст, з одного боку, може створювати нові можливості для розвитку ринку праці та зростання доходів для всіх верств населення, але з іншого боку, якщо фіскальна політика не спрямована на підтримку соціально вразливих груп, вона може призвести до зростання нерівності. Дослідження показують, що фіскальна політика, орієнтована на стимулювання економічного зростання через інвестиції в інфраструктуру, освіту та охорону здоров'я, сприяє не лише зростанню ВВП, але й зменшенню соціальних розривів. Такі політики, як податкові пільги для бізнесу, інвестиції в інновації, а також витрати на навчання та підвищення кваліфікації робочої сили, можуть призвести до створення нових робочих місць і підвищення рівня доходів. Однак важливо, щоб ці заходи не призводили до надмірної концентрації багатства в руках однієї групи, а мали на меті створення рівних умов для всіх верств населення. Тому фіскальна політика повинна бути спрямована на забезпечення не лише короткострокових економічних вигод, а й на довгострокову стабільність і соціальну справедливість, підтримуючи рівний доступ до ресурсів і можливостей для всіх громадян.

Проте важливо також враховувати, що ефективність фіскальної політики залежить від рівня економічного розвитку країни, її інституційних особливостей та загальної політичної ситуації. Зокрема, в посткризовий період фіскальні заходи повинні бути спрямовані на стабілізацію економіки та

підтримку найбільш вразливих верств населення, що є важливим уроком для країн, що переживають економічні труднощі.

Таким чином, міжнародний досвід вивчення впливу фіскальної політики на нерівність доходів показує, що ефективність таких заходів залежить від комплексного підходу, який включає прогресивні податкові системи, соціальні трансферти, державні витрати на соціальні потреби та інфраструктуру. Однак для досягнення значних результатів важливо враховувати економічні умови та інституційні особливості кожної країни, що дозволяє застосовувати найбільш оптимальні фіскальні механізми для зменшення соціальних нерівностей.

Список використаних джерел

1. Рускіна О. В. Фіскальне регулювання: міжнародний досвід та уроки для України / О. В. Рускіна. – URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c2b29a21-f7d9-43e1-967b-f2a057de3372/content>
2. Фтомова О. С. Бідність та нерівність: можливості зниження засобами фіскальної політики / О. С. Фтомова. – URL: https://idss.org.ua/avtoref/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%8F_%D0%A4%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9E.%D0%A1..pdf
3. Шишкіна О. В., Кальченко О. М. Проблеми та перспективи використання фінансової статистики для оцінки ефективності фіскальної політики в Україні / О. В. Шишкіна, О. М. Кальченко. – URL: <https://ir.stu.cn.ua/jspui/bitstream/123456789/31776/1/319200-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-739605-1-10-20241226.pdf>
4. Шишкіна О. В., Кальченко О. М. Міжнародний досвід формування фіскальної політики у посткризовий період / О. В. Шишкіна, О. М. Кальченко. – URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/559>

Abstract: *The international experience of the impact of fiscal policy on income inequality is considered, in particular through the mechanisms of tax regulation and social transfers. The role of institutions in ensuring the effectiveness of fiscal measures is analyzed, as well as the relationship between fiscal policy and economic growth. The conclusions drawn may be useful for adapting best practices in the context of fiscal policy development in Ukraine and other countries with transition economies.*

Key words: *fiscal policy, income inequality, international experience, tax regulation, institutional factors.*

Науковий керівник:

Дубініна М.В.

доктор економічних наук, професор,

*завідувач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБЛІКОВОГО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ І ЯВИЩ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ»

УДК 658.7

Особливості організації обліку у фермерських господарствах

Дерев'янка Карина,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** наведено особливості організації бухгалтерського обліку у фермерських господарствах*

***Ключові слова:** бухгалтерський облік, фермерське господарство, особливості обліку, організація обліку*

Організація і ведення бухгалтерського обліку у фермерських господарствах є обов'язковими відповідно до закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]. Роль і доцільність обліку у фермерських господарствах обумовлюється, з одного боку, потребою в інформації про наявне в господарстві майно, обсяги виробництва продукції, доходи і витрати, а з іншого – зобов'язанням подавати інформацію про результати фінансово-господарської діяльності до відповідних державних установ.

Разом з тим, питання організації обліку у фермерському господарстві має врахувати певні особливості, які має будь-яка форма господарювання, зокрема і досліджувана.

Так, мають місце особливості у формуванні і створенні власного капіталу.

Залучення до роботи членів фермерської родини впливає на особливості обліку витрат на заробітну плату. Отже, правовідносини у фермерському господарстві ґрунтуються на праці членів такого господарства. Водночас, за потреби фермерське господарство має право залучати до роботи інших громадян за трудовим договором (контрактом), що зобов'язує його також до ведення кадрового обліку та нарахування і сплати відповідних податків і зборів.

Розподіл прибутку, отриманого за результатами року, між власниками також відрізняється у фермерських господарствах, наприклад, у порівнянні з товариством. Фермерське господарство має право самостійно розробити правила розподілу прибутку і зафіксувати їх у засновницькому документі без відхилень від вимог чинного законодавства.

Первинний облік господарських операцій у фермерських господарствах супроводжується деякими складнощами, враховуючи особливості функціонування таких господарств, особливості організації праці в них, особливості внутрішнього контролю. Так, наприклад голова фермерського

господарства одночасно є управлінцем і виконавцем основних господарських процесів та операцій.

Фермерські господарства створюються для організації і ведення сільськогосподарської діяльності, тому особливості ведення обліку у сільському господарстві також мають бути врахованими у загальній обліковій політиці такого суб'єкта господарювання.

Фермерські господарства є тими суб'єктами господарювання, які мають можливість отримати державну фінансову підтримку. А такі цільові надходження також мають бути у повному обсязі, своєчасно та правильно відображеними у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Фермерські господарства мають в користуванні та оренді земельні ділянки, тому облік господарських операцій із земельними ділянками має враховувати наявність підтверджуючи, дозвільних, розрахункових документів щодо користування, отримання в оренду, нарахування і виплати орендної плати тощо.

Фермерські господарства мають особливості в оформленні внутрішніх документів, зокрема, статуту, наказу про облікову політику тощо.

Враховуючи вищезазначене, голова фермерського господарства має організувати бухгалтерський облік, обрати його форму, вирішити питання з бухгалтером, обрати систему оподаткування, фіксувати факти всіх господарських операцій у первинних документах, формувати реєстри синтетичного та аналітичного обліку, складати статистичну, податкову, фінансову звітність тощо. Це є обов'язком голови фермерського господарства на підставі закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та закону України «Про фермерське господарство» [1,2].

Малі та середні фермерські господарства, як правила, мають спрощений бухгалтерський облік та ведуть його силами своєї фермерської родини. Це, з одного боку, зменшує витрати на винайм фахівця з бухгалтерського обліку, а з іншого – не може забезпечити належне ведення обліку і складання звітності.

Отже, фермерське господарство має особливості в організації та веденні бухгалтерського обліку, тому такі особливості мають бути врахованими для забезпечення своєчасного та правильного відображення всіх господарських операцій.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV; станом на 1 січня 2024 року; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

2. Про фермерське господарство : Закон України від 19 червня 2003 року № 973-IV; станом на 10 жовтня 2024 року; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

Abstract: *the features of accounting organization in farms are given*

Key words: *accounting, farm, accounting features, accounting organization*

Науковий керівник: Чебан Ю.Ю.,
канд. екон. наук, доцент, доцент,
кафедри обліку і оподаткування

Внутрішній контроль за зберіганням документів у публічних закупівлях

Повх Олена,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** наведено нормативні аспекти зберігання документів публічних закупівель*

***Ключові слова:** публічні закупівлі, внутрішній контроль, документи, зберігання, строк*

Внутрішній контроль публічних закупівель відіграє важливу роль у забезпеченні основних принципів закупівель. Одним із безлічі завдань внутрішнього контролю є контроль за зберіганням документів. Основною відмінністю такого процесу у закупівлях є те, що переважна кількість документів оприлюднюється в електронній системі, маючи первинний вигляд паперових документів. Саме тому дослідження зазначеного напрямку є актуальним у контексті виконання функціональних обов'язків різними фахівцями, організації внутрішнього контролю та проведення зовнішнього контролю, коли документи у підтвердження вимагають за різні періоди та у різній формі.

Обов'язки уповноваженої особи з публічних закупівель затверджуються внутрішнім наказом на підставі нормативних документів Міністерства економіки України (Уповноваженого органу з публічних закупівель). Зберігання документів може бути одним з таких обов'язків, якщо це зазначено у відповідному Положенні, або не бути, якщо це передбачено іншими внутрішніми розпорядчими документами. Такі обов'язки можуть також бути покладеними на декількох осіб, залежно від видів документів або ж періодів їх формування. Наприклад, документи, пов'язані з організацією закупівельної діяльності в установі замовника (протоколи, листи-звернення до учасників, відповіді на запити), зазвичай зберігаються уповноваженою особою. Адже саме уповноважена особа, відповідно Закону України «Про публічні закупівлі» є відповідальною за організацію та проведення процедури закупівлі/спрощеної закупівлі [1]. Укладені договори, як правило, формуються та, відповідно, зберігаються в бухгалтерії або в юридичному відділі (у юриста).

Наголошуємо на тому, що нормативними документами, які регламентують організацію і проведення публічних закупівель, не передбачено хто, як і за яких умов має зберігати документи. Тому строки зберігання документів, відповідальні особи, умови зберігання тощо має бути визначено і зафіксовано у внутрішніх документах установи, підприємства, організації, яка виступає замовником публічних закупівель. Як ми зазначали вище, документи публічних закупівель мають електронну та паперову форму. Щодо зберігання документів

паперової форми, то нормативні документи з публічних закупівель взагалі не містять ніякої інформації щодо зазначеного питання. Тому маємо дотримуватися норм [Переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб, із зазначенням строків зберігання документів](#) [2]. Відповідно до Закону України «[Про електронні документи та електронний документообіг](#)» «...зберігання електронних документів, які створені суб'єктом електронного документообігу (автором, підписувачем, створювачем електронної печатки, адресатом та посередником, які набувають передбачених законом або договором прав і обов'язків у процесі електронного документообігу), строк їх зберігання повинен бути не меншим від того, який встановлено законодавством для відповідних документів паперової форми...» [3].

Більшість документів пов'язаних з організацією закупівельної діяльності в установі замовника мають зберігатися п'ять років. Обчислення строків зберігання документів проводиться з 01 січня року, який йде за роком завершення їх діловодством. Наприклад, обчислення строку зберігання справ, завершених діловодством у 2024 році, починається з 01 січня 2025 року. Для прикладу, усі документи, що стосуються приймання виконаних робіт та наданих послуг, договори, протоколи, звіти зберігаються п'ять років. Реєстраційні журнали, картки, електронні бази даних вхідних, вихідних та внутрішніх (заяв, доповідних і пояснювальних записок тощо) зберігаються три роки.

Документи публічних закупівель також можуть бути внутрішніми та зовнішніми. На нашу думку, документи, які формуються іншими юридичними або фізичними особами можуть зберігатися у Замовника в оригіналі або як копія. На нашу думку, для ефективного внутрішнього контролю та підстав доведення власних позицій і рішень під час зовнішнього контролю уповноваженій особі варто мати та зберігати копії документів, які навіть опосередковано стосуються тієї чи іншої закупівлі мінімум три роки. У будь-якому випадку, документи мають зберігатися на підставі внутрішньої регламентації відповідальною особою.

Список використаних джерел

1. Про публічні закупівлі : закон України від 25.12.2015 № 922-VIII; станом на 19 вересня 2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.
2. Про [Перелік типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб, із зазначенням строків зберігання документів](#): наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2012 № 578/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0571-12#Text>.
3. [Про електронні документи та електронний документообіг](#): закон України від 2 травня 2003 року № 851-IV; станом на 01 груд. 2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.

Abstract: *regulatory aspects of storing public procurement documents are presented.*

Key words: *public procurement, internal control, documents, storage, term*

Науковий керівник: Чебан Ю.Ю.,
канд. екон. наук, доцент, доцент,
кафедри обліку і оподаткування

Внутрішній контроль публічних закупівель: форми і значення

Рагуліна Анастасія,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** наведено особливості та призначення внутрішнього контролю публічних закупівель у розрізі його основних форм*

***Ключові слова:** публічні закупівлі, контроль, внутрішній контроль, ефективність*

Внутрішній контроль публічних закупівель – це блок організаційно спостережливих заходів, правил розроблених установою для забезпечення дотримання законодавчих норм, ефективного використання бюджетних коштів під час розрахунків з постачальниками та підрядниками, досягнення пріоритетних цілей публічних закупівель та вимог щодо діяльності підрозділів внутрішнього контролю. Внутрішній контроль публічних закупівель здійснюється безпосередньо керівником, головним бухгалтером та безпосередньо фахівцем з публічних закупівель – уповноваженою особою відповідної установи.

Метою внутрішнього контролю публічних закупівель є дотримання норм законодавства, раціонального планування витрат бюджетних коштів за оперативного постачання товарів, робіт, послуг, та виконання умов підписаних договорів. Керівник установи, підприємства, організації (Замовник) організовує та забезпечує здійснення внутрішнього контролю, керуючись основними [1-2] та іншими нормативно-правовими актами, своїми розпорядчими документами та регулюючи відносини та відповідальність між заступниками, начальниками відділів та працівниками.

Зважаючи на постійний процес адаптації до нових умов та міжнародних стандартів, яким публічні закупівлі мають відповідати, вимагають від замовників істотного вдосконалення методів роботи, чіткого уявлення мети та змісту щодо проведення внутрішнього контролю за здійсненням публічних закупівель. Тому система внутрішнього контролю є політикою, яка розроблена фахівцем з публічних закупівель та керівником установи сумісно, і спрямована на попередження, виявлення і виправлення помилок та відхилень під час організації та здійснення публічних закупівель, які негативно можуть впливати на результативність досягнення поставленої мети та неефективного розподілення та витрачання бюджетних коштів. За розпорядженням керівника установи розробляється внутрішня інструкція, яка визначає системність внутрішнього контролю щодо планування річної потреби у закупівлях, вивчення цінового ринку на потреби, які плануються у закупівлях, порівняльний аналіз успішних процедур закупівель та закупівель, які були

скасовані, або розірвано договори на підставі відповідних рішень, системність розрахунків з постачальниками, аналіз оскарження та підстави скасування закупівель.

Внутрішній контроль, як і зовнішній, за формами здійснення поділяється на попередній, поточний та наступний. Основні заходи у розрізі форм внутрішнього контролю публічних закупівель у сільських радах нами визначено такі.

Попередній контроль: визначення потреб громади; аналіз фінансових та інших можливостей задоволення потреб; формування плану закупівель; інформаційне, аналітичне та професійне забезпечення закупівель; аналіз основних можливих постачальників; врахування проблем та помилок попереднього періоду закупівель; аналіз сучасної практики оскарження та рішень органів контролю; контроль змін у законодавстві; розподіл обов'язків; організація внутрішнього документообороту; висвітлення інформації на громадське обговорення.

Поточний контроль: контроль документального забезпечення, дотримання принципів закупівель, дотримання строків, виконання рішень, договірної роботи, розрахунків, відповідальності, висвітлення фактичної інформації.

Наступний контроль: аналіз раціональності та виконання плану закупівель; визначення недоліків договорів; аналіз постачальників та виконання ними зобов'язань; аналіз документообороту; аналіз найбільш ефективних закупівель; аналіз причин оскарження та моніторингу закупівель.

На нашу думку, ефективність внутрішнього контролю забезпечується системністю та узгодженістю його форм. А також на ефективність внутрішнього контролю впливають також рівень підготовки кадрів та раціональний розподіл обов'язків відповідно до поставленої мети.

Отже, внутрішній контроль публічних закупівель має забезпечити ефективне виконання його мети – дотримання норм законодавства, раціонального планування витрат бюджетних коштів за оперативного постачання товарів, робіт, послуг, та виконання умов підписаних договорів.

Список використаних джерел

1. Про публічні закупівлі : закон України від 25.12.2015 № 922-VIII; станом на 19 вересня 2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.
2. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для торгівлі замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування: Постанова кабінету міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 1178; станом на 13 вересня 2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>

Abstract: *the features and purpose of internal control of public procurement in terms of its main forms are given*

Key words: *public procurement, control, internal control, efficiency*

Науковий керівник: Чебан Ю.Ю.,
канд. екон. наук, доцент, доцент,
кафедри обліку і оподаткування

Особливості обліку і оподаткування палива, переданого на потреби ЗСУ

Терянік Діана,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** наведено нормативні аспекти та особливості обліку і оподаткування палива, що передається на потреби державних органів, у період дії режиму воєнного стану*

***Ключові слова:** паливо, передача, облік, оподаткування, контроль*

Час диктує для управлінців та бухгалтерів нові вимоги щодо обліку і оподаткування палива, як одного з основних запасів будь-якого підприємства. Зокрема, ці вимоги стосуються палива, яке передане на потреби ЗСУ. Зазначене питання розглядається з боку податківців-практиків, обговорюється бухгалтерами-практиками та потребує теоретичних досліджень для уникнення штрафних санкцій та внутрішнього контролю.

Так, аграрні підприємства, які мають ліцензію на зберігання палива з метою використання його для господарських потреб, за реалізацію такого палива отримують адміністративне покарання – штрафну санкцію. Для торгівлі паливом підприємства мають отримати дещо іншу ліцензію.

За результатами нашого дослідження аграрні підприємства мають випадки передачі палива на потреби ЗСУ. Маємо на меті дослідити, як саме трактується така операція з боку оподаткування. Так, за положеннями Податкового кодексу України на період дії правового режиму воєнного стану в Україні певні операції з паливом не вважаються реалізацією для цілей оподаткування акцизним податком [1]. Це:

- примусове відчуження або вилучання палива для потреб держави, за умови, що у майбутньому підприємство (його керівник або уповноважена особа) не здійснить заходів щодо отримання компенсації за примусово відчужене або вилучене паливо [2];

- передача палива, зокрема, ЗСУ та добровольчим формуванням територіальних громад, Нацгвардії, СБУ, Службі зовнішньої розвідки, Державній прикордонній службі, МВС, Управлінню держохорони, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам тощо без попереднього або наступного відшкодування їх вартості;

- передача палива як гуманітарної допомоги.

Отже, в разі безоплатного передання палива на потреби ЗСУ чи окремої військової частини наслідків з акцизного податку не виникатиме. Також, оскільки передача палива ЗСУ не є реалізацією для цілей оподаткування, то

така передача не буде порушенням ліцензійних умов, передбачених ліцензією на право зберігання палива для потреб власного споживання. Також така операція не є операцією постачання для цілей оподаткування ПДВ, в той час, коли звичайна господарська операція з безоплатної передачі активів є операцією постачання та об'єктом обкладення ПДВ.

Водночас, необхідно відрізнити такі операції від операцій, які оподатковуються за нульовою ставкою ПДВ (заправка та дозаправка транспортних засобів армії та інших організацій, що фінансуються з державного бюджету).

Зауважимо, що передача палива, як і будь-яка інша господарська операція має бути відображена у первинних документах – акти приймання-передачі, видаткові накладні, товарно-транспортні накладні тощо. Зазначені первинні документи мають містити всі обов'язкові реквізити первинного документа, зокрема посади, прізвища, підписи осіб, які проводили операцію, та одиниця виміру – не лише в натуральних, а й у вартісних величинах, тобто у гривнях з копійками. Доцільно мати до таких операцій такі підтверджувальні документи як лист-клопотання та внутрішній наказ.

За умови, якщо підприємство є платником податку на прибуток, у таких підприємств операції у податковому обліку відображаються аналогічно бухгалтерського обліку. Вартість такого палива відноситься до інших операційних витрат.

Отже, за умови належного документального оформлення операцій з безкоштовної передачі палива на потреби ЗСУ не виникатимуть обов'язки: по розрахункам з ПДВ; з отримання ліцензії на право здійснення оптової або роздрібної торгівлі паливом; з реєстрації платниками акцизного податку та реєстрації акцизних складів; з врахування обсягів палива, безоплатно переданого на зазначені потреби, при обрахунку обсягів, які суб'єкти господарювання мають право отримати протягом року на зберігання з метою використання виключно для потреб власного споживання.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: закон України від 17 травня 2012 року № 4765-VI; станом на 22 травня 2024 року; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text>

Abstract: *normative aspects and features of accounting and taxation of fuel transferred for the needs of state bodies during the martial law regime are presented.*

Key words: *fuel, transfer, accounting, taxation, control*

Науковий керівник: Чебан Ю.Ю.,
канд. екон. наук, доцент, доцент,
кафедри обліку і оподаткування

УДК 658.7

Первинний облік транспортних перевезень

Челак Юлія,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** наведено особливості первинного обліку надання послуг з перевезення товарно-матеріальних цінностей*

***Ключові слова:** облік, первинний документ, перевезення, товарно-матеріальні цінності*

Транспортні перевезення є основним чи додатковим видом діяльності значної частини суб'єктів господарювання. За договором перевезення вантажу одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити довірений їй другою стороною (відправником) вантаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання вантажу (одержувачеві), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату. Процеси постачання реалізованих активів можуть супроводжуватися додатковими платними чи безкоштовними послугами – послугами перевезень. Для цілей бухгалтерського та податкового обліку такі господарські операції повинні мати первинне документальне оформлення [1].

Основним первинним документом під час оформлення досліджуваних операцій є товарно-транспортна накладна. Товарно-транспортна накладна є єдиним для всіх учасників процесу комерційних перевезень вантажів документом, який призначений для обліку товарно-матеріальних цінностей під час їхнього переміщення. Цей документ є єдиним юридичним документом для всіх учасників транспортного процесу, який служить підставою для списання та оприбуткування товарно-матеріальних цінностей, обліку їх переміщення, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, а також для розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи. Під час здійсненні перевезень вантажів на договірній основі складання товарно-транспортних накладних та її наявність у водія є обов'язковою умовою виконання договірних зобов'язань.

Мають місце обов'язкові реквізити товарно-транспортної накладної. До них відносять:

- дата та місце складання;
- найменування відправника вантажу;
- найменування одержувача вантажу;
- найменування автомобільного перевізника;
- основні відомості про транспортний засіб, яким перевозять вантаж;

- найменування та кількість вантажу, його основні характеристики й ознаки, що дозволяють однозначно ідентифікувати вантаж;
- пункти завантаження і розвантаження;
- підписи відповідальних осіб.

З третього січня 2025 року до Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні внесено зміни, зокрема й щодо обов'язкових реквізитів [2]. Так, офіційно оновлена форма товарно-транспортної накладної має містити:

- місце складання;
- більш детальні відомості про транспортний засіб, а саме – довжину, висоту, ширину та загальну масу транспортного засобу з вантажем;
- пункти навантаження та розвантаження із зазначенням повної адреси, посади, прізвища та підпису відповідальних осіб відправника вантажу, отримувача вантажу, водія та/або експедитора;
- більш детальну інформацію про відправника та отримувача вантажу, а саме – найменування або прізвище ім'я по батькові, код платника податків згідно з ЄДРПОУ або податковий номер тощо.

Зауважмо, що такі зміни відносяться до обох форм товарно-транспортної накладної – і паперової, і електронної. Дозволяється виготовлення довільних форм товарно-транспортних накладних за наступних умов: наявність всіх затверджених реквізитів; товарно-матеріальні цінності, які перевозять, не є молочною сировиною, алкогольними напоями, спиртом етиловим, високооктановими кисневмісневими добавками, нафтопродуктами, хлібобулочними виробами, деревиною (ці товарно-матеріальні цінності мають бути оформлені товарно-транспортними накладними спеціальних затверджених форм).

Послуги перевезення вантажів мають супроводжуватися й іншими документами. Це договір, рахунок перевізника, акт наданих послуг, супровідні до вантажу документи тощо. Так, на підставі рахунку перевізника здійснюються остаточні розрахунки за перевезення вантажів між замовником і перевізником. А такий документ, як Акт наданих послуг, підтверджує факт надання послуг із перевезення. Отже, первинний облік перевезень є основою господарських операцій з руху матеріальних цінностей, розрахунків, відображення доходів і витрат, оподаткування тощо, тому потребує своєчасного та правильного оформлення.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон від 16.07.1999 р. № 996-XIV; станом на 1 січня 2024 року; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: наказ Міністерства транспорту України № 363 від 14.10.1997 року; станом на 14 листопада 2024 року; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98#Text>

Abstract: *the features of primary accounting for the provision of services for the transportation of goods and materials are given*

Key words: *accounting, primary document, transportation, goods and materials*

Науковий керівник: Чебан Ю.Ю.,
канд. екон. наук, доцент, доцент,

УДК 657.37

Автоматизація фінансової звітності: сучасні програмні рішення для підприємств

Тетяна Слободян,

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: у дослідженні проаналізовано сучасні програмні рішення, що сприяють підвищенню ефективності процесів складання та подання звітності, зниженню ризику помилок і забезпеченню прозорості фінансових даних, зокрема розглянуто M.E.Doc, CaseWare, ABM Finance та Tickelia та їх функціональні можливості.

Ключові слова: автоматизація фінансової звітності, M.E.Doc, CaseWare, ABM Finance, Tickelia, цифрові технології.

Автоматизація фінансової звітності стає невід'ємною складовою сучасного бізнесу, оскільки дозволяє підприємствам підвищити ефективність, зменшити ризики помилок та забезпечити прозорість фінансових процесів.

Перевагами автоматизації фінансової звітності є такі:

- економія часу: автоматизація процесів дозволяє значно скоротити час, витрачений на складання та подання фінансової звітності;
- зниження ризику помилок: використання спеціалізованого програмного забезпечення мінімізує ймовірність помилок при введенні та обробці даних;
- підвищення прозорості: автоматизовані системи забезпечують доступ до актуальної інформації та звітів у реальному часі, що сприяє кращому контролю та прийняттю обґрунтованих рішень.

Розглянемо декілька сучасних програмних рішень, доступних для українських підприємств, які сприяють автоматизації фінансової звітності [1,2,3,4]:

1) M.E.Doc – українська програма, яка дозволяє подавати звітність до всіх контролюючих органів, реєструвати податкові накладні та здійснювати електронний документообіг з контрагентами. Програма підтримує роботу з кваліфікованими електронними підписами та захищеними носіями для КЕП.

2) CaseWare Ukraine є офіційним дистриб'ютором програмних рішень від CaseWare International, що пропонує комплексні інструменти для автоматизації аудиту, фінансової звітності за міжнародними стандартами (МСФЗ) та аналізу даних. Програмне забезпечення CaseWare дозволяє значно

спростити робочі процеси, перенести паперову роботу в електронний формат та забезпечити актуальність нормативної бази.

3) ABM Finance – це автоматизована система управління фінансами, яка допомагає підприємствам впровадити єдину методологію фінансового управління, забезпечити гнучке багатосценарне бюджетування та своєчасну фінансову звітність. Система дозволяє проводити план-фактний аналіз ключових показників ефективності (KPI), що підвищує оперативність та якість аналітики.

4) Tickelia – це міжнародне рішення для управління витратами, яке дозволяє підприємствам автоматизувати процеси від збору чеків до автоматичної бухгалтерії з інтеграцією в ERP-системи. Платформа використовує технології OCR та ICR для швидкої цифровізації квитанцій, забезпечуючи їхню юридичну дійсність. Tickelia також пропонує інтеграцію з різними рішеннями та надає можливість контролю витрат у реальному часі, що допомагає уникнути помилок та внутрішніх шахрайств. Крім того, платформа надає корпоративні картки Visa з жорсткими контролюми та функцією автоматичного блокування для невиправданих витрат.

Зважаючи на швидкий розвиток технологій, автоматизація фінансової звітності буде ставати все більш доступною для підприємств різного розміру. Зокрема, можна очікувати на зростання популярності рішень на базі штучного інтелекту та блокчейн-технологій, що дозволить забезпечити ще більшу безпеку і прозорість звітності. Вибір програмного забезпечення залежить від специфіки діяльності підприємства, його розміру та вимог до звітності. Використання сучасних інструментів автоматизації дозволяє значно підвищити ефективність бізнес-процесів, знизити ризик помилок та забезпечити своєчасне подання необхідних звітів до контролюючих органів.

Список використаних джерел:

3. Що таке програма M.E.DOC (Медок). URL: <https://ukrzvit.ua/chto-takoe-programma-medoc-medok/> (дата звернення 25.02.2025).

4. Програмні рішення CaseWare тепер офіційно в Україні. *Caseware Ukraine*. URL: <https://caseware.com.ua/programni-rishennya-caseware-teper-oficijno-v-u/> (дата звернення 25.02.2025).

5. Автоматизована система управління фінансами. *ABM Cloud*. URL: <https://abmcloud.com/uk/abm-soft/abm-finance/> (дата звернення 25.02.2025).

6. Tickelia, la solución de gestión de gastos que hace ahorrar tiempo y dinero a las empresas. *Cinco Días*. URL: <https://cincodias.elpais.com/extras/2024-10-08/tickelia-la-solucion-de-gestion-de-gastos-que-hace-ahorrar-tiempo-y-dinero-a-las-empresas.html> (дата звернення 25.02.2025).

Abstract: *the study analyzes modern software solutions that help increase the efficiency of reporting processes, reduce the risk of errors and ensure transparency of financial data, in particular, M.E.Doc, CaseWare, ABM Finance and Tickelia and their functionalities are considered.*

Keywords: *financial reporting automation, M.E.Doc, CaseWare, ABM Finance, Tickelia, digital technologies.*

Науковий керівник:

Кузьома В.В.,

кандидат економічних наук, доцент,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.421:631.1

**Вплив точності оцінки активів і зобов'язань на фінансову стійкість
аграрних підприємств**

Барсукова Марина,

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглядається вплив точності оцінки активів і зобов'язань на фінансову стійкість аграрних підприємств. Підкреслюється важливість застосування коректних методів оцінки для забезпечення ліквідності, платоспроможності та стабільності підприємства, особливо в умовах змінного аграрного ринку. Дослідження демонструє, як вірна оцінка активів і зобов'язань впливає на стратегію розвитку та фінансову звітність аграрних підприємств. Окремо виділено роль внутрішнього контролю та регулярних інвентаризацій у забезпеченні точності оцінки.*

Ключові слова: *активи, зобов'язання, фінансова стійкість, аграрні підприємства, оцінка, ліквідність, платоспроможність, методи оцінки, внутрішній контроль, інвентаризація.*

В умовах швидких змін в аграрному секторі, зокрема в процесі цифровізації, стабільність фінансової ситуації підприємств значною мірою залежить від правильної оцінки їх активів і зобов'язань. Учасники аграрного ринку стикаються з численними труднощами, що виникають через нестабільні ціни на продукцію, зміну кліматичних умов та необхідність оперативно реагувати на зовнішні економічні фактори. Важливою складовою ефективного управління є точність оцінки активів і зобов'язань, оскільки саме вона визначає реальну фінансову стійкість підприємства.

У контексті аграрних підприємств точність оцінки активів та зобов'язань має надзвичайно велике значення. Аграрний сектор традиційно має низьку ліквідність, а також залежить від сезонних коливань. Вірно оцінити реальні активи і зобов'язання, їх вартість і потенціал для підприємства, є важливим

елементом для забезпечення стабільного функціонування в умовах високої невизначеності.

Оскільки аграрні підприємства часто мають обмежений доступ до фінансування і залежать від кредитних ресурсів, правильне управління активами та зобов'язаннями стає ключовим фактором для підвищення фінансової стійкості. Недооцінка або переоцінка активів і зобов'язань може призвести до помилкових управлінських рішень, що погіршує фінансовий стан підприємства та його здатність адаптуватися до змін на ринку.

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що точність оцінки активів і зобов'язань безпосередньо впливає на показники фінансової стійкості аграрних підприємств. Зокрема, вірне визначення вартості основних засобів, земельних ділянок, врожаю та інших активів дозволяє підприємствам коректно планувати свої витрати, доходи та забезпечувати достатній рівень ліквідності.

Аналіз фінансових звітів різних аграрних підприємств показав, що недостатньо точна оцінка зобов'язань, зокрема довгострокових кредитів і поточних боргів, може призвести до перевищення фінансових зобов'язань над активами. Це створює загрозу для здатності підприємства обслуговувати свої борги та підтримувати стабільність на ринку.

Виявлено, що підприємства, які систематично застосовують методики оцінки активів згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), мають кращі результати фінансової стійкості. Вони можуть оперативно коригувати свою стратегію у разі змін на ринку, зберігаючи достатній рівень платоспроможності.

Однією з важливих складових правильного оцінювання є облік сезонних змін в аграрному виробництві, які значно впливають на вартість товарних активів. Зокрема, оцінка врожаю та сировини в періоди між зборами продукції повинна враховувати сезонність, щоб запобігти неправильному прогнозуванню фінансових результатів.

У дослідженні було розглянуто методи оцінки, зокрема, метод ринкових цін, витратний метод, а також методи, що використовуються для оцінки нематеріальних активів (права на землю, права оренди, бренд підприємства). Було виявлено, що правильне використання цих методів дозволяє досягти більш точних результатів в обліку та зменшити ризик неефективного управління активами.

Для забезпечення точності оцінки зобов'язань та активів в аграрних підприємствах важливим є ефективний внутрішній контроль, що включає в себе проведення регулярних інвентаризацій, застосування сучасних інформаційних систем для аналізу фінансових потоків і використання автоматизованих інструментів для коригування даних.

Дослідження також вказує на значення комплексної оцінки фінансових результатів підприємства, що включає аналіз співвідношення активів і зобов'язань, ліквідності, платоспроможності та інших фінансових коефіцієнтів, які характеризують здатність підприємства підтримувати стабільність при можливих змінах у ринковій ситуації.

Встановлено, що підприємства, які регулярно здійснюють точну оцінку своїх активів і зобов'язань, мають більші можливості для залучення фінансування та інвесторів, оскільки мають надійну фінансову звітність, яка відповідає вимогам міжнародних стандартів.

Оцінка активів і зобов'язань також має важливе значення для стратегічного планування аграрних підприємств. Вірно оцінюючи власні ресурси, підприємства можуть краще планувати свої виробничі потужності, інвестиції та напрямки розвитку на довгострокову перспективу.

Дослідження показало, що точність оцінки активів і зобов'язань має суттєвий вплив на кредитний рейтинг аграрних підприємств, що безпосередньо пов'язано з їх здатністю отримувати фінансування за вигідними умовами.

Точність оцінки активів і зобов'язань є важливою умовою для забезпечення фінансової стійкості аграрних підприємств. Коректна оцінка дозволяє забезпечити належний рівень ліквідності, запобігти фінансовим проблемам та покращити кредитоспроможність підприємств.

Для підвищення точності оцінки аграрним підприємствам необхідно використовувати сучасні методики та стандартні підходи, застосовувати ефективні інструменти внутрішнього контролю і регулярно проводити інвентаризацію активів і зобов'язань. Це дозволить забезпечити сталий розвиток підприємств та підвищити їх конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел

1. Євась Т. В. Оцінка фінансово-майнового стану сільськогосподарського підприємства [Електронний ресурс] / Т. В. Євась. – 2013. – Режим доступу: <https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/9ddf22ee9b8926ffb9ca80e2c22a7c87.pdf>
2. Лупинко Н. Ю. Інформаційне забезпечення, порядок формування та аналіз фінансової звітності підприємства [Електронний ресурс] / Н. Ю. Лупинко. – 2024. – Режим доступу: evnuir.vnu.edu.ua.
3. Гришова І. Ю., Шабатура Т. С. Зміцнення фінансової складової економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / І. Ю. Гришова, Т. С. Шабатура. – 2013. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua.
4. Безверхий К., Бочуля Т. Методичні рекомендації з оцінки активів і зобов'язань для формування облікової звітності [Електронний ресурс] / К. Безверхий, Т. Бочуля. – 2014. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua.
5. Гавриленко Н. В., Грищенко О. В. Проблеми застосування методів визначення справедливої вартості активів і зобов'язань [Електронний ресурс] / Н. В. Гавриленко, О. В. Грищенко. – 2017. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua.

Abstract: *The impact of the accuracy of asset and liability valuation on the financial stability of agricultural enterprises is considered. The importance of using correct valuation methods to ensure the liquidity, solvency and stability of the enterprise is emphasized, especially in the conditions of the changing agricultural*

market. The study demonstrates how the correct valuation of assets and liabilities affects the development strategy and financial reporting of agricultural enterprises. The role of internal control and regular inventories in ensuring the accuracy of valuation is separately highlighted.

Key words: *assets, liabilities, financial stability, agricultural enterprises, valuation, liquidity, solvency, valuation methods, internal control, inventory.*

Науковий керівник:

Дубініна М.В.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 657.3:338.43

**Роль інвентаризації в управлінні активами і зобов'язаннями
сільськогосподарських підприємств**

Іващенко Володимир,

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглянуто роль інвентаризації активів і зобов'язань в управлінні сільськогосподарськими підприємствами, зокрема в умовах воєнного стану. Визначено, що інвентаризація є важливим інструментом для відновлення обліку та коригування фінансових і виробничих процесів. Окрему увагу приділено специфіці інвентаризації в аграрному секторі та її впливу на підвищення ефективності управлінських рішень.*

Ключові слова: *інвентаризація, активи, зобов'язання, облік, управлінські рішення.*

Інвентаризація активів і зобов'язань є важливим елементом системи управління, що забезпечує ефективність і прозорість обліку на сільськогосподарських підприємствах. Вона являє собою процес перевірки фактичної наявності активів та відповідності їх кількості і вартості обліковим даним. Цей процес є необхідним для досягнення точності фінансової звітності, що важливо для оцінки фінансового стану підприємства та планування подальших дій.

На сільськогосподарських підприємствах інвентаризація має свої особливості через специфіку виробничих процесів, сезонні коливання обсягів виробництва і необхідність забезпечення високої точності в обліку матеріальних і фінансових ресурсів. Правильна інвентаризація активів дозволяє виявити проблеми, пов'язані з їх збереженням та використанням, що особливо актуально в умовах військового стану чи інших форс-мажорних ситуацій.

Згідно з дослідженням В.С. Литвиненка, інвентаризація активів є одним з основних інструментів відновлення обліку в сільськогосподарських підприємствах, особливо в умовах війни. Вона дозволяє зібрати достовірні дані про наявність активів та їх стан, що необхідно для подальшого управлінського контролю. Це сприяє кращому плануванню ресурсів і підвищує ефективність використання матеріальних і фінансових активів.

Особливо важливою є роль інвентаризації при оцінці зобов'язань підприємства. Зобов'язання можуть бути не лише фінансовими, а й постачальницькими чи виробничими, що має великий вплив на фінансову стабільність сільськогосподарського підприємства. Регулярне проведення інвентаризації дозволяє своєчасно виявляти помилки в обліку зобов'язань, що допомагає уникнути фінансових втрат та непередбачених ситуацій.

Ю.О. Луцик у своєму дослідженні зазначає, що інвентаризація є частиною системи управлінських рішень у державному секторі і включає в себе не тільки перевірку фактичних даних, але й аналіз результатів для прийняття подальших управлінських рішень. У контексті сільськогосподарських підприємств важливим є використання результатів інвентаризації для коригування виробничих планів і фінансових стратегій.

Особливістю інвентаризації в сільському господарстві є її періодичність, яка залежить від типу активів і вимог законодавства. Наприклад, щорічна обов'язкова інвентаризація дозволяє не лише перевірити точність обліку, але й своєчасно реагувати на зміни в стані активів, таких як втрата або пошкодження матеріальних цінностей.

Зміни в обліковій політиці підприємства або в законодавстві можуть вимагати внесення корективів у процес інвентаризації. В умовах війни або кризових ситуацій ці зміни можуть стати ще більш актуальними, оскільки впливають на доступність і якість ресурсів. У такому випадку, інвентаризація стає інструментом для відновлення або коригування виробничих і фінансових планів підприємства.

В умовах воєнного стану, як зазначає В.С. Литвиненко, сільськогосподарські підприємства стикаються з додатковими труднощами у проведенні інвентаризації, такими як нестабільність постачання ресурсів і зниження виробничих потужностей. Однак саме в цей період правильне проведення інвентаризації стає ключовим чинником для стабільності підприємства, оскільки дозволяє оперативно коригувати облікові дані і адаптувати стратегії управління.

Інвентаризація також сприяє формуванню ефективної системи контролю за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, що є необхідним для забезпечення безперервності функціонування сільськогосподарських підприємств, зокрема в умовах криз. Це дозволяє підприємству зберігати конкурентоспроможність на ринку і уникати фінансових криз.

Для забезпечення ефективної інвентаризації на сільськогосподарських підприємствах необхідно забезпечити відповідну підготовку персоналу і використання сучасних методів обліку, таких як автоматизація процесів та

використання спеціалізованих програмних продуктів. Це дозволяє не лише підвищити точність обліку, але й значно зменшити час, необхідний для проведення інвентаризації.

Особливу увагу слід приділяти розробці внутрішніх стандартів і процедур для проведення інвентаризації на підприємствах. Це включає в себе не лише правильну організацію робіт, але й ефективне використання результатів інвентаризації для покращення фінансових і виробничих показників.

Інвентаризація активів і зобов'язань є необхідною складовою частиною аудиту фінансової звітності на сільськогосподарських підприємствах. Вона дозволяє не лише забезпечити точність облікових даних, але й покращити прозорість фінансової діяльності підприємства. Це важливо не тільки для внутрішнього контролю, але й для залучення інвесторів і кредиторів.

Процес інвентаризації також є важливим елементом в управлінні ризиками на підприємстві. Він дозволяє виявляти потенційні загрози для стабільності бізнесу, такі як неплатежі або неефективне використання активів, і вчасно реагувати на них. Це особливо важливо в умовах економічної нестабільності.

Таким чином, роль інвентаризації в управлінні активами і зобов'язаннями сільськогосподарських підприємств є невід'ємною частиною забезпечення фінансової стабільності та ефективності їх діяльності. Регулярне і детальне проведення інвентаризації дозволяє оптимізувати процеси управління, покращити облік ресурсів та забезпечити відповідність даних фінансовій звітності.

Список використаних джерел

1. Литвиненко В. С. Інвентаризація активів і зобов'язань як інструмент відновлення обліку в сільськогосподарських підприємствах в умовах воєнного стану / В. С. Литвиненко // Economics and Business Management. – 2024. – Vol. 15, No. 1. – С. 92-109. – Режим доступу: <https://economicscience.com.ua/web/uploads/pdf/Economics%20and%20Business%20Management,%202024,%20Vol.%2015,%20No.%201-92-109.pdf>.
2. Луцик Ю. О. Інвентаризація в системі управлінських рішень суб'єкта державного сектору / Ю. О. Луцик // Економіка та держава. – 2018. – № 7. – С. 54-59. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2018/54.pdf.
3. Щорічна обов'язкова інвентаризація активів та зобов'язань / Дебет-Кредит. – 2023. – Режим доступу: <https://debet.com.ua/news/shchorichna-obovyazkova-inventaryzatsiya-aktyviv-ta-zobovyazan>.

Abstract: *The role of inventory of assets and liabilities in the management of agricultural enterprises, in particular under martial law, is considered. It is determined that inventory is an important tool for restoring accounting and adjusting financial and production processes. Special attention is paid to the specifics of*

inventory in the agricultural sector and its impact on increasing the efficiency of management decisions.

Key words: *inventory, assets, liabilities, accounting, management decisions.*

Науковий керівник:

Дубініна М.В.

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.421:631.1

Методологічні аспекти оцінки в бухгалтерському обліку: теорія і практика

Кіпер Марія

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Досліджуються методологічні аспекти оцінки в бухгалтерському обліку на аграрних підприємствах в умовах цифрової економіки. Проаналізовано сучасні методи оцінки активів та зобов'язань, а також застосування інформаційних технологій для автоматизації облікових процесів. Результати дослідження підтверджують ефективність цифрових систем у покращенні точності та прозорості фінансової звітності.*

Ключові слова: *методологія оцінки, бухгалтерський облік, аграрні підприємства, цифрова економіка, автоматизація обліку, інформаційні технології.*

Актуальність теми методологічних аспектів оцінки в бухгалтерському обліку зростає на фоні сучасних викликів, які стоять перед аграрними підприємствами в умовах цифрової економіки. Оцінка в обліковій практиці є ключовим інструментом, що дозволяє забезпечити правильність обліку, прийняття ефективних управлінських рішень та дотримання вимог законодавства. Враховуючи специфіку аграрного сектору, який має свою сезонність, високий рівень ризику та залежність від природних умов, методи оцінки набувають особливої значущості. Крім того, актуальність цієї проблеми посилюється необхідністю адаптації облікових систем до нових технологій, які використовуються в умовах цифрової економіки.

Методологія оцінки в бухгалтерському обліку на аграрних підприємствах вимагає застосування різноманітних підходів та інструментів, що забезпечують точність фінансової звітності. Важливим аспектом є визначення вартості продукції, що вирощується, урахування витрат на виробництво та реалізацію, а також врахування умов національної та міжнародної економічної ситуації. Сучасні методи обліку включають застосування ринкових, витратних і доходних підходів, які дають можливість точніше відображати реальний стан справ на підприємствах. Проте ці методи вимагають постійного удосконалення та адаптації до змін, що відбуваються в економічному середовищі.

В умовах цифрової економіки та розвитку інформаційних технологій, аграрні підприємства мають змогу використовувати автоматизовані системи для обліку та оцінки активів. Впровадження цифрових платформ дозволяє значно знизити ризики помилок, прискорити обробку даних і забезпечити більш точні та своєчасні фінансові звіти. Одним із основних елементів цифрової трансформації є використання спеціалізованих програмних продуктів для обліку запасів, вартості продукції, витрат на виробництво та обліку дебіторської заборгованості. Завдяки цьому, підприємства можуть ефективно контролювати фінансові потоки та забезпечити правильну оцінку активів і зобов'язань.

Один із ключових аспектів оцінки на аграрних підприємствах полягає в правильному визначенні вартості земельних ресурсів, технічних засобів, запасів та інвентарю. Для цього застосовуються як традиційні методи, так і новітні інформаційні технології, що дозволяють автоматично враховувати зміни в ринкових цінах, тенденції в сільськогосподарському виробництві та зміни в законодавстві. Важливим напрямом є автоматизація процесу обліку витрат, що сприяє підвищенню точності фінансових звітів та скороченню часу на підготовку звітності.

Використання сучасних інформаційних технологій значно підвищує ефективність методів оцінки, дозволяючи зберігати великі обсяги даних та здійснювати їх аналіз у реальному часі. Зокрема, впровадження програмних продуктів для управління обліком дозволяє створювати інтегровані системи обліку, що включають модулі для ведення бухгалтерії, аналізу витрат і доходів, а також для управління дебіторською заборгованістю. Це дозволяє підприємствам оперативно реагувати на зміни в економічному середовищі та знижувати фінансові ризики.

На сьогоднішній день аграрні підприємства активно впроваджують ERP-системи для оптимізації обліку та аналізу виробничих витрат. Такі системи дозволяють створювати єдину інформаційну базу, що об'єднує всі аспекти фінансового обліку, управління запасами, ведення рахунків, а також здійснення фінансового аналізу. У результаті підвищується прозорість обліку, а також зменшуються витрати на ведення бухгалтерії, оскільки автоматизовані системи значно скорочують час на виконання рутинних операцій.

Крім того, методи контролю дебіторської заборгованості в умовах цифрової економіки значно вдосконалюються завдяки інтеграції аналітичних платформ, що базуються на великих даних (Big Data). Ці платформи дозволяють оцінювати

фінансову стійкість контрагентів, прогнозувати можливі проблеми з погашенням боргів і своєчасно вживати заходів для їх вирішення. Завдяки використанню алгоритмів машинного навчання і штучного інтелекту підприємства можуть прогнозувати й оптимізувати своє фінансове становище.

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що сучасні методи оцінки в бухгалтерському обліку на аграрних підприємствах забезпечують високу точність і своєчасність фінансової звітності. Автоматизація облікових процесів значно знижує ризик помилок і дає можливість оперативно аналізувати фінансові потоки. Важливим досягненням є також інтеграція облікових систем з іншими бізнес-процесами підприємства, що дозволяє створити єдину інформаційну платформу для управління всіма аспектами діяльності підприємства.

На практиці цифрові технології дозволяють аграрним підприємствам значно покращити управління дебіторською заборгованістю, оптимізувати процеси обліку та звітності, що підвищує ефективність роботи і зменшує витрати. Крім того, наявність точних і оперативних даних дозволяє підприємствам своєчасно реагувати на зміни в економічному середовищі, що є важливим фактором для досягнення стійкості та розвитку аграрних підприємств.

Завершенням дослідження є висновок про необхідність подальшого вдосконалення методів оцінки в бухгалтерському обліку в умовах цифрової економіки. Аграрні підприємства повинні активно впроваджувати нові інформаційні технології для забезпечення точності та прозорості фінансових звітів. Водночас важливо звертати увагу на інтеграцію нових підходів до обліку з існуючими корпоративними системами для досягнення максимальної ефективності та зниження витрат.

Загалом, результатами дослідження підтверджується, що використання сучасних інформаційних технологій в бухгалтерському обліку аграрних підприємств є не тільки актуальним, але й необхідним для забезпечення високої якості управлінських рішень. Це сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємств, зменшенню ризиків та оптимізації фінансових процесів у сільськогосподарському секторі.

Список використаних джерел

1. Сопко В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник. / 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2014. 578 с.
2. Волхонська А.А. Методи оцінки запасів: переваги та недоліки. URL : https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/abstracts2019-16-05.pdf
3. Глушко О.В. Методичні основи оцінки довгострокових біологічних активів: теорія та практика оцінки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surl.lu/qgcsih>

Abstract: *The methodological aspects of valuation in accounting at agricultural enterprises in the digital economy are studied. Modern methods of asset and liability valuation, as well as the use of information technologies to automate accounting processes, are analyzed. The results of the study confirm the effectiveness of digital systems in improving the accuracy and transparency of financial reporting.*

Key words: *assessment methodology, accounting, agricultural enterprises, digital economy, accounting automation, information technologies.*

Науковий керівник:

Дубініна М.В.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 657.3

Калькуляція як облікова процедура: теоретико-методологічні основи

Котенчук Анастасія,

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглядаються теоретико-методологічні основи калькуляції як облікової процедури, зокрема, її роль у визначенні собівартості продукції та послуг підприємства. Оцінено основні методи калькулювання витрат, враховуючи специфіку різних галузей, зокрема сільського господарства. Особлива увага приділена особливостям калькулювання витрат у молочному скотарстві, а також впливу технологічних і сезонних факторів на точність обліку витрат у цій галузі.*

Ключові слова: *калькуляція, собівартість, витрати, облікова процедура, методи калькулювання.*

Калькуляція є важливою складовою бухгалтерського обліку, що відповідає за правильне визначення собівартості продукції та послуг. Теоретико-методологічні основи калькуляції є ключовим аспектом, який дозволяє підприємствам ефективно організувати облік витрат і забезпечити правильне відображення фінансових результатів діяльності. У даній статті розглядаються основні теоретичні аспекти калькуляції як облікової процедури, а також методи, що використовуються для її реалізації.

Одним із важливих аспектів калькуляції є визначення її економічної сутності. Відповідно до Оголенка Е.В., калькуляція — це система розрахунків витрат, що включаються до собівартості продукції або послуг, які виробляються

підприємством. Основна мета калькуляції полягає в тому, щоб визначити суму витрат, яка необхідна для виробництва певного обсягу продукції чи надання послуг. Таким чином, калькуляція є інструментом для внутрішнього обліку та планування підприємства [2].

Методологічна основа калькуляції базується на різних підходах, що дозволяють враховувати особливості виробничих процесів і конкретних видів діяльності. У дослідженні Мельничука М. О. та Грінько О. О. зазначено, що калькуляція витрат має важливе значення для оцінки ефективності діяльності підприємства, оскільки вона дає змогу відстежити всі етапи виробничого процесу та визначити рівень витрат на кожному з них. Водночас, калькуляція допомагає підприємствам здійснювати контроль за витратами та виявляти можливості для зниження собівартості [1].

Для організації калькуляції важливою є методика класифікації витрат. Згідно з методологією, запропонованою Єремян О. та Ярошенко А., витрати на виробництво можна поділити на постійні і змінні, що має вирішальне значення для визначення собівартості продукції. Постійні витрати не змінюються залежно від обсягу виробництва, тоді як змінні витрати безпосередньо залежать від кількості виготовленої продукції або наданих послуг. Тому важливо правильно розподіляти ці витрати для отримання точних розрахунків собівартості [3].

Методологія калькуляції витрат включає в себе кілька основних етапів. Першим етапом є ідентифікація витрат, які потрібно врахувати при формуванні собівартості продукції. Це можуть бути як прямі витрати, що безпосередньо пов'язані з виробництвом (наприклад, матеріали і заробітна плата), так і непрямі витрати, що розподіляються між різними видами продукції або послуг. Другим етапом є розподіл витрат на відповідні категорії, що дозволяє правильно визначити їх внесок у загальну собівартість.

Важливою частиною калькуляції є методи нарахування витрат. Як зазначає Яловега Л. В., для різних видів діяльності застосовуються різні методи нарахування витрат, такі як методи попередньої калькуляції, підсумкової калькуляції або калькуляції за нормами. У кожному випадку вибір методу залежить від специфіки підприємства та особливостей виробничого процесу [4].

Методи калькуляції витрат мають свої переваги і недоліки. Наприклад, метод попередньої калькуляції дозволяє заздалегідь оцінити витрати на виробництво, що важливо для планування і контролю. Проте цей метод може бути менш точним у разі змін у виробничому процесі. З іншого боку, метод підсумкової калькуляції забезпечує більш точні результати, оскільки витрати нараховуються після завершення виробничого процесу, але цей метод потребує значних ресурсів для збору інформації.

Не менш важливим є проблема обліку витрат і калькулювання собівартості в ІТ-сфері. Як зазначають Єремян О. та Ярошенко А., облік витрат в ІТ-сфері потребує застосування спеціальних методик калькулювання, оскільки ІТ-послуги мають ряд специфічних характеристик, таких як висока інтелектуальна складова та складність в обчисленні витрат на кожен етап

надання послуги. Тому в цьому випадку необхідно розробити окремі методи, що відповідають вимогам ІТ-сектору [3].

Проблематика обліку витрат в галузях сільського господарства, зокрема в молочному скотарстві, також потребує окремого підходу. Визначення собівартості продукції молочного скотарства є складним завданням, яке вимагає врахування різних факторів, таких як витрати на корм, утримання тварин, трудові ресурси тощо. Оскільки ці витрати можуть змінюватися залежно від сезону, погодних умов та інших факторів, калькуляція повинна бути гнучкою і адаптованою до умов виробництва [1].

Особливості калькулювання у сільському господарстві потребують специфічного підходу до визначення витрат, оскільки в цьому секторі велика частина витрат є змінними і залежать від таких факторів, як врожайність, погодні умови, коливання цін на корми та паливо, а також сезонність виробництва. Для того, щоб точно відобразити собівартість сільськогосподарської продукції, калькуляція повинна враховувати не лише прямі витрати на виробництво, але й непрямі витрати, які можуть включати в себе витрати на амортизацію техніки, земельний податок, витрати на оренду землі та інші адміністративні витрати.

Також важливою складовою є визначення вартості кормів та витрат на утримання тварин. Залежно від технологій вирощування, а також від специфіки господарства, калькуляція повинна враховувати різні варіанти харчування та утримання тварин, що впливає на собівартість молока або м'яса. При цьому потрібно враховувати витрати на закупівлю кормів, оплату праці зоотехніків, ветеринарні послуги та інші додаткові витрати, які можуть змінюватися в залежності від сезонних коливань.

Не менш важливою є також калькуляція витрат на виробництво сільськогосподарської продукції, пов'язана з використанням сучасних технологій, таких як автоматизація та механізація процесів. Це включає витрати на техніку, пальне, обслуговування технічних засобів і запчастини. Врахування цих витрат є необхідним для визначення точних витрат на одиницю продукції та досягнення економічної ефективності в сільському господарстві.

Таким чином, калькуляція в сільському господарстві повинна бути максимальною адаптованою до специфіки цієї галузі, з урахуванням сезонних змін і різноманіття витрат. Це дозволяє отримати точну картину витрат і забезпечити ефективне управління ресурсами підприємства.

Таким чином, калькуляція як облікова процедура є важливим інструментом для управління витратами на підприємстві. Вона дозволяє отримати точні дані для прийняття управлінських рішень, що в свою чергу забезпечує ефективне використання ресурсів і підвищує конкурентоспроможність підприємства. Методологія калькуляції витрат повинна враховувати особливості конкретної галузі, що дозволяє знизити витрати та підвищити точність обліку.

Список використаних джерел

1. Мельничук М. О., Грінько О. О. Теоретико-методологічні основи управління витратами при формуванні обліково-аналітичного забезпечення підприємства. 2021. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2021/89.pdf.
2. Оголенко Е. В. Дослідження поняття та економічної суті калькуляції. 2016. URL : <https://economics.net.ua/files/science/oblik/2016/64.pdf>.
3. Єремян О., Ярошенко А., Селіванова Н. Методичні аспекти обліку витрат і калькулювання собівартості ІТ-послуг / О. Єремян,. URL : <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/81/1142.pdf>.
4. Яловега Л. В. Проблематика обліку витрат і калькулювання собівартості продукції молочного скотарства. 2019. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/77.pdf.

Abstract: *The theoretical and methodological foundations of costing as an accounting procedure are considered, in particular, its role in determining the cost of products and services of an enterprise. The main methods of costing are evaluated, taking into account the specifics of various industries, in particular agriculture. Special attention is paid to the features of costing in dairy farming, as well as the influence of technological and seasonal factors on the accuracy of cost accounting in this industry.*

Key words: *costing, cost, costs, accounting procedure, costing methods.*

Науковий керівник:

Дубініна М.В.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування*

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.37:657.1

Теоретичні засади документації як елемента методу бухгалтерського обліку

Манжалей Сергій,

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Досліджується роль облікової документації як елемента методу бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах, зокрема в умовах цифрової економіки. Зроблено аналіз впровадження сучасних інформаційних технологій у процес документації та методи контролю облікових записів на прикладі аграрного сектору. Окремо розглядаються переваги автоматизації обліку, виклики безпеки інформації та теоретичне значення документації для управління фінансовими процесами підприємства.*

Ключові слова: *облікова документація, бухгалтерський облік, інформаційні технології, контроль облікових записів, автоматизація обліку.*

Документація є одним із ключових елементів методу бухгалтерського обліку, що забезпечує фіксацію господарських операцій, їх систематизацію та контроль. В умовах цифрової економіки роль облікової документації значно зростає, оскільки сучасні інформаційні технології дозволяють не лише автоматизувати процеси реєстрації даних, а й підвищити рівень аналітики, моніторингу та прогнозування. Зокрема, для аграрних підприємств, які характеризуються сезонністю виробничого процесу, значними обсягами матеріальних ресурсів і специфічною структурою витрат, ефективно ведення

облікової документації є критичним фактором забезпечення фінансової стабільності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Дослідження, проведене на прикладі аграрних підприємств, засвідчило, що традиційні методи документування господарських операцій залишаються основою облікового процесу, проте спостерігається активне впровадження електронного документообігу. Це зумовлено необхідністю оперативного доступу до даних, зменшенням ризиків втрати інформації та скороченням витрат на адміністрування. Зокрема, використання спеціалізованих бухгалтерських програм, таких як BAS ERP, SAP, сприяє підвищенню точності обліку, скороченню часу на обробку первинних документів та інтеграції даних між різними підрозділами підприємства.

Серед основних методів контролю облікової документації в аграрному секторі слід виокремити попередній, поточний та подальший контроль. Попередній контроль передбачає перевірку документів перед їх оформленням та використанням, що дозволяє запобігти можливим помилкам та порушенням. Поточний контроль здійснюється безпосередньо під час виконання господарських операцій і передбачає оперативний аналіз відповідності облікових записів реальному стану справ. Подальший контроль проводиться після завершення операцій і полягає в аналізі облікових даних, виявленні можливих відхилень та помилок.

В умовах цифрової економіки методи контролю за документацією зазнали значних змін. Використання автоматизованих систем дозволяє здійснювати перевірку правильності оформлення документів, контролювати доступ до інформації, а також формувати аналітичні звіти у режимі реального часу. Наприклад, впровадження технологій блокчейн дає змогу забезпечити прозорість і незмінність облікових записів, що мінімізує ризик шахрайства та маніпуляцій із документами. Додатково, використання штучного інтелекту у процесі аналізу фінансової інформації сприяє ідентифікації аномалій у бухгалтерських записах та підвищенню ефективності внутрішнього контролю.

Важливим аспектом ефективного контролю документації в аграрних підприємствах є автоматизований аудит. Він передбачає застосування спеціалізованих програмних комплексів для перевірки коректності фінансових операцій, аналізу податкових ризиків та виявлення можливих порушень у звітності. Використання таких інструментів значно знижує навантаження на бухгалтерські служби та дозволяє мінімізувати людський фактор у процесі перевірки.

Дослідження також продемонструвало, що одним із ключових викликів у сфері облікової документації є адаптація до законодавчих змін. Зокрема, запровадження електронних податкових накладних, цифрового підпису та обов'язкової електронної звітності вимагає від підприємств постійного оновлення програмного забезпечення та підвищення кваліфікації працівників.

Важливим питанням залишається безпека облікової документації в умовах кіберзагроз. Оскільки аграрні підприємства дедалі частіше використовують хмарні технології для зберігання фінансових даних, необхідність у

впровадженні надійних механізмів захисту інформації зростає. Зокрема, застосування багаторівневих систем аутентифікації, шифрування даних та регулярний аудит інформаційної безпеки є ключовими елементами захисту від несанкціонованого доступу.

Теоретичне значення документації як елементу методу бухгалтерського обліку полягає в її здатності відображати всі господарські операції підприємства в систематизованому вигляді. Документація є основним засобом фіксації облікових фактів, що забезпечує можливість здійснення перевірок, аналізу та оцінки фінансових результатів. Без правильно оформлених первинних документів неможливо здійснити правомірне обчислення податків, скласти звітність та провести аудит.

У теоретичному аспекті важливо зазначити, що документація є не тільки інструментом обліку, а й важливим засобом управління. Її використання дозволяє ефективно контролювати витрати, доходи, а також прогнозувати фінансові результати. В умовах цифровізації підприємства мають можливість значно покращити якість документообігу завдяки автоматизації процесів та використанню аналітичних інструментів, що дозволяє швидко реагувати на зміни в економічній ситуації.

У теоретичному контексті облікова документація є також важливим елементом системи внутрішнього контролю. Вона є підґрунтям для прийняття управлінських рішень, тому правильність її ведення визначає успішність діяльності підприємства. Документація забезпечує прозорість і відкритість фінансових операцій, що є основою довіри до підприємства з боку інвесторів, кредиторів і державних органів.

У підсумку, ефективне документування господарських операцій є основою для побудови надійної та прозорої фінансової системи підприємства, яка здатна адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та забезпечити стабільний розвиток в умовах цифрової економіки.

Отже, результати дослідження засвідчили, що документація як елемент методу бухгалтерського обліку залишається важливим інструментом управління фінансовою діяльністю аграрних підприємств. Упровадження сучасних інформаційних технологій сприяє підвищенню точності облікових даних, ефективності контролю та зниженню ризиків фінансових порушень.

Подальший розвиток обліково-контрольної діяльності в аграрному секторі потребує активного впровадження цифрових технологій, удосконалення нормативно-правової бази та підвищення рівня фінансової грамотності серед працівників підприємств. Лише комплексний підхід до організації облікової документації дозволить забезпечити стабільний розвиток аграрного бізнесу в умовах цифрової трансформації.

Список використаних джерел

1. Левицька С., Осадча О. Концептуальні поняття складників документообігу на вітчизняних підприємствах. Вісник ЖДТУ. 2011. № 3 (57). С. 79–81.

2. Безверхий К. Облікові документи як первинний складник обліково-звітної інформації підприємства. Європейський вектор економічного розвитку. 2013. № 1 (14). С. 11–18.

3. Легенчук С., Вольська К., Вакун О. Документування в бухгалтерському обліку: процесний підхід: монографія. Івано-Франківськ: Вид. Кушнір Г.М., 2016. 228 с.

4. Економіка і управління. Сучасні проблеми обліку та аналізу дебіторської заборгованості / Д. В. Іванова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/59.pdf

5. Особливості документування в бухгалтерії підприємств / В. І. Петров. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7449/1/70.pdf>

Abstract: *The role of accounting documentation as an element of the accounting method in agricultural enterprises is studied, in particular in the conditions of the digital economy. The implementation of modern information technologies in the documentation process and methods of accounting control are analyzed using the example of the agricultural sector. The advantages of accounting automation, the challenges of information security and the theoretical significance of documentation for managing the financial processes of the enterprise are separately considered.*

Key words: *accounting documentation, accounting, information technology, account control, accounting automation.*

Науковий керівник:
Дубініна М.В.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 657.3:658.1

Інтегрована звітність у системі корпоративної звітності: порівняльний аналіз із фінансовою звітністю

Москаленко Ярослав

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Здійснено порівняльний аналіз інтегрованої та фінансової звітності, розглянуто їхні спільні та відмінні характеристики, зокрема об'єкт дослідження, часову орієнтацію, рівень розкриття інформації та підхід до оцінки ризиків. Дослідження підкреслює переваги інтегрованої звітності у контексті прозорості, довгострокової стійкості бізнесу та стратегічного управління, водночас звертаючи увагу на виклики, пов'язані з її впровадженням.*

Ключові слова: *інтегрована звітність, фінансова звітність, корпоративна звітність, порівняльний аналіз, нефінансова інформація, управлінські рішення.*

В умовах сучасної економіки фінансова звітність вже не забезпечує повного уявлення про бізнес-модель компанії та її стратегічний розвиток. Традиційна фінансова звітність відображає минулі події, аналізує фінансові

результати діяльності підприємства, однак не враховує довгострокові перспективи, стратегію та можливості розвитку. У відповідь на ці виклики виникла інтегрована звітність як нова концепція корпоративної звітності, що забезпечує комплексний підхід до оцінки діяльності підприємства. Її основою є інтегроване мислення, яке гармонізує фінансову та нефінансову (управлінську) звітність, дозволяючи оцінювати не лише фінансовий стан, а й соціальні, екологічні та управлінські аспекти діяльності компанії. Це дає змогу отримати більш об'єктивну та всеохоплюючу картину функціонування підприємства, підвищити якість управлінських рішень і визначити ключові стратегічні напрямки розвитку.

Метою даного дослідження є порівняльний аналіз інтегрованої та фінансової звітності, визначення їхніх спільних та відмінних характеристик, а також оцінка перспектив подальшого розвитку інтегрованої звітності як ключового елемента корпоративної звітності. Фінансова звітність традиційно містить інформацію про фінансовий стан, доходи, витрати, активи та зобов'язання підприємства, відображаючи його фінансові результати відповідно до прийнятих бухгалтерських стандартів. Інтегрована звітність, на відміну від фінансової, розглядає діяльність підприємства комплексно, включаючи інформацію про фінансовий, людський, інтелектуальний, соціально-репутаційний, виробничий та природний капітали. Це забезпечує глибше розуміння факторів, що впливають на ефективність діяльності підприємства та його стійкість у довгостроковій перспективі.

Окрім змістовного наповнення, важливим аспектом порівняльного аналізу є часова орієнтація двох видів звітності. Фінансова звітність фокусується на аналізі минулих фінансових результатів, що обмежує її прогностичний потенціал. Інтегрована звітність, навпаки, охоплює як ретроспективний, так і перспективний аналіз, що дає змогу оцінювати стратегічні напрями розвитку компанії, потенційні ризики та можливості. Рівень розкриття інформації також є значущою відмінністю: фінансова звітність обмежується виконанням встановлених регламентів і стандартів, тоді як інтегрована звітність забезпечує значно вищу прозорість, включаючи дані про стратегію, ризики, можливості та зв'язки між різними аспектами діяльності компанії.

Ще одним суттєвим фактором є підхід до оцінки ризиків та економічної безпеки. Фінансова звітність містить обмежену кількість показників, що дозволяють оцінювати ризики, зосереджуючись переважно на фінансових аспектах. Інтегрована звітність, у свою чергу, враховує широкий спектр ризиків, зокрема політичні, екологічні, виробничі, комерційні та соціальні фактори, що впливають на діяльність підприємства. Це сприяє більш комплексному підходу до ризик-менеджменту та підвищенню рівня економічної безпеки.

Значна відмінність спостерігається й у методології оцінки вартості активів підприємства. Фінансова звітність визначає їхню вартість здебільшого на основі балансових показників, що може не завжди відображати реальний економічний стан компанії. Інтегрована звітність враховує ринкову оцінку активів, що забезпечує більш об'єктивне уявлення про капітал підприємства та його

реальну цінність для стейкхолдерів. Джерела інформації для складання цих двох видів звітності також різняться: фінансова звітність базується переважно на бухгалтерських даних, тоді як інтегрована залучає нефінансову інформацію, що робить її більш адаптивною до потреб сучасного корпоративного управління.

Форма подання звітності також є важливим фактором, що відрізняє ці дві концепції. Фінансова звітність має стандартизовану форму, що відповідає національним та міжнародним стандартам бухгалтерського обліку, таким як МСФЗ або національні П(С)БО. Інтегрована звітність не має єдиної уніфікованої форми, що надає компаніям можливість адаптувати її до власних потреб та специфіки діяльності. Вона включає такі ключові елементи, як опис організації та її середовища, бізнес-модель, стратегічні цілі, ризики та можливості, система управління, аналіз діяльності та капіталів компанії, що дає змогу краще зрозуміти її стратегію та довгострокові перспективи розвитку.

З огляду на проведений аналіз, можна зробити висновок, що інтегрована звітність має значні переваги над фінансовою звітністю, оскільки забезпечує більш комплексний підхід до оцінки діяльності компанії, підвищує рівень прозорості, сприяє сталому розвитку бізнесу та формує довіру серед інвесторів і зацікавлених сторін. Вона дозволяє розкрити взаємозв'язки між фінансовими та нефінансовими аспектами діяльності компанії, що сприяє інтегрованому мисленню та ефективнішому управлінню.

Однак варто зазначити, що впровадження інтегрованої звітності супроводжується низкою викликів. Це, зокрема, складність підготовки та збору великої кількості інформації, відсутність єдиних стандартів, що ускладнює порівнянність між компаніями, додаткові витрати на розробку та аудит звітності, а також необхідність висококваліфікованих спеціалістів для її підготовки. Також варто враховувати потенційний ризик розкриття чутливої інформації, що може вплинути на конкурентоспроможність компанії. Впровадження інтегрованої звітності потребує змін в організаційній культурі та процесах управління, що може викликати певний опір з боку керівництва та персоналу компанії.

Таким чином, проведений аналіз засвідчує, що, попри певні виклики, інтегрована звітність має суттєві переваги для забезпечення сталого розвитку компаній та формування довгострокової стратегії їхнього розвитку. Вона є перспективним напрямом розвитку корпоративної звітності, який потребує подальших досліджень, удосконалення методологічної бази та розробки єдиних стандартів для її ефективного застосування в управлінні підприємствами.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV: станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 23.03.2025).

2. Шевчук Н. Інтегрована звітність: концепція та економічна сутність. *Економіка АПК*. 2018. № 12. С. 95–102. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201812095> (дата звернення: 23.03.2025).
3. Інтегрована звітність та фінансова звітність: спільне та відмінне. *Pidru4niki*. URL: https://pidru4niki.com/68792/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/integrovana_zvitnist_fina_nsova_zvitnist_spilne_vidminne#google_vignette (дата звернення: 23.03.2025).
4. What is Integrated Reporting? ESG | The Report. URL: <https://esgthereport.com/what-is-integrated-reporting/> (дата звернення: 23.03.2025).
5. Безверхий К. В. Недоліки інтегрованої звітності підприємства. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти*: збірник наукових праць за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Дніпро, 28-29 березня 2019 року. Ч. 1. Дніпро: НМетАУ, 2019. С. 40–45. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/12366> (дата звернення: 23.03.2025).

Науковий керівник:
Дубініна М.В.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 657.6:004

Методи контролю дебіторської заборгованості в умовах цифрової економіки

Овчинникова Наталя

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглянуто методи контролю дебіторської заборгованості в умовах цифрової економіки на прикладі ТОВ «Терра Моторс». Досліджено вплив автоматизованих інформаційних систем, аналітичних платформ, кредитного скорингу та електронного документообігу на ефективність управління дебіторською заборгованістю. Запропоновано заходи з удосконалення системи контролю, що сприятимуть підвищенню фінансової стійкості підприємства.*

Ключові слова: *дебіторська заборгованість, фінансовий контроль, автоматизовані інформаційні системи, кредитний скоринг, електронний документообіг.*

У сучасних умовах цифрової економіки ефективне управління дебіторською заборгованістю є одним із ключових аспектів фінансової стійкості

підприємств. Дебіторська заборгованість впливає на ліквідність, оборотність капіталу та фінансові результати компанії, що вимагає впровадження дієвих методів контролю та управління. Особливого значення набувають сучасні інформаційні технології, які дають змогу автоматизувати облік, здійснювати моніторинг та прогнозування фінансових ризиків. Враховуючи це, дослідження методів контролю дебіторської заборгованості в умовах цифрової економіки є актуальним завданням.

У рамках дослідження проаналізовано діяльність ТОВ «Терра Моторс», основними видами діяльності якого є продаж автомобілів, запчастин і надання послуг станції технічного обслуговування. Значна частина операцій підприємства пов'язана з наданням товарів і послуг з відстроченням платежу, що формує дебіторську заборгованість. Виявлено, що на підприємстві використовуються традиційні методи контролю заборгованості, такі як періодичний аналіз дебіторів, ведення реєстру боржників та розрахунок коефіцієнтів ліквідності.

Одним із основних напрямів удосконалення контролю дебіторської заборгованості є впровадження автоматизованих інформаційних систем. На підприємстві використовуються програмні рішення для бухгалтерського обліку, проте вони не забезпечують належного рівня аналітики та прогнозування. Запровадження сучасних CRM-систем дозволяє підвищити ефективність управління дебіторами шляхом систематизації даних про клієнтів, відстеження термінів оплати та автоматизації комунікації щодо нагадувань про платежі.

Важливим інструментом контролю є використання Big Data та аналітичних платформ, які дозволяють аналізувати фінансові показники дебіторів, виявляти ризики прострочення платежів та формувати ефективні стратегії взаємодії з клієнтами. В умовах цифрової економіки такі системи можуть інтегруватися з бухгалтерськими програмами, що забезпечує оперативний контроль заборгованості.

Ефективним методом контролю є кредитний скоринг, який дозволяє оцінювати платоспроможність клієнтів на основі історичних даних та прогнозних моделей. Використання машинного навчання та алгоритмів штучного інтелекту дає змогу будувати точні фінансові прогнози та автоматично визначати рівень кредитного ризику. У ТОВ «Терра Моторс» наразі відсутня така система, що знижує рівень об'єктивності при ухваленні рішень щодо надання товарного кредиту.

Додатковим методом контролю є автоматизоване управління нагадуваннями про платежі, що реалізується через SMS- та e-mail-розсилки. Такі рішення дають змогу своєчасно інформувати клієнтів про необхідність сплати боргу, зменшуючи ризик утворення простроченої заборгованості. Аналіз показав, що ТОВ «Терра Моторс» використовує лише ручні нагадування менеджерів, що є менш ефективним у порівнянні з автоматизованими рішеннями.

Важливим аспектом цифрового контролю є інтеграція облікових систем із банківськими сервісами. Це дає змогу отримувати інформацію про надходження

платежів у режимі реального часу, що полегшує управління грошовими потоками та дозволяє оперативно реагувати на зміни в стані дебіторської заборгованості. Такі рішення дозволяють зменшити навантаження на бухгалтерію та підвищити точність фінансового контролю.

Значну роль у контролі дебіторської заборгованості відіграє використання електронного документообігу, який забезпечує швидкість обробки фінансових документів, зменшує ризики помилок та сприяє підвищенню прозорості операцій. Автоматизовані платформи електронного документообігу дають можливість швидкого узгодження рахунків, договорів та інших документів, що значно прискорює процеси контролю.

Важливим елементом внутрішнього контролю дебіторської заборгованості є визначення відповідальних осіб та розподіл повноважень у межах підприємства. Запровадження системи регулярного аудиту та внутрішніх перевірок дозволяє виявляти проблемні аспекти у взаємодії з дебіторами та розробляти відповідні заходи для мінімізації фінансових ризиків. Також доцільним є створення окремого підрозділу або призначення відповідального співробітника, який контролюватиме процеси управління дебіторською заборгованістю.

Крім того, важливим інструментом внутрішнього контролю є політика кредитних лімітів, яка визначає максимальні суми заборгованості для різних категорій клієнтів. Впровадження системи погодження та лімітування кредитних операцій дозволяє підприємству уникнути надмірних фінансових ризиків та підтримувати оптимальний рівень ліквідності. У ТОВ «Терра Моторс» рекомендується вдосконалення внутрішнього контролю шляхом запровадження автоматизованих рішень для моніторингу дебіторської заборгованості та аналізу фінансового стану контрагентів.

Аналіз результатів дослідження показав, що сучасні методи контролю дебіторської заборгованості значно підвищують ефективність фінансового управління підприємством. Запровадження автоматизованих інформаційних систем, використання аналітичних платформ, інтеграція облікових програм з банківськими сервісами та впровадження електронного документообігу дозволяє знизити ризики неплатежів та покращити оборотність капіталу.

Зважаючи на результати дослідження, рекомендується впровадження в ТОВ «Терра Моторс» комплексної системи контролю дебіторської заборгованості, що включає CRM-систему, автоматизоване управління нагадуваннями про платежі, використання алгоритмів кредитного скорингу та інтеграцію з банківськими сервісами. Це сприятиме підвищенню фінансової стійкості підприємства та зниженню ризиків виникнення проблемної заборгованості.

Список використаних джерел

1. Списання безнадійної дебіторської заборгованості [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://buhplatforma.com.ua/article/6642-qqq-17-m4-21-04-2017-spisannya-beznady-no-debtorsko-zaborgovanost>.

2. Особливості контролю дебіторської заборгованості підприємств [Електронний ресурс] // Вісник економіки. – 2016. – Вип. 22. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/22-2016/37.pdf>.

3. Гнатенко Є.П. Щодо аналізу стану дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file//D:econof_2013_10(1).

4. Сапаріна О.Ф., Кірілкіна О.Є. Методологічні основи аналізу дебіторської заборгованості // Глобальні та національні проблеми економіки / Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2015. – Вип. 3. – С. 865-868.

Abstract: *Methods of controlling receivables in the digital economy are considered using the example of Terra Motors LLC. The impact of automated information systems, analytical platforms, credit scoring, and electronic document management on the efficiency of receivables management is studied. Measures are proposed to improve the control system, which will contribute to increasing the financial stability of the enterprise.*

Key words: *accounts receivable, financial control, automated information systems, credit scoring, electronic document management.*

Науковий керівник:

Дубініна М.В.

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.3:65.012.1

Концепція точності й достовірності в методі бухгалтерського обліку

Пелипенко Вероніка

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглянуто концепцію точності та достовірності в бухгалтерському обліку, зокрема в умовах цифрової економіки. Аналізуються сучасні методи контролю, які сприяють підвищенню якості облікової інформації, зокрема через автоматизацію процесів і використання новітніх інформаційних технологій, таких як ERP-системи, блокчейн та штучний інтелект. Визначено значення цифровізації для зменшення ймовірності помилок та забезпечення прозорості у фінансовому обліку.*

Ключові слова: *точність, достовірність, бухгалтерський облік, автоматизація, фінансова звітність, інформаційні технології.*

Бухгалтерський облік є основою для формування фінансової звітності, що, у свою чергу, є підставою для економічних рішень. У сучасному бізнес-середовищі високий рівень точності та достовірності інформації має критичне значення для оцінки фінансового стану підприємства та здійснення ефективного управління.

Точність бухгалтерського обліку передбачає, що всі фінансові операції повинні бути зафіксовані з максимальною точністю відповідно до встановлених норм і стандартів. Достовірність, в свою чергу, вимагає, щоб інформація, що відображена в облікових записах, була правдивою і не викривленою. Недостовірні інформація може призвести до ухвалення неправильних фінансових рішень, що, у свою чергу, може мати серйозні наслідки для діяльності підприємства, включаючи фінансові втрати, юридичні наслідки та навіть репутаційні ризики.

Зміни, що відбуваються у цифровій економіці, активно впливають на методи бухгалтерського обліку, створюючи нові можливості для забезпечення точності та достовірності інформації. Інформаційні технології дозволяють автоматизувати процеси, знижуючи ймовірність людських помилок, що є одним із основних джерел недостовірності. Використання програмних засобів для автоматизації обліку та впровадження систем штучного інтелекту дозволяє значно підвищити рівень точності даних.

Сучасні методи контролю дебіторської заборгованості, які включають використання ERP-систем, також сприяють забезпеченню точності інформації. Ці системи дозволяють своєчасно виявляти невідповідності у звітності та забезпечують безпеку даних. Впровадження таких систем дозволяє в реальному часі контролювати фінансові потоки та оптимізувати управлінські процеси, знижуючи ризики фінансових помилок.

Одним із інструментів для підвищення достовірності є блокчейн, що дозволяє здійснювати незмінне та прозоре ведення облікових записів. Завдяки блокчейн-технологіям підприємства можуть бути впевнені в тому, що жодна зміна в облікових документах не залишиться непоміченою, що є важливим фактором для забезпечення достовірності фінансової інформації.

Аналіз впровадження хмарних технологій у бухгалтерії також показує позитивні результати в контексті підвищення точності та достовірності. Хмарні рішення дозволяють підприємствам зберігати облікову інформацію в безпечних умовах, з доступом до неї з будь-якої точки світу, що забезпечує прозорість та оперативність в обробці даних.

У цифровій економіці роль традиційних методів контролю зменшується на користь автоматизованих систем. Проте для ефективної роботи з такими системами необхідно мати на увазі важливість збереження балансу між технологіями і людським фактором. Враховуючи розвиток інформаційних технологій, залишається важливим постійне вдосконалення знань бухгалтерів і спеціалістів із фінансів, адже саме вони виконують роль "мосту" між новітніми технологіями та їх впровадженням у процеси управлінського обліку.

Підвищення точності та достовірності облікової інформації також можливе через інтеграцію з іншими корпоративними системами управління, такими як системи планування ресурсів підприємства (ERP) та управління ланцюгами постачання (SCM). Це дозволяє зменшити ймовірність помилок при зборі та обробці фінансових даних, знижуючи загальні операційні витрати.

Методи цифровізації в бухгалтерії передбачають, зокрема, використання штучного інтелекту для прогнозування фінансових ризиків, автоматизації обробки первинних документів, аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості. Завдяки цьому значно зростає якість фінансової звітності та зменшується ризик людських помилок при внесенні даних.

Іншими важливими аспектами є розвиток методів перевірки та верифікації даних, зокрема шляхом використання криптографії для захисту інформації. Це дозволяє переконатися, що фінансові дані залишаються незмінними і не піддаються маніпуляціям.

Завдяки технологіям цифровізації можна реалізувати нові підходи до контролю та верифікації даних у реальному часі. Наприклад, системи автоматичного контролю можуть виявляти розбіжності в облікових записках миттєво, що дозволяє зменшити час на виявлення та виправлення помилок.

Важливим етапом у цьому процесі є також навчання персоналу та впровадження систематичного моніторингу процесів обліку, що забезпечує не тільки точність, але й актуальність даних. Враховуючи швидкість змін у цифровому середовищі, підприємствам необхідно постійно адаптувати свої методи та інструменти обліку до нових вимог.

Таким чином, концепція точності та достовірності в бухгалтерському обліку в умовах цифрової економіки стає основою для забезпечення стабільності та ефективності фінансових процесів на підприємстві. Впровадження сучасних інформаційних технологій у цей процес дозволяє значно знизити ймовірність помилок і забезпечити високу якість облікових даних.

Для забезпечення точності та достовірності в бухгалтерському обліку важливе значення має комплексний підхід, що поєднує традиційні методи та новітні технології. Цифровізація облікових процесів відкриває нові можливості для підвищення якості фінансової звітності та зменшення фінансових ризиків підприємства.

Впровадження сучасних інформаційних технологій у бухгалтерський облік є необхідним кроком для забезпечення точності та достовірності фінансової інформації в умовах глобалізації та цифрової трансформації економіки.

Список використаних джерел

1. Кіш Є. Б. Генезис наукової інтерпретації «Методологія бухгалтерського обліку» / Є. Б. Кіш. – Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II.

– Режим доступу:

http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/43_2022ua/12.pdf (дата звернення: 23.03.2025).

2. Корягін М. В., Куцик П. О. Концептуальний розвиток методології бухгалтерського обліку : монографія / М. В. Корягін, П. О. Куцик. – Львів : Видавництво ЛКА, 2015. – 239 с.

3. Бруханський Р. Ф. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. (для студ. спец. 071 Облік і оподаткування) / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль : Осадца Ю.В., 2022. – 208 с.

Abstract: *The concept of accuracy and reliability in accounting is considered, particularly in the digital economy. Modern control methods are analyzed that contribute to improving the quality of accounting information, in particular through process automation and the use of the latest information technologies, such as ERP systems, blockchain, and artificial intelligence. The importance of digitalization for reducing the likelihood of errors and ensuring transparency in financial accounting is determined..*

Key words: *accuracy, reliability, accounting, automation, financial reporting, information technology.*

Науковий керівник:

Дубініна М.В.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 657.3:338.48

Інвентаризація як метод контролю за обліковими даними

Петришина Дар'я

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Інвентаризація є важливим інструментом бухгалтерського контролю, що забезпечує точність облікових даних та сприяє ефективному управлінню активами підприємства. Вона дозволяє виявити невідповідності, запобігти зловживанням та підвищити прозорість фінансової діяльності.*

Ключові слова: *інвентаризація, зобов'язання, активи, контроль, воєнний стан.*

Інвентаризація представляє собою один із фундаментальних методів бухгалтерського обліку та контролю, який дозволяє встановити фактичну наявність матеріальних цінностей, грошових коштів та зобов'язань підприємства на певну дату та порівняти їх з обліковими даними. Цей процес є невід'ємним елементом системи внутрішнього контролю, що забезпечує достовірність облікових даних та сприяє збереженню власності підприємства. В умовах сучасного економічного середовища, де посилюються вимоги до прозорості ведення бізнесу та підвищення відповідальності за розпорядження активами, роль інвентаризації як інструменту контролю значно зростає.

Основна мета інвентаризації полягає у встановленні відповідності між фактичною наявністю активів та зобов'язань і даними бухгалтерського обліку. Інвентаризація допомагає виявити невраховані активи, ліквідувати помилки в обліку, встановити факти розкрадання чи псування цінностей, а також визначити їх реальну вартість. Крім того, вона сприяє підвищенню відповідальності матеріально відповідальних осіб та контролю за збереженням майна підприємства [2].

Процес інвентаризації включає декілька етапів. Перший етап – підготовчий, який передбачає формування інвентаризаційної комісії, складання плану інвентаризації, підготовку необхідних документів та забезпечення умов для її проведення. Другий етап – власне проведення інвентаризації, тобто безпосереднє визначення фактичної наявності активів та зобов'язань шляхом підрахунку, зважування, вимірювання та оцінки. Третій етап – порівняльно-аналітичний, який полягає у виявленні розбіжностей між фактичними та обліковими даними, встановленні причин таких розбіжностей та прийнятті рішень щодо регулювання виявлених невідповідностей [1].

В умовах воєнного стану інвентаризація має враховувати низку специфічних факторів, які впливають на господарську діяльність підприємств.

По-перше, доступ до майна може бути обмежений або неможливий на територіях, де ведуться бойові дії або які перебувають під окупацією. У таких випадках підприємству необхідно документально зафіксувати неможливість проведення інвентаризації та зібрати всі доступні докази щодо стану активів до початку бойових дій (попередні інвентаризаційні описи, фінансові документи, фотографії майна).

По-друге, евакуйоване майно потребує особливого обліку. Для евакуйованих активів необхідно документувати факт переміщення, вести облік за новим місцезнаходженням та забезпечити відповідальне зберігання. Інвентаризація такого майна має проводитись за новим місцем розташування з відповідними відмітками про статус евакуйованого майна [4].

По-третє, пошкоджене або знищене внаслідок бойових дій майно має бути належним чином відображене в результатах інвентаризації. Необхідно зібрати всі можливі докази шкоди (фотографії, відеоматеріали, свідчення очевидців) та оформити відповідні акти про пошкодження чи знищення майна. Оцінка збитків має враховувати ступінь пошкодження та можливість відновлення активів.

По-четверте, частота проведення інвентаризації в умовах воєнного стану має бути збільшена для активів, які мають критичне значення для діяльності підприємства або піддаються підвищеному ризику пошкодження чи втрати [3].

Таким чином, інвентаризація є невід'ємним та критично важливим елементом системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю підприємства. Цей процес забезпечує достовірність облікових даних, сприяє збереженню майна та підвищує відповідальність матеріально відповідальних осіб. Через багатоетапну структуру - від підготовчих дій та безпосереднього проведення до аналітичного порівняння результатів - інвентаризація дозволяє всебічно контролювати активи та зобов'язання підприємства. В умовах воєнного стану процедура інвентаризації набуває особливого значення та складності, вимагаючи врахування специфічних факторів, таких як обмежений доступ до майна на територіях бойових дій, необхідність особливого обліку евакуйованого майна, належне документування пошкоджених чи знищених активів, а також збільшення частоти проведення інвентаризації для критично важливих активів.

Список використаних джерел

1. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. Київ: Лібра, 2018. 880 с.
2. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. В.В. Сопко. Київ: КНЕУ, 2006. 526 с
3. Огороднікова Ірина. Окремі аспекти проведення інвентаризації в умовах воєнного. *Новини бухгалтерського та податкового обліку*. URL: https://buh.ligazakon.net/analytics/231269_okrem-aspekti-provedennya-nventarizats-v-umov-akh-vonnogo-stanu.
4. Річна інвентаризація в умовах воєнного стану: коли та як проводити? FactorAcademy. URL: <https://factor.academy/blog/richna-inventarizaciya-v-umovax-voyennogo-stanu-koli-ta-yak-provoditi/>.

Науковий керівник:

Дубініна М.В.,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,*

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.1

Інвентаризація розрахунків за виплатами працівникам в аграрному секторі: організація, методика та правові аспекти

Тітаренко Анастасія

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Вінтоняк Адріана

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Анотація: *Інвентаризація розрахунків за виплатами працівникам є важливою складовою облікової політики підприємств аграрного сектору. Вона сприяє достовірному відображенню фінансових зобов'язань, запобігає фінансовим порушенням та забезпечує контроль за дотриманням трудового законодавства. Аналіз показує, що ефективна організація та методика проведення інвентаризації сприяють оптимізації фінансового менеджменту підприємства.*

Ключові слова: *інвентаризація, розрахунки з виплат працівникам, аграрний сектор, бухгалтерський облік, контроль, правові аспекти, документальне оформлення, аудит, ефективність.*

Інвентаризація розрахунків за виплатами працівникам є важливим інструментом фінансового контролю, що забезпечує достовірність бухгалтерських даних та запобігає можливим фінансовим зловживанням. Зокрема, в аграрному секторі, де виплати працівникам можуть мати сезонний характер і відрізнятися за видами, процедура інвентаризації є ключовим аспектом облікової політики.

Важливість інвентаризації пояснюється необхідністю забезпечення точності облікових даних, дотримання трудового та податкового законодавства, а також виявлення помилок або невідповідностей у розрахунках. В умовах сучасного агробізнесу, що характеризується складними виробничими циклами, велика кількість працівників та їх різні категорії створюють потребу у систематичному контролі виплат.

Організація інвентаризації розрахунків за виплатами працівникам включає кілька основних етапів: підготовчий (створення комісії, визначення строків проведення), документальний (аналіз первинних документів), фактичний (перевірка правильності відображення заборгованості) та завершальний (узагальнення результатів, коригування даних у разі необхідності).

Методика проведення інвентаризації може базуватися на різних підходах, зокрема: порівняння фактичних розрахунків із працівниками із записами бухгалтерського обліку; використання актуальних даних про виплати за останні періоди; аналіз відхилень у розрахунках та їх документальне підтвердження; перевірка відповідності облікових даних вимогам законодавства та внутрішнім нормативним актам підприємства.

Правові аспекти інвентаризації регулюються чинним законодавством України, зокрема Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», Податковим кодексом України, Кодексом законів про працю, а також нормативними актами, що регламентують процедуру бухгалтерського обліку і фінансового контролю.

Управління процесом інвентаризації розрахунків за виплатами працівникам потребує чіткої взаємодії між бухгалтерською службою, кадровим відділом та аудиторами. Впровадження автоматизованих систем обліку дозволяє

підвищити ефективність цього процесу, зменшити ризики помилок і покращити фінансовий менеджмент підприємства.

Отже, інвентаризація розрахунків за виплатами працівникам є важливим елементом управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств. Вона забезпечує точність обліку, сприяє фінансовій стабільності та дотриманню нормативно-правових вимог. Використання сучасних методик та автоматизація процесу дозволяють значно підвищити ефективність управління фінансами в аграрному секторі.

Методика проведення інвентаризації розрахунків за виплатами працівникам в аграрному секторі включає декілька основних підходів, які спрямовані на перевірку відповідності даних та їх коригування у разі необхідності. Першим етапом є підготовка до інвентаризації, яка передбачає створення спеціальної комісії з представників бухгалтерії, кадрового відділу та керівництва підприємства. Також визначаються строки та методи перевірки.

Другий етап – документальна перевірка, яка включає аналіз розрахунково-платіжних відомостей, звітів про нарахування заробітної плати, договорів з працівниками та інших первинних документів. Особлива увага приділяється звірці даних щодо суми виплат, строків їх нарахування та відповідності податковим вимогам.

Третій етап – фактична перевірка, що передбачає безпосередній контроль за розрахунками. Комісія проводить опитування працівників щодо отриманих виплат, перевіряє банківські виписки або касові ордери на предмет відповідності нарахованих та виплачених сум. В аграрному секторі, де працівники можуть працювати сезонно або за тимчасовими контрактами, цей етап є особливо важливим.

Четвертий етап – аналіз відхилень та формування звіту. У разі виявлення невідповідностей проводиться додаткове розслідування щодо можливих причин: бухгалтерські помилки, затримки у виплатах або порушення нормативних актів. Після цього готується звіт із висновками та рекомендаціями щодо усунення недоліків.

Останній етап – внесення коригувань у бухгалтерські записи. Виявлені помилки виправляються відповідно до встановлених процедур, підприємство оновлює політику внутрішнього контролю та впроваджує нові заходи для запобігання повторним порушенням. Автоматизація цього процесу, використання сучасних бухгалтерських програм дозволяє мінімізувати ризики людського фактору та підвищити ефективність управління розрахунками із працівниками.

Інвентаризація розрахунків за виплатами працівникам є необхідним механізмом для підтримки фінансової дисципліни на підприємствах аграрного сектору. Її проведення дозволяє не лише мінімізувати ризики помилок у бухгалтерському обліку, а й підвищити рівень довіри з боку працівників та контролюючих органів.

Застосування сучасних методів і автоматизованих систем сприяє оптимізації процесу інвентаризації, зменшенню трудових витрат та підвищенню

ефективності управління виплатами. Використання таких підходів дозволяє підприємствам забезпечити відповідність облікових даних законодавчим вимогам та внутрішнім стандартам.

Таким чином, впровадження системного підходу до інвентаризації розрахунків за виплатами працівникам сприяє прозорості фінансової діяльності, підвищенню ефективності використання ресурсів та забезпеченню стабільного розвитку аграрного сектору.

Список використаних джерел

1. Шоляк О. Ю., Даньків Й. Я. Облік, аналіз і внутрішньогосподарський контроль виплат працівникам: організація і методика [Електронний ресурс] / О. Ю. Шоляк, Й. Я. Даньків. – 2011. – Режим доступу: dspace.uzhnu.edu.ua.
2. Грицинін Н. В. Організація та проведення інвентаризації [Електронний ресурс] / Н. В. Грицинін. – 2018. – Режим доступу: dspace.wunu.edu.ua.
3. Правдюк Н. Л., Коваль Л. В. Організація процесу формування облікової інформації для прийняття управлінських рішень: теорія, методологія: монографія / Н. Л. Правдюк, Л. В. Коваль. – Київ: Центр учбової літератури, 2021. – 352 с.
4. Лєвошук С. А. Виплати працівникам як об'єкт обліку, аналізу й контролю в сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс] / С. А. Лєвошук. – 2024. – Режим доступу: evnuir.vnu.edu.ua.

Abstract: *Inventory of payroll calculations is a crucial component of accounting policy in the agricultural sector. It ensures the accuracy of financial obligations, prevents financial violations, and provides compliance with labor laws. Analysis shows that effective organization and methodology of inventory contribute to the optimization of the enterprise's financial management.*

Key words: *inventory, payroll calculations, agricultural sector, accounting, control, legal aspects, documentation, audit, efficiency.*

Науковий керівник:

Дубініна М.В.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування*

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657: 338.43

Роль облікової політики в управлінні ризиками сільськогосподарського підприємства

Карнаухов Олександр,

Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Досліджується роль облікової політики в управлінні ризиками сільськогосподарського підприємства, зокрема, її вплив на ефективність обліку, оцінку активів та зобов'язань, а також на мінімізацію фінансових втрат у випадку зміни економічних та природних умов. Зазначено, що правильне формулювання облікової політики є ключовим для адаптації підприємства до ризиків, пов'язаних із коливанням ринкових цін, змінами в законодавстві та екологічними факторами. Визначено, що належна облікова політика сприяє стабільності фінансового стану підприємства та ефективному управлінню ризиками в аграрному секторі.*

Ключові слова: *облікова політика, управління ризиками, сільськогосподарське підприємство, оцінка активів, фінансова стабільність.*

Облікова політика є важливою складовою управлінського процесу сільськогосподарського підприємства, оскільки вона визначає порядок ведення бухгалтерського обліку, формування фінансової звітності та здійснення контролю за виконанням фінансових операцій. Роль облікової політики в управлінні ризиками сільськогосподарського підприємства полягає в тому, що вона дає змогу мінімізувати негативний вплив зовнішніх і внутрішніх ризиків на фінансовий стан підприємства, що є критично важливим для таких галузей, як сільське господарство, де ризики можуть бути дуже високими. Облікова політика дозволяє сільськогосподарському підприємству правильно організувати облік, враховуючи специфіку діяльності, і забезпечити можливість оперативно реагувати на зміни, що відбуваються в аграрному секторі.

Згідно з положеннями Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року №996-XIV, кожне підприємство має право самостійно визначати облікову політику, але в межах вимог національних стандартів бухгалтерського обліку. Це надає можливість сільськогосподарським підприємствам адаптувати свою облікову політику відповідно до специфіки діяльності та характеру ризиків, з якими вони стикаються. Специфіка сільськогосподарської діяльності зумовлює необхідність врахування сезонності, природно-кліматичних умов, а також можливих змін у законодавстві, що безпосередньо впливають на облік і звітність. Тому облікова політика має бути гнучкою та динамічною, щоб підприємство могло своєчасно адаптуватися до змінних умов ринку.

М.В. Дубініна та О.В. Боева наголошують на важливості детального планування облікової політики сільськогосподарських підприємств для забезпечення ефективного управління ризиками. Сільське господарство є однією з найбільш вразливих галузей до економічних змін, тому облікова політика має забезпечити можливість своєчасного реагування на коливання ринкових цін, зміни в законодавстві та природні катастрофи. Враховуючи ці фактори, підприємства можуть сформулювати стратегії мінімізації ризиків, такі як диверсифікація виробництва або використання інструментів хеджування для захисту від валютних або товарних коливань.

Особливе значення має правильна оцінка активів і зобов'язань підприємства. У сільському господарстві це стосується таких аспектів, як оцінка землі, машин і обладнання, а також товарно-матеріальних цінностей. Оцінка вартості активів та зобов'язань є важливою для правильного визначення фінансового стану підприємства та для виявлення можливих ризиків, пов'язаних з коливанням ринкових цін або зміною економічної ситуації. С. Дерев'янка зазначає, що при формуванні облікової політики на підприємствах особливу увагу слід приділяти прогнозуванню можливих фінансових труднощів, які можуть виникнути через природні катаклізми чи зміни в правовому середовищі. Це дозволяє своєчасно вжити необхідних заходів для мінімізації фінансових втрат.

Формування облікової політики на сільськогосподарських підприємствах передбачає також застосування належного внутрішнього контролю, який сприяє своєчасному виявленню відхилень від планових показників. Внутрішній контроль має важливе значення для запобігання фінансовим втратам, а також для збереження активів підприємства. Це дозволяє виявити помилки в обліку чи фінансових операціях на ранніх етапах і здійснити коригування, що мінімізує ризики. Л.М. Васільєва зазначає, що ефективний внутрішній контроль є важливим для досягнення стабільності в діяльності підприємства, особливо в умовах постійних змін у зовнішньому середовищі.

Облікова політика також включає в себе визначення методів обліку витрат, що є важливим для точної оцінки фінансової ефективності сільськогосподарського підприємства. Це дає можливість своєчасно виявити додаткові витрати, що виникають через несприятливі зовнішні умови, і вжити заходів для їх зменшення. Врахування витрат та їх розподілу дозволяє підприємству краще прогнозувати фінансові результати та приймати обґрунтовані рішення щодо виробничих і фінансових стратегій. Застосування правильних методів обліку витрат дозволяє також знизити ризики, пов'язані з недостатнім фінансовим забезпеченням, що може призвести до фінансових труднощів.

Належно організована облікова політика дозволяє підприємству краще реагувати на ризики, що виникають через коливання ринкових цін на сільськогосподарську продукцію. У сільському господарстві ці коливання можуть бути значними, що створює додаткові ризики для фінансового стану підприємства. Для зниження цих ризиків облікова політика повинна включати стратегії управління цінами та витратами, що дають змогу ефективно реагувати на зміну ринкової ситуації.

Важливою складовою облікової політики є також врахування екологічних факторів, що можуть впливати на виробничі процеси сільськогосподарських підприємств. Зміни клімату, природні катаклізми та інші екологічні ризики можуть суттєво впливати на врожайність та продуктивність, що безпосередньо відображається на фінансових результатах. Тому необхідно враховувати можливі ризики, пов'язані з екологічними змінами, та відповідно коригувати облікову політику, щоб забезпечити стійкість підприємства.

Таким чином, облікова політика є важливим інструментом для управління ризиками на сільськогосподарських підприємствах. Вона дозволяє підприємству ефективно організувати облік, забезпечити точну оцінку активів і зобов'язань, а також сприяє мінімізації ризиків, пов'язаних із змінами в ринкових і економічних умовах. Правильне формулювання та дотримання облікової політики є основою для забезпечення стабільності та фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств, що дає змогу їм успішно адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та досягати фінансового добробуту.

Список використаних джерел

1. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Дубініна М.В., Боєва О.В. Формування облікової політики сільськогосподарських підприємств / М.В. Дубініна, О.В. Боєва // Облік і фінанси. – 2014. – № 4(66). – С. 17–23.
3. Дерев'янко С. Формування облікової політики на підприємстві / С. Дерев'янко // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2007. – № 12. – С. 2–10.
4. Васільєва Л.М. Сутність облікової політики, її значення і вимоги, які до неї пред'являються: [Електронний ресурс] / Л.М. Васільєва // Ефективна економіка. – 2013. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

Abstract: *The role of accounting policy in risk management of an agricultural enterprise is studied, in particular, its impact on the efficiency of accounting, valuation of assets and liabilities, as well as on minimizing financial losses in the event of changes in economic and natural conditions. It is noted that the correct formulation of accounting policy is key to the adaptation of the enterprise to risks associated with fluctuations in market prices, changes in legislation and environmental factors. It is determined that proper accounting policy contributes to the stability of the financial condition of the enterprise and effective risk management in the agricultural sector.*

Key words: *accounting policy, risk management, agricultural enterprise, asset valuation, financial stability.*

Науковий керівник:

Усикова О.М.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування*

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.47

Методика оцінка незавершеного виробництва в аграрних підприємствах

Солонець Антон

*Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

Анотація: Розглянуто методiku оцінки незавершеного виробництва в аграрних підприємствах, зокрема особливості обліку витрат та розподілу загальновиробничих витрат. Проаналізовано підходи до оцінки біологічних активів і сільськогосподарської продукції рослинного походження, що впливають на фінансову звітність підприємств. Окреслено актуальні проблеми методології оцінки та запропоновано можливі шляхи її вдосконалення.

Ключові слова: незавершене виробництво, аграрні підприємства, облік витрат, сільськогосподарська продукція, фінансова звітність, методи оцінки.

Оцінка незавершеного виробництва в аграрних підприємствах є важливим аспектом бухгалтерського обліку, що впливає на достовірність фінансової звітності та ефективність управлінських рішень. Згідно з П(С)БО 9 "Запаси", незавершене виробництво включає витрати на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством ще не визнано доходу.

У практиці аграрних підприємств застосовуються різні методи оцінки незавершеного виробництва. Один із них — оцінка за плановою (нормативною) виробничою собівартістю, яка використовується, якщо підприємство застосовує метод обліку за нормативними витратами. Цей підхід передбачає використання встановлених норм витрат на одиницю продукції, що дозволяє стандартизувати процес оцінки та спростити облік.

Іншим підходом є оцінка за фактичною собівартістю, яка враховує реальні витрати, понесені на виробництво до певного моменту. Цей метод забезпечує більш точне відображення витрат, але може бути складнішим у застосуванні через необхідність детального обліку всіх витрат. Крім того, в аграрних підприємствах важливо враховувати специфіку біологічних активів, які можуть змінювати свою вартість залежно від біологічних та ринкових факторів. Відповідно до П(С)БО 30 "Біологічні активи", такі активи оцінюються за справедливою вартістю за вирахуванням очікуваних витрат на продаж.

Вибір методики оцінки незавершеного виробництва впливає на фінансові показники підприємства, зокрема на рівень податкового навантаження. Неправильна оцінка може призвести до викривлення фінансової звітності та, як наслідок, до прийняття неефективних управлінських рішень. Тому аграрним підприємствам рекомендується ретельно підходити до вибору методів оцінки, враховуючи специфіку своєї діяльності та дотримуючись чинних нормативно-правових актів.

Крім традиційних методів оцінки незавершеного виробництва, в аграрних підприємствах актуальним є використання методів калькулювання витрат. До них належать позамовний, попроцесний та нормативний методи. Позамовний метод застосовується, коли виробництво ведеться за індивідуальними замовленнями, а витрати накопичуються за кожним конкретним замовленням. Попроцесний метод доцільний у випадку масового або серійного виробництва, коли витрати обліковуються за окремими процесами. Нормативний метод

дозволяє контролювати відхилення фактичних витрат від запланованих, що особливо важливо для управління витратами в аграрному секторі.

Використання сучасних інформаційних технологій у бухгалтерському обліку сприяє підвищенню точності оцінки незавершеного виробництва. Автоматизовані системи обліку дозволяють оперативно збирати та аналізувати інформацію про витрати, що забезпечує достовірність даних і сприяє ефективному управлінню ресурсами. Зокрема, ERP-системи допомагають інтегрувати облік витрат із загальною фінансовою звітністю підприємства, що значно спрощує процес оцінки та контролю.

Ще одним важливим аспектом є облік втрат у процесі виробництва. У сільському господарстві можливі природні втрати, зумовлені змінами кліматичних умов, шкідниками або хворобами рослин. Згідно з методичними рекомендаціями, такі втрати слід враховувати при визначенні собівартості незавершеного виробництва, що дозволяє уникнути необґрунтованого завищення фінансових показників.

Наукові дослідження в галузі бухгалтерського обліку підтверджують необхідність удосконалення методів оцінки незавершеного виробництва в аграрних підприємствах. Зокрема, в роботах І. В. Замули та П. М. Кузьмовича наголошується на важливості адаптації міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) до специфіки сільськогосподарського виробництва. Впровадження таких підходів сприяє підвищенню прозорості обліку та полегшує інтеграцію українських підприємств у міжнародний ринок.

Зважаючи на складність процесу оцінки незавершеного виробництва, доцільним є проведення внутрішнього аудиту. Аудиторська перевірка дозволяє виявити можливі помилки у відображенні витрат та оцінці активів, що сприяє підвищенню достовірності фінансової звітності. Крім того, регулярний контроль допомагає запобігти ризикам, пов'язаним із податковими зобов'язаннями підприємства.

У підсумку, ефективна методика оцінки незавершеного виробництва в аграрних підприємствах потребує комплексного підходу. Поєднання традиційних методів оцінки, сучасних інформаційних технологій та інструментів внутрішнього контролю дозволяє підвищити точність обліку витрат. Це, у свою чергу, сприяє прозорості фінансової звітності та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Іваненко В. О. Методика оцінки незавершеного виробництва на підприємствах ресторанного господарства [Електронний ресурс] / В. О. Іваненко. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/33197/1/Tezy_Ivanenko.pdf.

2. Шмиголь Н. М. Актуальні проблеми та шляхи удосконалення обліку витрат на підприємствах / Н. М. Шмиголь, О. М. Рибалко, П. В. Єременко // Вісник Запорізького національного університету. – 2015. – № 3 (27). – С. 108–114.
3. Проскура К. П. Методичні підходи до розподілу загальновиробничих витрат та їх вплив на рівень податкового навантаження виробничого підприємства [Електронний ресурс] / К. П. Проскура, Л. В. Горбуненко. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5104>.
4. Замула І. В. Теоретичні основи оцінки біологічних активів і сільськогосподарської продукції рослинного походження [Електронний ресурс] / І. В. Замула, П. М. Кузьмович. – Режим доступу: <https://magazine.faaf.org.ua/teoretichni-osnovi-ocinki-biologichnih-aktiviv-i-silskogo-spodarskoi-produkcii-roslinnogo-pohodzhennya.html>.

Abstract: *The methodology for assessing work in progress in agricultural enterprises is considered, in particular, the features of cost accounting and distribution of general production costs. The approaches to assessing biological assets and agricultural products of plant origin that affect the financial reporting of enterprises are analyzed. The current problems of the assessment methodology are outlined and possible ways of its improvement are proposed.*

Key words: *work in progress, agricultural enterprises, cost accounting, agricultural products, financial reporting, assessment methods.*

Науковий керівник:

Усикова О.М.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 657.6 (091)

Теоретичні аспекти обліку зобов'язань за податками і платежами

Анна Архипова,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Визначено роль обліку зобов'язань за податками та платежами у забезпеченні фінансової стабільності бізнесу та держави. Акцентовано увагу на тому, що облік податків є складовою частиною бухгалтерського обліку, яка сприяє контролю за коректністю, своєчасністю та повнотою нарахування та сплати податків. Доведено важливість нормативно-правового регулювання, облікових процесів та контролю в контексті забезпечення фінансової дисципліни. Розкрито основні характеристики розрахунків з бюджетом, а також проблеми та виклики, з якими стикаються підприємства при обліку податкових зобов'язань, зокрема неоднозначність податкового законодавства та податкові ризики.*

Ключові слова: облік, бюджет, зобов'язання, податки, платежі, фінансова стабільність, податкові ризики, облікові та контрольні процеси.

Облік зобов'язань за податками і платежами є надзвичайно важливим для забезпечення фінансової стабільності фактично всіх бізнес-суб'єктів. Податки, як атрибут держави, супроводжують всю історію людської цивілізації, їх розвиток та існування розпочинаються з виникнення держави, якій для здійснення своїх функцій необхідні відповідні кошти [1].

Як зазначають Мелень О.В. та Скуменко Г.В. [2], облік податків і платежів є складовою бухгалтерського обліку, яка, відповідно до чинних законодавчих норм, забезпечує формування інформації про нарахування та сплату податків і зборів до відповідних державних органів. Його основна функція полягає у контролі за коректністю, своєчасністю та повнотою цих процесів.

На думку Н.П. Новак, О.С. Пристемського та А.Ж. Саку [3], облік зобов'язань за податками і платежами набуває особливої важливості в умовах соціально-економічних потрясінь, зокрема в період війни. У такі часи він стає критичним інструментом для формування прозорості податкових надходжень і має вирішальне значення для стабільного продовольчого забезпечення населення та збройних сил, а також для підтримки позицій країни на світових продовольчих ринках. Особливо чутливим є дотримання механізмів обліку, їх адаптації до кризових умов та запровадження ефективних інструментів контролю й управління податковими зобов'язаннями.

Дослідники під керівництвом Л.О. Мармуль [4] стверджують, що облік і контроль податкових зобов'язань не лише сприяють забезпеченню фінансової дисципліни, а й виступають інструментом для ухвалення науково обґрунтованих і раціональних управлінських рішень.

Узагальнюючи наведені трактування, можна дійти висновку, що зобов'язання за податками та платежами – це юридично та фінансово обґрунтовані обов'язки підприємства перед державою щодо своєчасної сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, які виникають у процесі господарської діяльності. Водночас облік цих зобов'язань охоплює комплекс

заходів із документального оформлення, систематизації, аналізу та відображення відповідних операцій у фінансовій звітності, забезпечуючи прозорість та ефективність податкового регулювання.

Основні характеристики розрахунків з бюджетом включають наступні аспекти (табл.).

Таблиця Облікові аспекти розрахунків за податками та платежами

Положення	Характеристика
Податкові зобов'язання	Це обов'язкові платежі (податки, збори, інші фіскальні внески), встановлені законодавством, які суб'єкти господарювання та фізичні особи зобов'язані сплачувати до державного чи місцевого бюджету.
Фінансова стабільність держави	Система розрахунків з бюджетом забезпечує сталість державних доходів, які спрямовуються на фінансування державних програм та виконання ключових функцій. Це є основним джерелом надходжень для уряду, що сприяє соціально-економічній стабільності.
Нормативно-правове регулювання	в Україні розрахунки з бюджетом регламентуються комплексом законодавчих актів, зокрема Податковим кодексом України, Бюджетним кодексом, законами про місцеве самоврядування та іншими нормативними документами, що визначають податки, розміри ставок, терміни сплати та правила обліку податкових зобов'язань.
Обліковий процес і контроль	Здійснення розрахунків з бюджетом передбачає ведення систематизованого обліку всіх податкових зобов'язань, складання та подання відповідної звітності, а також контроль за своєчасністю та повнотою їх виконання.
Взаємодія податковими органами	Платники податків перебувають у постійній взаємодії з фіскальними органами, які здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства. У разі порушень передбачені штрафні санкції або інші заходи відповідальності.

Джерело: узагальнено автором на основі досліджень [2; 3; 4]

Таким чином, ефективна організація розрахунків з бюджетом є базовим фактором фінансової стійкості підприємств та держави загалом, які, в свою чергу, поділяються на різні види залежно від характеру платежів: податки – податок на прибуток, податок на додану вартість тощо; збори і обов'язкові платежі – екологічний збір, рентна плата, мито; соціальні внески – на соціальне страхування, пенсійне забезпечення.

Податкові зобов'язання у фінансовій звітності відображуються у ряді фінансових документів, зокрема у ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» у розділі «Поточні зобов'язання» та «Довгострокові зобов'язання»; у ф. 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» податкові зобов'язання можуть бути відображені у вигляді витрат на сплату податків; у ф. 5 «Примітки до фінансової звітності» розкривається інформація про нараховані податки та платежі, а також податкові ризики.

В сучасних реаліях облік розрахунків за податками та платежами стикається з низкою проблем та викликів, які впливають на точність фінансової звітності та податкове планування підприємств. Проблематичним для обліковців є неоднозначність норм податкового законодавства, оскільки часті зміни у регулюванні можуть спричиняти розбіжності у трактуванні облікових

процедур, а це, у свою чергу, ускладнює відображення податкових зобов'язань. Додатково, невизначеність в конкретному моменті нарахування податків стає особливо актуальною для підприємств, які працюють за міжнародними стандартами фінансової звітності, де підходи до обліку можуть відрізнятися від національних положень (стандартів). Окрім того, значні податкові ризики пов'язані з можливими оскарженнями податкових зобов'язань з боку контролюючих органів, що потребує належного документального оформлення, ведення систематичного обліку та дотримання вимог податкової політики, аби мінімізувати ризики фінансових санкцій і правових суперечок [5, с.69].

Отже, належна організація обліку зобов'язань за податками і платежами сприяє своєчасній та коректній сплаті податкових зобов'язань, що, у свою чергу, позитивно впливає на фінансову стабільність підприємства. Використання сучасних методів обліку, дотримання нормативно-правових вимог та впровадження автоматизованих систем дозволяє мінімізувати податкові ризики, підвищити точність облікових процесів і загалом покращити ефективність управління фінансами підприємства.

Список використаних джерел:

1. Кушніренко О.А. Економічна сутність податків в галузі сільського господарства: обліковий аспект. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси*. 2017. Вип. 14. С. 126-136.
2. Мелень О.В., Скуменко Г.В. Організація податкового обліку та формування податкової політики на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 60. С. 217-221.
3. Новак Н.П., Пристемський О.С., Сакун А.Ж. Удосконалення обліку та адміністрування податків аграрних підприємств в сучасних умовах на засадах правових змін. *Агросвіт*. 2024. №5. С. 22-27.
4. Мармуль Л.О., Перчук О.В., Девко С.Т., Вовченко Р.С. Удосконалення обліку та адміністрування податків аграрних підприємств засобами внутрішньогосподарського контролю та аудиту. *Агросвіт*. 2024. №24. С. 22-29.
5. Потриваєва Н. Особливості формування витрат з метою оподаткування в умовах воєнного стану. Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Миколаїв, 16-17 листопада 2022 р.). Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 66-69. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12018>

Abstract: *The importance of accounting for tax and payment liabilities in ensuring the financial stability of businesses and the state is highlighted. The article emphasizes that tax accounting is an integral part of financial accounting, which contributes to controlling the accuracy, timeliness, and completeness of tax calculations and payments. The significance of regulatory and legal frameworks, accounting processes, and control in ensuring financial discipline is determined. The key characteristics of budget settlements are outlined, as well as the problems and challenges enterprises face when accounting for tax liabilities, including the ambiguity of tax*

legislation and tax risks. The conclusion is made that effective organization of tax and payment accounting contributes to the financial stability of businesses and the minimization of tax risks.

Keywords: accounting, budget, liabilities, taxes, payments, financial stability, tax risks, accounting and control processes.

Науковий керівник:

Потривасєва Н. В.,

д-р екон. наук, професорка,

професорка кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет,

УДК 657.446:004-048.78

Перспективи використання інформаційних технологій в обліку розрахунків за податками і платежами

Людмила Горька

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: Обґрунтовано ключову роль інформаційних технологій в автоматизації облікових процесів, зокрема в обліку розрахунків за податками і платежами. Розглянуто перспективи використання сучасного програмного забезпечення, хмарних технологій, блокчейну та штучного інтелекту для підвищення точності, прозорості та ефективності податкового обліку. Особлива увага приділена питанням законодавчого регулювання, безпеки даних та інтеграції автоматизованих систем у бухгалтерську діяльність підприємств.

Ключові слова: бухгалтерський облік, податкові розрахунки, цифровізація, ERP-системи, хмарні сервіси, кібербезпека, фінансовий контроль.

Сучасні інформаційні технології відіграють ключову роль у автоматизації бухгалтерського обліку, зокрема у сфері оподаткування та розрахунків за платежами. Використання цифрових систем допомагає підвищити точність розрахунків, зменшити ризик помилок і спростити взаємодію між компаніями та податковими органами. Впровадження спеціалізованого програмного забезпечення та хмарних сервісів уможливорює швидкий обмін даними та підвищує ефективність адміністрування податків.

Використання інформаційних технологій (ІТ) в обліку розрахунків за податками та платежами відкриває нові перспективи для підвищення ефективності та прозорості у фінансових процесах. Останні програмні рішення можуть автоматизувати обробку даних, зменшити кількість помилок та підготувати звіти. Зокрема, системи класу ERP забезпечують інтеграцію різних аспектів діяльності підприємства, що сприяє більш точному та своєчасному виконанню податкових зобов'язань [1].

Хмарні технології надають можливість доступу до облікової інформації в режимі реального часу, що полегшує процеси моніторингу та прийняття управлінських рішень. Це особливо актуально для підприємств з розгалуженою

структурою або віддаленими підрозділами. Крім того, використання штучного інтелекту та аналітики великих даних дозволяє прогнозувати податкові зобов'язання та оптимізувати фінансові потоки [2].

В Україні, де вдосконалюються податкові системи, прийняття може значно підвищити ефективність процесу бухгалтерського обліку, зменшити ризик помилок та корупції та забезпечити прозорість у фінансових операціях. Автоматизація податків та платежів скорочує час, необхідний для виконання звичайних завдань, таких як податкове зобов'язання, звітність та моніторинг платежів. Спеціальні програмні продукти, такі як "1c: Enterprise" та "М.Е.DOC", дозволяють компаніям автоматизувати ці процеси, зменшуючи ймовірність людської помилки.

Електронний документообіг є важливим елементом сучасного обліку. Він дозволяє зменшити витрати на паперові носії, прискорити обробку документів та забезпечити їх зберігання в електронному вигляді [3, с. 83]. В Україні реалізація системи електронного документообігу є важливим кроком до модернізації облікових процесів. Завдяки електронному документообігу підприємства можуть швидше реагувати на зміни в законодавстві, адже всі необхідні документи завжди доступні в електронному форматі. Це також сприяє зменшенню ризиків втрати документів та забезпечує їх легкий доступ для перевірок з боку податкових органів.

Впровадження інформаційних технологій у процес обліку податкових платежів та розрахунків також вимагає інтеграції з державними інформаційними системами, такими як електронні кабінети платників податків. Це дозволяє компаніям автоматично подавати звітність до податкових органів, значно спрощуючи процес подання звітності та зменшуючи адміністративні витрати. Інтеграція з державними системами також гарантує, що компанії своєчасно отримують інформацію про зміни в податковому законодавстві, які є важливими для його дотримання.

Сучасні інформаційні технології надають можливість використовувати аналітичних інструментів для глибшого аналізу фінансових даних. Завдяки потужним аналітичним платформам, підприємства можуть здійснювати прогнозування податкових зобов'язань, аналізувати тенденції в оплаті податків та виявляти потенційні ризики. Це дозволяє не лише оптимізувати податкові витрати, але й приймати обґрунтовані рішення щодо фінансової стратегії компанії. Використання аналітики також сприяє виявленню аномалій у фінансових потоках, що може бути сигналом для проведення додаткових перевірок.

Перспективи розвитку інформаційних технологій у сфері податкового обліку також пов'язані з використанням штучного інтелекту та аналітики великих даних. Ці інструменти дозволяють прогнозувати податкові зобов'язання, виявляти невідповідності у фінансовій звітності та автоматично перевіряти відповідність операцій податковому законодавству. Проте для ефективного впровадження цифрових технологій важливо забезпечити високий

рівень інформаційної безпеки, оскільки податкові дані є конфіденційною інформацією, яка може стати мішенню для кіберзлочинців.

З впровадженням інформаційних технологій у сфері обліку розрахунків за податками і платежами важливим аспектом є забезпечення безпеки даних. Використання сучасних технологій шифрування, систем аутентифікації та захисту інформації дозволяє знизити ризики витоку конфіденційної інформації. Це особливо актуально в умовах зростаючої кіберзагрози, коли підприємства повинні бути готовими до можливих атак на свої інформаційні системи. Впровадження нових інформаційних технологій в облік податків та розрахунків за платежами вимагає постійного навчання та підвищення кваліфікації працівників. Це включає в себе як навчальні курси, так і семінари для ознайомлення працівників з новими програмними продуктами та технологіями. Інвестиції в розвиток співробітників не тільки підвищують ефективність роботи, але й допомагають сформувати команду, здатну швидко реагувати на зміни в законодавстві та ринковій кон'юктурі [4, с. 62-66].

Подібно до управління цим процесом, необхідність використання інформаційних технологій виправдана, враховуючи різні аспекти податкових та оплати. Тому посилення розвитку внутрішнього програмного забезпечення та сприяння розвитку сучасного ІТ у галузі оподаткування податків та бухгалтерського обліку є більш перспективним та вигідним від його позиції з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку. Львів : Львів. політехніка, 2021. 320 с.

2. Трансформація форм бухгалтерського обліку в умовах розвитку digital-технологій. *Економічний простір*.

URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/869>

3. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex / N. Potryvaieva et al. *Ukrainian Black Sea region agrarian science*. 2022. Vol. 26, no. 1. P. 79–88. DOI: [https://doi.org/10.56407/2313-092x/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092x/2022-26(1)-8).

4. Крот Ю. М., Бразілій Н. М., Пастернак Я. П. Інформаційні технології в сфері аудиту: проблеми та перспективи. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2023. № 4(83). С. 62–66. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.4.8>

Abstract: *The key role of information technologies in the automation of accounting processes, in particular in accounting for tax and payment settlements, is substantiated. The thesis discusses the prospects of using modern software, cloud technologies, blockchain and artificial intelligence to improve the accuracy, transparency and efficiency of tax accounting. of tax accounting. Special attention is paid to the issues of legislative regulation, data security and integration of automated systems into the accounting into the accounting activities of enterprises.*

Keywords: accounting, tax calculations, digitalization, ERP systems, cloud services, cybersecurity, financial control.

Науковий керівник:
Потривасєва Н.В.,
доктор економічних наук,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 336.71:004

Економічна природа та специфіка здійснення безготівкових розрахунків в умовах цифрової трансформації

Лідія Гравченко,
здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація.** Висвітлено кардинальні зміни у сфері безготівкових розрахунків, спричинені цифровою трансформацією фінансового сектору. Визначено ключову роль технологічних інновацій і розвитку FinTech у поширенні безготівкових платежів, що забезпечують швидкість, зниження витрат і мінімізацію фінансових ризиків. Розкрито тенденції автоматизації фінансових процесів, впровадження блокчейн-технологій та розширення цифрових платіжних платформ, які сприяють фінансовій інклюзії та підвищенню ефективності фінансового менеджменту. Окреслено основні виклики безготівкових розрахунків, зокрема питання кібербезпеки, регулювання та доступності цифрових фінансових послуг, а також підтверджено незворотність переходу до цифрової економіки через зростання безконтактних і токенизованих платежів.*

***Ключові слова:** фінансові технології, FinTech, платіжні системи, фінансова інклюзія, кібербезпека, платіжна інфраструктура, Національний банк України.*

Цифрова трансформація фінансового сектору зумовила радикальні зміни у сфері безготівкових розрахунків, які на сьогодні становлять основу глобальної економічної системи. Завдяки технологічним інноваціям та активному розвитку фінансових технологій (FinTech), безготівкові платежі набули значного поширення, сприяючи зниженню операційних витрат, підвищенню швидкості розрахунків та мінімізації фінансових ризиків.

Актуальність теми підтверджується офіційними даними Національного банку України (НБУ) за 2024 рік, які демонструють стійке зростання безготівкових операцій серед усіх фінансових транзакцій. Так, згідно з даними Національного банку України (НБУ), у 2024 році спостерігалось значне домінування безготівкових операцій серед транзакцій з використанням платіжних карток. Загальна кількість операцій з платіжними картками, емітованими українськими банками та фінансовими установами, становила 8 654,4 млн, а їхня сума досягла 6 577,4 млрд грн. З них 91,8% від кількості та 90,1% від суми були здійснені на території України. Безготівкові операції

становили 94,6% від загальної кількості та 64,5% від загальної суми операцій з платіжними картками [1]. Це свідчить про високу довіру українців до безготівкових розрахунків та здатність платіжної інфраструктури забезпечувати їх безперебійне обслуговування.

Високий рівень довіри громадян до електронних платежів та розширення платіжної інфраструктури свідчать про незворотність переходу до цифрової економіки.

Безготівкові розрахунки через електронні платіжні системи оптимізують фінансові потоки, прискорюючи операції та знижуючи трансакційні витрати, які виникають при обробці готівки. Це робить фінансові операції більш економічними і зручними. Такі розрахунки підвищують прозорість фінансових операцій, зменшуючи можливості для тіньових схем. Доступ до цифрових фінансових послуг сприяє фінансовій інклюзії, дозволяючи більшій кількості громадян брати участь в економічній діяльності, що позитивно впливає на розвиток економіки та соціальної сфери.

Згідно з аналітичними даними НБУ за 2024 рік, 94,6% від загальної кількості операцій з платіжними картками в Україні здійснюється безготівковим шляхом, що свідчить про переважну роль цифрових платежів у фінансовій системі країни [1].

Сучасні безготівкові розрахунки характеризуються глибокою інтеграцією цифрових технологій у фінансову діяльність, що призводить до суттєвих змін у методах управління фінансами та проведення фінансових операцій. Одним із головних напрямів трансформації є автоматизація облікових процесів. Використання цифрових рішень для управління фінансами дозволяє значно скоротити витрати на фінансовий менеджмент, підвищуючи ефективність та точність обліку. Також важливим аспектом є розширення цифрових платіжних платформ, оскільки збільшення кількості фінансових сервісів значно спрощує процеси розрахунків. Це забезпечує більшу доступність послуг та можливість здійснення фінансових операцій без зайвих ускладнень. Впровадження блокчейн-технологій є важливим етапом у розвитку безготівкових платежів, адже децентралізовані платіжні системи підвищують безпеку та прозорість фінансових операцій, знижуючи ризики шахрайства та маніпуляцій з фінансами.

Зростання ролі FinTech-компаній є ще однією суттєвою тенденцією, адже новітні технології та мобільні додатки роблять електронні платежі ще зручнішими та доступнішими для широкого кола користувачів, спрощуючи процеси взаємодії з фінансовими установами та збільшуючи їхню доступність [2, с. 143].

Як зазначає Н. В. Потриваєва, Л. А. Козаченко І. І. Недбайло та І. В. Нестерчук цифровізація фінансових операцій сприяє автоматизації процесів розрахунків та покращенню контролю за фінансовими потоками, що особливо актуально для підприємств, які прагнуть підвищити ефективність фінансового менеджменту [3, с. 85].

Статистичні дані НБУ за 2024 рік підтверджують актуальність цього твердження: найбільша частка безготівкових операцій припадає на розрахунки в торговельній мережі (73,4% за кількістю та 46,8% за сумою). Крім того, значна частка операцій здійснюється в онлайн-середовищі – частка платежів за товари та послуги через Інтернет становить 13,6% від усіх безготівкових транзакцій [1].

Попри численні переваги, поширення безготівкових розрахунків супроводжується кількома серйозними викликами. Одним із основних є проблема кібербезпеки, оскільки зростання кількості хакерських атак на фінансові системи ставить під загрозу захист конфіденційної інформації. Це вимагає посилення захисту та розробки нових технологій для запобігання кіберзагрозам. Іншим викликом є регуляторні проблеми, адже швидкий розвиток FinTech-сектору часто випереджає адаптацію нормативно-правового регулювання, що може призводити до правових прогалин та невизначеності. Також цифрові платежі збільшують рівень державного моніторингу фінансових операцій, що піднімає питання контролю та конфіденційності. З одного боку, це покращує прозорість, з іншого – викликає побоювання щодо втручання в особисте життя громадян. Останнім викликом є нерівномірний доступ до цифрових фінансових послуг, зокрема у сільських регіонах і віддалених районах, де досі спостерігається недостатня цифровізація банківських послуг, що обмежує доступ до фінансових ресурсів для частини населення [4, с. 471].

Водночас розширення платіжної інфраструктури сприяло зростанню безготівкових розрахунків. Кількість платіжних терміналів у торговельній та сервісній мережах збільшилася на 10,5% порівняно з 2023 роком і досягла 496,6 тис., з яких 97,5% – безконтактні. Кількість пунктів продажу та надання послуг, які приймають платіжні картки, зросла на 12,8% до 518,4 тис. Кількість працюючих банкоматів залишалася майже незмінною протягом 2024 року (15,7 тис.) [1].

Загальна кількість платіжних карток, емітованих українськими банками та фінансовими установами, станом на 01.01.2025 досягла 132 млн, що на 15% більше порівняно з 2023 роком. Кількість активних карток зросла на 13% до 58,8 млн шт. Безконтактні активні платіжні картки становили 60% від загальної кількості активних карток (35 млн), а токенизовані картки (NFC-технологія) – 16,5 млн, що на 33% більше порівняно з попереднім роком [1]. Приблизно 95% від кількості та суми безготівкових операцій у торговельній мережі у 2024 році здійснювалися з використанням безконтактної технології оплати та NFC-технології.

Зростання кількості платіжних карток та використання безконтактних і токенизованих карток в Україні свідчить про прогрес у безготівкових розрахунках. Високий рівень використання безконтактних технологій та NFC у торговельних мережах забезпечує зручність і швидкість операцій. Безготівкові платежі стають основою економіки та підвищують фінансову доступність для населення. Проте зростання популярності цифрових платежів супроводжується

новими викликами в питаннях безпеки, регулювання та доступності фінансових послуг.

Отже, безготівкові розрахунки є важливим елементом сучасної фінансової системи, що забезпечує ефективність, безпеку та доступність операцій. Дані НБУ за 2024 рік підтверджують, що безготівкові платежі стали основним способом фінансових операцій в Україні. Розвиток фінансових технологій, зростання довіри до цифрових платежів та розширення платіжної інфраструктури сприяють переходу до безготівкової економіки. Для подальшого розвитку потрібні вдосконалення регулювання, посилення кібербезпеки та забезпечення рівного доступу до фінансових інструментів.

Список використаних джерел:

1. Безготівкові розрахунки у 2024 році суттєво переважали серед операцій з платіжними картками. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezgotivkovi-rozrahunki-u-2024-rotsi-suttyevo-perev-ajali-sered-operatsiy-z-platijnimi-kartkami>.
2. В'язовий С. М. FinTech в Україні: шлях до інноваційного майбутнього безготівкових розрахунків. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 54. С. 142–145. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-36>.
3. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex / N. Potryvaieva et al. *Ukrainian Black Sea region agrarian science*. 2022. Vol. 26, no. 1. P. 79–88. DOI: [https://doi.org/10.56407/2313-092x/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092x/2022-26(1)-8).
4. Тивончук О. І., Хуснуллін І. А. Діджиталізація безготівкових розрахунків в умовах війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. С. 469–472. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-155>.

Abstract: *The article highlights the dramatic changes in the field of cashless payments caused by the digital transformation of the financial sector. The key role of technological innovations and the development of FinTech in the spread of cashless payments, which ensure speed, reduce costs and minimize financial risks, is identified. The trends in the automation of financial processes, the implementation of blockchain technologies and the expansion of digital payment platforms, which contribute to financial inclusion and increase the efficiency of financial management, are revealed. The main challenges of cashless payments are outlined, in particular, the issues of cybersecurity, regulation and accessibility of digital financial services, and the irreversibility of the transition to a digital economy is confirmed due to the growth of contactless and tokenized payments.*

Keywords: *Digitalization, electronic document flow, ERP systems, information technologies, accounting, suppliers, contractors.*

Науковий керівник:

Потривасва Н. В.,

*д-р екон. наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування*

УДК 657:631.158:004

Облікові аспекти розрахунків з оплати праці в умовах цифрової трансформації

Даніїл Гридін,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Дослідження аналізує значення обліку заробітної плати в умовах цифровізації економіки, розглядаючи переваги та виклики автоматизації облікових процесів. Особливу увагу приділено використанню блокчейну, штучного інтелекту, хмарних сервісів та їх впливу на ефективність управління трудовими ресурсами. Висвітлено питання безпеки даних і проблеми, що виникають при впровадженні цифрових технологій.

Ключові слова: бухгалтерський облік, блокчейн, управління, цифрові технології, мотивація працівників.

В умовах сучасних економічних трансформацій та цифровізації економіки, процеси обліку заробітної плати набувають особливої значущості. Зміни в законодавстві, нові технологічні досягнення, а також вимоги до підвищення прозорості і ефективності в управлінні трудовими ресурсами вимагають постійного вдосконалення практик обліку та нарахування заробітної плати. Переходячи до автоматизованих систем обліку, організації стикаються з новими викликами, зокрема в питаннях інтеграції цифрових технологій, законодавчих змін і управління персоналом. Оскільки система оплати праці має безпосередній вплив на мотивацію працівників і їх продуктивність, її вдосконалення є актуальним як для підприємств, так і для економіки в цілому.

Заробітна плата, на думку Л. О. Мармоль, О. В. Перчук та С. В. Пеньковського є одним із основних інструментів, за допомогою яких оцінюється ефективність праці та визначається рівень добробуту працівників [1, с. 44]. Вона є не лише економічною категорією, а й важливою соціальною складовою, яка визначає умови життя працівників та їх мотивацію до продуктивної діяльності. Складність організації обліку заробітної плати полягає в необхідності врахування численних факторів, таких як рівень кваліфікації, виконувані функції, час, який витрачається на виконання завдань, а також система заохочень та штрафів, що застосовуються до працівників.

Важливість обліку заробітної плати для підприємств та організацій

неможливо переоцінити. Як підкреслюють І. Склярук та М. Поліщук точність нарахувань та своєчасність виплат безпосередньо впливають на мотивацію працівників, рівень їхнього задоволення від роботи та ефективність виконання завдань [2]. Проте, за умов змінюваних економічних реалій і розвитку технологій, процес нарахування заробітної плати постійно вдосконалюється.

У більшості випадків облік заробітної плати здійснюється шляхом автоматизації, що дозволяє знизити ймовірність помилок. Проте існують певні складнощі, пов'язані з додатковими винагородами, преміями, бонусами та компенсаціями, які потрібно вірно відобразити в бухгалтерії. Система оплати праці, на думку Ю. Скорнякова та О. Лапшункова повинна враховувати багато аспектів, включаючи тип трудових договорів, індивідуальні результати роботи, виробничі умови, погодинні ставки, а також системи мотивації [3].

Цифровізація бухгалтерського обліку є важливим напрямком розвитку аграрного сектору, сприяючи підвищенню ефективності управління, автоматизації процесів та покращенню контролю фінансових потоків. Впровадження автоматизованих бухгалтерських систем, таких як MASTER і BAS ERP, стало ключовою тенденцією, що дозволяє аграрним підприємствам автоматизувати рутинні процеси, мінімізувати помилки та прискорювати підготовку фінансової звітності. Крім того, активне впровадження електронного документообігу спрощує роботу з фінансовою інформацією, пришвидшує обмін даними між різними підрозділами підприємств та забезпечує більш надійне зберігання даних [4, с. 50].

Інтеграція облікових систем із банківськими платформами забезпечує автоматичну верифікацію виплат заробітної плати, мінімізуючи помилки та скорочуючи адміністративні витрати. Автоматизовані системи оперативно адаптуються до змін у законодавстві, зокрема щодо мінімальної заробітної плати та обов'язкових відрахувань. Додатково вони дозволяють застосовувати диференційовані методи нарахування, враховуючи кваліфікацію, інтенсивність праці та інші чинники, що сприяє ефективному контролю витрат і підвищенню мотивації персоналу.

Одним із основних напрямів інновацій в обліку заробітної плати є впровадження блокчейн-технології, яка гарантує прозорість і незмінність даних. Використання блокчейну дозволяє фіксувати кожен етап виплати заробітної плати, що підвищує довіру працівників до системи та забезпечує високий рівень безпеки, захищаючи дані від несанкціонованих змін. Однак для повноцінної інтеграції цієї технології в облікові системи потрібні значні витрати на розробку, технічну підтримку, а також навчання персоналу.

Іншим важливим інструментом є використання великих даних (Big Data), що дозволяє проводити глибокий аналіз і прогнозування витрат на заробітну плату. Використання таких технологій дозволяє оптимізувати структуру оплати праці, зменшити витрати на персонал і покращити процес управління людськими ресурсами. Однак обробка великих обсягів даних супроводжується ризиками, зокрема порушенням конфіденційності даних і необхідністю висококваліфікованих працівників для ефективного управління такими

системами. Штучний інтелект є ще однією інновацією, яка дозволяє автоматично коригувати нарахування заробітної плати відповідно до змін у нормативній базі або індивідуальних умовах працівників. Це значно підвищує точність розрахунків, зменшує людський фактор і дозволяє автоматизувати складні процеси нарахувань.

Чат-боти та роботи також мають великий потенціал для автоматизації процесів обліку заробітної плати. Вони дозволяють працівникам самостійно отримувати інформацію про нарахування, роз'яснення щодо виплат і обробляти запити без участі бухгалтерії. Це зменшує навантаження на працівників і покращує комунікацію між працівниками та бухгалтерією. Проте ці системи також мають свої обмеження, такі як технічні проблеми під час інтеграції з іншими програмами або обмежену функціональність, що потребує постійного вдосконалення та підтримки.

Хмарні платформи для обліку заробітної плати дозволяють здійснювати аналіз у реальному часі, що значно спрощує управління та знижує ризики помилок. Це дає змогу працівникам та керівництву мати доступ до актуальної інформації в будь-який час. Однак вартість таких рішень може бути значною, а інтеграція з існуючими системами може стати технічно складною.

Впровадження цифрових інструментів, безумовно, надає багато переваг. Однією з головних переваг є зниження помилок, пов'язаних з людським фактором, що дозволяє знизити ризики неправильних нарахувань та фінансових помилок. Крім того, цифровізація дозволяє зберігати і обробляти великі обсяги даних про заробітну плату, що підвищує ефективність контролю та забезпечує можливість здійснення аналізу для подальшого вдосконалення системи оплати праці. Проте є й недоліки, зокрема вартість впровадження нових технологій може бути високою для деяких підприємств, особливо для малих та середніх, які не можуть собі дозволити значні інвестиції в цифровізацію. Крім того, інтеграція нових систем потребує часу та навчання працівників. Проблеми безпеки, зокрема захист персональних даних, також є однією з основних проблем, з якими стикаються компанії, що впроваджують цифрові системи.

Отже, цифрова трансформація обліку заробітної плати сприяє вдосконаленню облікових процесів, підвищенню точності розрахунків та ефективному управлінню великими обсягами даних. Автоматизація мінімізує ризики помилок, проте вимагає значних інвестицій, підготовки персоналу та врахування технічних й організаційних аспектів. Подальший розвиток цифрових інноваційних технологій сприятиме підвищенню прозорості, ефективності нарахувань і вдосконаленню інтерфейсів для зручності користувачів.

Список використаних джерел:

1. Мармуль Л. О., Перчук О. В., Пеньковський С. В. Соціально-економічна сутність праці й заробітної плати працівників та їх відображення в обліку сучасних аграрних підприємств. *Agrosvit*. 2024. № 9. С. 42–48. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.9.42>
2. Склярчук І., Поліщук М. Особливості організації обліку розрахунків з оплати праці в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-50>

3. Скорнякова Ю., Лапшункова О. Організація обліку розрахунків з персоналом щодо оплати праці. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-25>

4. Digitalisation of accounting of agricultural enterprises: national and international experience / N. Potryvaieva et al. *Ukrainian Black Sea region agrarian science*. 2024. Vol. 28, no. 4. P. 41–53. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/4.2024.41>

Abstract. *The study analyzes the importance of payroll accounting in the context of the digitalization of the economy, considering the benefits and challenges of automating accounting processes. Particular attention is paid to the use of blockchain, artificial intelligence, cloud services and their impact on the efficiency of labor resources management. Issues of data security and problems arising from the implementation of digital technologies are highlighted.*

Keywords: *accounting, blockchain, management, digital technologies, employee motivation.*

Науковий керівник:

Потривасва Н. В.,

д-р екон. наук, професорка,

професорка кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.6:657.411

Новації в організації обліку заробітної плати

Вікторія Дерешева,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Проаналізовано сучасні новації в організації обліку заробітної плати, зокрема впровадження автоматизованих систем та цифрових технологій. Досліджено вплив законодавчих змін на порядок розрахунку та виплати заробітної плати. Розглянуто переваги електронного документообігу та аналітичних інструментів у процесі обліку. Визначено роль аутсорсингу як ефективного механізму оптимізації бухгалтерських процесів. Оцінено вплив безготівкових форм виплат на фінансову дисципліну підприємств. Узагальнено тенденції розвитку системи обліку заробітної плати у контексті підвищення ефективності управління ресурсами.*

Ключові слова: *заробітна плата, облік, електронний документообіг, аутсорсинг, аналітика, законодавство, цифровізація*

Актуальність оновлення обліку заробітної плати в організаціях зумовлена постійними змінами в законодавстві та розвитку сучасних технологій. Зокрема, зміни у податкових нормах та соціальних відрахуваннях вимагають адаптації процесів розрахунку заробітної плати. Водночас, автоматизація обліку через спеціалізовані програми дозволяє зменшити людський фактор і підвищити точність обчислень. Впровадження електронного документообігу дозволяє

знизити витрати на паперові носії, спрощує комунікацію між працівниками, бухгалтерією та державними органами, прискорюючи процес звітності. Крім того, цифрові технології підвищують прозорість і відкритість розрахунків для працівників, що зміцнює довіру до системи оплати праці. Зміни в системі обліку заробітної плати також сприяють підвищенню ефективності фінансового планування та управління персоналом. Оновлення процесів дозволяє забезпечити високий рівень соціальної захищеності працівників завдяки сучасним інструментам контролю і більш ефективному управлінню ресурсами. Ці новації також дають змогу мінімізувати ризики помилок, знижуючи витрати підприємства.

Сучасні підходи до обліку заробітної плати передбачають впровадження спеціалізованого програмного забезпечення, що дозволяє значно зменшити ризики помилок та підвищити ефективність обліку. Такі системи інтегруються з бухгалтерськими програмами та банківськими сервісами, забезпечуючи швидкий та точний розрахунок виплат.

Автоматизація обліку заробітної плати передбачає використання електронного документообігу, що зменшує витрати на паперові носії та сприяє оперативному обміну інформацією між працівниками, бухгалтерією та державними органами. Це дозволяє значно прискорити процес подачі звітності та знизити ризики несвоєчасного виконання зобов'язань [1].

Суттєві зміни торкнулися податкового регулювання та соціальних відрахувань, що безпосередньо впливають на порядок нарахування заробітної плати та її облік. Нові законодавчі норми передбачають зміну ставок оподаткування та вдосконалення механізмів контролю за виплатами, що сприяє підвищенню рівня соціального захисту працівників. Також варто відзначити впровадження електронних трудових книжок, що дозволяє автоматизувати облік трудового стажу та спростити процес оформлення кадрових документів. Це знижує навантаження на кадрові служби та мінімізує ризик втрати важливої інформації.

Ще однією новацією є використання аналітичних інструментів у процесі обліку заробітної плати. Вони дозволяють прогнозувати витрати на оплату праці, аналізувати динаміку заробітних плат у компанії та виявляти можливі відхилення, що сприяє ефективному фінансовому плануванню.

Цифровізація процесів розрахунку заробітної плати дозволяє підвищити рівень довіри працівників до системи оплати праці завдяки прозорості розрахунків та доступу до персональної інформації через спеціальні сервіси або мобільні додатки. Це сприяє зниженню рівня конфліктів між роботодавцем і працівниками.

Запровадження нових підходів до обліку заробітної плати також позитивно впливає на кадрову політику компаній. Автоматизовані системи дозволяють швидко формувати звітність з аналізом витрат на персонал, що дає змогу оцінювати ефективність роботи працівників та приймати обґрунтовані рішення щодо їх мотивації [2].

Зміни в обліку заробітної плати передбачають також перехід на безготівкові форми виплат, що забезпечує зручність отримання коштів працівниками та зменшує ризики, пов'язані з готівковими розрахунками. Це підвищує фінансову дисципліну в компанії та сприяє боротьбі з тіньовими схемами виплат.

Окремим напрямом модернізації обліку заробітної плати є використання аутсорсингу. Передача функцій обліку зарплати стороннім спеціалізованим компаніям дозволяє підприємствам скоротити витрати на утримання внутрішніх бухгалтерських служб, знизити ризики помилок та забезпечити відповідність законодавчим вимогам. Аутсорсингові компанії мають високий рівень експертизи та використовують сучасні автоматизовані системи, що дозволяє підвищити ефективність процесів розрахунку заробітної плати [3].

Удосконалення системи обліку заробітної плати спрямоване на підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств та забезпечення відповідності сучасним вимогам законодавства. Це дозволяє не лише оптимізувати процеси розрахунку заробітної плати, а й підвищити рівень соціальної захищеності працівників.

Отже, оновлення в організації обліку заробітної плати є важливим кроком у розвитку системи управління фінансовими ресурсами підприємств. Інтеграція сучасних технологій, зокрема автоматизація процесів та впровадження цифрових інструментів, не тільки покращує ефективність обліку, а й дозволяє підвищити рівень прозорості розрахунків. Зміни в законодавстві, а також використання новітніх технологій і аналітичних інструментів забезпечують оптимізацію розрахунку заробітної плати, що в свою чергу сприяє покращенню фінансової дисципліни та соціального захисту працівників. Перехід на безготівкові форми виплат і впровадження аутсорсингу допомагають знизити витрати і ризики, пов'язані з помилками в обліку, а також підвищують рівень довіри працівників до системи оплати праці. В цілому, ці новації є запорукою ефективного управління фінансовими ресурсами підприємств і забезпечення високого рівня соціальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк А. Ф., Цимбалюк Г. С. Методологічні основи проведення аудиту розрахунків з оплати праці. *Управління змінами та інновації*. 2024. 12. С. 72-76.
2. Грановська В. В. Фінансові виклики під час воєнного стану: перспективи та інновації в контексті розрахунків з працівниками на підприємстві. *Молодий вчений*. 2024. С. 11-13.
3. Потриваєва Н., Палєєв А. Бухгалтерський аутсорсинг в управлінні комплаєнс-діяльністю підприємств. *Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем*. 2024. С. 229-232. URL: <https://kntu.kr.ua/file/content/13539/zbirnyk-tez.pdf>

Abstract: The modern innovations in the organization of payroll accounting have been analyzed, including the introduction of automated systems and digital technologies. The impact of legislative changes on the process of calculating and paying wages has been studied. The advantages of electronic document management and analytical tools in the accounting process have been considered. The role of outsourcing as an effective mechanism for optimizing accounting processes

has been identified. The impact of cashless payment methods on the financial discipline of enterprises has been assessed. The trends in the development of payroll accounting systems have been summarized in the context of improving resource management efficiency.

Keywords: *wages, accounting, electronic document management, outsourcing, analytics, legislation, digitalization.*

Науковий керівник:

Потривасва Н. В.,

*д-р екон. наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 657.42:631.11

Особливості обліку біологічних активів аграрних підприємств

Вікторія Микитюк,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет м. Миколаїв, Україна

Анотація. *Висвітлено особливості обліку біологічних активів в аграрних підприємствах, що відіграють ключову роль у виробничому процесі. Визначено специфіку сільськогосподарського виробництва, включаючи сезонність, різноманітність продукції та вплив природних факторів. Окреслено принципи оцінки біологічних активів відповідно до НП(С)БО 30, а також проблематику визначення їх справедливої вартості за відсутності активного ринку. Проаналізовано інтеграцію принципів циркулярної економіки в управління ресурсами аграрного сектору, що сприяє раціональному використанню землі та підвищенню ефективності виробництва.*

Ключові слова: *бухгалтерський облік, земля, НП(С)БО 30 «Біологічні активи», управління, собівартість, аграрна продукція.*

Аграрна продукція є важливою для економіки, оскільки вона забезпечує продовольчу безпеку, становить значну частину ВВП, створює робочі місця та сприяє залученню іноземної валюти через експорт. Земля є специфічним біологічним активом аграрного сектору, що відіграє ключову роль у виробничому процесі. Її збереження та використання залежать від природних і метеорологічних умов, що впливають на врожайність і довгострокову продуктивність. На відміну від інших активів, земля не підлягає амортизації, проте потребує постійних інвестицій у відновлення та покращення родючості. Як біологічний актив, земля має змінну продуктивність, що вимагає ретельного обліку вкладень у її родючість. Територіальна розпорошеність сільськогосподарських угідь зумовлює значні переміщення техніки та потребує ефективного управління ресурсами. Окрім технологічних та організаційних аспектів, на аграрне виробництво значний вплив мають біологічні та кліматичні

фактори, які визначають ефективність використання землі як активу та потребують адаптації господарських процесів до природних змін.

Облік біологічних активів в аграрних підприємствах є важливим елементом управління ресурсами, що безпосередньо корелює з принципами циркулярної економіки. У межах цього підходу сільськогосподарське виробництво розглядається як замкнута екосистема, де максимальне використання та відновлення природних ресурсів є ключовим фактором сталого розвитку. Циркулярна економіка в аграрному секторі спрямована на раціональне використання землі, води, енергії, збереження біорізноманіття та покращення родючості ґрунтів [1]. Ці аспекти безпосередньо впливають на оцінку, облік та управління біологічними активами, оскільки ефективне використання ресурсів потребує чіткої фіксації змін їхнього стану та вартості.

Аграрні підприємства мають неоднорідний випуск продукції. У рослинництві продукція виробляється раз на рік, а у тваринництві – щоденно (молоко, яйця) або в певні періоди (мед, вовна). Частину виробленої продукції господарства використовують для власних потреб, таких як насіння, садивний матеріал, корми тощо. Крім того, підприємства можуть самостійно відтворювати частину засобів і предметів праці (вирощування молодняку, переведення тварин в основне стадо, виробництво садивного матеріалу та інше). Важливою особливістю є те, що в процесі виробництва отримують кілька видів продукції, наприклад, молоко і приплід, зерно і солома. Ці специфічні характеристики впливають на бухгалтерський облік аграрних підприємств:

- 1) основним об'єктом обліку є біологічні активи;
- 2) собівартість продукції визначають у кінці року;
- 3) земля не підлягає амортизації;
- 4) витрати попередніх періодів враховуються для урожаю поточного року, а витрати поточного року — для урожаю наступних років;
- 5) собівартість одного виду продукції залежить від собівартості іншого;
- 6) витрати обліковуються за галузями, культурами та виробничими підрозділами.

Відповідно до НП(С)БО 30 «Біологічні активи», його положення застосовуються до всіх суб'єктів господарювання, які займаються сільським господарством, крім банків і бюджетних установ. Це положення не стосується оприбуткованої сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки та біологічних активів, що не пов'язані з сільськогосподарською діяльністю [2].

Облік біологічних активів стикається з низкою методологічних і практичних питань, таких як уточнення їх складу, оцінка та визнання фінансових результатів. Основною проблемою є визначення справедливої вартості, оскільки в умовах ринкової економіки існують труднощі зі встановленням ринкової ціни. Оцінка базується на цінах активного ринку, і якщо активних ринків кілька, використовується той, на якому підприємство планує здійснювати продаж.

За відсутності активного ринку, справедливу вартість визначають за:

- 1) останньою ринковою ціною аналогічних активів (за умови стабільного ринкового середовища);
- 2) ринковими цінами подібних активів, враховуючи їхні характеристики та ступінь біологічних змін;
- 3) додатковими показниками, що відображають рівень цін на біологічні активи та продукцію [3].

Якщо біологічні активи рослинного походження оцінюються з урахуванням вартості землі та капітальних витрат на її поліпшення, їхня справедлива вартість визначається за виключенням цих компонентів. Довгострокові біологічні активи рослинництва оцінюються аналогічним чином. Спеціаліст галузі систематизує інформацію про ринкову вартість аналогічних активів, а остаточне рішення ухвалює комісія, яка складає Акт визначення справедливої вартості біологічних активів і продукції на відповідну дату.

Отже, особливості бухгалтерського обліку аграрних підприємств включають облік біологічних активів, визначення собівартості продукції наприкінці року та врахування витрат попередніх періодів. НП(С)БО 30 «Біологічні активи» регулює облік біологічних активів, але існують труднощі з визначенням їх справедливої вартості через відсутність активного ринку. Основною проблемою є визначення справедливої вартості, яка базується на ринкових цінах подібних активів. Відсутність активного ринку ускладнює процес оцінки, тому використовуються додаткові показники для визначення справедливої вартості. Інтеграція принципів циркулярної економіки в облікову політику аграрних підприємств дозволяє не лише підвищити ефективність використання біологічних активів, а й сприяє екологічній та економічній стійкості агробізнесу.

Список використаних джерел:

1. Dovgal, O., Potryvaieva, N., Bilichenko, O., Kuzoma, V., & Borko, T. (2024). Agricultural sector circular economy development: Agroecological approach. *Ekonomika APK*, 31(4), 10–22. <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/4.2024.10>
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» *Мінфін України*; Наказ, Положення від 18.11.2005 № 790 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 136 «Біологічні активи» *Мінфін України*; Наказ, Положення від 15.11.2017 № 943 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1478-17#n38>

Abstract: *The features of accounting for biological assets in agricultural enterprises that play a key role in the production process are highlighted. The specifics of agricultural production are determined, including seasonality, product heterogeneity and the influence of natural factors. The principles of assessing biological assets in accordance with NP(S)BU 30 are outlined, as well as the issues of determining their fair value in the absence of an active market. The integration of the principles of the*

circular economy into the management of resources in the agricultural sector is analyzed, which contributes to the rational use of land and increased production efficiency.

Keywords: *crop production, land, P(S)BO 30 "Biological assets", market price, cost price*

Науковий керівник:
д-р екон. наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

УДК 657:658.152.11

Облікове забезпечення руху та оцінки фінансових активів

Ангеліна Орешко,
здобувачка вищої освіти спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація. *Висвітлено облікове забезпечення руху та оцінки фінансових активів, що є важливим елементом фінансового управління та бухгалтерського обліку. Визначено основні принципи обліку, які регулюються національними та міжнародними стандартами, зокрема МСФЗ 9. Окрему увагу приділено процесу оцінки фінансових активів та зобов'язань, а також механізмам правильного відображення цих інструментів у фінансовій звітності.*

Ключові слова: *бухгалтерський облік, фінансові інструменти, оцінка активів, міжнародні стандарти обліку та звітності, фінансова звітність, управління.*

Облікове забезпечення руху фінансових активів відіграє ключову роль у сучасній системі фінансового управління та бухгалтерського обліку. Фінансові активи охоплюють широкий спектр інструментів, серед яких грошові кошти, власний капітал суб'єктів господарювання, контрактні права на отримання чи обмін фінансових ресурсів, а також похідні фінансові інструменти. Важливість облікового забезпечення зумовлена тим, що воно ґрунтується на міжнародних стандартах і регулюється відповідними нормативними документами.

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32), фінансовий актив може включати цінні папери, облігації, свопи, страхові договори та інші інструменти, що мають фінансову вартість та здатність приносити економічні вигоди. Водночас, визначення фінансових активів також

регламентується європейськими директивами, які уточнюють їхні характеристики та особливості обліку в міжнародній практиці. Таким чином, належна організація облікового процесу щодо фінансових активів є необхідною умовою стабільного функціонування підприємств, забезпечуючи відповідність фінансової звітності міжнародним стандартам та вимогам регулюючих органів [1].

Для забезпечення правильного обліку фінансових активів підприємства керуються як міжнародними, так і національними стандартами бухгалтерського обліку. В Україні основними документами, що регламентують облік фінансових активів, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Згідно з цими стандартами, операції з фінансовими активами мають бути належним чином відображені в бухгалтерському обліку. Для цього використовуються відповідні бухгалтерські рахунки.

Облік фінансових активів здійснюється за допомогою відповідних бухгалтерських рахунків. Наприклад, рахунок 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» використовується для обліку активів, придбаних з метою отримання довгострокового прибутку, а рахунок 35 «Поточні фінансові інвестиції» – для короткострокових фінансових вкладень, що можуть бути реалізовані протягом року. Рух фінансових активів також відображається на рахунках: 31 «Рахунки в банках» (фіксує грошові операції, пов'язані з купівлею чи продажем активів, отриманням дивідендів або відсотків) та 30 «Готівка» (використовується, якщо операції здійснюються готівкою).

Звіт про рух грошових коштів (далі – Звіт) – це документ, що відображає надходження та вибуття грошових коштів за звітний період у результаті таких видів діяльності (п. 3 розд. I НП(С)БО 1) [2]:

- операційна діяльність (основна діяльність підприємства та інші операції, крім інвестиційних і фінансових. Включає процеси, пов'язані з виробництвом і продажем продукції (товарів, робіт, послуг);
- інвестиційна діяльність (придбання та продаж необоротних активів і фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів);
- фінансова діяльність (операції, що змінюють розмір і структуру власного та позикового капіталу підприємства).

Таким чином, належний облік фінансових активів є не лише важливим для забезпечення точності фінансової звітності [3], але й необхідним для відповідності міжнародним стандартам. Один з таких стандартів — Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9), який регулює облік фінансових інструментів. Стандарт визначає, як саме оцінювати та визнавати фінансові активи та зобов'язання, а також порядок відображення їх змін у звітності підприємства [4]:

- первісна оцінка: фінансові інструменти оцінюються за справедливою вартістю на момент визнання. Якщо не за справедливою вартістю, додаються витрати на придбання чи випуск;

- подальша оцінка активів: після визнання активи оцінюються за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю. Для амортизованої собівартості застосовуються правила зменшення корисності та хеджування;
- подальша оцінка зобов'язань: зобов'язання оцінюються за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю, з урахуванням хеджування;
- оцінка за справедливою вартістю: визначається за ринковими цінами або методом оцінки, якщо ринок не активний;
- перекласифікація активів: при перекласифікації активів оцінка проводиться за справедливою вартістю на дату перекласифікації;
- прибутки або збитки: прибутки чи збитки за інструментами, оціненими за справедливою вартістю, визнаються в прибутку або збитку, крім випадків хеджування;
- інвестиції в інструменти капіталу: можна обрати подання змін справедливої вартості в іншому сукупному доході для інструментів капіталу, що не утримуються для торгівлі.

Отже, належний облік фінансових активів відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та ефективного управління підприємством. Він дозволяє правильно відображати всі операції з активами, забезпечуючи їхню відповідність міжнародним та національним стандартам бухгалтерського обліку та звітності. Правильна організація обліку фінансових активів сприяє прозорості фінансової звітності, що є важливим для інвесторів, кредиторів і регуляторних органів. Використання чітко визначених методів оцінки – справедливої вартості, амортизованої собівартості – дозволяє підприємствам приймати обґрунтовані фінансові рішення.

Список використаних джерел:

1. Фінансовий актив | «Дебет-Кредит» - Нормативні документи. «Дебет-Кредит». URL: <https://docs.dtkt.ua/doc/1078.13433.0>.
2. Рух грошових коштів: відображаємо у формі фінансової звітності. ЛІГА:ЗАКОН. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DG170245>.
3. Потриваєва Н. В., Боєнко М.В. Значення дебіторської заборгованості як складової фінансових активів. Економічний форум. 2015. № 1. С. 262 – 268.
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9). Фінансові інструменти. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text.

Abstract: The article discusses the accounting support for the movement and valuation of financial assets, which is an important element of financial management and accounting. The main accounting principles are defined, which are regulated by national and international standards, particularly IFRS 9. Special attention is given to the process of valuing financial assets and liabilities, as well as the mechanisms for the proper reflection of these instruments in financial reporting.

Keywords: accounting, financial instruments, asset valuation, international accounting and reporting standards, financial reporting, management.

Науковий керівник:
д-р екон. наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.44: 657.2

Теоретичні аспекти формування облікової політики доходів і витрат підприємства

Олександр Охрименко,

здобувач вищої освіти спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація.** Розглянуто особливості формування облікової політики підприємства, її вплив на фінансову звітність та управління доходами і витратами. Проаналізовано національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку щодо визначення доходів і витрат. Окреслено значення правильного вибору методів оцінки активів і зобов'язань для забезпечення точності фінансової звітності.*

***Ключові слова:** бухгалтерський облік, фінансова звітність, національні стандарти, міжнародні стандарти, оцінка активів, управління.*

Формування облікової політики підприємства є критично важливим елементом, що забезпечує правильне відображення економічної діяльності суб'єкта господарювання в фінансових звітах. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції України до міжнародних економічних процесів, ефективне формування та впровадження облікової політики стає необхідною умовою для забезпечення прозорості, достовірності і порівнянності фінансової інформації, що використовується різними зацікавленими сторонами. Створення облікової політики має особливе значення для збереження стабільності та розвитку підприємства в умовах економічної динаміки та глобальних змін. Вона повинна чітко визначати основні методи обліку доходів і витрат, які забезпечують правильне відображення економічних операцій і дотримання вимог національних та міжнародних стандартів.

Формування облікової політики доходів і витрат передбачає чітке регламентування процедур бухгалтерського обліку, що сприяє підвищенню ефективності фінансового управління [1, с. 560]. Важливим аспектом цього процесу є впровадження механізмів внутрішнього контролю, відповідність нормативним вимогам та постійний моніторинг фінансових потоків. Бухгалтерський облік забезпечує мінімізацію ризиків шахрайства та помилок через встановлення чітких процедур контролю, розподілу обов'язків,

проведення регулярних аудитів і належного документування фінансових операцій [2, с. 7].

Правильна побудова облікової політики потребує гнучкості та здатності до коригування відповідно до змін економічних умов. Якщо виникає необхідність у зміні методів обліку доходів і витрат, це має бути зафіксовано в офіційному наказі, що включатиме пояснення причин змін і їхнього впливу на фінансову звітність. Важливо, щоб ці зміни були належним чином розкриті у примітках до річної фінансової звітності. Це дасть можливість користувачам звітності зрозуміти, яким чином зміни в обліковій політиці можуть вплинути на порівнянність фінансових даних, що особливо важливо для аналізу фінансових результатів підприємства та їх інтерпретації на міжнародному рівні.

Дохід є ключовим елементом фінансової діяльності підприємства і його правильне визначення є основою для формування фінансових результатів. Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 15, дохід визначається як збільшення активу або зменшення зобов'язань, що веде до зростання власного капіталу, за умови достовірності оцінки [3]. Водночас Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 18 трактує дохід як валове надходження економічних вигод, що виникають у процесі звичайної діяльності і ведуть до зростання власного капіталу [4]. Обидва підходи схожі, проте НП(С)БО 15 підкреслює важливість покриття витрат, пов'язаних із отриманням доходу, тоді як МСБО 18 робить акцент на валовому надходженні вигод, що дозволяє більш точно оцінювати економічний ефект від операцій.

Зміни в обліковій політиці щодо доходів можуть мати значний вплив на фінансові результати підприємства, і тому вони повинні бути чітко розкриті в фінансовій звітності. Враховуючи важливість цих змін, підприємства повинні забезпечити належну документацію та обґрунтування будь-яких коригувань. Окрім того, зміни в обліковій політиці повинні враховувати вимоги міжнародних стандартів, що дозволяє зберігати порівнянність фінансових результатів із показниками підприємств інших країн. Зміни в обліковій політиці мають бути ретельно проконтрольовані і відображені в фінансових звітах, щоб забезпечити їх достовірність і відповідність міжнародним вимогам.

Витрати підприємства можуть бути класифіковані за різними критеріями, що визначають специфіку їхнього обліку. Перший підхід до витрат базується на традиційних економічних теоріях, таких як трудова теорія вартості, де витрати розглядаються як результат взаємодії трьох основних факторів – робочої сили, предметів праці та засобів праці. Другий підхід – ресурсний, акцентує увагу на обмеженості ресурсів і потребі ефективного їх використання, що впливає на формування витрат як частини вартості товарів або послуг. В залежності від обраного підходу класифікація витрат змінюється, що має вплив на точність визначення фінансових результатів підприємства.

Класифікація витрат за НП(С)БО та МСБО визначає різні підходи до відображення витрат у фінансовій звітності. НП(С)БО визначає витрати через кілька основних категорій: виробничі витрати, операційні витрати, фінансові

витрати, а також втрати від участі в капіталі. МСБО пропонує більш детальну класифікацію витрат за елементами (матеріальні, трудові, амортизація) і функціями (собівартість продукції, адміністративні витрати, збутові витрати). Такий підхід дозволяє більш детально розглянути витрати підприємства і оцінити ефективність його діяльності.

Загалом, порівняння НП(С)БО та МСБО вказує на ключові відмінності у підходах до класифікації доходів і витрат. МСБО орієнтовані на конкретні операції і специфіку діяльності підприємства, що дає можливість більш точно відображати доходи та витрати у звітності. Водночас НП(С)БО має більш загальний підхід до визнання цих категорій, що може спричиняти деякі складнощі при порівнянні фінансових звітів різних підприємств.

Урахування цих відмінностей є важливим для підприємств, які адаптуються до міжнародних стандартів. Кожна зміна в обліковій політиці, особливо щодо доходів і витрат, повинна бути чітко пояснена і належним чином відображена в звітності. Це дозволяє підприємствам забезпечити прозорість фінансової інформації та покращити порівнянність фінансових результатів між різними підприємствами [5, с. 71]. Формування облікової політики доходів і витрат є ключовим елементом управління фінансовою діяльністю підприємства. У процесі обліку доходів важливо враховувати порядок оцінки завершеності операцій із надання послуг та визначення ступеня завершеності виконаних робіт за будівельними контрактами. Для відображення витрат необхідно чітко визначити порядок обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат, включаючи ведення окремого субрахунку [5, с. 431].

Для покращення ефективності обліку доходів і витрат підприємства повинні інтегрувати облікову політику в систему внутрішнього контролю. Зміни в обліковій політиці повинні бути узгоджені з іншими елементами внутрішнього контролю, що дозволить забезпечити їх стабільність і точність. Враховуючи важливість теми дослідження, підприємствам доцільно створити стандартизовані шаблони наказів, що регламентують внесення змін в облікову політику. Це допоможе забезпечити відповідність вимогам законодавства та підвищить ефективність фінансового управління.

Отже, облікова політика доходів і витрат є основою для створення прозорості та достовірної фінансової звітності підприємства. Вона дозволяє забезпечити точне відображення результатів діяльності підприємства відповідно до національних і міжнародних стандартів, що сприяє зниженню інформаційної асиметрії і підвищенню конкурентоспроможності на глобальному ринку. Використання ефективної облікової політики є важливим чинником для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та підвищення фінансової стабільності підприємств в умовах глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Потриваєва Н. В., Христенко О. О., Гавалешко К. О. Особливості формування та обліку доходу від реалізації сільськогосподарської продукції: теоретичний аспект. *Глобальні і національні проблеми економіки*. Миколаїв, 2017. Вип. 18. С. 556-561. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3132>

2. Потриваєва Н. В., Слободян Т. А. Роль бухгалтерського обліку в управлінні ризиками на підприємстві. *Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні* : матеріали Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу (м. Миколаїв 17-19 квітня 2024 р.) / URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/19862>.

3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ М-ва фінансів України від 29.11.1999 № 290 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 (МСБО 18). Дохід : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text

5. Правдюк Н. Л., Коваль Л. В., Коваль О. В. Облікова політика підприємств: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 648 с.

Abstract. *The features of the formation of the accounting policy of the enterprise, its impact on financial reporting and management of income and expenses are considered. National and international accounting standards for determining income and expenses are analyzed. The importance of the correct choice of methods for valuing assets and liabilities to ensure the accuracy of financial reporting is outlined.*

Keywords: *accounting, financial reporting, national standards, international standards, asset valuation, management.*

Науковий керівник:

Потриваєва Н. В.,

*д-р екон. наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 657:303.3

Теоретичні аспекти обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками в умовах діджиталізації

Владислав Пудла,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Розглянуто теоретичні аспекти обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками в умовах цифровізації бізнес-процесів. Визначено вплив цифрових технологій на організацію бухгалтерського обліку, переваги автоматизації облікових процедур та зазначено проблеми, пов'язані з впровадженням новітніх інформаційних систем. Проаналізовано зарубіжний досвід застосування ERP-систем та хмарних технологій у бухгалтерському обліку.*

Ключові слова: *діджиталізація, електронний документообіг, ERP-системи, інформаційні технології, бухгалтерський облік, постачальники, підрядники.*

У сучасних умовах діджиталізації облік розрахунків з постачальниками та підрядниками зазнає значних трансформацій, спрямованих на підвищення

ефективності фінансового управління підприємств. Ці зміни охоплюють автоматизацію процесів обліку, впровадження електронного документообігу та використання сучасних інформаційних технологій. Теоретичною базою цього процесу є визначення розрахунків як зобов'язань підприємства, що виникають у результаті отримання товарів, робіт чи послуг. В українській практиці для відображення таких розрахунків застосовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», що дає змогу чітко структурувати інформацію про стан заборгованостей та забезпечувати контроль за своєчасністю їх погашення.

Процеси діджиталізації впливають на всі аспекти бухгалтерського обліку, включаючи облік розрахунків з постачальниками та підрядниками. Використання інформаційних систем та технологій дозволяє автоматизувати процеси обліку, зменшити кількість помилок та підвищити ефективність роботи бухгалтерських служб. Зокрема, впровадження онлайн-бухгалтерії забезпечує повний цикл необхідних операцій для роботи з постачальниками та підрядниками, оперативний облік придбаних товарів та послуг, розрахунки за виплатами працівникам, електронне адміністрування податків, формування цін та контроль за розрахунками. [1, с.86].

Американська та європейська практика свідчать про ефективність застосування сучасних інформаційних технологій, таких як ERP-системи (Enterprise Resource Planning) та хмарні рішення для ведення обліку. ERP-системи інтегрують усі операції підприємства в єдину систему, забезпечуючи прозорість та точність обліку розрахунків із контрагентами [2, с.35]. Хмарні рішення дозволяють зберігати й обробляти інформацію в режимі реального часу, забезпечуючи доступність інформації для всіх зацікавлених сторін у будь-який момент часу, що особливо важливо в умовах глобалізації бізнесу та дистанційної роботи [3, с.56].

Незважаючи на очевидні переваги, впровадження цифрових технологій в облік розрахунків з постачальниками та підрядниками стикається з низкою проблем. Серед них можна виділити необхідність адаптації існуючих облікових систем до нових технологій, забезпечення кібербезпеки, а також підготовку персоналу до роботи з новими програмними продуктами [3, с.39]. Водночас, швидкий розвиток цифрових технологій кардинально змінює обличчя сучасного бізнесу, і підприємства, які вчасно адаптуються до цих змін, отримують конкурентні переваги на ринку.

Отже, діджиталізація відкриває нові можливості та переваги для вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Автоматизація облікових процесів, використання онлайн-бухгалтерії та інших цифрових інструментів сприяють підвищенню ефективності роботи підприємств, зменшенню ризиків та покращенню фінансових показників. Проте для досягнення максимального ефекту необхідно враховувати можливі виклики, які потребують комплексного підходу до подолання.

Список використаних джерел:

1. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., & Nesterchuk, I. (2022). Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 26(1), 79-88. URL: [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)
2. Romney M., Steinbart P. (2021) Accounting Information Systems. *Pearson Education*, США, 2021. 576 с.
3. Tapscott D., Tapscott A. (2018) Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin and Other Cryptocurrencies is Changing the World. *Penguin Random House*, США, 2018. 368 с.

Abstract: *The theoretical aspects of accounting for settlements with suppliers and contractors in the context of business process digitalization are considered. The impact of digital technologies on accounting organization, the advantages of automating accounting procedures, and challenges associated with implementing advanced information systems are identified. Foreign experiences in the application of ERP systems and cloud technologies in accounting are analyzed.*

Keywords: *Digitalization, electronic document flow, ERP systems, information technologies, accounting, suppliers, contractors.*

Науковий керівник:

Потривасєва Н. В.,

*д-р екон. наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

УДК 657.37

Автоматизація фінансової звітності: сучасні програмні рішення для підприємств

Тетяна Слободян,

*Здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

Анотація: у дослідженні проаналізовано сучасні програмні рішення, що сприяють підвищенню ефективності процесів складання та подання звітності, зниженню ризику помилок і забезпеченню прозорості фінансових даних, зокрема розглянуто М.Е.Дос, CaseWare, ABM Finance та Tickelia та їх функціональні можливості.

Ключові слова: автоматизація фінансової звітності, М.Е.Дос, CaseWare, ABM Finance, Tickelia, цифрові технології.

Автоматизація фінансової звітності стає невід'ємною складовою сучасного бізнесу, оскільки дозволяє підприємствам підвищити ефективність, зменшити ризики помилок та забезпечити прозорість фінансових процесів.

Перевагами автоматизації фінансової звітності є такі:

— економія часу: автоматизація процесів дозволяє значно скоротити час, витрачений на складання та подання фінансової звітності;

— зниження ризику помилок: використання спеціалізованого програмного забезпечення мінімізує ймовірність помилок при введенні та обробці даних;

— підвищення прозорості: автоматизовані системи забезпечують доступ до актуальної інформації та звітів у реальному часі, що сприяє кращому контролю та прийняттю обґрунтованих рішень.

Розглянемо декілька сучасних програмних рішень, доступних для українських підприємств, які сприяють автоматизації фінансової звітності [1,2,3,4]:

5) М.Е.Дос – українська програма, яка дозволяє подавати звітність до всіх контролюючих органів, реєструвати податкові накладні та здійснювати електронний документообіг з контрагентами. Програма підтримує роботу з кваліфікованими електронними підписами та захищеними носіями для КЕП.

6) CaseWare Ukraine є офіційним дистриб'ютором програмних рішень від CaseWare International, що пропонує комплексні інструменти для автоматизації аудиту, фінансової звітності за міжнародними стандартами (МСФЗ) та аналізу даних. Програмне забезпечення CaseWare дозволяє значно спростити робочі процеси, перенести паперову роботу в електронний формат та забезпечити актуальність нормативної бази.

7) АВМ Finance – це автоматизована система управління фінансами, яка допомагає підприємствам впровадити єдину методологію фінансового управління, забезпечити гнучке багатосценарне бюджетування та своєчасну фінансову звітність. Система дозволяє проводити план-фактний аналіз ключових показників ефективності (KPI), що підвищує оперативність та якість аналітики.

8) Tickelia – це міжнародне рішення для управління витратами, яке дозволяє підприємствам автоматизувати процеси від збору чеків до автоматичної бухгалтерії з інтеграцією в ERP-системи. Платформа використовує технології OCR та ICR для швидкої цифровізації квитанцій, забезпечуючи їхню юридичну дійсність. Tickelia також пропонує інтеграцію з різними рішеннями та надає можливість контролю витрат у реальному часі, що допомагає уникнути помилок та внутрішніх шахрайств. Крім того, платформа надає корпоративні картки Visa з жорсткими контролюями та функцією автоматичного блокування для невиправданих витрат.

Зважаючи на швидкий розвиток технологій, автоматизація фінансової звітності буде ставати все більш доступною для підприємств різного розміру. Зокрема, можна очікувати на зростання популярності рішень на базі штучного інтелекту та блокчейн-технологій, що дозволить забезпечити ще більшу безпеку і прозорість звітності. Вибір програмного забезпечення залежить від специфіки діяльності підприємства, його розміру та вимог до звітності. Використання сучасних інструментів автоматизації дозволяє значно підвищити ефективність бізнес-процесів, знизити ризик помилок та забезпечити своєчасне подання необхідних звітів до контролюючих органів.

Список використаних джерел:

7. Що таке програма M.E.DOC (Медок). URL: <https://ukrzvit.ua/chto-takoe-programma-medoc-medok/> (дата звернення 25.02.2025).
8. Програмні рішення CaseWare тепер офіційно в Україні. Caseware Ukraine. URL: <https://caseware.com.ua/programni-rishennya-caseware-teper-oficijno-v-u/> (дата звернення 25.02.2025).
9. Автоматизована система управління фінансами. ABM Cloud. URL: <https://abmcloud.com/uk/abm-soft/abm-finance/> (дата звернення 25.02.2025).
10. Tickelia, la solución de gestión de gastos que hace ahorrar tiempo y dinero a las empresas. Cinco Días. URL: <https://cincodias.elpais.com/extras/2024-10-08/tickelia-la-solucion-de-gestion-de-gastos-que-hace-ahorrar-tiempo-y-dinero-a-las-empresas.html> (дата звернення 25.02.2025).

Abstract: the study analyzes modern software solutions that help increase the efficiency of reporting processes, reduce the risk of errors and ensure transparency of financial data, in particular, M.E.Doc, CaseWare, ABM Finance and Tickelia and their functionalities are considered.

Keywords: financial reporting automation, M.E.Doc, CaseWare, ABM Finance, Tickelia, digital technologies.

Науковий керівник:

Кузьома В.В.,

кандидат економічних наук, доцент,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.6

Норми списання палива та контроль за його використанням

Катерина Бойко,

Здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: Впровадження сучасних технологій контролю, таких як GPS-моніторинг та автоматизовані системи обліку, дозволяє підвищити прозорість і знизити ризики зловживань у цій сфері. Раціональне нормування палива не лише сприяє економії ресурсів, але й зменшує шкідливі викиди в атмосферу, покращуючи екологічну ситуацію. Ефективне управління паливними ресурсами також має важливе значення для підтримки безпеки дорожнього руху і функціонування транспортної інфраструктури. Постійне вдосконалення методів обліку та впровадження новітніх технологій є важливим кроком до досягнення економічної стабільності та екологічної безпеки.

Ключові слова: нормування палива, контроль використання палива, GPS-моніторинг, автоматизовані системи обліку, екологічна безпека, економічна стабільність.

Актуальність теми норм списання палива та контролю його використання обумовлена низкою економічних, екологічних та управлінських факторів. У сучасних умовах зростання вартості енергоресурсів та необхідності підвищення ефективності їх використання питання раціонального витрачання пального набуває особливого значення. Для підприємств, установ і організацій ефективне управління паливними ресурсами дозволяє суттєво зменшити витрати, оптимізувати логістичні процеси та підвищити фінансову стабільність.

Важливим аспектом є екологічна складова, адже надмірне використання пального призводить до підвищення викидів шкідливих речовин в атмосферу, що негативно впливає на стан довкілля. Раціональне нормування палива сприяє зменшенню шкідливих викидів, а також стимулює розвиток альтернативних джерел енергії та екологічно чистих технологій.

Також тема актуальна у контексті боротьби з корупцією та зловживаннями у сфері використання паливно-мастильних матеріалів. Впровадження сучасних методів контролю, таких як системи GPS-моніторингу, електронні паливні картки та автоматизовані облікові програми, дозволяє підвищити рівень прозорості та запобігти незаконним списанням або нецільовому використанню пального. Контроль за витратами пального дозволяє забезпечити належний технічний стан транспортних засобів, сприяє запобіганню надмірного зносу обладнання та мінімізує ризики аварійних ситуацій.

Розрахунок норм витрат пального здійснюється на основі технічних характеристик транспортних засобів, умов експлуатації, пробігу та інших чинників. Для кожного виду транспорту встановлюються індивідуальні показники витрат залежно від марки, моделі, року випуску та технічного стану. Крім того, враховуються зовнішні умови експлуатації, такі як дорожнє покриття, погодні умови, рельєф місцевості та характер вантажу [1].

Контроль використання пального здійснюється через різні механізми обліку, серед яких застосування бортових систем моніторингу, ведення шляхових листів та використання електронних паливних карток. Одним із важливих інструментів контролю є встановлення лімітів витрат, що дозволяє уникнути перевитрат і зловживань. Система обліку також передбачає перевірку відповідності фактичного використання пального встановленим нормам, що дає змогу виявляти відхилення та причини їх виникнення.

Аудит та службові розслідування в контексті контролю за використанням пального є важливими елементами забезпечення точності даних та запобігання зловживанням. Система аудиту включає перевірку спідометрів, датчиків рівня пального та інших засобів моніторингу, що дозволяє наочно відслідковувати фактичні витрати пального. Це дає можливість порівняти реальні показники з встановленими нормами та виявляти будь-які відхилення. Аудитори здійснюють перевірку працездатності пристроїв і коректність налаштувань систем моніторингу, таких як GPS або інші платформи, що надають дані в реальному часі. Крім того, ретельно аналізуються шляхові листи та інші документи для виявлення можливих розбіжностей між документальними записами та

фактичними даними.

У разі виявлення невідповідностей в процесі аудиту, наступним кроком є проведення службового розслідування, яке спрямоване на встановлення причин відхилень та зловживань. Під час розслідування здійснюється збір доказів, таких як дані з моніторингових систем, показники спідометрів і датчиків рівня пального, а також перевіряються документи, що підтверджують використання пального. Завданням розслідування є не лише виявлення порушень, але й оцінка, чи є відхилення результатом ненавмисної помилки чи свідомого зловживання, наприклад, перевитрати пального або підробки документів. На основі отриманих результатів складається звіт, який містить висновки про причини відхилень та пропозиції щодо вжиття заходів для усунення порушень. Можуть бути застосовані дисциплінарні чи юридичні заходи.

Для підвищення ефективності аудиту та розслідувань широко застосовуються сучасні технології, такі як автоматизовані системи контролю за витратами пального та бортові моніторингові системи. Вони дозволяють швидко і точно відслідковувати витрати, знижуючи людський фактор та підвищуючи точність даних. Додатково до цього, для підвищення прозорості та об'єктивності, можуть залучатися незалежні аудитори для проведення перевірок, що забезпечує дотримання всіх стандартів і процедур [2].

Також важливим є питання екологічності та економічності використання пального. Оптимізація маршрутів, дотримання швидкісного режиму, своєчасне технічне обслуговування транспорту та використання сучасних систем контролю сприяють зниженню витрат та зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище. Впровадження альтернативних джерел енергії, таких як електротранспорт або гібридні технології, також є перспективним напрямком розвитку транспортної галузі.

Загалом ефективна система контролю та нормування витрат пального є необхідною умовою для забезпечення економічної стабільності, раціонального використання ресурсів та запобігання зловживанням. Постійне вдосконалення методів обліку, впровадження інноваційних технологій та дотримання встановлених норм дозволяє досягати високого рівня ефективності в управлінні паливними ресурсами [3].

Отже, питання норм списання палива та контролю за його використанням є важливим для зниження витрат та забезпечення ефективного використання ресурсів. Раціональне використання пального дозволяє підприємствам знижувати витрати та підвищувати фінансову стабільність. Водночас контроль за витратами пального сприяє зменшенню шкідливих викидів у довкілля та сприяє екологічній безпеці. Впровадження сучасних технологій, таких як GPS-моніторинг і автоматизовані системи обліку, дозволяє підвищити прозорість та запобігти зловживанням. Такі методи також важливі для підтримки технічного стану транспорту і забезпечення безпеки дорожнього руху. Встановлення нормативів списання пального та дотримання встановлених лімітів допомагає уникнути перевитрат. Оптимізація витрат пального є ключовою для досягнення економічної стабільності і ефективного використання

ресурсів. Врахування цих факторів дозволяє підприємствам покращити фінансові показники та зменшити екологічний вплив.

Список використаних джерел:

1. Помулева В. М., Замирайло М. М. Контроль витрат паливно-мастильних матеріалів. *Інновації для відродження: національний, регіональний, міжнародний контекст* : тези доп. учасників міжнар. науково-практ. конф. (м. Запоріжжя, 12-13 жовтня 2023 р.). Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2023. С. 335-337
URL: <https://eir.zp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e61a94d9-f5fc-4dfb-9566-498aabf91172/content#page=335>
2. Дрешпак Н.С., Дрешпак О.С., Випанасенко С.І. Питомі норми витрат енергії в задачі контролю ефективності її використання. *Електротехніка та електроенергетика*. 2021. № 3. С 31-39.
3. Протасов В. К. Контроль витрачання палива при експлуатації транспортних засобів. *Проблеми сучасних природничо-математичних наук та методик їх викладання* : тези доп. учасників III Всеукр. науково-практ. інтернет-конф. (м. Глухів, 30–31 жовтня 2024 року). Глухів, 2024. С 38-41.
URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b1f5ecc8-1361-4f15-9b8a-5284eb260791/content>

Abstract: *The implementation of modern control technologies, such as GPS monitoring and automated accounting systems, increases transparency and reduces the risk of abuse in this area. Rational fuel regulation not only promotes resource savings but also reduces harmful emissions into the atmosphere, improving environmental conditions. Effective fuel resource management is also crucial for maintaining road safety and the functioning of transport infrastructure. Continuous improvement of accounting methods and the introduction of new technologies are important steps toward achieving economic stability and environmental safety.*

Keywords: *fuel regulation, fuel usage control, GPS monitoring, automated accounting systems, environmental safety, economic stability.*

Науковий керівник:

Лугова О.І.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 368

Особливості ринку страхування домашніх тварин в Україні

Краснокутська Лілія,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Мала Оксана,

здобувачка вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,

страхування та фондовий ринок

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Анотація: Ринок страхування домашніх тварин в Україні є відносно новим і ще не так широко розвинутим, як у багатьох західних країнах. Ця тема стає все більш актуальною, оскільки кількість домашніх тварин зростає, а власники починають усвідомлювати важливість їхнього здоров'я та благополуччя.

Ключові слова: страхування, домашні тварини, поліс, ринок страхування.

Власники домашніх тварин в Україні все більше усвідомлюють, що здоров'я їхніх улюбленців може бути під загрозою через різні фактори – від хвороб до нещасних випадків. Це спонукає їх розглядати можливість страхування як засіб захисту від фінансових витрат на лікування. Однак, незважаючи на зростаючий інтерес, багато людей все ще не знають про існуючі програми страхування або мають упередження щодо їхньої ефективності.

Ринок страхування домашніх тварин в Україні є нерозвиненим сектором. Перш за все, варто зазначити, що ринок страхування домашніх тварин в Україні все ще перебуває на стадії розвитку. У порівнянні з європейськими країнами, де страхування тварин є звичайною практикою, в Україні цей сегмент лише починає формуватися. Однак останні роки спостерігається зростання інтересу до цього виду страхування, що пов'язано з кількома факторами:

1. Зростання популярності домашніх тварин: Все більше українців обирають домашніх тварин, що призводить до збільшення потреби в їхньому захисті та лікуванні;

2. Покриття витрат на лікування: страхування домашніх тварин дозволяє власникам покривати витрати на ветеринарні послуги, які можуть бути досить дорогими, особливо у випадках серйозних захворювань або травм;

3. Різноманітність продуктів: на ринку з'являються різні види страхових полісів, які можуть включати покриття витрат на лікування, профілактичні щеплення, а також відповідальність за заподіяння шкоди третім особам.

Загалом, ринок страхування домашніх тварин в Україні має потенціал для зростання, але потребує подальшого розвитку та популяризації серед населення.

Страхування домашніх тварин в Україні стає все більш популярним, і процес його оформлення зазвичай включає кілька основних етапів.

1. Вибір страхової компанії (дослідження ринку);
2. Вибір типу страхування (табл. 1);

Таблиця 1 Види страхування домашніх тварин

<i>Медичне страхування</i>	<i>Страхування від нещасних випадків</i>	<i>Страхування відповідальності</i>
витрати на лікування	лікування в разі травм або нещасних випадків	захищає від шкоди третім особам
витрати на вакцинацію		
витрати на профілактичні огляди		захищає від шкоди майну

3. Заповнення заяви, оцінка ризиків, укладання договору;
4. Оплата страховки;
5. Отримання полісу страхування [2].

Страхування улюбленця – це не лише про турботу, а й про фінансову вигоду. Загальний розмір ринку страхування домашніх тварин США у 2022 році оцінювався майже в 9,4 мільярда доларів. Очікується, що обсяг майбутнього ринку страхування домашніх тварин США до 2030 року перевищить 32,7 мільярда доларів (рис. 1) [1].

Рисунок 1 Перспективи ринку страхування домашніх тварин США до 2023 року, млрд. доларів США

Український ринок страхування домашніх тварин потребує залучення досвіду країн, в яких цей тип страхування розвинений. Адаптація європейського досвіду в сфері страхування домашніх тварин до українських реалій може включати кілька важливих аспектів, а саме:

1. Розширення асортименту страхових продуктів. Європейські компанії часто пропонують різні види страхування (медичне, від нещасних випадків, відповідальності). В Україні можна запровадити подібні програми, що дозволить власникам тварин обирати найбільш підходящий варіант.
2. Освіта та інформаційна підтримка. Проведення кампаній з підвищення обізнаності про страхування домашніх тварин, його переваги та можливості. Залучення ветеринарів до навчання власників тварин про важливість страхування та можливі ризики.
3. Гнучкість у політиках. Запровадження можливості налаштування полісів відповідно до потреб конкретної тварини та її власника. Впровадження програм лояльності для постійних клієнтів або тих, хто рекомендує страхові послуги іншим.
4. Регуляторна база. Розробка та впровадження законодавчих актів, які регулюють діяльність страхових компаній у сфері страхування домашніх тварин. Встановлення стандартів для страхових продуктів, що забезпечить прозорість і зрозумілість умов страхування.
5. Розвиток культури відповідальності. Пропагування культури відповідального ставлення до домашніх тварин, що сприятиме збільшенню попиту на страхування.

6. Підтримка міжнародного досвіду. Аналіз успішних кейсів з інших країн Європи та адаптація їх до українських умов. Співпраця з міжнародними страховими компаніями для впровадження нових технологій і підходів. Адаптація європейського досвіду в Україні може значно підвищити рівень страхування домашніх тварин, забезпечивши власникам більш широкий вибір і кращу захищеність для їхніх улюбленців.

Отже, ринок страхування домашніх тварин в Україні перебуває на стадії становлення, але має величезний потенціал для розвитку. Важливо продовжувати працювати над підвищенням обізнаності населення, розширенням асортименту страхових продуктів та створенням сприятливих умов для розвитку цієї сфери.

Список використаних джерел:

1. Захищаємо улюбленців: технологічні рішення страхування домашніх тварин - Abto Software. *Abto Software*. URL: <https://careers.abtosoftware.com/zahishhaiemo-uljublenciv-tehnologichni-rishennya-strahuvannya-domashnih-tvarin/> (дата звернення: 03.03.2025).
2. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 01.03.2025).

Анотація: The pet insurance market in Ukraine is relatively new and not as widely developed as in many Western countries. This topic is becoming increasingly relevant as the number of pets rises and owners begin to recognize the importance of their health and well-being.

Ключові слова: insurance, pets, policy, insurance market.

Науковий керівник:

Лугова О.І.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.1

Галузеві аспекти бухгалтерського обліку: особливості та підходи до організації

Інна Політікіна,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: Розглянуто вплив галузевих особливостей на організацію бухгалтерського обліку. Досліджено особливості обліку у сільському господарстві. Виявлено, що галузеві особливості впливають на вибір методів обліку, формування звітності та організацію контролю.

Ключові слова: галузеві особливості, бухгалтерський облік, організація обліку, методи обліку

Дослідження галузевих особливостей, що впливають на організацію бухгалтерського обліку, є важливим для забезпечення ефективного функціонування підприємств різних сфер економічної діяльності. Кожна галузь має свої унікальні характеристики, які визначають специфіку облікового процесу. Галузеві особливості впливають на вибір методів обліку, формування звітності та організацію контролю.

У сільському господарстві земля є основним і незмінним засобом виробництва і має важливі характеристики, які зберігаються і використовуються в процесі сільськогосподарського виробництва з урахуванням конкретних природно-кліматичних умов. Земля є природним елементом, належить до необоротних активів сільськогосподарських підприємств та не підлягає амортизації, проте фінансуються заходи з покращення її родючості.

Особливості обліку залежать від сезонних умов сільськогосподарського виробництва. Процес праці та отримання продукції не обов'язково збігаються. Хоча праця витрачається протягом усього року, сільськогосподарську продукцію за звичай отримують у певні періоди року [1].

Сільськогосподарські підприємства зосереджуються переважно на рослинництві, тваринництві та діяльності з переробки продукції.

Галузь характеризується рядом важливих особливостей, серед яких:

1) витрати на зерно, корма та інші культури остаточно визначаються тільки після отримання врожаю, тобто у кінці року, тоді як витрати на промислову продукцію, як правило, розраховуються щомісяця;

2) продукція оприбутковується за плановою вартістю і списується на витрати протягом року;

3) основним джерелом насіння та кормів є власне виробництво, основні затрати праці (насіння та корми) об'єднані з товарною частиною випуску під загальною назвою «сільськогосподарське виробництво»;

4) функції обліку визначаються системою документації, яка включає, зокрема, облік зібраної продукції та управління перевезенням і зберіганням;

5) система обліку руху й розведення тварин у розрізі їх видів та зоотехнічних категорій [2].

Облік виробничих витрат у рослинництві побудований таким чином, що витрати за видами робіт можна щомісяця систематизувати за кожною культурою або однорідною групою культур і визначати фактичну собівартість зібраного врожаю в кінці року. Така система обліку забезпечує контроль за відповідністю витрат обсягам, якості та рівнем урожайності [3].

Облік витрат у тваринництві здійснюється за видами або обліковими групами, після чого витрати розподіляються на відповідні види товарної продукції. Формування собівартості продукції тісно пов'язане з витратами на утримання тварин і показниками їх продуктивності. На продуктивність впливають такі чинники, як якість догляду за тваринами, відповідність раціону нормам, рівень механізації виробничих процесів та інші важливі умови. [1].

Через тривалість виробничого циклу в сільському господарстві - від кількох місяців до декількох років - собівартість продукції визначається один раз на рік.

Отже, у сільському господарстві облік має враховувати сезонність виробництва, біологічні активи та особливості формування собівартості продукції. Врахування галузевих особливостей дозволяє підприємствам оптимізувати обліковий процес, забезпечити достовірність та своєчасність інформації для прийняття управлінських рішень. Подальші дослідження у цій області можуть бути спрямовані на розробку методичних рекомендацій щодо організації обліку в окремих галузях економіки, а також на вивчення впливу цифрових технологій на обліковий процес.

Список використаних джерел:

1. Сук Л. К. Облік поточних біологічних активів і сільськогосподарської продукції. *Облік і фінанси*. 2014. № 2. С. 71-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2014_2_11..
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 Біологічні активи: Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 № z1456-05 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>
3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів : Наказ Міністерства фінансів України № 1315 від 29.12.2006 р. / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1315201-06#Text>

Abstract: *The influence of industry features on the organization of accounting is considered. The features of accounting in agriculture are studied. It is revealed that industry features influence the choice of accounting methods, the formation of reporting and the organization of control.*

Keywords: *industry characteristics, accounting, accounting organization, accounting methods, financial reporting, internal control.*

Науковий керівник:

Лугова О.І.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657.37

Роль прозорості у вдосконаленні бухгалтерського обліку та корпоративного управління

Тіхонова Вікторія,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Досліджено роль прозорості як ключового чинника ефективного корпоративного управління в сучасних умовах. Розглянуто вплив прозорості на розвиток бухгалтерського обліку та її значення для формування сприятливого інвестиційного клімату. Проаналізовано підходи до трактування поняття прозорості у різних системах принципів корпоративного управління, зокрема у міжнародних стандартах G20/OECD та українських*

нормативно-правових документах. Окреслено необхідність подальших досліджень взаємозв'язку між прозорістю та обліковими конструктами для удосконалення корпоративного управління..

Ключові слова: прозорість, корпоративне управління, стейкхолдери, бухгалтерський облік, фінансова звітність

Однією з найсуттєвіших вимог для забезпечення дієвого корпоративного управління в умовах сьогодення є досягнення прозорості у функціонуванні корпоративних структур. Це включає відкритість не лише їхньої діяльності, а й процесу прийняття рішень відповідними суб'єктами. Прозорість у діях корпоративних структур та процедурі ухвалення рішень надає різним стейкхолдерам змогу ретельно оцінювати дії агентів, притягати їх до відповідальності та створює умови для сприятливого інвестиційного клімату.

Прозорість відіграє важливу роль у подальшому вдосконаленні бухгалтерського обліку, адже вона є одним із зовнішніх факторів, що стимулює розвиток облікової науки. Прозорість стає актуальною тоді, коли облікова система демонструє свої недоліки, наприклад, у разі виникнення корпоративних скандалів. Одночасно потреба у підвищенні прозорості призводить до реконструкції існуючої системи облікових знань, що в кінцевому результаті сприяє збільшенню довіри до бухгалтерської звітності, яка подається корпоративними структурами, а також до фінансових ринків загалом.

Прозорість є однією з ключових характеристик ефективної системи корпоративного управління навіть у сучасному бізнес-середовищі. Це підтверджується її включенням до різних систем принципів корпоративного управління, які, незважаючи на свою різноманітність, мають спільне бачення щодо важливості забезпечення прозорості діяльності корпоративних структур. Розробка таких принципів загалом спрямована на створення концептуальних основ, впровадження яких покращує якість корпоративного управління, причому одним з найважливіших аспектів є підвищення рівня прозорості для різних стейкхолдерів [1].

Стейкхолдери - це особи або групи, які мають безпосередній або непрямий вплив на бізнес і, водночас, залежать від його функціонування. В умовах українського ринку управління зацікавленими сторонами має свої специфічні особливості, оскільки інтереси можуть змінюватися залежно від регіону, сфери діяльності та соціально-економічних факторів [2].

Крім того, у межах окремих систем принципів корпоративного управління поняття відкритості набуває ще ширшого значення. Наприклад, у «Положенні про затвердження Принципів корпоративного управління» [3] прозорість охоплює різні аспекти функціонування корпоративних структур, таких як:

- процедуру висування, відбору та оцінювання директорів;
- політичну активність;
- лобіювання;
- систему управління ризиками;
- організацію тендерів на аудиторські послуги;
- звітність та політики представників корпоративної структури.

У «Принципах корпоративного управління G20 / ОЕСР» [4] це поняття включає аспекти ринку капіталу, практики корпоративного управління, управлінські структури та правила їх функціонування, ринок корпоративного контролю, політику корпоративного управління, вимоги лістингу, фінансову звітність і процес відбору членів ради директорів.

У вивчених системах корпоративного управління поняття прозорості стосується облікових даних та інформації, представлених у різних форматах, зокрема через різні види бухгалтерської звітності. Крім того, це поняття охоплює різні складові корпоративного управління, ефективність яких залежить від рівня прозорості облікової інформації. Ніяка з проаналізованих систем принципів корпоративного управління не містить чіткого визначення терміна «прозорість», проте всі вони наголошують на його тісному зв'язку з якістю бухгалтерського обліку та розглядають його як один із інструментів її забезпечення. У системі бухгалтерського обліку прозорість і якість є доволі неконвенційними категоріями відповідно до положень конвергованої концептуальної основи IAS/IFRS та GAAP US, оскільки вони не належать до фундаментальних або додаткових якісних характеристик фінансової інформації чи її окремих складових.

Останнім часом поняття прозорості або транспарентності фінансової звітності все більше привертає увагу дослідників у сфері бухгалтерського обліку. Одним із найактуальніших завдань сучасних наукових досліджень є встановлення зв'язку між розумінням прозорості як фактора підвищення ефективності корпоративного управління та різними обліковими конструктами, такими як принципи обліку, якісні характеристики фінансової інформації, цілі та завдання облікової системи тощо. Удосконалення цих аспектів сприятиме підвищенню рівня прозорості в корпоративних структурах та зміцненню довіри до їх фінансової звітності.

Таким чином, аналіз сучасних кодексів корпоративного управління, принципів його реалізації та найкращих практик показав, що на даний момент відсутнє єдине узагальнене розуміння поняття прозорості в різних стандартах і нормативних документах, що регулюють корпоративне управління. Це зумовлено виключенням цього терміна з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Відтак, питання забезпечення прозорості діяльності корпоративних структур залишається відкритим, а його взаємозв'язок із суміжними обліковими категоріями та поняттями є актуальним напрямом досліджень у сфері корпоративного управління та бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Hawksford. The core principles of good corporate governance. *Corporate, Private Client and Funds Services* | Hawksford. URL: <https://www.hawksford.com/insights-and-guides/the-core-principles-of-good-corporate-governance#:~:text=A%20company%20which%20applies%20the,help%20to%20finance%20further%20growth>. (date of access: 25.02.2025).

2. Демчина Д. Хто такі стейкхолдери і як з ними працювати. *Go Deal Brokers*.

URL: <https://business-broker.com.ua/blog/khto-taki-stejkkholdery-i-iak-z-nymy-pratsiuvaty/> (дата звернення: 25.02.2025).

3. Про затвердження Принципів корпоративного управління: Рішення. Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22.07.2014 №. 955. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr955863-14#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

4. Керівні принципи ОЕСР щодо корпоративного врядування на підприємствах державної форми власності. *OECD*. URL: https://www.oecd.org/uk/publications/2015_9789264312906-uk.html (дата звернення: 25.02.2025).

Abstract: *The role of transparency as a key factor of effective corporate governance in modern conditions is investigated. The impact of transparency on the development of accounting and its importance for the formation of a favourable investment climate is considered. Approaches to the interpretation of the concept of transparency in different systems of corporate governance principles, in particular, in the international G20/OECD standards and Ukrainian regulatory documents, are analysed. The need for further research on the relationship between transparency and accounting constructs to improve corporate governance is outlined.*

Keywords: *transparency, corporate governance, stakeholders, accounting, financial statements*

Науковий керівник:

Лугова О.І.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 657:658.7:338.242

Особливості обліку процесу постачання матеріальних цінностей на підприємстві

Білобродський Денис,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний університет

Анотація: у роботі розглянуто особливості обліку процесу постачання матеріальних цінностей на підприємстві. Досліджено основні етапи обліку, документальне оформлення та впровадження автоматизованих систем для підвищення ефективності управління

матеріальними потоками. Визначено основні проблеми, з якими стикаються підприємства в процесі постачання, а також запропоновано напрями їх покращення.

Ключові слова: бухгалтерський облік, процес постачання, матеріальні цінності, система контролю.

Процес постачання матеріальних цінностей відіграє ключову роль у забезпеченні ефективної діяльності підприємства. Даний процес супроводжується перетворенням грошових коштів у матеріальні активи, які використовуються у виробничій або торговельній діяльності підприємства, що забезпечує ефективність його господарських операцій [1]. Тому облік процесу постачання на підприємстві дозволяє мінімізувати витрати, забезпечити контроль за використанням ресурсів та запобігти можливим зловживанням та шахрайським діям.

Основними об'єктами бухгалтерського обліку в межах процесу постачання є [2]:

- взаєморозрахунки з постачальниками та іншими контрагентами, що виникають у процесі придбання матеріальних цінностей;
- витрати, пов'язані з процесом постачання матеріальних цінностей;
- обсяги придбаних матеріальних цінностей.

Облік процесу постачання матеріальних цінностей на підприємстві включає такі етапи:

1. Визначення потреби у матеріальних цінностях.
2. Моніторинг постачальників матеріальних цінностей.
3. Укладання договорів та оформлення заявок на постачання (дата поставки, кількість партій).
4. Контроль за процесом постачання матеріальних цінностей (перевірка відповідності отриманих матеріальних цінностей умовам договору, а саме: якості, кількості та термінів постачання).
5. Оприбуткування матеріальних цінностей та їх документальне оформлення.
6. Розподіл та використання матеріальних цінностей (відображення їх руху у бухгалтерському обліку, формування звітності про їх використання).
7. Проведення розрахунків з контрагентами та відображення їх в обліку.

Забезпечення достовірного обліку матеріальних цінностей неможливе без правильної організації документообігу. Основними документами, що забезпечують процес постачання матеріальних цінностей є: договір поставки, товарно-транспортна накладна, акт про приймання матеріалів, податкова накладна. Правильне їх оформлення дозволяє мінімізувати ризики фінансових порушень та сприяє забезпеченню прозорості господарських операцій.

Незважаючи на важливість та розвиток систем обліку процесу постачання, підприємства часто стикаються з низкою проблем: невідповідність фактичних поставок умовам договорів; недостатній рівень прозорості закупівельних процесів; низький рівень автоматизації обліку; високі ризики втрат через помилки та зловживання.

Тому підтримуємо думку Ковальнової Т.О., що покращення обліку процесу постачання підприємствам варто запровадити спеціалізоване програмне забезпечення, що дозволить ефективніше контролювати рух матеріальних цінностей. Також доцільно впровадити систему моніторингу запасів, використовуючи такі методи, як JIT (Just-in-Time) та ABC-аналіз, які сприяють оптимізації рівня запасів і зменшенню непотрібних витрат. Важливим фактором є налагодження постійної комунікації з постачальниками та регулярна оцінка їхньої діяльності за критеріями якості, вартості та надійності доставки. Крім того, розгляд укладення довгострокових договорів із перевіреними партнерами допоможе забезпечити стабільність постачання. Регулярний аналіз ефективності системи постачання дозволить виявляти слабкі місця та знаходити шляхи їх усунення, а також забезпечить своєчасний аудит і контроль для запобігання можливим помилкам та недолікам [3].

Отже, облік процесу постачання матеріальних цінностей є запорукою стабільної роботи підприємства. Впровадження автоматизованих систем, удосконалення методів контролю та стандартизація облікових процедур сприятимуть зменшенню ризиків фінансових втрат, забезпеченню раціонального використання ресурсів та підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Список використаних джерел

1. Сирцева С.В. Облік процесу постачання матеріальних цінностей. *Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні* : Матеріали Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу (м. Миколаїв, 26-28 квітня 2017 р.). Миколаїв: МНАУ, 2017. С.14-15.
2. Зарудна Н.Я. Деякі аспекти організації обліку процесу постачання. *Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку* : Матеріали XI Всеукр. наук.-практ. заочної конф.(м. Одеса, 25–27 липня 2012 р.). Одеса : Всеукр. громадське об'єднання «Нова освіта», 2012. С. 47-51.
3. Ковальова Т.В. (2023). Процес постачання в системі управління підприємством: обліковий аспект. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, (10). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-09-02>.

Abstract: The work considers the features of accounting for the process of supplying material assets at the enterprise. The main stages of accounting, documentation and implementation of automated systems to improve the efficiency of managing material flows are investigated. The main problems facing the enterprises in the supply process are identified, as well as the directions of their improvement are proposed.

Key words: accounting, supply process, tangible assets, control system.

Науковий керівник:

Сирцева С.В.

канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет

УДК: 657.422.1:657.471

**Особливості обліку розрахунків за відшкодуванням завданих збитків,
виявлених під час інвентаризації**

Крижова Вікторія,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік та оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Войчук Марія,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік та оподаткування

Уманський національний університет, м. Умань, Україна

Анотація: у дослідженні представлено особливості обліку розрахунків за відшкодуванням завданих збитків у результаті нестач, псування та крадіжок цінностей, виявлених під час інвентаризації на підприємстві.

Ключові слова: активи, облік, інвентаризація, відшкодування завданих збитків, відповідальність.

Як метод бухгалтерського обліку та контролю інвентаризація на підприємстві проводиться для спостереження за наявністю та станом майна. Вона дозволяє контролювати дотримання правил і умов зберігання матеріальних цінностей, правильність ведення складського обліку, обліку утримання та використання необоротних активів, а також запобігати випадкам шахрайства на підприємстві, зокрема розкраденню майна. Після закінчення інвентаризації активів підприємства інвентаризаційна комісія складає протокол, у якому відображаються суми та причини нестач, втрат, надлишків і наводяться рекомендації щодо списання нестач у межах норм природних втрат, зарахування внаслідок пересортиці, а також стягнення нестач із винних осіб.

Нестачі активів, виявлені при проведенні інвентаризації, можуть бути викликані: помилкою в обліку; природними причинами – стосуються тільки запасів; крадіжками, псуванням, руйнуванням активів.

Суми фактичних нестач за загальним правилом бухгалтерського обліку списуються на витрати підприємства, зокрема:

- нестача грошових коштів – розмір шкоди дорівнює розміру фактичної суми таких витрат;
- нестача необоротних активів – відповідно до норм НП(С)БО 7 «Основні засоби» «розмір шкоди розраховують виходячи з балансової вартості (собівартості) об'єкта за вирахуванням зносу» [1];
- нестача запасів – відповідно до норм НП(С)БО 9 «Запаси» «розмір шкоди дорівнює їх собівартості» [2].

Якщо нестача активів сталася внаслідок форс-мажорних обставин, інвентаризаційна комісія зобов'язана отримати пояснювальну записку від матеріально відповідальної особи, яка допустила таку нестачу. У разі можливості також необхідно встановити винну особу, яка має відшкодувати заподіяну шкоду.

Після встановлення винних у нестачі осіб роботодавця повинен стягнути з них суму завданої підприємству шкоди. Для цього необхідно дотримуватися правил, передбачених Кодексом законів про працю України [3].

Відповідно до норм «Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей», затвердженого постановою КМУ від 22.01.1996 р. «у разі розкрадання, нестачі, умисного знищення (псування) матеріальних цінностей розмір заподіяної шкоди визначають за цінами, що діють на день відшкодування шкоди» [4].

Розмір відшкодування збитків залежить від виду матеріальної відповідальності: обмежена, повна та колективна. Працівник може бути притягнутий до матеріальної відповідальності лише за умов одночасного дотримання таких критеріїв: наявності порушення ним трудових обов'язків, завдання підприємству прямої та реально підтвердженої шкоди, встановлення причинного зв'язку між порушенням і завданими збитками, а також доведенням вини працівника в заподіянні шкоди.

За результатами інвентаризації з метою встановлення винних осіб і розміру завданої шкоди на підприємстві необхідно провести службове розслідування. Для цього директор підприємства видає наказ, яким надає повноваження комісії на проведення розслідування. Комісія має встановити: винну особу в нестачі матеріальних цінностей та визначити розмір заподіяної шкоди.

На підприємстві можуть застосовувати два варіанти стягнення матеріальної шкоди із працівника:

1. Стягнення суми шкоди на підставі наказу керівника підприємства. Керівник підприємства видає наказ про утримання суми шкоди із заробітної плати винного працівника.

2. Працівник добровільно відшкодовує суму завданого збитку (пише заяву щодо добровільного бажання відшкодувати шкоду шляхом унесення грошей до каси підприємства або шляхом передачі аналогічного майна). Дана заява є підставою видання відповідного наказу по підприємству.

Так, порядок відображення операцій із зіпсованим запасами залежить від причин псування:

- якщо винну особу не встановлено, то в обліку балансова вартість зіпсованих запасів підлягає списанню на витрати діяльності з одночасним нарахуванням податкових зобов'язань із ПДВ на суму товарів (робіт, послуг), які було раніше включено до їх собівартості;

- якщо винну особу встановлено, то розмір збитків визначається шляхом проведення незалежної оцінки, яку здійснює професійний оцінювач, а це додаткові фінансові витрати;

- у разі втрати запасів (повністю або частково) через форс-мажор на підприємстві слід подбати про наявність (крім бухгалтерських документів) документів, які підтверджують виникнення непередбачуваних обставин – актів установлення надзвичайних подій МНС, які засвідчуватимуть пожежу, стихійне лихо, техногенну аварію та ін.

Отже, облік розрахунків за відшкодуванням завданих збитків, виявлених під час інвентаризації, є важливою складовою обліково-контрольної системи на підприємстві. Саме інвентаризація дозволяє встановити фактичний стан активів, виявити нестачі, надлишки, зіпсовані або втрачені матеріальні цінності та встановити винних осіб.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27 квітня 2000 р. №92 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>.
2. Про затвердження Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20 жовтня 1999 р. №246 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>.
3. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
4. Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: постанова Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 р. №116 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF#Text>.

***Abstract:** The study presents the features of accounting for compensation for damages as a result of shortages, damage and theft of values revealed during the inventory at the enterprise.*

***Key words:** assets, accounting, inventory, compensation for damages, liability.*

Науковий керівник:

Сирцева С.В.

*канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 657:502/504:338.2

Особливості обліку екологічної діяльності суб'єктів господарювання

Фисенко Наталія,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний університет

Анотація: у роботі розглянуто особливості обліку екологічної діяльності суб'єктів господарювання, зокрема його структура, нормативно-правове регулювання та проблеми інтеграції у фінансову звітність. Визначено основні напрями його вдосконалення.

Ключові слова: екологічний облік, екологічні витрати, фінансова звітність, природоохоронна діяльність.

Облік екологічної діяльності є важливою складовою фінансово-господарської системи підприємства, оскільки сприяє зменшенню негативного впливу господарської діяльності на навколишнє середовище. Належна організація такого обліку дозволяє підприємствам оцінити екологічні витрати, забезпечити відповідність нормативно-правовим вимогам і впровадити стратегію сталого розвитку. На думку Гриценко О.І.: «саме екологічний облік є запорукою аналізу та контролю раціональної природоохоронної діяльності підприємства» [1, с.678]. Відсутність чітко визначених методологічних підходів, стандартів і вимог щодо відображення результатів екологічного обліку у звітності підприємства ускладнює процес інформування керівництва та призводить до неефективної систематизації даних.

Нормативно-правова база регулювання екологічної діяльності в Україні включає Податковий кодекс України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», міжнародні екологічні угоди та директиви ЄС.

Екологічна діяльність підприємств охоплює широкий спектр процесів, зокрема: управління використанням природних ресурсів; мінімізацію забруднення довкілля; екологічний моніторинг та контроль; впровадження природоохоронних заходів та екологічних інновацій. Саме ці процеси мають бути відображені в системі бухгалтерського обліку, зокрема такої її складової як екологічний облік.

Система екологічного обліку підприємств має функціонувати як комплексний механізм, що охоплює фінансовий облік, управлінську звітність за екологічними показниками, екологічний контролінг та аудит. Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності природоохоронної діяльності та забезпеченню якісного управління екологічними аспектами господарювання [2].

Система екологічної діяльності, на думку Жука В.М.: «повинна містити чотири основні складові: облік екологічних витрат, облік екологічних зобов'язань, звітність про природоохоронну діяльність та аудит відповідної інформації, кожна з яких має економічну значущість» [3, с.3].

Екологічний облік охоплює комплекс заходів, спрямованих на систематизацію даних щодо використання природних ресурсів, екологічних витрат та заходів з охорони довкілля. Його основні особливості включають:

- класифікацію екологічних витрат – підприємства мають чітко визначати та аналізувати витрати, пов'язані з екологічною діяльністю;

- організацію обліку екологічних витрат основним елементом якого є визначення об'єктів аналітичного обліку, які формуються залежно від рівня впливу підприємства на навколишнє середовище та характеру його екологічної діяльності;

- інтеграцію екологічного обліку у фінансову звітність – необхідність відображення екологічних витрат у загальній бухгалтерській системі;

- розробку системи моніторингу та звітності – регулярний контроль за обсягами використання природних ресурсів та рівнем забруднення навколишнього середовища;

Проте на думку Дерія В.А., екологічний облік має охоплювати також облік екологічних доходів та облік екологічних результатів [4].

Водночас відсутність чітко визначених методологічних основ і стандартів щодо ведення екологічного обліку ускладнює процес відображення екологічної інформації у фінансовій та управлінській звітності, що може призводити до неефективного управління екологічними ресурсами на підприємстві.

Для покращення обліку екологічної діяльності необхідно:

- розробити єдину методологію обліку екологічних витрат, доходів та екологічних результатів відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності;

- запровадити екологічний менеджмент як частину загальної фінансової стратегії підприємств;

- автоматизувати процеси збору та обробки екологічних даних.

Таким чином, ефективний облік екологічної діяльності сприяє оптимізації екологічних витрат, підвищенню екологічної відповідальності підприємств та забезпеченню сталого розвитку економіки. Впровадження сучасних методик обліку та автоматизація процесів дозволять підприємствам ефективно управляти екологічними ризиками та мінімізувати негативний вплив на довкілля.

Список використаних джерел

1. Гриценко О.І. Екологічний облік: визначення перспектив та основних засад упровадження. *ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО*. 2016. Вип.2. С.678-683.

2. Пелиньо Л.М. Місце екологічного обліку в сучасній системі бухгалтерського обліку та його важливе значення в сфері охорони довкілля. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип.18.2. С.70–75.

3. Жук В.М. Екологічні аспекти бухгалтерського обліку в агропромисловому виробництві. *Агроекологічний журнал*. 2012. № 2. С. 18-23.

4. Дерій В. А. Облік, аудит і аналіз екологічної діяльності підприємств: поняття, стан та напрямки розвитку. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 19, № 2. С. 193-200.

Abstract: *The work considers the features of accounting of environmental activities of economic entities, in particular its structure, regulatory regulation and problems of integration into financial reporting. The main directions of its improvement are identified.*

Key words: *environmental accounting, environmental costs, financial reporting, environmental activities.*

Науковий керівник:

Сирцева С.В.

*канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНИХ, ФІЛОСОФСЬКИХ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НАУК»

Регіональний розвиток та управління економічними кластерами

Іваненко Владислав,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** у роботі проаналізовано регіональний розвиток та управління економічними кластерами в Україні з урахуванням сучасних економічних, соціальних та геополітичних реалій. Розглянуто особливості формування кластерів у аграрному секторі, IT-індустрії, туризмі, промисловості, з акцентом на наслідки децентралізації, війни та інтеграції в Європейський економічний простір.*

***Ключові слова:** регіональний розвиток, економічні кластери, інноваційна економіка, конкурентоспроможність, інвестиції.*

Кластер являє собою галузеве, територіальне та добровільне об'єднання підприємств, які тісно співпрацюють з науковими (освітніми) установами, громадськими організаціями та органами місцевого самоврядування з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції та сприяння економічному розвитку регіону.

Регіональний розвиток та управління економічними кластерами в Україні - актуальна тема, яка допомагає країні адаптуватися до світових тенденцій та вирішувати внутрішні проблеми. Країна з сильним аграрним сектором, промисловим потенціалом і прагненням до інновацій має всі передумови для створення ефективних кластерів. Вони допомагають оптимізувати ресурси, посилювати конкуренцію та стимулювати інновації, що важливо для інтеграції в Європейський економічний простір.

Донедавна існуюча модель регіонального розвитку України, сформована ще в умовах реалізації радянської політики розміщення продуктивних сил, характеризувалась високою концентрацією промислового потенціалу в окремих областях та поступовим нарощенням їх економічної потужності [1, с. 4]. Україна володіла сильною промисловістю, особливо в західних і центральних регіонах, таких як Донбас і Дніпропетровська область, де розвивалися металургія, машинобудування і вугільна промисловість. На півдні та в центрі країни, особливо в Одесі, Херсоні та Полтаві, активно працювало сільське господарство. Після 2014 року, через Крим і війну на Донбасі, стратегічна частина промислового потенціалу була втрачена. Це призвело до того, що уряд та регіони переорієнтували економіку та розвивали нові галузі — сільське господарство, інформаційні технології, відновлювані джерела енергії та туризм. Наприклад, швидко розвиваються IT-кластери, які об'єднують підприємства, стартапи та освітні установи у Львові та Івано-Франківську.

Одним з ключових факторів успіху кластерів в Україні є децентралізація, яка почалася після прийняття Закону Про місцеве самоврядування в 2015 році і подальших реформ. Цей процес надав муніципалітетам значні повноваження, дозволивши їм самим планувати розвиток і залучати інвестиції, що важливо для створення умов для розвитку кластерів. У сучасних умовах раціональне використання земельних ресурсів та підвищення родючості ґрунтів є одним з найважливіших завдань розвитку аграрного сектору. На цьому тлі наукове співтовариство України активно працює над розробкою інноваційних підходів до підвищення ефективності використання земельних ресурсів. Миколаївський національний аграрний університет зробив важливий крок у цьому напрямку. В університеті створено Національний інноваційний кластер "Родючість ґрунтів" з центром у місті Миколаєві, засновниками якого стали Миколаївський національний аграрний університет, Інститут фізіології рослин і генетики НАН України, ННЦ "Інститут ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Соколовського" НААН України, Інститут землеробства, геодезії та землеустрою південного регіону НААН України, Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара та Одеський державний аграрний університет [4]. Такий підхід не тільки збільшує доходи місцевих виробників, а й сприяє розвитку інфраструктури, створенню робочих місць і залученню молоді в економічне життя регіону. Сільськогосподарські виробники та виробники аквакультури, особливо малі та сімейні фермерські господарства, мають ключове значення для розвитку сільських територій, формування місцевих ланцюгів створення вартості, зайнятості та доходів сільських сімей і роблять внесок у соціальноекономічну структуру сільських територій [2, с. 281].

Однак розвиток кластерів в Україні стикається з низкою перешкод, включаючи корупцію, недостатнє фінансування, слабку інфраструктуру і нестабільність, викликану війною. Наприклад, війна зруйнувала виробничі потужності в східних регіонах, де раніше функціонували потужні промислові кластери, такі як металургійний в Маріуполі, і змусила підприємства або припинити роботу, або переїхати в інші регіони, такі як Запоріжжя або Харків. Це призвело до переїзду та адаптації, що вимагало значних інвестицій та координації між центральними органами влади, місцевими органами влади та підприємствами. У той же час західні регіони, менш постраждалі від конфлікту, стають новими центрами економічної активності, де поступово набирають обертів кластери деревообробної, туристичної та легкої промисловості, що спираються на природні ресурси і культурну спадщину.

Управління економічними кластерами в Україні також вимагає активної ролі держави, яка повинна забезпечувати правову базу, заохочувати інновації та підтримувати міжнародне партнерство. У серпні 2022 року в Україні було створено Державний аграрний реєстр — автоматизовану інформаційну систему збирання, опрацювання та надання інформації про виробників сільськогосподарської продукції та їхню сільськогосподарську діяльність [3, с. 138]. Уряд реалізує програми підтримки малого та середнього бізнесу, які

складають основу кластерів, за допомогою грантів та пільгових кредитів, а також заохочує участь України в європейських ініціативах, таких як програми ЄС з розвитку інноваційних центрів. Наприклад, у Києві та Харкові є технопарки, які об'єднують ІТ-компанії, університети та інвесторів та створюють екосистему для стартапів, яка вже залучає іноземний капітал. Такий підхід дозволяє Україні не тільки відновлювати свою економіку, а й готуватися до післявоєнного відновлення, коли інфраструктура буде відновлена, а інвестиції в кластери стануть пріоритетними.

Сільськогосподарські кластери залишаються одним з найбільш перспективних напрямків, оскільки Україна володіє унікальними чорноземами, що становлять значну частину її території, і є одним з найбільших експортерів зерна в світі. У таких регіонах, як Черкаська та Кіровоградська області, фермери об'єднуються для спільної переробки своєї продукції, створення логістичних центрів та впровадження органічного землеробства, що відповідає європейським стандартам. Це не тільки покращує якість експорту, але й сприяє сталому розвитку, зменшуючи залежність від імпорту хімічних речовин та палива. У той же час туризм, особливо в Карпатах і на узбережжі Чорного моря, має потенціал для створення кластерів, що об'єднують готельний бізнес, транспортні компанії і місцевих виробників, що пропонують унікальний культурний і природний продукт.

На закінчення варто зазначити, що майбутнє регіонального розвитку та управління економічними кластерами в Україні залежить від синергії між державною підтримкою, приватними ініціативами та участю міжнародних партнерів. Незважаючи на виклики війни та економічної нестабільності, Україна має значний потенціал для створення інноваційних та конкурентоспроможних кластерів, які сприятимуть не лише відновленню, а й довгостроковому процвітанню країни. Розвиток цих структур-це шлях до децентралізованої, стійкої та інклюзивної економіки, яка відповідає як внутрішнім потребам, так і глобальним викликам.

Список використаних джерел:

1. Сторонянська І.З., Територіальний розвиток і регіональна політика. Стимулювання розвитку регіонів на засадах смарт-спеціалізації: бар'єри та механізми імплементації: наукова доповідь. Львів, ІРД НАНУ. 2021.
2. Європейська комісія, Європейська рада, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України та ін. План для Ukraine Facility. 2024.
3. Європейська комісія. Звіт щодо України за 2023 рік: повідомлення Комісії Європейському Парламенту, Раді, Європейському економічно-соціальному комітету та Комітету регіонів. Брюссель. 2023.
4. Сучасна освіта в Україні і закордоном: довідково-інформаційний портал.
URL:<https://s-osvita.com.ua/obuchenie-v-ukraine/universitety-akademii-instituty-spravochnik/item/mikolajivskij-natsionalnij-agrarnij-universitet> (дата звернення: 10.03.2025)

Abstract: the paper analyzes Regional Development and management of economic clusters in Ukraine, taking into account modern economic, social and geopolitical realities. The features of cluster formation in the agricultural sector, IT industry, tourism, and industry are considered, with an emphasis on the consequences of decentralization, war, and integration into the European Economic Area.

Keywords: regional development, economic clusters, innovative economy, competitiveness, investment.

Науковий керівник:
Біліченко Олександр Степанович,
Кандидат економічних наук, доцент,
в.о. декана обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

УДК 330.542:338.43"364"

Особливості ведення сільського господарства в Україні в умовах війни
Садовець Анастасія,
здобувачка вищої освіти спеціальності 051 Економіка
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: У роботі розглянуто проблеми розвитку сільського господарства України в умовах війни. Обґрунтовано необхідність впровадження інноваційних технологій для підвищення ефективності виробництва. Визначено стратегічні напрями розвитку сільського господарства України.

Ключові слова: інновації, продовольча безпека, виробництво, сільське господарство, інвестиції.

Сільське господарство є надзвичайно важливим для країни, оскільки забезпечує продовольчу безпеку. Рівень продовольчої безпеки країни залежить від рівня розвитку сільського господарства. До початку повномасштабного вторгнення російської федерації українське сільське господарство було потужним рушієм економічного розвитку країни. За даними Національного банку України обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України станом на 31.12.2021 року становив 64163,2 млн дол. США. Зокрема, 10% капітальних інвестицій було спрямовано на розвиток сільського, лісового та рибного господарства [1]. За оцінками ФАО, через війну сільське господарство України зазнало близько 2,25 млрд дол. США збитків. З них близько 1,26 млрд дол. США збитків завдано в галузі рослинництва та 0,98 млрд дол. США – тваринництва. В Україні 25 % виробників

сільськогосподарської продукції зупинили або зменшили обсяги виробництва продукції через війну, у прифронтових областях – 38 % [2]. Російська збройна агресія проти України спричинила деструктивний вплив на сільське господарство, спричинило масштабні руйнування та економічні проблеми.

Під час війни Україна зіткнулася з такими труднощами:

- окупація території;
- скорочення посівних площ, внаслідок забруднення вибухонебезпечними предметами;
- ускладнення логістичних зв'язків;
- диспропорції на ринку праці;
- знищення основних засобів.

Продовольча безпека є важливою складовою розвитку країни, що включає не лише виробництво сільськогосподарської продукції, а й раціональне використання виробничих ресурсів. Розвиток інноваційної діяльності у сільському господарстві є необхідною умовою підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Цифровізація сільського господарства передбачає використання сучасних технологій, зокрема тракторів з системами автоматичного керування, безпілотних літальних апаратів (БпЛА), а також систем збору та аналізу даних. Наприклад, компанія «НІБУЛОН» у 2023-2024 роках інвестувала близько 1 млн дол. США у створення цифрових двійників для 23 елеваторів, це сприяло оптимізації виробничих процесів, зниженню витрат на обслуговування та підвищенню загальної продуктивності. У 2024 році виробничі філії компанії «НІБУЛОН» отримали перші два трактори GLAAS з автоматичною системою керування GPS PILOT [3].

Функціонування сільськогосподарської техніки, оснащеної системами GPS-навігації, може ускладнюватися або тимчасово припинятися внаслідок втрати супутникового сигналу під час повітряних тривог. Для забезпечення безперервності навігації пропонується впровадження альтернативних супутникових технологій зв'язку, зокрема Starlink. Крім того, ефективним рішенням є інтеграція інерціальних навігаційних систем (INS), які здатні підтримувати точність навігації у разі втрати сигналу від GPS-супутників.

Інноваційна діяльність здійснюється завдяки прогресивним науково-технічним досягненням та є вирішальним фактором подолання кризових явищ, стабілізації та зростання економіки. Застосування БпЛА і супутникових технологій забезпечує моніторинг стану посівів, прогнозування врожайності, автоматизований посів, внесення добрив і засобів захисту, що сприяє підвищенню ефективності агровиробництва. Компанія AGGEK спільно з головним партнером «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ» презентувала масштабне дослідження щодо впровадження цифрових технологій у сферу аграрного виробництва, що є ключовим для подальшого розвитку агросектору в Україні [4].

Подолання логістичних труднощів, спричинених блокадою Чорного та Азовського морів, можливе завдяки оптимізації альтернативних маршрутів експорту. Основним засобом транспортування зернових культур з України є

залізничні перевезення, які забезпечують доставку продукції до портів на річці Дунай, а також до румунського порту Констанца та портів країн Балтії.

Розмінування сільськогосподарських угідь є ключовим етапом відновлення та підвищення продуктивності. Вирішення даної проблеми передбачає залучення кваліфікованих працівників, інвестування іноземного капіталу, застосування сучасного технічного обладнання.

Диспропорція на ринку праці пов'язана з міграцією, масовою мобілізацією чоловіків до Збройних сил України, призвела до зменшення кількості кваліфікованих працівників. Подолання цієї проблеми можливе шляхом створення нових робочих місць, активного залучення жінок до виробничих процесів, модернізації навчальної бази, впровадження сучасних методів і технологій, а також застосування дуальної форми освіти, що дозволяє студентам поєднувати навчання з практичною діяльністю.

В умовах обмеженості земельних, водних ресурсів та зростаючого попиту на екологічну чисту продукцію, аеропоніка та вертикальне землеробство виступають, як перспективні технології для оптимізації сільськогосподарського виробництва. Розроблена та впроваджена модель вертикального фермерства в ТОВ «ГРІН ФЬЮЧЕР ІНЖИНІРИНГ», підтверджує можливість застосування інноваційних технологій для забезпечення продовольчої безпеки в кризових ситуаціях [5]. Для вертикальних ферм оптимальним є виробництво зелені та пряних трав, але вирощування плодових культур потребує вдосконалення технологічних процесів.

Чимале значення для сільського господарства має іноземне інвестування. Залучення іноземних інвестицій відкриває нові можливості для використання іноземного та управлінського досвіду, для розвитку професійного потенціалу підприємств та економіки в цілому. Хоча наразі ситуація в країні не є привабливою для інвестування, проте очікується, що іноземне інвестування зростатиме в майбутньому.

Сільське господарство забезпечує продовольчу безпеку, зайнятість населення, валютні надходження, але у зв'язку з початком повномасштабної війни ситуація значно погіршилася. Незважаючи на складнощі воно адаптується до нових викликів та продовжує функціонувати. Виробники сільськогосподарської продукції докладають максимум зусиль для відновлення виробництва, що є ключовим фактором економічної стабільності та продовольчої безпеки країни.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економіки України / Інвестиційна діяльність в Україні URL: <https://me.gov.ua/view/504c4112-5f3e-460b-a3cb-0b21ff7e6d1a>
2. Методичні підходи до оцінки ефективності інноваційної діяльності у сільському господарстві. Ільчук М. М., Свиноус І. В., Томашевська О. А., 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-18>
3. Готуємось до посівної: нові трактори claas уже в технопарку «НІБУЛОНу». URL:

<https://www.nibulon.com/hotuiemos-do-posivnoi-novi-traktory-claas-uzhe-v-tekh-noparku-nibulonu/>

4. Гаркуша А. Агровиробництво в Україні: стан адаптації до цифрових технологій дуже позитивний. Головний висновок презентації дослідження «Цифрове Агро в Україні». Всеукраїнський аграрний журнал АгроЕліта, №8 (139), 2024. С. 12- 13. URL: <https://agroelita.info/ahroelita-2024-7-2/#fb0=1>.
5. Вертикальне фермерство в Україні: наскільки прибутковий цей бізнес. 2023. URL: <https://agroportal.ua/publishing/idei-dlya-biznesa/vertikalne-fermerstvo-v-ukrajini-naskilki-pributkoviy-cey-biznes>

Abstract: *The work examines the problems of the agrarian sector of Ukraine in the conditions of war. The need to introduce innovative technologies to increase production efficiency is substantiated. The strategic directions of agricultural development have been identified.*

Keywords: *innovation, food security, production, agriculture, investment.*

Науковий керівник: Біліченко О.С.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 368.5-043.86(477)

Перспективи агрострахування в Україні

Родіон Хамітов,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: *в роботі досліджено сучасний стан та перспективи розвитку агрострахування в Україні. Проаналізовано основні проблеми функціонування ринку агрострахування та запропоновано шляхи їх вирішення. Обґрунтовано необхідність державної підтримки для стимулювання розвитку агрострахування як інструменту управління ризиками в аграрному секторі економіки України.*

Ключові слова: *агрострахування, сільськогосподарські ризики, страховий ринок, державна підтримка, агропромисловий комплекс.*

Сільське господарство є стратегічно важливою галуззю економіки України, що забезпечує продовольчу безпеку держави та формує значну частку експортного потенціалу країни. Водночас, аграрний сектор характеризується підвищеним рівнем ризиковості, оскільки залежить від кліматичних та погодних умов, які в останні роки стають все більш непередбачуваними через глобальні зміни клімату. Агрострахування є одним із найефективніших механізмів управління ризиками в сільському господарстві, що дозволяє

мінімізувати збитки аграріїв від несприятливих погодних умов та інших негативних факторів.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю розвитку ефективної системи агрострахування в Україні як важливого інструменту забезпечення стабільності функціонування аграрного сектору економіки. В умовах кліматичних змін та економічної нестабільності особливого значення набуває пошук нових підходів до організації страхового захисту сільськогосподарських виробників.

Аналіз ринку агрострахування в Україні свідчить про його недостатній розвиток порівняно з іншими країнами. За даними Національного банку України, у 2023 році частка агрострахування в загальному обсязі страхових премій становила лише 1,2%, що є незначним показником з огляду на важливість аграрного сектору для економіки країни [1]. При цьому, за оцінками експертів, в Україні страхується менше 5% посівних площ, тоді як у розвинених країнах цей показник перевищує 60-80%.

Основними причинами низького рівня розвитку агрострахування в Україні є недостатня обізнаність сільськогосподарських виробників щодо переваг страхування, висока вартість страхових послуг, обмежений перелік страхових продуктів, що пропонуються на ринку, недосконалість законодавчої бази та недостатній рівень державної підтримки цього сегменту страхового ринку.

Важливим кроком у розвитку агрострахування стало прийняття Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України", який передбачає механізми державної підтримки агрострахування, зокрема компенсацію частини страхових платежів для сільськогосподарських виробників. Проте, за оцінками експертів, передбачений обсяг державної підтримки є недостатнім для стимулювання розвитку агрострахування в Україні [2].

Потенціал ринку агрострахування в Україні оцінюється у понад 3 млрд грн страхових премій на рік, однак фактичний обсяг ринку не перевищує 300 млн грн, що свідчить про суттєвий резерв для зростання [3]. Важливими факторами, що стримують розвиток агрострахування, є недостатня фінансова спроможність малих та середніх сільськогосподарських підприємств для сплати страхових премій та відсутність довіри до страхових компаній.

Аналіз досвіду розвинених країн свідчить про важливу роль держави у стимулюванні розвитку агрострахування. Так, у США діє федеральна програма страхування сільськогосподарських культур (Federal Crop Insurance Program), яка передбачає субсидування страхових премій аграріїв на рівні 60-65%. У Канаді розроблено комплексну систему управління ризиками в сільському господарстві, що включає програми страхування врожаю, стабілізації доходів та компенсації збитків від стихійних лих. В Іспанії функціонує державно-приватна система агрострахування, де уряд спільно зі страховими компаніями розробляє та впроваджує програми страхування сільськогосподарських ризиків [4].

З урахуванням світового досвіду та особливостей розвитку аграрного сектору України, перспективними напрямками розвитку агрострахування є:

По-перше, вдосконалення законодавчої бази щодо агрострахування, зокрема в частині визначення механізмів державної підтримки, стандартизації страхових продуктів та процедур оцінки збитків. Необхідно розробити та впровадити єдині методики оцінки страхових ризиків та розрахунку страхових тарифів, що дозволить підвищити прозорість ринку та знизити вартість страхових послуг.

По-друге, розширення програм державної підтримки агрострахування, зокрема збільшення обсягів субсидування страхових премій для сільськогосподарських виробників. За оцінками експертів, оптимальний рівень субсидування страхових премій становить 50-60%, що дозволить суттєво підвищити доступність страхових послуг для аграріїв [5].

По-третє, розвиток нових страхових продуктів, зокрема індексного страхування, яке базується на використанні об'єктивних показників (індексів погоди, врожайності, доходності) для визначення страхових виплат. Індексне страхування має ряд переваг порівняно з традиційним, зокрема спрощену процедуру оцінки збитків, нижчу вартість та вищу об'єктивність, що робить його привабливим для малих та середніх сільськогосподарських підприємств.

По-четверте, підвищення рівня обізнаності сільськогосподарських виробників щодо переваг агрострахування та доступних страхових продуктів. Необхідно проводити інформаційно-консультаційну роботу серед аграріїв, організовувати семінари, тренінги та інші освітні заходи за участю представників страхових компаній, державних органів та експертів у сфері агрострахування.

По-п'яте, розвиток державно-приватного партнерства у сфері агрострахування, зокрема створення спеціалізованого страхового пулу за участю держави та страхових компаній для розподілу ризиків та забезпечення фінансової стійкості системи агрострахування. Такий підхід успішно застосовується в багатьох розвинених країнах і дозволяє ефективно поєднувати державну підтримку з ринковими механізмами.

Вивчення зарубіжного досвіду свідчить про ефективність комплексного підходу до розвитку агрострахування, що передбачає поєднання державної підтримки, інноваційних страхових продуктів та активної участі всіх зацікавлених сторін – держави, страхових компаній та сільськогосподарських виробників. Вартим уваги є досвід Іспанії, де державно-приватна система агрострахування забезпечує страховим захистом понад 70% сільськогосподарських виробників [4].

Для України особливо актуальним є розвиток індексного страхування, яке дозволяє спростити процедуру оцінки збитків та знизити вартість страхових послуг. Зокрема, перспективним є впровадження індексів погоди, що базуються на даних метеорологічних станцій, та індексів врожайності, що розраховуються на основі статистичних даних про середню врожайність у регіоні.

Розвитку ринку агрострахування сприятиме також впровадження сучасних цифрових технологій, зокрема використання супутникових знімків та дронів для моніторингу стану посівів, впровадження мобільних додатків для

оформлення страхових полісів та оцінки збитків, застосування технологій блокчейн для забезпечення прозорості страхових операцій.

Важливим аспектом розвитку агрострахування є також підвищення кваліфікації спеціалістів страхових компаній, які працюють у сфері аграрного страхування. Необхідно розробити та впровадити спеціалізовані навчальні програми для андерайтерів, аджастерів та інших фахівців страхового ринку, що дозволить підвищити якість страхових послуг та рівень довіри до страхових компаній з боку сільськогосподарських виробників.

Важливим аспектом розвитку агрострахування в Україні є також адаптація системи до умов воєнного стану та післявоєнного відновлення аграрного сектору. В цьому контексті актуальним є запровадження спеціальних страхових продуктів, що покривають ризики, пов'язані з військовими діями, зокрема пошкодження сільськогосподарської техніки та інфраструктури, неможливість проведення сільськогосподарських робіт через замінування територій, втрати врожаю внаслідок бойових дій. Такі страхові продукти мають розроблятися за активної участі держави та міжнародних організацій, які можуть виступати перестраховиками та забезпечувати фінансову підтримку в разі настання страхових випадків.

Отже, розвиток агрострахування в Україні має значний потенціал для забезпечення стабільності функціонування аграрного сектору економіки. Реалізація запропонованих заходів дозволить створити ефективну систему управління ризиками в сільському господарстві, що сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості галузі, зростанню обсягів виробництва та експорту сільськогосподарської продукції, а також забезпеченню продовольчої безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Огляд ринку небанківських фінансових установ. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/publications?page=1&perPage=5&search=&document=&nbPublications=on&pubCategory=37>
2. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>
3. Герасименко Н.А. Сучасний стан та перспективи розвитку аграрного страхування в Україні. Економіка та держава. 2023. № 3. С. 42-47.
4. Шолойко А.С. Світовий досвід державної підтримки сільськогосподарського страхування. Агросвіт. 2022. № 18. С. 55-60.
5. Віленчук О.М. Концептуальні засади розвитку аграрного страхування в Україні. Економіка АПК. 2022. № 5. С. 58-65. URL: <http://eapk.org.ua/contents/2022/05/58>

Abstract: The article examines the current state and prospects of agricultural insurance development in Ukraine. The main problems of the agricultural insurance market functioning are analyzed and ways to solve them are proposed. The necessity of state support to stimulate the development of agricultural insurance as a risk management tool in the agricultural sector of Ukraine's economy is substantiated.

Keywords: agricultural insurance, agricultural risks, insurance market, state support, agro-industrial complex.

Науковий керівник:
БІЛІЧЕНКО Олександр Степанович,
канд. екон. наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

УДК 631:330.341-021.387(477)

Сільське господарство як чинник соціально-економічної стабільності в Україні

Олена Кожокарь,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *сільське господарство є важливим чинником соціально-економічної стабільності України. Воно забезпечує зайнятість, продовольчу безпеку та експортний потенціал. Визначено основні виклики галузі: земельна реформа, війна, необхідність модернізації. Сталий розвиток агросектору можливий через державну підтримку, інновації та євроінтеграцію.*

Ключові слова: *сільське господарство, соціально-економічна стабільність, аграрний сектор, продовольча безпека, інфраструктура, екологічне землеробство.*

Сільське господарство є одним із ключових секторів економіки України, що забезпечує продовольчу безпеку, зайнятість населення та суттєвий внесок у валовий внутрішній продукт країни. Агропромисловий комплекс традиційно відіграє важливу роль у формуванні експортного потенціалу держави, оскільки частка аграрної продукції у структурі національного експорту перевищує 40%. Крім того, аграрний сектор створює робочі місця для значної частини населення, особливо у сільській місцевості, що сприяє зменшенню рівня безробіття та підтриманню добробуту громад.

Окрім економічного значення, сільське господарство є важливим соціальним чинником. Розвиток аграрного сектору безпосередньо впливає на якість життя в сільській місцевості, рівень доходів населення та стан інфраструктури. Згідно з дослідженнями, аграрна галузь формує близько 60% фонду споживання населення, що свідчить про її ключову роль у стабільності продовольчого ринку та рівні життя громадян [1].

Попри значний потенціал, аграрний сектор України стикається з низкою викликів. Зміни у світовій економіці, наслідки військових дій, екологічні загрози, земельна реформа та необхідність модернізації технологій створюють нові умови для розвитку сільського господарства. Важливим аспектом залишається формування державної політики, спрямованої на підтримку аграрного сектору, розвиток сільських територій та підвищення конкурентоспроможності української продукції на міжнародних ринках.

Вплив аграрної сфери на зайнятість і добробут сільського населення розглядається в соціології через призму соціальної стратифікації та ринку праці. Сільське населення часто має обмежені можливості для професійного розвитку та доступу до якісних робочих місць, що впливає на соціальну мобільність. Соціологічні дослідження допомагають виявити, які саме фактори сприяють економічній стабільності або, навпаки, змушують людей мігрувати до міст. Соціальна інфраструктура села є важливим предметом соціологічного аналізу, адже її стан впливає на рівень життя населення, доступ до освіти, медицини та культури. Дефіцит соціальних послуг у сільській місцевості призводить до соціальної ізоляції, зниження рівня довіри до державних інституцій та посилення нерівності між містом і селом.

Роль аграрних громад у формуванні локальної ідентичності має соціологічне значення, оскільки громади виступають осередком соціальної взаємодії, колективної пам'яті та культурного відродження. Соціологи досліджують, як локальна ідентичність впливає на громадську активність, розвиток кооперативного руху та самоврядування у сільських районах.

Політичні аспекти розвитку сільського господарства в Україні охоплюють державну підтримку аграрного сектора, вплив аграрного лобі на формування політичного порядку денного та можливості для сільських громад у контексті децентралізації. Державна підтримка включає дотації, субсидії та податкові пільги, спрямовані на стимулювання виробництва та забезпечення продовольчої безпеки. Аграрне лобі відіграє значну роль у формуванні політики, впливаючи на прийняття рішень, що стосуються земельної реформи та регулювання аграрного ринку. Процес децентралізації відкриває нові можливості для сільських громад, надаючи їм більше повноважень та ресурсів для розвитку місцевої інфраструктури та економіки [2].

Виклики аграрного сектора. Земельна реформа в Україні, впроваджена для створення організаційно-правових та економічних засад ефективного землекористування, має як можливості, так і ризики для соціально-економічної стабільності. Відкриття ринку землі сільськогосподарського призначення може стимулювати інвестиції та підвищити продуктивність аграрного сектора. Однак існують побоювання щодо концентрації земель у руках великих агрохолдингів, що може призвести до соціальної нерівності та втрати засобів до існування для дрібних фермерів [3].

Війна в Україні суттєво вплинула на сільське господарство, поставивши під загрозу продовольчу безпеку та призвівши до руйнування інфраструктури. Активні бойові дії на сільськогосподарських територіях, замінування полів, порушення логістичних ланцюгів та знищення агропромислових об'єктів ускладнили проведення посівних кампаній та постачання продукції. Це негативно позначилося на національних та глобальних продовольчих системах [4].

Перспективи розвитку аграрного сектора в Україні тісно пов'язані з соціологічними процесами, оскільки впливають на соціальну структуру сільських громад, зайнятість та якість життя населення. Інновації та

цифровізація змінюють роль аграрного працівника, зменшуючи фізичне навантаження, але водночас підвищуючи вимоги до освіти та кваліфікації, що може загострити проблему зайнятості в селах. Розвиток екологічного землеробства та кооперативного руху сприяє згуртованості громад, створюючи умови для економічної рівності та підвищення довіри між виробниками. Євроінтеграція відкриває нові ринки, але водночас стимулює міграційні процеси, змінюючи соціальну динаміку та культурні орієнтири сільського населення. Таким чином, розвиток аграрного сектора неможливий без урахування соціальних змін, які він провокує [5].

Отже, сільське господарство є важливим чинником соціально-економічної стабільності України, впливаючи на зайнятість, добробут населення та продовольчу безпеку. Для його ефективного розвитку необхідна комплексна державна політика, яка передбачає підтримку малих і середніх фермерів, цифровізацію, екологізацію виробництва та інтеграцію в європейські ринки. Сталий розвиток аграрного сектора сприятиме економічному зростанню країни та забезпеченню її конкурентоспроможності в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Аграрний сектор України та ЄС до повномасштабної війни. ІНФАГРО. 2024. 13 вересня. URL: <https://infagro.com.ua/ua/2024/09/13/agrarniy-sektor-ukrayini-ta-yes-povnomashtabnoyi-viyni>. (дата звернення: 27.02.2025)
2. Українське сільське господарство у воєнний час. Transnational Institute. 2023. 9 листопада. URL: <https://www.tni.org/uk/article/ukrainian-agriculture-in-wartime>. (дата звернення: 02.03.2025)
3. Жилін О. Соціально-економічні наслідки земельної реформи в Україні. Економіка і управління бізнесом. 2020. Т. 11, № 4. С. 67-75. DOI: <http://doi.org/10.31548/bioeconomy2020.04.008>. (дата звернення: 03.03.2025)
4. Агакерімова Р. Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. Економіка та суспільство. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53>. (дата звернення: 01.03.2025)
5. Nehrey M. Digital transformation of the agricultural sector: prospects, challenges and solutions. Scientific papers naukma. economics. 2023. Vol. 8, no. 1. P. 94–100. DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.94-100>. (дата звернення: 02.03.2025)

Abstract: *agriculture is a crucial factor in Ukraine's socio-economic stability. It provides employment, food security, and export potential. The main challenges of the sector have been identified: land reform, war, and the need for modernization. Sustainable development of the agricultural sector is possible through state support, innovation, and European integration.*

Keywords: *agriculture, socio-economic stability, agricultural sector, food security, infrastructure, ecological/sustainable agriculture.*

Науковий керівник:

Борко Т. М.,

канд. пед. наук, доцент, доцент

кафедри економічної теорії і суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 378.4:631.1 (477)

Роль молоді у формуванні аграрної політики в Україні

Уляна Шелінгер,

здобувачка вищої освіти спеціальності 201 Агрономія

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація. *Аграрний сектор відіграє ключову роль в економіці України, забезпечуючи продовольчу безпеку та розвиток. В умовах євроінтеграції аграрна політика зазнає змін, що потребує її вдосконалення. Молодь є рушійною силою модернізації, впроваджуючи інноваційні технології, такі як штучний інтелект, цифровізація та автоматизація. Академічна мобільність сприяє обміну досвідом та адаптації передових методів. Молодь активно залучена до міжнародних програм, грантової діяльності та стартапів, що стимулює економічний розвиток і самозайнятість. Залучення молодих фахівців до формування аграрної політики є ключовим для сталого розвитку галузі. Аналіз викликів, з якими стикається молодь у започаткуванні агробізнесу, сприятиме ефективним механізмам підтримки, підвищенню зайнятості та зміцненню аграрного потенціалу країни.*

Ключові слова: *аграрна політика, аграрний сектор, молодь, сталий розвиток, підприємництво, міжнародне співробітництво.*

Аграрний сектор відіграє ключову роль в економіці України. В умовах економічних та екологічних викликів, з якими стикається аграрний сектор країни, та в умовах євроінтеграції аграрна політика України зазнає значних змін та потребує подальшого удосконалення й модернізації. Основними напрямками розвитку державної аграрної політики на сьогоднішній день є забезпечення продовольчої безпеки, впровадження інноваційних технологій, підвищення ефективності виробництва та сталий розвиток аграрної галузі в екологічному аспекті [1].

Молодь відіграє важливу роль у розвитку та удосконаленні суспільства. Молоді люди виступають рушійною силою прогресу, змін, адаптації тієї чи іншої галузі до сучасних світових тенденцій. Тому дуже важливим є залучення

молоді до управлінських процесів та прийняття рішень [2]. Зокрема, це стосується аграрної політики, яка є основою для розвитку економіки країни.

По-перше, молодь відіграє значну роль в модернізації агропромислового комплексу України, оскільки є найбільш відкритою до змін, впровадження інноваційних технологій, пошуку нових рішень. Саме молоді люди, які обирають аграрну сферу для професійного розвитку, починають активно використовувати та впроваджувати такі технології: штучний інтелект, блокчейн, автоматизація, цифровізація. Це створює умови для активного професійного розвитку молоді та надає їм додаткових можливостей, порівняно із фахівцями, які не впроваджують дані технології у своїй діяльності [3]. Таким чином стимулюються зміни в аграрній політиці, адже використання цих технологій сприяє створенню конкурентоспроможного, адаптивного та ефективного аграрного виробництва. Молодь, у свою чергу, активно використовує дані технології в процесі виробництва, тому її голос при формуванні норм та законів в даному напрямку має враховуватись.

По-друге, для молодих фахівців сьогодні створюються умови для академічної мобільності, яка є одним із напрямів інтеграції аграрної сфери України в європейський простір. Академічна мобільність допомагає майбутнім фахівцям перейняти досвід закордонних спеціалістів в аграрній сфері, розширити знання в цьому напрямку та збільшити вірогідність самореалізації в майбутньому [4].

Сучасна українська молодь активно долучена до міжнародних програм та співпраці, що надає їй широке коло закордонних інформаційних ресурсів та доступ до новітніх даних в обраній сфері. Така співпраця дозволяє молодим фахівцям бути обізнаними з приводу нових технологій, останніх досягнень та інноваційних технологій, які активно впроваджуються в розвинених країнах [5].

Студенти та молоді вчені, які були залучені до процесів академічної мобільності та міжнародної співпраці, у майбутньому значною мірою можуть впливати на адаптацію аграрної політики до пріоритетних напрямків розвитку АПК в Україні, а також до реформування норм сільськогосподарської діяльності.

По-третє, сучасна українська молодь активно займається грантовою діяльністю та написанням і втіленням власних стартапів в агропромисловій сфері. 73% опитаних молодих українців надають перевагу підприємництву та самозайнятості [6]. Молодіжне підприємництво може забезпечити високий рівень зайнятості молоді, зокрема зайнятості молоді в аграрній сфері. Це забезпечить високий рівень економічного розвитку держави, соціальної стабільності та раціонального використання ресурсів [7].

Таким чином, аграрна політика України має бути спрямована на створення умов для активної підприємницької діяльності молоді, популяризацію молодіжних ініціатив, підтримку молодих підприємців в аграрній сфері. Думка молодих початківців в аграрній сфері має бути врахована під час формування засад аграрної політики у цьому напрямку. Аналіз проблем та викликів, з якими стикається молоде покоління під час розвитку власного агробізнесу має важливе

значення для формування ефективної державної політики в агропромисловому комплексі.

Отже, залучення молоді до формування аграрної політики є необхідним для модернізації галузі, підвищення її ефективності та стійкості. Молодь має потенціал не лише впроваджувати новітні технології в агровиробництво, а й розробляти стратегічні підходи до вирішення глобальних викликів. Інноваційні рішення, що пропонують молоді фахівці, можуть стати основою для розробки нових політичних механізмів у сфері сільського господарства, які сприятимуть сталому розвитку галузі та підвищенню її конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Динник, І. П. (2024). Реалізація державної аграрної політики. *Матеріали Міжнародної конференції НУБіП, 20 червня 2024 р.*, 50-52. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/20915/1/Міжнародна%20конференція%20НУБіП%2020.06.2024_збірник%20матеріалів.pdf#page=50 (дата звернення: 01.03.2025)
2. Драпушко, Р. Г., Горінов, П. В., & Міненко, Є. С. (2022). Ефективність залучення молоді до прийняття управлінських рішень. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*, 33(72)(3), 54-59.
3. Кротова, О. Ю. (2024). Значення штучного інтелекту для обдарованої молоді. *Українські студії в європейському контексті*, (9), 151-160.
4. Здіорук, С. І., & Богачевська, І. В. (2014). Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір. *Національний інститут стратегічних досліджень: аналітична записка*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/akademichna-mobilnist-yak-faktor-integracii-ukraini-u-svitoviy> (дата звернення: 01.03.2025)
5. Баглай, А. В. (2024). Аналіз впливу програми Erasmus+ на міжнародний інформаційний обмін та співпрацю в галузі вищої освіти (кваліфікаційна робота магістра, Національний авіаційний університет). Київ, 75.
6. Перун, В. (2023, 3 серпня). В Україні 73% опитаної молоді обирає самозайнятість і власну справу, у ЄС таких лише 39%, – *дослідження. LB.ua*. URL: https://lb.ua/economics/2023/08/02/568278_ukraini_73_opitanoi_molodi_obiraie.html (дата звернення: 01.03.2025)
7. Краус, К. М., Краус, Н. М., & Осецький, В. Л. (2023). Молодіжне підприємництво та політика підтримки молоді в умовах воєнного стану. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, 1(11), 150–160.

Анотація. *The agricultural sector plays a key role in the economy of Ukraine, ensuring food security and development. In the context of European integration, agricultural policy is undergoing changes that require its improvement. Youth is the driving force of modernization, introducing innovative technologies such as artificial*

intelligence, digitalization and automation. Academic mobility promotes the exchange of experience and adaptation of advanced methods. Youth is actively involved in international programs, grant activities and startups, which stimulates economic development and self-employment. Involving young professionals in the formation of agricultural policy is key to the sustainable development of the industry. Analysis of the challenges faced by youth in starting an agribusiness will contribute to effective support mechanisms, increasing employment and strengthening the country's agricultural potential.

Ключові слова: *agricultural policy, agricultural sector, youth, sustainable development, entrepreneurship, international cooperation.*

Науковий керівник:

Борко Т.М.

канд. пед. наук, доцент, доцент

кафедри економічної теорії і суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 378:631.1(477)

Роль та проблематика освітніх програм у підготовці молоді для роботи в агропромисловому комплексі

Анастасія Алієва,

здобувачка вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *метою дослідження є аналіз ефективності освітніх програм у підготовці молодих спеціалістів для агропромислового комплексу (АПК), а також визначення перспектив їх удосконалення з урахуванням світового досвіду та сучасних технологій.*

Ключові слова: *аграрна освіта, агропромисловий комплекс, освітні програми, підготовка кадрів, реформування.*

Аграрний сектор завжди відігравав ключову роль в економіці України як аграрної країни, забезпечуючи продовольчу безпеку та формуючи значну частину експорту. Однак, щоб цей сектор й надалі залишався конкурентоспроможним, країні необхідно готувати нове покоління фахівців, здатних працювати в сучасних реаліях сільського господарства. Це і є причиною, чому питання якості освітніх програм, які формують ці кадри, набуває особливого значення.

Сьогодні молодь все рідше бачить своє майбутнє в аграрній сфері. Часто робота в АПК асоціюється з важкими умовами праці, недостатньою зарплатою та відсутністю перспектив. Водночас сучасне сільське господарство все більше спирається на технології: автоматизацію процесів, точне землеробство, використання дронів і штучного інтелекту. Це відкриває нові можливості для

молодих спеціалістів, але нинішня освітня система має встигати за цими змінами.

Як зазначає кандидат економічних наук, професор Євген Качан, ключовою метою для агропромислового комплексу є збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва, стабільне забезпечення країни продовольством і сировиною, а також об'єднання зусиль усіх секторів галузі задля досягнення високих економічних результатів та успішного виходу на міжнародні ринки. [3, с. 350].

Важливим фактором стабільного розвитку галузі є якісна підготовка кадрів. Освіта для АПК реалізується через систему університетських та коледжних програм, а також курсів підвищення кваліфікації. В Україні функціонує понад 20 спеціалізованих аграрних закладів вищої освіти, серед яких Національний університет біоресурсів і природокористування України, Львівський національний аграрний університет та Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва.

Значну роль у підготовці кадрів відіграє державна підтримка. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII передбачає механізми післядипломного навчання для вдосконалення професійних компетентностей спеціалістів: «...цей Закон встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами вищої освіти на принципах автономії закладів вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях» [2]. Крім того, освітні ініціативи таких підприємств, як «Миронівський хлібопродукт», забезпечують можливості для студентів проходження практики з перспективою працевлаштування.

Однак, сучасна система вітчизняної аграрної освіти поки зберігає занадто багато ознак колишньої, застарілої моделі освіти і не відповідає реаліям сьогодення. Академік Національної академії педагогічних наук України та Національної академії аграрних наук України, доктор педагогічних наук Станіслав Ніколаєнко попереджує, що подальше збереження такої ситуації може мати критичні наслідки, адже це може призвести до повного занепаду системи підготовки спеціалістів для сільської місцевості, що, своєю чергою, спричинить втрату її потенціалу. Модернізація аграрного виробництва та відновленням українських сіл має відбуватися паралельно з відповідними до них змінами в аграрній освіті та науці.

Зараз спостерігається поширена тенденція: близько 70% випускників аграрних вишів знаходять роботу в аграрному секторі, проте вже після першого року роботи змінюють сферу діяльності. Це зумовлено низкою факторів, наприклад таких як відсутність належної соціальної інфраструктури в сільській місцевості, що ускладнює або навіть унеможливорює комфортне проживання молодих спеціалістів; низький рівень технологічного забезпечення робочих

місць; недостатня оплата праці; а також застаріла та примітивна матеріально-технічна база навчально-дослідних господарств, що не відповідає сучасним стандартам підготовки фахівців [1].

Обмежене фінансування, виділене на розвиток матеріально-технічної бази протягом останніх десятиліть, призвело до того, що зараз навчальні заклади практично не мають сучасної матеріально-технічної бази (техніки, обладнання, лабораторій тощо), необхідної для підготовки висококваліфікованих фахівців, використання сучасних методів досліджень в генній інженерії, біотехнологіях.

Академік Національної академії педагогічних наук України та Національної академії аграрних наук України, доктор педагогічних наук Станіслав Ніколаєнко вважає, що нині аграрна освіта в Україні має ряд суттєвих недоліків. Зокрема, нинішня система підготовки фахівців є малогнучкою, застарілою та часто відірваною від актуальних потреб та тенденцій науки й виробництва. Вона продовжує зосереджуватися переважно на підготовці кадрів лише для великих підприємств за тією ж самою моделлю, що залишилася ще з радянських часів. Реформування навчального процесу відбувається занадто повільно утворюючи прірву між теорією, аграрною наукою і навчальним процесом. При цьому ж приватний сектор не виявляє достатньої зацікавленості у співпраці з освітніми установами, а самі аграрні виші не завжди спроможні задовольнити запити бізнесу. Значна частина керівників підприємств сприймає професійні кадри як вже готовий ресурс, не беручи активної участі в розвитку освіти та науки через підтримку навчальних закладів [1].

Інноваційні підходи до освіти передбачають впровадження цифрових технологій, автоматизацію навчального процесу та використання штучного інтелекту. Країни, які впроваджують цифрові методики в аграрну освіту, демонструють вищі показники продуктивності сільського господарства. Використання агродронів, систем моніторингу врожайності, автоматизованого контролю за зрошенням – це лише частина технологій, які повинні інтегруватися у навчальні програми для підготовки сучасних спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Ніколаєнко С. Аграрна освіта і наука в Україні в умовах євроінтеграції: проблеми та виклики / С. Ніколаєнко // Вища школа. – К., 2015. – № 11/12 (137). – С. 19–28. URL: <https://nubip.edu.ua/node/18498>
2. Закон України «Про вищу освіту». Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Качан Є. Регіональна економіка: підручник / Є.П. Качан. – К. : Знання, 2011. – 670 с.

***Abstract:** The purpose of the study is to analyse the effectiveness of educational programmes in training young specialists for the agro-industrial complex (AIC), as well as to identify prospects for their improvement, taking into account international experience and modern technologies.*

Keywords: agrarian education, agro-industrial complex, educational programmes, personnel training, reforms.

Науковий керівник:
Конопляник Д.О.,
*асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 338.43:65.012.3

Сучасні практики управління в аграрному секторі: як молоді менеджери сприяють змінам

Тіна Бобик,
здобувачка вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: у роботі представлено залучення молоді до розвитку аграрного сектору та її вплив на його сталий розвиток. Проаналізовано ключові фактори успішної інтеграції молоді в інноваційні процеси, зокрема впровадження новітніх технологій. Наголошено на необхідності створення сприятливих умов для підтримки молодих фахівців і новаторів у сільському господарстві.

Ключові слова: молодь, підприємство, аграрний сектор України, менеджер, менторство, сільське господарство, інновації.

Сучасний аграрний сектор України активно запроваджує новітні технології та пристосовується до нових викликів. Однією з основних тенденцій є скорочення витрат завдяки більш ефективним технологіям, який дозволяє досягати кращих результатів при менших витратах. Також є перехід від виробництва сировини, до виробництва продукції з доданою вартістю, що забезпечує конкурентоспроможність на глобальних ринках. Технологічний розвиток в сільськогосподарському секторі фокусується на використанні хмарних рішень, обробці великих масивів даних і запровадженні «інтернету

речей», що сприятиме інтеграції різноманітних систем та підвищить ефективність виробництва.

Однак аграрний сектор також стикається з багатьма викликами. Воєнні дії призвели до зруйнованої інфраструктури, мінування сільськогосподарських угідь та порушення постачальних ланцюгів, що об'єднують виробництво та експорт продукції. Більше того, відсутність фінансових ресурсів та зростання собівартості виробництва негативно впливають на рентабельність аграрних підприємств. Кліматичні зміни в тому числі посухи та аномальні погодні умови, які також створюють додаткові кризи сільському господарству. Як зазначає заступник міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Сергій Власенко: «...українське сільське господарство стоїть перед вибором: або впроваджувати сучасні рішення для адаптації кліматичних змін, або зіштовхнутися зі зниженням урожайності, нестачею води та виснаженням ґрунтів. Важливо негайно змінювати підходи до ведення агробізнесу» [1].

Для того, аби подолати ці виклики, необхідно впроваджувати інноваційні технології, модернізувати інфраструктуру та залучати інвестиції для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України. В додаток до зовнішніх загроз, є також і внутрішні проблеми, такі як дефіцит професійних менеджерів. Коли компанії починають шукати хороших менеджерів для управління всіма процесами, вони звертають увагу на кілька важливих аспектів. Адже хороший менеджер – це той, хто не лише вміє керувати всіма проектами, але й той хто вміє надихати командний дух, вирішувати складні питання та проблеми проекту, та сприяти задля розвитку компанії. Насамперед, менеджер повинен мати здобуті знання та розуміти свою справу в тій сфері, в якій працює компанія. Для прикладу, у агробізнесі є важливим, щоб менеджер знав особливості сільського господарства, як поводитись з природними ресурсами та екологічними стандартами. Однак лише цього недостатньо. Хороший менеджер має бути лідером, який не лише керує своїми підлеглими, але й надихає їх на досягнення певних цілей, створює командний дух та вміє вирішувати конфлікти. Також важливим є вміння швидко реагувати на зміни, та вирішувати проблему в міру змін. Від них також очікується не лише виконання певних завдань, а й вміння шукати нові можливості для покращення роботи своєї компанії. Не менш важливим є стратегічне мислення спеціаліста. Це означає, що вони повинні розуміти, в якому напрямку рухається їх сфера, і які виявлені загрози для покращення. Усе це сприятиме прийняттю достойних рішень і побудові нових стратегій, які приведуть компанію до значного зросту і майбутніх змін. Директор департаменту з роботи з персоналом МХП ПАТ «Миронівський хлібпродукт» Ірина Косолапова, наголошує, що «...працівник має чітко розуміти свої цілі та завдання. Люди, які невпевнені в собі вбо проявляють пасивність, не зможуть працювати в компанії» [2].

Молоді менеджери є двигуном змін в агробізнесі. Їх енергія, адаптивність і готовність до реалізації нових підходів сприяють розвитку галузі та підвищенню її ефективності. Важливим є те, що вони одночасно мають розвивати свої професійні здібності та бути готовими до тих викликів, з якими

стикається сучасне агропідприємство. На сьогодні молоді люди мають численні можливості для розвитку в аграрному бізнесі. По-перше, є багато онлайн курсів, тренінгів і навчальних програм, що можуть допомогти здобути нові знання про сучасне сільське господарство, агробізнес та управління в цій сфері. По-друге, об'єднання в команди та створення власних, нових проєктів, щоб втілити знання на практиці.

Для залучення фінансування слід звертати увагу на програми підтримки від уряду, міжнародних організацій та приватних фондів, що пропонують гранти, пільгові кредити і консультативну допомогу молодим підприємцям в агросекторі. Наприклад, існують безліч державних програм розвитку фермерства, конкурси для фінансування стартапів, а також на ініціативи великих агрокомпаній, які прагнуть знайти інноваційні рішення. Крім того, молодим аграріям варто брати участь у галузевих виставках, форумах, які допоможуть реалізувати інтереси, познайомитися з інвесторами, знайти корисні зв'язки та актуальну інформацію для подальшого саморозвитку. Важливо бути відкритим до нових знань, використовувати новітні технології та шукати оригінальні підходи в аграрному секторі.

Менторська підтримка відіграє важливу роль у створенні та успіху молодих спеціалістів. Як зазначають фахівці Чорноморського національного університету, «...менторство (менторинг) – це взаємодія між досвідченішою людиною та менш досвідченою, під час якої передаються знання, навички та вміння» [3]. Менторство допомагає новачкам уникати поширених помилок, адаптуватися до сучасних технологій та ринкових умов, а також поліпшувати підприємницькі здібності.

Фахівці онлайн-журналу GrowHow.in.ua, присвяченому вирощуванню, управлінню та агробізнесу, підкреслюють важливість участі в навчальному проєкті «АгрокебетиPRO». Ця ініціатива пропонує «...безкоштовний онлайн-курс «Міністерська підтримка в агро», розрахований на студентів і молодих спеціалістів, які прагнуть ознайомитися з діяльністю провідних аграрних компаній України. Програма включає 10 лекційних відео від досвідчених викладачів, а також презентації та відеоматеріали, які демонструють реальні виборчі процеси. Учасники здобудуть цінний досвід, практичні рекомендації від топ-менеджерів агросфери та іменний сертифікат про успішне завершення навчання» [4].

Загалом, менторська підтримка забезпечує молодих фахівців хорошим стартом, необхідними інструментами та знаннями в аграрному бізнесі. Молоді спеціалісти завдяки своїй енергії, креативності, сучасності впроваджують сучасні технології, розвивають інноваційні підходи та створюють нові бізнес моделі в аграрній галузі. Важливо забезпечити їм належні умови для розвитку молодіжного підприємництва, що сприятиме вирішенню сучасних викликів та забезпеченню сталого розвитку аграрного сектору України.

Крім того, молодим фахівцям потрібна фінансова підтримка для створення власних ініціатив. Державні програми, міжнародні гранти, інвестиційні фонди,

які б допомогли їм розпочати свою справу, впроваджувати інноваційні проекти та вдосконалювати технологічні процеси.

Визнання ролі молоді у впровадженні інновацій в аграрному секторі України є ключовим аспектом забезпечення сталого розвитку сільського господарства. Молодь є ключовим рушієм розвитку аграрного сектору України, адже саме молоді спеціалісти залучають у галузь сучасні технології, інноваційні підходи та нові бізнес проекти. Вони готові змінювати та втілювати нові рішення для покращення ефективності сільського господарства. Їх енергія, творчість, цілеспрямованість передбачає не лише оновлення традиційних підходів, а й розширення можливості розвитку аграрного сектору, надаючи йому більше конкурентоспроможності на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. «Аграрний сектор перед кліматичними викликами: адаптація чи криза?». Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: https://mepr.gov.ua/agrarnyj-sektor-pered-klimatychnymi-vyklykamy-adaptatsiya-chy-kryza/?utm_source=chatgpt.com
2. Грицак Н. Корпоративна культура: палиця з двома кінцями. Журнал та мультимедійна платформа «Агробізнес сьогодні». URL: https://agro-business.com.ua/agro/kermo-kerivnyka/item/1983-korporativna-kultura-palytsia-z-dvo-ma-kintsiamy.html?utm_source
3. «Хто такий ментор і де його знайти». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. URL: <https://chmnu.edu.ua/hto-takij-mentor-i-de-jogo-znajti/>
4. «Усіх зацікавлених запрошують на безкоштовний онлайн-курс «Менторська підтримка в агро». Онлайн-журнал про вирощування, управління та агробізнес GrowHow.in.ua. URL: https://www.growhow.in.ua/usikh-zatsikavlenykh-zaproshuiut-na-bezkoshtovnyy-onlayn-kurs-mentorska-pidtrymka-v-ahro/?utm_source=chatgpt.com

Abstract: *The paper presents the involvement of youth in the development of the agricultural sector and its impact on its sustainable development. The key factors of successful integration of youth into innovation processes, in particular the introduction of new technologies, are analyzed. The need to create favorable conditions for supporting young specialists and innovators in agriculture is emphasized.*

Keywords: *youth, enterprise, agricultural sector of Ukraine, manager, mentoring, agriculture, innovation.*

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,

*асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 330.34:338.43

Використання соціологічних технологій для підвищення збуту товарів сільського господарства та харчової промисловості

Володимир Бобовик,

здобувач вищої освіти спеціальності 051 Економіка
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: обґрунтування ідеї використання соціології як способу підвищення збуту харчових продуктів. Розглянуті новітні соціологічні дослідження для аналітики попиту ринків АПК та покращення реалізації товарів сільського господарства та харчової промисловості.

Ключові слова: попит, дослідження, харчова продукція.

Щодня населення нашої планети вживають найрізноманітнішу їжу. Залежно від території, клімату, культурних та людських чинників, вживання їжі є життєво-необхідним для подальшої роботи організму людини. Функціонування торгівлі та виробництва ніяк не можливе без харчової продукції, оскільки відсутність того товару, що потребує людина на фізіологічному рівні має критично негативний вплив.

Внаслідок базової потреби до харчової продукції населення, ринок сільськогосподарського та харчової промисловості є економічно стабільним та не може бути відсутнім з будь-яких причин, що супроводжується надійністю, що забезпечується самими людьми, що продовжують рости численно. Ця потреба генерує торгівлю та виробництво товару для споживання, яка здійснюється за допомогою грошей, а тому має свої фінансові механізми, прибутки тощо.

Через грошовий обіг та вигода виробництва харчової продукції, як базового споживчого елемента, виникає конкуренція між виробниками та продавцями, де головними чинниками постають ефективність праці, якість товару та економічна доцільність обраної сфери. Харчова продукція, як будь-який товар має ціну, і його можна купити. Головне, чим більше купуєш товару одного виробника, тим більше у нього капітал для реінвестування, збільшення виробництва та використання більш корисних технологій виробництва. І так само, щоби товар, як, наприклад, помідори, був потрібний для окремого покупця, що буде задовольняти його запити, тобто попит.

Наразі, в більшості ринкових системах світу, ми можемо купити будь-який товар будь-якого продавця, а отже виносять параметри, за якими покупець захоче купити продукцію окремого виробника. Щоб продукція була суб'єктивно привабливою для купівлі, необхідно не тільки використовувати об'єктивні елементи, як якість та ціна, а ще переконання покупця вибрати саме цей товар. Поведінкові елементи людей щодо купівлі окремої продукції – це стосується вже соціології.

Як зазначається в дослідженнях, вибір продукції респондентами можна класифікувати на окремі групи для подальшого дослідження. На думку кандидата медичних наук Ігоря Коробка, «...сегментування споживачів за рівнем доходу, віковими групами, способом життя та географічним положенням дозволяє визначити ключові фактори, які впливають на вибір товару серед

представників різних категорій. Наприклад, згідно з соціологічним опитуванням 2023 року, 54,3% молоді віддають перевагу продуктам із стандартним вмістом харчової солі, 14,3% – з низьким рівнем, а 31,4% – з підвищеним. Це дає виробникам розуміння того, що продукція зі звичайним рівнем солі буде популярною серед половини молодіжної аудиторії. Отже, варто оптимізувати вміст солі у продуктах, щоб збільшити потенційний прибуток від їх реалізації на ринку харчових продуктів» [1, с. 60].

Іншими технологіями, що пов'язують також соціологію та дослідження в цьому напрямку, є маркетинг. Відповідне рекламування товару для відповідного задоволення певного попиту споживача, підвищує можливу покупку цієї продукції. Маркетинг в цьому випадку потрібен для досягнення повного зацікавленості покупця щодо харчового товару, використовуючи методи асоціацій та соціального впливу для зміни поведінки до тої, яка потрібна. Прикладом цього є діти, як ті, що не можуть чітко усвідомлювати світ та аналізувати, частіше піддаються яскравими елементами реклами та тим, що пов'язане з цукром. На думку кандидата психологічних наук Лариси Абсалямової, «...Особливістю харчової поведінки дітей віком 3-5 років є їхня помітна прихильність до солодких і знайомих смаків. Дослідження показують, що вони легко приймають розчини сахарози із концентрацією до 20%. Така схильність до солодкого також впливає на рішення батьків, які прагнуть задовольнити смаки та уподобання своїх дітей» [2, с. 16].

Особливим чинником споживання певних товарів є також культурні та територіальні особливості суспільства. Не буде дивно, що споживання алкогольної продукції буде меншим в мусульманських країнах, а харчові спеції та продукти з неї будуть розповсюджені більше в теплих країн Південно-Східної Азії. Це стосується не тільки місцевих компаній, а міжнародних аграрних експортерів, які ввозять в країну товари свого виробництва. Тут працює соціологічні технології, оскільки поведінка місцевого населення буде залежати від потреб людини на певній території. Це можна помітити в експорті сезонних фруктів. Логічно, що така страва, як борщ, матиме більшу популярність в Східній Європі через культурну спорідненість цієї страви декількох народів одночасно.

Отже, використання соціологічних технологій та досліджень в сфері продажу харчової продукції сільського господарства та промисловості бути для більш точного аналізу попиту споживачів та її задоволення. Чинники, що відповідно визначаються в дослідженнях, стають одними з основних факторів щодо виробництва та збуту товару виробником.

Список використаних джерел:

1. Коробко І. Дослідження рівня споживання молоддю харчової солі як чинника негативного впливу на здоров'я людини (на прикладі студентів молодших курсів ВНЗ). Особливості підготовки спеціалістів по збереженню та зміцненню здоров'я населення в надзвичайних ситуаціях глобального характеру: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (9

червня 2023 р.). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. 160 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/53896/1/ДОСЛІДЖЕННЯ%20РІВН%20Споживання.pdf>

2. Абсалямова Л. Психологічний аналіз факторів, які впливають на харчову поведінку людини / Л.М. Абсалямова // Психологічний часопис. – 2018. – №6. – С. 9-23. URL: <https://hal.science/hal-01854758/document>

Abstract: *The idea of using sociology as a way to increase food sales is substantiated. The latest sociological research for analyzing the demand of agricultural markets and improving the sale of agricultural and food products is considered.*

Key words: *Demand, research, food products.*

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,

асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 316.774:613.86-053.6

Соціальні медіа та їх вплив на психічне здоров'я молоді

Аліна Колісніченко,

здобувачка вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *у тезах розглядається вплив соціальних медіа на психічне здоров'я молоді. У роботі досліджуються основні позитивні та негативні аспекти використання соціальних медіа, психологічні механізми їх впливу, а також рекомендації щодо зниження негативних наслідків. Використано актуальні дослідження та наукові джерела, що підтверджують негативний вплив та способи збереження психічного здоров'я молоді в умовах цифрового середовища.*

Ключові слова: *соціальні медіа, психічне здоров'я, молодь, кібербулінг, залежність, соціальна ізоляція, самооцінка, порівняння, емоційна*

виснаженість, медіаграмотність, тривожність, самовираження, стрес, депресія.

Соціальні медіа стали невід'ємною частиною сучасного життя, особливо серед молоді. Використання платформ, таких як Instagram, Facebook, TikTok, YouTube має значний вплив на психічне здоров'я користувачів. Цей вплив може бути як позитивним, так і негативним, в залежності від того, як саме люди взаємодіють із платформами і який контент вони споживають. Зростання психічних розладів, таких як депресія, тривожність та низька самооцінка, пов'язане з активним використанням соціальних медіа, стає дедалі більш актуальним питанням.

Як зазначають спеціалісти інтернет-видання *Watcher*, «...соціальні медіа – це сервіси в мережі інтернет, які призначені для масового поширення вмісту, де вміст створюється безпосередньо користувачами, і автором може бути кожна людина, на відміну від звичайних медіа, де у ролі авторів виступають відібрані та відокремлені люди» [4].

На думку здобувачки вищої освіти спеціальності 053 Психологія Дар'ї Бехтольд, «...з одного боку, соціальні медіа значно вплинули на життя багатьох людей, особливо молодого покоління. Вони слугують головним інструментом для спілкування з друзями, родичами та знайомими, сприяють розвитку соціальних здібностей, дають можливість для самовираження та особистісного зростання. Крім того, ці платформи стають важливим джерелом інформації — від політичних новин до актуальних модних трендів» [1, с. 24]. Одним із позитивних аспектів є можливість для молоді підтримувати зв'язки з друзями, навіть якщо вони знаходяться далеко.

З іншого боку, соціальні мережі мають негативний вплив на фізичне та психологічне здоров'я молоді. Особливу увагу слід приділити саме психологічному аспекту, адже постійний перегляд публікацій у соціальних мережах суттєво впливає на самооцінку, що, у свою чергу, позначається й на інших складових психологічного благополуччя. Молодь часто порівнює себе з ідеалізованими образами, які пропагуються в медіапросторі, що може викликати відчуття невпевненості в собі. Крім того, використання соціальних мереж може спричинювати розвиток залежності та створювати проблеми у взаєминах з оточуючими [1]. Дослідження показують, що часте переглядання фотографій в Instagram може підвищувати рівень стресу і тривожності через негативне порівняння себе з іншими.

Як зазначає кандидат педагогічних наук Леся Вольнова, «...окрім того, зіткнення з кібербулінгом та онлайн-переслідуваннями дедалі частіше призводить до того, що молодь переживає депресію, страх, тривожність, підвищену невротичність та емоційну нестабільність» [2, с. 2]. Соціальні мережі можуть стати майданчиком для кібербулінгу, коли люди стикаються з погрозами, шантажем та іншими формами цифрового насильства. Це явище викликає серйозний психологічний стрес, тривогу, депресію, а іноді й навіть стає причиною психологічних проблем у молоді.

Однією з найбільш актуальних проблем сучасності стало зростання залежності від спілкування в соціальних мережах серед молоді. Як зазначає кандидат педагогічних наук Вадим Лютий, «...молоді люди можуть ставати залежними від постійного перегляду новин, повідомлень, що призводить до емоційної виснаженості та зниження якості життя. Дослідження показало, що часте використання соціальних медіа може викликати емоційну залежність, що проявляється у відсутності контролю за часом, проведеним в Інтернеті» [3, с. 8].

Проаналізувавши дану тему, автор склала таблицю про «Позитивні та негативні наслідки використання соціальних медіа» (Таблиця 1).

Таблиця 1

Позитивні та негативні наслідки використання соціальних медіа

Тип впливу	Позитивний вплив	Негативний вплив
Самооцінка	Підвищення, через підтримку та позитивні коментарі	Зниження, через порівняння себе з ідеалізованими образами
Соціальні зв'язки	Зміцнення зв'язків з друзями, родиною, створення нових контактів	Соціальна ізоляція, залежність від онлайн-зв'язків, що зменшує реальні контакти
Інформація та освіта	Доступ до корисної інформації та ресурсів для саморозвитку	Поширення фальшивих новин та маніпуляцій, що сприяють стресу
Емоційне вираження	Платформи для творчого вираження та отримання підтримки	Агресія та кібербулінг, які можуть призвести до депресії та тривожності

Соціальні медіа мають великий потенціал для розвитку молоді, але їх негативний вплив на психічне здоров'я не можна ігнорувати. Проте є кілька способів зменшити такий вплив. Одним із шляхів є обмеження часу використання. Ще одним важливим кроком є розвиток медіаграмотності. Намагайтеся не читати коментарі під публікаціями. Проводьте більше часу з друзями офлайн. Ще важливим є розвиток здорових звичок для підтримки психічного здоров'я.

Отже, соціальні медіа мають значний вплив на психічне здоров'я молоді. Соціальні медіа допомагають зблизити людей з різних куточків світу. Однак важливо розуміти, що вони мають як позитивні, так і негативні наслідки. Використання соціальних мереж у розумний та збалансований спосіб може зменшити їхній негативний вплив на психологічний стан та самооцінку української молоді. Багато досліджень довели, що надмірне використання мереж може завдавати шкоду психологічному здоров'ю молоді, тому ми повинні самі слідкувати за своїм станом.

Список використаних джерел :

1. Бехтольд Д. Розвиток Я-концепції сучасної молоді під впливом соціальних мереж / Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти

«бакалавр» // Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. – 2024. – 87 с.

2. Вольнова Л. Вплив соціальних мереж на психічне здоров'я сучасної молоді / Л.М. Вольнова, А.О. Камінська, О.П. Ляска // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Сер.: Психологія. – 2023. – Т. 34 (73), № 6. – С. 1-5.

3. Лютий В. Залежність від соціальних мереж як проблема сучасних студентів / В. П. Лютий, К. С. Коломієць // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2014. – № 3-4. – С. 6-12.

4. Що таке соціальні медіа і хто такі SMM-менеджери. Watcher – видання про інтернет-бізнес в Україні та маркетинг в соціальних медіа.

URL:

<http://watcher.com.ua/2012/07/16/scho-take-sotsialni-media-i-hto-taki-smm-menedzhery/>

Abstract: *These theses consider the impact of social media on the mental health of young people . The work examines the main positive and negative aspects of using social media, the psychological mechanisms of their influence, as well as recommendations for reducing negative consequences. Current research and scientific sources are used that confirm the negative impact and ways to preserve the mental health of young people in the digital environment.*

Keywords: *social media, mental health, youth, cyberbullying, addiction, social isolation, self-esteem, comparison, emotional exhaustion, media literacy, anxiety, self-expression, stress, depression.*

**Науковий керівник :
Конопляник Д.О.**

*асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 631.1:37

Молодь як агенти змін: інновації в традиційному землеробстві

Петро Мощук,

здобувач вищої освіти спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *у тезах досліджується роль молоді як агентів змін у традиційному землеробстві. Зростаюча глобальна потреба в продовольчій безпеці та сталому управлінні ресурсами висуває на перший план необхідність інноваційних підходів у сільському господарстві. Молоді аграрії активно*

впроваджують сучасні технології, такі як прецизійне землеробство, використання дронів, інтернет речей та біотехнології, що сприяє підвищенню продуктивності та зменшенню екологічного впливу. А також підкреслюється важливість залучення молоді для забезпечення економічного зростання.

Ключові слова: *молодь, інновації, традиційне землеробство, агротехнології, стале сільське господарство, підприємництво, прецизійне землеробство.*

На сьогоднішній день сільське господарство відіграє ключову роль в нашому житті, забезпечуючи мільярди людей продовольством, через це можна вважати його основою економіки. З кожним днем населення планети невпинно зростає і потрібно шукати способи для забезпечення все вищої і вищої ефективності сільського господарства, адже традиційні методи поступово втрачають свою позицію в порівнянні з інноваціями, які може принести молодь зі своїми новими ідеями та свіжим поглядом на речі.

На думку спеціаліста із управління знаннями та інформацією в Продовольчій і сільськогосподарській організації ООН Джеральда Сильвестра, «...щоб сільське господарство не почало занепадати, молоді фермери пристосовуються до змінних умов ринку і впроваджують новітні технології, наприклад: прецизійне землеробство та використання дронів із супутниковим моніторингом. Прецизійне землеробство являє собою найбільш ефективне управління землеробством, при якому максимально збільшується прибуток і мінімально використовуються ресурси» [1]. Також це може допомогти значно зменшити використання добрив та пестицидів. Використання дронів та супутникового моніторингу допомагає слідкувати за станом полів, швидше виявляти хвороби та значно спрощують оцінку врожайності. Це все свідчить про те, що використання, наприклад, аерофотознімання допомагає значно підвищити ефективність управління.

Як зазначає професор кафедри ґрунтознавства та агроєкології Вашингтонського університету Джон Реганольд, «...варто ще згадати, що молодь не завжди хоче повністю відмовитися від використання традиційних методів, вона ще може вдосконалити ці методи завдяки новому підходу до вирішення проблеми. Органічне землеробство якраз є одним із таких методів. Воно має на увазі відмову від використання хімічних добрив та їх подальшу заміну на натуральні методи. Це, своєю чергою, сприяє збереженню біорізноманіття та покращенню стану здоров'я ґрунтів» [2].

Ще одним з найважливіших чинників для формування кваліфікованих кадрів є освіта. Для забезпечення якісної освіти та підготовки молодих аграріїв потрібно інтегрувати сучасні технології та практики у вищі навчальні заклади, що також дозволить отримати досвід та бути уже підготовленим [3]. Не потрібно забувати про міжнародні програми обміну, вони дозволять не тільки обмінятися культурами, а ще й поділитися важливим досвідом у вирішенні тих чи інших питань. Однією за таких програм є програма «ERASMUS+» [4].

Неодмінно треба згадати, що залучення молоді буде сприяти не тільки вищезазначеним характеристикам, а й економічному зростанню. Як зазначає економіст Люк Крістіансен, «...розвиток аграрного сектору створить нові робочі місця, що допоможе значною мірою скоротити рівень безробіття» [5].

Отже, виходячи зі спільного стану і опираючись на вищезазначені та вищезгадані факти, можна сміливо стверджувати, що молодь є потужний рушієм змін у традиційному землеробстві. Їхні нові ідеї, інноваційний підхід та свіжий погляд роблять їх дуже вадливими у процесі трансформації агросектору. Підтримка молодих аграріїв через освіту та інші державні програми допоможе не тільки ефективно розвивати землеробство, а й допоможе створити деяку «подушку безпеки» у разі крайньої ситуації, що допоможе пережити важкі часи.

Список використаних джерел:

1. Sylvester, G., «E-Agriculture in Action: Drones for Agriculture», FAO, 2018.
2. Reganold, J. P., & Wachter, J. M., «Organic agriculture in the twenty-first century», Nature Plants, 2, 15221, 2016.
3. Zawozy, M., «Integrating Technology in Agricultural Education», Journal of Agricultural Education, 61(2), 2020.
4. European Commission, «ERASMUS+ Programme Guide», 2021.
5. Christiaensen, L., & Demery, L., «Agriculture in Africa: Telling myths from facts», World Bank Policy Research Working Paper, No. 7999, 2017.

Abstract: *the theses explore the role of youth as agents of change in traditional agriculture. The growing global need for food security and sustainable resource management underscores the necessity for innovative approaches in agriculture. Young agrarians are actively implementing modern technologies such as precision farming, drone usage, the Internet of Things, and biotechnology, which contribute to increased productivity and reduced environmental impact. The importance of engaging youth to ensure economic growth is also emphasized.*

Keywords: *youth, innovation, traditional agriculture, agrotechnologies, sustainable agriculture, entrepreneurship, precision farming.*

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,

*асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 331.5-057.87:159.9:63

Психологічні аспекти залучення молоді до розвитку агропромислового комплексу країни

Поліна Овчаренко,

здобувачка вищої освіти спеціальності 053 Психологія
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *у тезах аналізується роль молоді в розвитку агропромислового комплексу України, акцентуючи на важливості впевненості, лідерства, освіти*

та соціальних проблемах сільської молоді. Також підкреслено її значення у післявоєнному відновленні економіки.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, психологічні аспекти, лідерські якості, інноваційні підходи, післявоєнне відновлення, аграрний сектор, освітні програми.

Залучення молоді до розвитку агропромислового комплексу України має стратегічне значення і вимагає врахування психологічних чинників. Молоді спеціалісти приносять нові ідеї та ентузіазм, що є ключовими для оновлення та сталого розвитку аграрного сектору.

Автор пропонує розглянути цю тему за допомогою ключових категорій:

1. Психологічні аспекти залучення молоді.

На думку здобувачки вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота» Анастасії Шудрі, молодь стикається з багатьма викликами, коли переходить до професійного життя. Це вимагає від них впевненості в собі та хороших комунікативних навичок. Різні програми, які розвивають відповідальність та активну громадянську позицію, допомагають їм краще адаптуватися до робочого середовища, зокрема в аграрній сфері. [1].

Автор вважає, що молодь дійсно стикається з численними труднощами, коли переходить до професійного життя, тому дуже важливо забезпечити їм підтримку в розвитку впевненості та комунікативних навичок. Програми, орієнтовані на виховання відповідальності та активної громадянської позиції, можуть стати потужним інструментом для ефективної адаптації молодих людей до робочого середовища, зокрема в аграрному секторі. Така підготовка сприяє не тільки особистісному розвитку, а й дає можливість успішно почати кар'єру в цій галузі.

2. Розвиток лідерських якостей та критичного мислення.

Як зазначає доцент кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України Катерина Алексеєва, розвиток лідерських якостей, критичного мислення та вміння працювати в команді відіграє важливу роль у залученні молоді до розвитку агропромислового комплексу. Участь у волонтерських ініціативах і процесах ухвалення рішень допомагає їм зростати як особистісно, так і професійно.[2].

На думку автора, розвиток лідерських якостей, критичного мислення та вміння працювати в команді є важливими для того, щоб молодь могла активно брати участь у розвитку агропромислового комплексу. Залучення молодих людей до волонтерських проєктів і процесу прийняття рішень не тільки сприяє розвитку їхніх особистісних і професійних якостей, а й мотивує їх активно долучатися до покращення майбутнього цієї галузі. Я переконана, що підтримка таких ініціатив дасть змогу ефективно модернізувати аграрний сектор завдяки енергії та інноваційним ідеям молоді.

3. Соціальні проблеми сільської молоді.

Як зазначає кандидат наук з державного управління Михайло Обіход, молодь, яка живе в сільській місцевості, часто стикається з соціальними труднощами, зокрема обмеженим доступом до якісної освіти та можливостей для професійного розвитку. Тому важливо, щоб державна політика була спрямована на створення сприятливих умов для їхнього зростання, розширення можливостей працевлаштування та соціальної інтеграції. Також необхідно розвивати інфраструктуру, підтримувати освітні ініціативи та заохочувати молодь до активної участі в житті суспільства. Комплексний підхід до цих питань не лише покращить рівень життя сільської молоді, а й сприятиме загальному розвитку регіонів.[3, с.20].

На думку автора, сільська молодь стикається з низкою серйозних проблем, серед яких обмежений доступ до якісної освіти та можливостей для кар'єрного зростання. Дуже важливо, щоб держава створювала умови, які б підтримували розвиток цієї молоді, а також забезпечували можливості для їхнього працевлаштування та соціальної інтеграції. Автор вважає, що розвиток інфраструктури, підтримка різноманітних освітніх програм і заохочення молоді до активної участі в суспільному житті значно покращать рівень життя в сільських громадах та сприятимуть загальному розвитку цих регіонів.

4. Інноваційні підходи та проектна діяльність.

Як зазначає старший викладач кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України Олена Варава, активна участь молоді у проектній діяльності та впровадженні інноваційних підходів відіграє ключову роль у модернізації агропромислового комплексу. Завдяки ретельному плануванню, чіткому моніторингу та ефективному управлінню проектами молоді спеціалісти набувають цінного практичного досвіду. Це не тільки сприяє їхньому професійному розвитку, а й допомагає раціонально та прозоро використовувати ресурси. Важливо створювати умови для співпраці молоді з експертами галузі, щоб об'єднати зусилля для розвитку аграрного сектору та впровадження сучасних технологій.[2].

На думку автора, активна участь молоді в проектах і впровадженні інновацій є важливою складовою модернізації агропромислового комплексу. Залучення молодих спеціалістів до планування, моніторингу та управління проектами дозволяє їм набувати цінного досвіду і розвиватися професійно. Автор вважає, що для ефективного використання ресурсів та досягнення прогресу в аграрному секторі необхідно створювати умови для співпраці молоді з досвідченими фахівцями, щоб об'єднати зусилля в напрямку впровадження нових технологій.

5. Роль молоді у відбудові післявоєнної України.

Як зазначає керівник відділу персоналу та соціальної політики Corteva Agriscience в Україні та Польщі Володимир Міропольський, згідно з дослідженням, проведеним аналітичним центром Cedoss та агентством InfoSapiens, 76% української молоді, яка виїхала через війну, планують повернутися додому. До того ж, незалежно від місця перебування, 72%

опитаних хочуть активно долучитися до відновлення своїх громад. Це свідчить про їхню сильну мотивацію брати участь у відбудові країни.[4].

На думку автора, результати дослідження яскраво показують, що більшість молодих людей, які були змушені виїхати через війну, мають велике бажання повернутися додому і активно брати участь у відновленні України. Це свідчить про сильну мотивацію молоді долучатися до процесу відбудови своїх громад, що є надзвичайно важливим для майбутнього країни. Автор вважає, що така активність молоді сприятиме не тільки відновленню інфраструктури, але й зміцненню соціальної та економічної стабільності в країні.

6. Професійна підготовка та освіта.

Як зазначає доцент кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України Катерина Алексеева, підготовка фахівців, які працюватимуть із молоддю, зокрема молодіжних працівників, відіграє ключову роль у розвитку аграрного сектору. Освітні програми, що поєднують елементи соціальної роботи, проектного управління та лідерства, допомагають формувати компетентні кадри, здатні ефективно реагувати на виклики сільського господарства. Важливо забезпечити умови для їхнього постійного навчання та професійного зростання, адже їхня діяльність не лише підтримує молодь у пошуку свого місця в аграрній сфері, а й сприяє загальному розвитку та модернізації галузі.[1].

На думку автора, підготовка кваліфікованих працівників, які будуть працювати з молоддю, є важливим чинником розвитку агропромислового комплексу. Освітні програми, що поєднують соціальну роботу, управління проектами та лідерство, мають великий вплив на формування професіоналів, здатних ефективно реагувати на виклики сільського господарства. Автор вважає, що необхідно створити умови для безперервного навчання та розвитку таких спеціалістів, оскільки їхня робота не тільки допомагає молоді знайти своє місце в аграрному секторі, а й сприяє модернізації галузі в цілому.

7. Формування патріотичного почуття та відповідальності.

Виховання у молоді любові до рідної землі, бажання працювати на благо України та відчуття своєї причетності до процесу розбудови національної державності сприяє розвитку національної гідності та патріотизму. Це формує почуття гордості за свою країну, що в свою чергу мотивує молодь брати активну участь у розвитку агропромислового комплексу. Окрім того, таке виховання допомагає створювати покоління, яке не тільки прагне до особистого успіху, а й готове сприяти процвітанню своєї Батьківщини через залучення до важливих і відповідальних галузей, таких як аграрний сектор. Підтримка національних цінностей і усвідомлення значущості свого внеску у розвиток країни може стати рушійною силою для молоді, що має стати основою економічної стабільності та процвітання держави в майбутньому.

На думку автора, важливо виховувати в молоді почуття любові до рідної землі, бажання працювати заради розвитку України та усвідомлення своєї ролі у процесі розбудови національної державності. Це допомагає формувати

національну гідність і патріотизм, а також почуття гордості за свою країну. Таке ставлення мотивує молодь брати активну участь у розвитку агропромислового комплексу. Автор вважає, що таке виховання сприяє формуванню покоління, яке не лише прагне до особистого успіху, а й готове вкладати свої сили в процвітання рідної країни, працюючи в стратегічно важливих галузях. Підтримка національних цінностей і розуміння того, як важливий кожен вклад у розвиток держави, можуть стати основою для економічного процвітання і стабільності країни в майбутньому.

Отже, всі розглянуті аспекти свідчать про важливість підтримки і розвитку молоді в Україні, особливо в контексті агропромислового комплексу та відновлення країни після війни. Виховання у молоді любові до рідної землі, розуміння її потреб і свого місця в її розвитку, а також формування лідерських якостей, критичного мислення та відповідальності є основою їхнього активного залучення до таких важливих сфер, як аграрний сектор. Важливо також надавати підтримку для розвитку комунікаційних навичок та відповідальних громадянських позицій, щоб молодь могла успішно адаптуватися до професійного життя. Залучення молодих людей до волонтерських ініціатив, а також участь у процесах прийняття рішень, допомагають їм не тільки розвивати особисті та професійні навички, але й сприяють відбудові і розвитку країни. Крім того, автор переконана, що підтримка безперервного навчання та професійної підготовки спеціалістів, які працюватимуть з молоддю, буде сприяти успішному розвитку аграрного сектору та модернізації економіки. Усе це разом допоможе забезпечити стабільність та процвітання України в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Шудря А. О. Соціальні проблеми сучасної молоді: випускна кваліфікаційна робота / наук. керівн. Г. В. Бондаренко. Умань: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2023. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/01/%D0%A8%D1%83%D0%B4%D1%80%D1%8F-%D0%90.%D0%9E..pdf>
2. Алексеева К. Креативні підходи молоді до питань майбутнього розвитку АПК України / К. Алексеева, О. Варава. Національний університет біоресурсів і природокористування України. URL: <https://nubip.edu.ua/node/91241>
3. Обіход М. Сучасний стан соціальних проблем сільської молоді в Україні в умовах децентралізації органів місцевого самоврядування. Публічне управління та соціальна робота, збірник наукових праць / Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. – №1, 2023. С. 17-21. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/soc/article/download/2555/2442>
4. Міропольський В. Долучення молоді до передових практик агробізнесу – крок на шляху відновлення України. Аграрне інформаційне агентство «Agravery». URL: <https://agravery.com/uk/posts/author/show?slug=dolucenna-molodi-do-peredovih-praktik-agrobiznesa-krok-na-slahu-vidnovlenna-ukraini>

Abstract: *this thesis analyzes the role of youth in the development of Ukraine's agro-industrial complex, emphasizing the importance of confidence, leadership, education, and addressing the social problems of rural youth. Special attention is given to the psychological aspects of young leaders in agriculture, their innovative approaches, and their contribution to the sector's modernization. Additionally, the study highlights the crucial role of youth in post-war economic recovery and the necessity of educational programs to support their professional growth and integration into the agricultural sector.*

Keywords: *agro-industrial complex, psychological aspects, leadership qualities, innovative approaches, post-war recovery, agricultural sector, educational programs.*

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,

*асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 631.1:159.923.5.

**Мотивація молоді до роботи в агропромисловому комплексі:
психологічні фактори**

Ксенія Орлова,

*здобувач вищої освіти спеціальності 053 Психологія
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

Анотація: *розглядаються психологічні фактори, що впливають на мотивацію молоді до роботи в агропромисловому комплексі. Аналізуються ключові аспекти, які формують професійні орієнтації молодих людей, зокрема, соціально-економічні умови, особистісні потреби та вплив середовища на вибір кар'єри в аграрному секторі. Визначено важливість внутрішньої мотивації, інтересу до специфіки роботи та соціальної значущості професії в агропромисловому комплексі.*

Ключові слова: *Мотивація молоді, агропромисловий комплекс, психологічні фактори, професійні орієнтації, трудові цінності, соціальна значущість.*

У цих тезах акцент робиться на психологічних факторах, таких як рівень освіти, трудові переконання та стереотипи, що формуються у суспільстві щодо сільськогосподарських професій. Окремо розглядається важливість психологічної підтримки та адаптації молодих спеціалістів до умов аграрного

ринку, оскільки це суттєво впливає на їх професійну реалізацію. Психологічні чинники сприяють підвищенню зацікавленості та активності молоді в цій сфері.

Агропромисловий комплекс (АПК) є ключовою галуззю економіки, яка забезпечує виробництво продовольчих товарів, сировини для промислових підприємств і сприяє стабільному розвитку сільських територій. Праця в АПК охоплює великий спектр діяльності: від рослинництва й тваринництва до аграрного інжинірингу, біотехнологій і переробки сільськогосподарської продукції. Це не тільки фізична робота, а й інтелектуальна діяльність, що включає застосування сучасних технологій, автоматизованих систем і наукових методів господарювання.

На думку вітчизняного науковця Миколи Руденка, діяльність у сільському господарстві потребує відповідального підходу, вміння швидко пристосовуватись до змін і працювати самостійно. Часто умови роботи залежать від погоди, сезонних змін і відкритого середовища. Водночас аграрний сектор активно впроваджує сучасні технології, що допомагає зменшити фізичні зусилля та зробити виробництво ефективнішим. Тому тим, хто обирає цю сферу, важливо враховувати не лише класичні особливості роботи, а й нові цифрові рішення [4, с. 33].

Український науковець Ігор Михайлин зауважує, що бажання працювати в аграрному секторі виникає під впливом різних чинників — це і прагнення до особистісного розвитку, і уявлення суспільства про престиж професії, і бачення власного майбутнього. Молодь обирає ті напрямки, які відповідають їхнім уподобанням та дають змогу реалізувати себе. Велику роль також відіграє сімейне середовище: багато хто продовжує справу батьків у сільському господарстві, що ще більше посилює їхню зацікавленість у цій сфері [2, с. 3].

Серед ключових чинників, які впливають на мотивацію молодих людей, можна виокремити як матеріальні, так і нематеріальні стимули. Висока заробітна плата, соціальні пільги, можливості для кар'єрного росту та підтримка державних ініціатив сприяють зростанню зацікавленості в роботі в агропромисловому комплексі. Водночас важливу роль відіграють і психологічні аспекти: відчуття важливості власної роботи, можливість працювати на природі, участь у природних процесах та бажання сприяти екологічно чистому виробництву.

Молодий науковець Руслан Звоновський зазначає, що робота в агропромисловості потребує ґрунтовної підготовки та практичних умінь у різних сферах — від вирощування рослин і догляду за тваринами до технічного забезпечення й економіки господарства. Сучасні реалії диктують необхідність застосування новітніх підходів і технологій у сільському господарстві. До того ж, молодь отримує шанс реалізувати себе у власній справі, що додає мотивації обрати цей напрям професійної діяльності [1, с. 122].

Один із основних викликів у мотивації молоді до роботи в аграрній сфері полягає у подоланні негативних стереотипів, що існують щодо цієї галузі. Багато молодих людей вважають сільське господарство важким і малопривабливим, що зменшує їхній інтерес до цієї професії. Для зміни цього

уявлення потрібно активно популяризувати аграрні професії через освітні програми, профорієнтаційні заходи, показ успішних історій молодих аграріїв і впровадження сучасних цифрових технологій у навчання. Ефективна мотивація молоді для роботи в агропромисловому комплексі також передбачає створення комфортних умов праці. Це включає належну оплату праці, розвиток інфраструктури сільських територій, доступ до якісної освіти та соціальних послуг. Як зазначає редактор Наталія Таранова, державні програми підтримки молодих спеціалістів, зокрема фінансування бізнес-проектів, кредити для молодих фермерів та можливості стажування за кордоном, можуть суттєво збільшити інтерес молоді до аграрної галузі [5].

Згідно з авторським колективом щорічної доповіді Президентів України, Верховній Раді та Кабінету Міністрів про становище молоді в Україні, мотивація молодих людей до роботи в агропромисловому комплексі є складним процесом, що включає економічні, соціальні та психологічні аспекти. Важливо не лише покращувати матеріальні умови, але й змінювати громадське ставлення до аграрних професій, розвивати освітні можливості та створювати сприятливі умови для професійного розвитку молодих фахівців [3, с. 64].

Отже, мотивація молоді до роботи в агропромисловому комплексі є комплексним і багатогранним процесом, який визначається поєднанням економічних, соціальних і психологічних факторів. Для залучення молодих фахівців необхідно створити умови для їх професійного зростання, подолати стереотипи щодо сільськогосподарських професій і підвищити привабливість цієї галузі через застосування інноваційних технологій, покращення соціальних гарантій та надання кар'єрних можливостей. Підтримка з боку держави, освітніх ініціатив і поліпшення умов праці сприятимуть зростанню інтересу молоді до аграрного сектору.

В цілому, дослідження підкреслює важливість всебічного підходу до мотивації молоді в агропромисловій сфері, що включає освіту, розвиток професійних навичок і створення позитивного іміджу цієї галузі. Це дозволить ефективно залучити кваліфіковану молодь до агропромислового комплексу і забезпечити стабільний розвиток цієї важливої сфери.

Список використаних джерел:

1. Звоновський Р. Мотиваційні аспекти управління потенціалом аграрного підприємства. Науковий журнал «Молодий вчений». – №4 (116), 2023. – С. 120-124.
2. Михайлин І. Українські народні традиції та їх роль у родинному вихованні. Український науковий журнал «Освіта регіону». – №2, 2010. – С. 1-7.
3. Молодь на ринку праці: навички XXI століття та побудова кар'єри. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2018 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики. – Київ, 2019. – 107 с.

4. Руденко М. В. Вплив цифрових технологій на аграрне виробництво: методичний аспект. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління, Том 30 (69). – №6, 2019. – С. 32-34.

5. Таранова Н. Ставка на молодь, мотивацію та професійний розвиток: як великі сільськогосподарські підприємства вирішують проблему дефіциту кадрів. Інтернет-видання «Delo.ua». URL: <https://delo.ua/agro/stavka-na-molod-motivaciyu-ta-profesiinii-rozvitok-yak-silskogo-spodarski-pidprijemstva-virisuyut-problemu-deficitu-kadriv-430152/>

Abstract: *Psychological factors influencing the motivation of young people to work in the agro-industrial complex are considered. Key aspects that shape the professional orientations of young people are analyzed, in particular, socio-economic conditions, personal needs and the influence of the environment on the choice of a career in the agricultural sector. The importance of internal motivation, interest in the specifics of work and the social significance of professions in the agro-industrial complex is determined.*

Keywords: *Youth motivation, agro-industrial complex, psychological factors, professional orientations, labor values, social significance.*

Науковий керівник:
Конопляник Д.О.,
*асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 331.5-057.87:63-057.87:63

**Формування позитивної мотивації молоді до праці в
агропромисловості**

Ксенія Перепада,

здобувачка вищої освіти спеціальності 053 Психологія
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: агропромисловість, її можливості. Мотивація до праці та її важливість. Позитивна мотивація для молоді до праці в агропромисловості.

Ключові слова: агропромисловість, мотивація, професія, праця.

Формування позитивної мотивації молоді до праці в агропромисловості є вкрай важливим у сучасних умовах розвитку сільського господарства та економіки загалом. В останні роки спостерігається зниження інтересу молодого покоління до роботи в аграрному секторі через такі фактори, як початок повномасштабного вторгнення, урбанізація, стереотипи про низький рівень заробітної плати та важкі умови праці. Водночас агропромисловий комплекс є стратегічно важливою галуззю, яка забезпечує продовольчу безпеку країни, створює робочі місця та сприяє розвитку сільських територій. Сучасні технології, цифровізація та автоматизація значно змінюють характер праці в агросекторі, роблячи її більш привабливою та перспективною. Формування позитивної мотивації молоді до роботи в агропромисловості сприятиме збереженню та розвитку трудових ресурсів у цій сфері, забезпеченню інноваційного розвитку сільського господарства та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки. Це вимагає комплексного підходу, що включає профорієнтацію, популяризацію аграрних професій, створення сприятливих умов праці та кар'єрних перспектив.

Агропромисловий комплекс (АПК) – це сукупність галузей народного господарства, пов'язаних з виробництвом і постачанням населенню продуктів харчування і товарів народного споживання з сільськогосподарської сировини [1].

На думку автора, агропромисловість є гарним вибором для обрання професії з кількох причин, а саме: це завжди стабільна та затребувана професія з сучасними технологіями та інноваціями, а ще велика можливість кар'єрних перспектив. Також ця професія підійде для людей, які не хочуть весь день сидіти в офісі, робота в агросекторі дозволяє проводити більше часу на свіжому повітрі, що позитивно впливає на здоров'я. Якщо говорити ще глобальніше, то дана професія є дуже важливою для суспільства в цілому.

Однак, важливою складовою для досягнення результатів в будь-якій професії є мотивація.

Мотивація персоналу важлива управлінська практика в будь-якій компанії. Вона полягає в системі стимулів, які впливають на колектив та окремих працівників. Застосування різних методів мотивації сприяє підвищенню продуктивності праці та досягненню кращих результатів. Дослідження показують, що лише 10% персоналу працюють стабільно без додаткової мотивації, тому створення продуктивного робочого процесу може бути викликом. Успішне досягнення мети базується на потребах та

необхідностях. Людина може розпочати планування та дії, щоб задовольнити свої потреби. Зовнішній стимул може заохочувати до руху в напрямку мети. Організація повинна створити умови, які допоможуть подолати перешкоди на шляху до досягнення цілей [2].

Головним чинником тут є мотивація. Цей вплив може бути прямим або непрямим. У першому випадку працівник заздалегідь знає, що його чекає заохочення за якісне виконання завдання. Прямий вплив може бути матеріальним (грошові премії, бонуси, поїздки і т. д.) або нематеріальним (визнання, оновлене робоче середовище, зміни в графіку). Непряма мотивація не безпосередньо впливає на конкретного співробітника, але має заохочувати його зацікавленість у роботі та відчуття задоволення після виконання завдання [3].

Автор вважає, що мотивація є ключовим фактором для досягнення результату в агропромисловості, оскільки ця сфера вимагає наполегливості, відповідальності та постійного розвитку. На питання: «Чому мотивація є невід'ємною складовою у професії такого напрямку?», автор має свою думку, і пропонує надати таку відповідь:

1. Підвищення продуктивності праці – мотивовані працівники ефективніше виконують свої обов'язки, дотримуються технологій і прагнуть до вдосконалення процесів. Це сприяє збільшенню врожайності, покращенню якості продукції та оптимізації витрат.

2. Залучення та утримання молодих фахівців – агропромисловість потребує нових кадрів, а для цього важливо створювати умови, які стимулюють інтерес до роботи. Кар'єрне зростання, достойна оплата, навчання та можливість застосування сучасних технологій мотивують молодь залишатися в галузі.

3. Впровадження інновацій та покращення технологій – мотивовані фахівці шукають шляхи вдосконалення виробничих процесів, впроваджують сучасні технології, що дозволяє підприємствам бути конкурентоспроможними.

4. Стійкість до труднощів та сезонності – агросектор має свої виклики – залежність від погодних умов, сезонність, важка фізична праця. Висока мотивація допомагає працівникам долати труднощі та підтримувати ефективність у будь-яких умовах.

5. Якість продукції та задоволення споживачів – люди, які бачать сенс у своїй роботі, відповідальніше ставляться до своїх завдань, що впливає на якість продукції, екологічність виробництва та довіру споживачів.

Отже, мотивація є рушійною силою розвитку агропромисловості, сприяє підвищенню ефективності, інноваційності та стійкості цієї важливої галузі.

Війна в Україні негативно впливає на аграрний сектор через економічну та політичну нестабільність, погіршення умов праці через підвищений ризик, зміни в експортних умовах, психологічний стрес та обмежений доступ до ресурсів. Ці фактори знижують мотивацію працівників агробізнесу. Однак компанії цього сектора активно шукають шляхи підтримки та мотивації свого персоналу. Досвід кількох компаній виділяє ключові методи та практики,

рекомендовані для впровадження в сільському господарстві, зокрема: забезпечення конкурентоспроможної заробітної плати та соціальних гарантій; надання можливостей для навчання та розвитку; створення безпечних і комфортних умов праці; формування стимулюючого корпоративного середовища; підтримка в кризових ситуаціях. Практична цінність цього дослідження полягає в можливості використання його результатів суб'єктами аграрного бізнесу в Україні для підтримки та мотивації своїх працівників [4, с.44].

Отже, формування позитивної мотивації молоді до праці в агропромисловості є важливим завданням для розвитку сільськогосподарського сектору та забезпечення його стабільного майбутнього. Для досягнення цієї мети необхідно створювати привабливі умови праці, впроваджувати сучасні технології, забезпечувати гідну оплату та кар'єрні можливості. Освіта та профорієнтація відіграють ключову роль у зміні ставлення молоді до аграрної сфери. Важливо показати перспективи роботи в цій галузі, зруйнувати стереотипи про низький престиж професії та продемонструвати можливості для самореалізації. Державна підтримка, розвиток сільських територій, створення соціальних програм та мотиваційних механізмів також сприятимуть залученню молодих спеціалістів до агропромислового комплексу. Таким чином, комплексний підхід до формування мотивації допоможе залучити молодь до роботи в агросекторі, що сприятиме його інноваційному розвитку, економічному зростанню країни та забезпеченню продовольчої безпеки.

Список використаних джерел:

1. Агропромисловий комплекс. Студентська онлайн бібліотека Букліб. URL: <https://buklib.net/books/31881/>
2. Різновиди мотивації персоналу. Електронна система «Ок. Кадровик». URL: <https://kadrovik.isu.net.ua/news/557718-riznovydy-motyvatsiyi-personalu>
3. Як ефективно впровадити систему мотивації для персоналу. Інтернет-портал «Агрокебети. Агроосвіта майбутнього». URL: <https://blog.agrokebety.com/yak-efektyvno-vprovadyty-systemu-motyvatsiyi-dlya-personalu>
4. Герасименко А. Економічний зміст та аналіз впливу факторів на розвиток соціально-економічних чинників мотивації праці у суб'єктах аграрного бізнесу. Збірник наукових праць «Економічний простір». 2023. №187. С. 44 – 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/187-7>.

Abstract: *agro-industry, its possibilities. Motivation to work and its importance. Positive motivation for young people to work in agro-industry.*

Keywords: *agro-industry, motivation, profession, work.*

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,

асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 65.01:37.016:316.334:332.14

Фінансова грамотність молоді як основа ефективного розвитку місцевих ініціатив

Дар'я Петришина,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

М. Миколаїв, Україна

***Анотація:** фінансова грамотність молоді є важливим чинником розвитку місцевих ініціатив та економічної стійкості громад в Україні, особливо в умовах воєнного стану. Інвестиції в освіту у цій сфері сприяють сталому розвитку та економічному зростанню на локальному рівні.*

***Ключові слова:** фінансова грамотність, молодь, місцеві ініціативи, економічна стійкість, розвиток громад.*

В умовах стрімкого економічного розвитку та зростаючої ролі фінансових технологій формування фінансової грамотності молоді набуває особливого значення для розбудови сталого розвитку як окремих громад, так і держави в цілому. Фінансово грамотна молодь здатна ефективно управляти особистими фінансами, впроваджувати новаторські фінансові рішення та ініціювати проєкти локального значення, що стимулює економічне зростання на місцевому рівні. Як зазначає Тетяна Повод, «...фінансова грамотність населення є важливим чинником забезпечення стабільності фінансової системи та розвитку економіки держави» [1, с. 85]. Фінансова освіта молоді в Україні, особливо в умовах воєнного стану, стає не просто елементом особистого розвитку, а національною потребою, що визначає потенціал відновлення країни та формування економічної стійкості громад.

Фінансова грамотність визначається як сукупність знань, навичок та установок в фінансовій сфері, що дозволяють приймати обґрунтовані рішення та досягати фінансового благополуччя. Дослідження Софії Домбровської підкреслює, що «...фінансова грамотність включає розуміння основних фінансових концепцій та здатність застосовувати їх у повсякденному житті» [4, с. 6]. На думку автора, саме ця здатність практичного застосування знань є ключовою для впровадження місцевих ініціатив, оскільки дозволяє перетворювати теоретичні концепції на дієві проєкти громадського значення.

Згідно з дослідженням Наталії Ткачук, «...фінансова грамотність є невід'ємною складовою освіченості молодого покоління, особливо в умовах воєнного стану, коли від фінансової стійкості кожного громадянина залежить економічна безпека держави» [2, с. 202]. Автор вважає, що саме у кризових умовах найбільш яскраво проявляється потенціал фінансово грамотної молоді, здатної ініціювати та впроваджувати проєкти відновлення локальних економік.

Фінансова грамотність молоді безпосередньо впливає на формування та реалізацію місцевих ініціатив через кілька ключових механізмів. По-перше, фінансово грамотна молодь краще розуміє бюджетний процес та механізми

фінансування громадських проєктів. Як зазначає Тетяна Повод, «...розуміння принципів формування бюджетів різних рівнів дозволяє активним громадянам ефективно взаємодіяти з місцевою владою та ініціювати проєкти в рамках партисипативного бюджетування» [1, с. 87]. Автор переконана у тому, що саме знання про бюджетні процеси та фінансові інструменти є передумовою для молодіжної активності в громадському житті. По-друге, високий рівень фінансової грамотності сприяє розвитку підприємницьких ініціатив серед молоді. Дослідження Ірини Андрющенко та Світлани Потась підтверджує, що «...знання методів оцінки фінансового потенціалу підприємства є критично важливим для започаткування та розвитку малого бізнесу на місцевому рівні» [3, с. 3]. На думку автора, місцеві підприємницькі ініціативи молоді стають драйверами економічного розвитку громад, створюючи робочі місця та збільшуючи податкові надходження до місцевих бюджетів. По-третє, фінансова грамотність сприяє ефективній мобілізації ресурсів для реалізації громадських проєктів. Софія Домбровська зазначає, що «...навички залучення фінансування, управління проєктними бюджетами та фінансового звітування є вирішальними для успішної реалізації місцевих ініціатив» [4, с. 10]. Автор вважає, що здатність молоді залучати різноманітні джерела фінансування (краудфандинг, гранти, спонсорська підтримка) є ключовою компетенцією для розвитку громадських проєктів.

Аналіз досліджень свідчить про недостатній рівень фінансової грамотності української молоді. За даними, наведеними в роботі Наталії Ткачук, «...лише 12% молодих українців регулярно ведуть сімейний бюджет, а 43% мають обмежене розуміння базових фінансових понять» [2, с. 204]. Це негативно впливає на потенціал розвитку місцевих ініціатив. Тетяна Повод, також зазначає, що «...в умовах обмеженого доступу до фінансових ресурсів у регіонах, особливої ваги набуває здатність молоді ефективно управляти наявними коштами та залучати додаткове фінансування» [1, с. 89]. Авторське бачення полягає в тому, що саме ця обмеженість ресурсів може стати стимулом для молоді шукати інноваційні фінансові рішення та впроваджувати їх на місцевому рівні. Особливої актуальності набуває підвищення фінансової грамотності молоді в умовах воєнного стану. Як зауважує Наталя Ткачук, «...в кризових умовах значно зростає значення фінансової стійкості громадян та їх здатності адаптуватися до економічних викликів» [2, с. 205]. Автор вважає, що саме в цьому контексті фінансова грамотність стає не лише особистою компетенцією, а й фактором національної безпеки.

Подальший розвиток фінансової грамотності молоді як основи ефективних місцевих ініціатив потребує комплексного підходу. Софія Домбровська пропонує «...інтеграцію фінансової освіти до шкільних та університетських програм на основі практико-орієнтованого підходу» [4, с. 11]. Автор погоджується із цією думкою та вважає, що практичні кейси з розробки та фінансування місцевих ініціатив мають стати невід'ємною частиною такого навчання. Ірина Андрющенко та Світлана Потась наголошують на важливості «...розвитку цифрових компетенцій у фінансовій сфері, що дозволить молоді

ефективно використовувати сучасні фінансові технології для реалізації місцевих проєктів» [3, с. 5]. На думку автора, саме поєднання фінансової грамотності з цифровими навичками створює потужний синергетичний ефект для розвитку місцевих ініціатив в умовах діджиталізації. Тетяна Повод підкреслює необхідність «...формування екосистеми фінансової просвіти, що включатиме державні інституції, громадські організації, фінансові установи та освітні заклади» [1, с. 90]. Автор вважає, що лише через системну взаємодію різних стейкхолдерів можна досягти стійкого підвищення рівня фінансової грамотності молоді та відповідного зростання якості місцевих ініціатив.

Отже, фінансова грамотність молоді є фундаментальною основою для ефективного розвитку місцевих ініціатив в Україні. Вона забезпечує молодь необхідними компетенціями для розробки, фінансування та реалізації проєктів, спрямованих на вирішення локальних проблем та стимулювання економічного розвитку громад. В умовах воєнного стану та економічної нестабільності фінансова грамотність набуває особливого значення, стаючи каталізатором відновлення та розвитку місцевих економік. Системний підхід до підвищення фінансової грамотності молоді, що включає формальну освіту, практичну підготовку та створення сприятливого інституційного середовища, дозволить максимізувати потенціал місцевих ініціатив. Автор переконана у тому, що інвестиції у фінансову освіту молоді сьогодні – це інвестиції у сталий розвиток громад завтра. Формування покоління фінансово компетентних громадян створить міцне підґрунтя для відбудови України на принципах інклюзивності, сталості та інноваційності.

Список використаних джерел:

1. Повод Т. Фінансова грамотність населення як пріоритетна умова успішного розвитку держави. Таврійський науковий вісник. серія: економіка. 2021. – № 9. – С. 84–90. URL: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.9.11>
2. Ткачук Н. Фінансова грамотність як важлива складова освіченості молодого покоління в умовах дії воєнного стану в Україні. Акредитація освітніх програм економічного блоку в умовах війни. – 2022. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-259-6-19>
3. Andryushchenko I., Potas S. Modern methods of assessing the financial potential of the enterprise. Efektyvna ekonomika. – 2020. – № 11. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.1>
4. Домбровська С. Modern methods of developing financial literacy among the ukrainian citizens. Educational analytics of ukraine. – 2022. – № 3. – С. 5–14. URL: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-3-5-14>

Abstract: *Financial literacy of youth is an important factor in the development of local initiatives and economic sustainability of communities in Ukraine, especially in conditions of martial law. Investments in education in this area contribute to sustainable development and economic growth at the local level.*

Keywords: *financial literacy, youth, local initiatives, economic sustainability, community development.*

Науковий керівник:
Конопляник Д.О.,

УДК 330.341.1:338.43-053.6

Інноваційні підходи молоді до розвитку агробізнесу

Валерія П'ятаченко,

здобувачка вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** у тезах розглядається важлива роль молоді в розвитку агропромислового комплексу (АПК) України. Висвітлюються можливості та перспективи залучення молодих фахівців до агросектору через інновації, освіту, підприємництво та цифрові технології. Особлива увага приділяється питанням ефективного менеджменту в аграрній сфері, фінансової підтримки молодих аграріїв, використанню сучасних технологій та перспективам сталого розвитку сільських територій.*

***Ключові слова:** молодь, агропромисловий комплекс, менеджмент, інновації, цифрові технології, фінансова підтримка.*

До 2050 року чисельність населення світу сягне 10 мільярдів осіб, що призведе до зростання попиту на харчові продукти на 70%. Це ставить перед сільським господарством, зокрема в Україні, серйозні завдання: забезпечити продовольством дедалі більше людей. Для цього потрібні інвестиції у впровадження нових методів землеробства та сучасних агротехнологій. На думку автора, ключовими серед інноваційних підходів є технології зв'язку. На думку фахівців корпоративного блогу для бізнесу Kyivstar Business Hub, «...надійне інтернет-покриття є критично важливою основою, яка забезпечує аграріям доступ до даних із «розумних» пристроїв, можливість дистанційно відстежувати випас худоби та контролювати роботу обладнання. Крім того, сучасний інтернет дозволяє аграріям з будь-якої точки країни швидко вирішувати важливі питання та ефективно управляти всіма процесами» [1].

Другим важливим аспектом можна зазначити те, що потрібно більше надавати переваги ІІІ та давати більше шансів робототехніці. Але також слід пам'ятати, що людська праця в деяких аспектах краща. Ось як на мене досить цікаві та корисні інновації, котрі працюють за допомогою роботизації: трактори, що пересуваються полями без водія. Супутники, які передають інформацію про стан врожаю. Датчики, які щохвилини збирають дані про стан ґрунту та навколишнього повітря. Дрони, які займаються обприскуванням аграрних культур, цим самим економлячи паливо, яке б знадобилося для трактора.

Біотехнологія стала рушійною силою у створенні нових та вдосконалених сільськогосподарських рішень, зокрема біопестицидів, що базуються на

природних компонентах, таких як бактерії, гриби або рослини. Використання цих засобів дозволяє ефективно боротися зі шкідниками, мінімізуючи негативний вплив традиційних хімічних пестицидів на навколишнє середовище. Як зазначають фахівці фахівців корпоративного блогу для бізнесу Kyivstar Business Hub, «...інноваційні досягнення у сфері біотехнологій також відіграють ключову роль у розв'язанні проблем, пов'язаних зі змінами клімату, такими як посухи й повені. Дослідники активно працюють над створенням сільськогосподарських культур, здатних краще адаптуватися до нестабільних погодних умов. На тлі глобальної продовольчої кризи, спричиненої, зокрема, наслідками російсько-української війни, зусилля аграріїв спрямовані на підвищення поживної цінності культур і спрощення процесу їхнього вирощування. Це стане вагомим внеском у забезпечення продовольством більшої частини населення в майбутньому» [2].

Автор звертає увагу на те, що вищезазначені варіанти роботизації досить дієві, корисні та актуальні, на мою думку. Оскільки світ рухається все змінюється і ми також повинні рухатися і навчатися чомусь новому, так би мовити пристосовуватися до нових вимог світу. Але не слід забувати про те, що людська праця завжди цінувалася і буде цінуватися. Автор вважає, що якщо повністю витіснити людську працю з агропромисловості або ж з будь-якої іншої промисловості і замінити на працю роботів, то це відбудеться повний хаос. Так можливо перший час все буде відмінно і будуть досить непогані результати, але в кінці можуть з'явитися дуже серйозні проблеми.

Молодь є рушійною силою модернізації агропромислового комплексу через впровадження сучасних технологій, цифровізації та інноваційних підходів. Професійна підготовка майбутніх агроменеджерів забезпечує ефективне управління агропідприємствами. Державні та міжнародні програми підтримки відіграють важливу роль у залученні молоді до агросектору, а використання цифрових технологій підвищує ефективність агробізнесу та знижує витрати. Інвестиції в інфраструктуру та підтримка кооперативного руху сприятимуть сталому розвитку сільських територій та агропромислового комплексу. Цей підхід дозволить модернізувати аграрний сектор та залучити молоде покоління до його розвитку.

Автор вважає, що потрібно підтримувати молодь, заохочувати її до праці в сільському господарстві, агропромисловості, оскільки це не тільки прибутково, але і зможе підняти економіку нашої країни та зміцнити соціальний та політичний стан. Щоб досягти цього, «...необхідно дотримуватися такого циклу: підготовка фахівців, які здатні вирішувати спеціалізовані завдання та прикладні питання, пов'язані із застосуванням сільськогосподарської техніки та механізованих технологій виробництва. Це включає первинну обробку, зберігання і транспортування сільськогосподарської продукції, технічне обслуговування та усунення несправностей, а також управління механізованими технологічними процесами та виробничими підрозділами, що забезпечують технічну підтримку агропромислових підприємств» [3].

Також майбутнім працівникам, керівникам агроінтеграцій потрібно пояснити, як правильно підбирати культури для вирощування в певних областях, щоб вони вміли правильно визначити всі плюси та мінуси праці в обраній області.

Також варто сказати про те, що молоді спеціалісти – це новий подих повітря для агропромисловості та не тільки для неї. Адже вони думають не стереотипами, а новими, «свіжими» думками. Вони підшуковують більш раціональні способи організації праці, мають більше сил та продуктивніше працюють, оскільки хочуть покращити рівень життя в нашій країні.

Таким чином, усім підприємствам, а особливо агропідприємствам, потрібні інноваційні підходи, нові способи вирішення проблем та збільшення роботизації для того, щоб покращити якість та швидкість підприємств. Також, слід зазначити, що потрібно давати дорогу молодим людям в цій сфері, оскільки вони теж люди і їм також потрібно вчитися, як на своїх помилках, так і на чужих – це по-перше, а по-друге – з приходом молодого покоління покращується сервіс та якість роботи, обслуговування, оскільки, як не як молоде покоління – це немовби новий свіжий подих для будь-якого бізнесу, бо вони не міркують стереотипами і не бояться йти на ризик та випробовувати свою долю та вдачу.

Список використаних джерел:

1. Бізнес і технології. Нові підходи та інструменти для аграріїв. Корпоративний блог для бізнесу Kyivstar Business Hub. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/biznes-i-tehnologiyi-novi-pidhody-ta-instrumenty-dlya-agrariyiv>
2. Як виглядає агробізнес майбутнього? Три ключові інновації 2023 року. Корпоративний блог для бізнесу Kyivstar Business Hub. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/yak-vyglyadaye-agrobiznes-majbutnogo-try-klyuchovi-innovaciyi-2023-roku>
3. Освітньо-професійна програми підготовки здобувачів вищої освіти «Агроінженерія». Миколаївський національний аграрний університет. – 2022. – 16 с. URL: <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/ingenerno-energ/OPP/MB/opp-proyekt-22-23.pdf>

Abstract: *The theses consider the important role of youth in the development of the agro-industrial complex (AIC) of Ukraine. The possibilities and prospects for attracting young specialists to the agricultural sector through innovation, education, entrepreneurship and digital technologies are highlighted. Special attention is paid to the issues of effective management in the agricultural sector, financial support for young farmers, the use of modern technologies and the prospects for sustainable development of rural areas.*

Keywords: *youth, agro-industrial complex, management, innovation, digital technologies, financial support.*

Науковий керівник:
Конопляник Д.О.,
асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 338.43:658.3

**Лідерство та підприємницька діяльність молоді як чинник розвитку
агропромислового комплексу країни**

Маргарита Рижик,
здобувачка вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** у цій роботі розглядається роль молоді в розвитку агропромислового комплексу. Пояснюється, чому лідерство важливе для успіху агробізнесу, які навички потрібні сучасним керівникам у цій сфері. Наведено приклади молодих людей, які впроваджують інновації та змінюють аграрний сектор.*

***Ключові слова:** лідерство, підприємництво, агропромисловий комплекс, конкурентоспроможність, інновації, сільське господарство.*

Наразі агропромисловий комплекс (АПК) України стикається з багатьма проблемами, такими як: глобалізація ринків, зміни клімату, наслідки військових дій на території країни. За цих обставин молодь стає рушійною силою, що адаптується до нових реалій та впроваджує сучасні технології. Залучення молодих лідерів до агробізнесу сприяє оновленню галузі та забезпечує її стійкий розвиток.

Управління агропромисловим комплексом є ключовим компонентом успіху підприємств. Ефективні лідери можуть приймати стратегічні рішення, мотивувати команди та впроваджувати інновації. На думку журналістки інтернет-порталу новин «Цензор.НЕТ» Анастасії Рінгіс, «...в Ізраїлі створення Академії лідерства сприяло підготовці молодих фахівців, які згодом стали керівниками аграрних підприємств, впроваджуючи новітні технології та підходи в галузі. В Україні також спостерігається тенденція до розвитку лідерських якостей серед молоді, що позитивно впливає на ефективність та конкурентоспроможність агропідприємств» [1].

Молоді фахівці вносять у галузь нові ідеї та підходи. Як зазначають фахівці агенції інформації та аналітики «Гал-інфо», «...в Україні, наприклад, Профспілка працівників АПК складає молодь, яка активно залучається до громадської роботи та впровадження сучасних технологій. Компанія МХП та підприємство «Захід-Агро МХП» активно залучають молодь до роботи в

агропромислового секторі, проводячи менторські програми, школи аграріїв та стажування» [2]. Це дозволить потенційному сільськогосподарському персоналу зміцнити та забезпечити високий рівень розвитку української агропромисловості.

Лідер агробізнесу повинен володіти низкою важливих якостей і навичок, які допомагатимуть ефективно керувати підприємством та адаптуватися до змін. Стратегічне мислення дозволяє оцінювати ринкові тенденції, прогнозувати можливі виклики та приймати обґрунтовані рішення. Комунікативні навички необхідні для побудови ефективної взаємодії з працівниками, партнерами та інвесторами. Інноваційність допомагає впроваджувати новітні технології, автоматизувати процеси та покращувати якість продукції. Адаптивність дозволяє швидко реагувати на зміни в економічних та екологічних ситуаціях. Важливим аспектом є і здатність працювати в команді, оскільки успіх агропідприємства залежить від скоординованої роботи всіх його учасників. Лідерство – не лише управління бізнесом, але й натхнення інших на розвиток та зміни. Як зазначив американський підприємець та економіст, спеціаліст у галузі інформатики Сет Годін: «...лідерство – це мистецтво давати людям можливість втілити свої ідеї в життя» [3]. Ця думка підкреслює, що справжній лідер не тільки приймає рішення, а й допомагає команді впроваджувати нові ініціативи. Це особливо важливо в агропромисловому секторі, де інновації визначають конкурентоспроможність.

Молодь часто є джерелом інновацій та нестандартних рішень. Їх креативність сприяє реалізації нових технологій та підвищенню ефективності агропідприємств. Наприклад, молоді підприємці активно використовують цифрові платформи для продажу продукції та управління бізнесом. Використання дронів для моніторингу полів, впровадження систем точного землеробства та автоматизація виробничих процесів є результатом креативного підходу молодих фахівців. Подібні інновації дозволяють зменшити витрати та підвищити якість продукції.

В Україні існують численні приклади молодих лідерів, які досягли успіху в агросекторі. За даними відділу зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації Міністерства економіки України, «...учасники програми «Власна Справа» отримують мікрогранти до 150 тис. гривень на відкриття власного бізнесу, що дозволяє молодим підприємцям реалізувати свої ідеї в агросфері. Вже 113 молодих українців стали переможцями цієї програми та отримують 16,5 мільйонів гривень на старт свого бізнесу» [4]. Такі ініціативи держави стимулюють молодь до активної участі в розвитку агропромислового комплексу.

Лідерство та підприємницька діяльність молоді відіграють важливу роль у розвитку агропромислового комплексу. Молоді фахівці впроваджують сучасні технології, підвищують ефективність виробництва та сприяють модернізації галузі. Успішні приклади молодих підприємців зображують можливості для зростання та розвитку бізнесу. Державні програми підтримки та гранти створюють умови для залучення молоді в агросектор, забезпечуючи стабільний розвиток сільського господарства. Лідерські якості, інноваційність та

підприємницьке мислення молодих спеціалістів формують конкурентоспроможний агропромисловий комплекс.

Список використаних джерел:

1. Рінгіс А. Фортеця, теплиці і сектор Газа: чого навчилися в Ізраїлі українські студенти. Український новинний суспільно-політичний інтернет-портал «Цензор.НЕТ».

URL: https://biz.censor.net/projects/static/akademiya_liderstva_v_izrayili/

2. «Молодь, наука та інновації в українській агропромисловості». Офіційний сайт агенції інформації та аналітики «Гал-інфо». URL: https://galinfo.com.ua/news/molod_nauka_ta_innovatsii_v_ukrainskiy_agropromyslovosti_425619.html

3. «20 цитат успішних людей про лідерство». Офіційний сайт засновниці першої Коучинг школи в Україні Алли Заднепровської. URL: <https://allazadneprovska.com/blog/20-citat-uspeshnyh-lyudey-o-liderstve/>

4. «Гранти для молоді: 113 молодих підприємців отримають 16,5 млн грн на започаткування власної справи». Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/d8b9cb6d-9839-463b-894f-b5b34d2899f6?lang=uk-UA&title=GrantiDliaMolodi>

Abstract: *This paper examines the role of youth in the development of the agro-industrial complex. It explains why leadership is important to the success of agribusiness, and what skills modern leaders need in this field. Examples are given of young people innovating and changing the agricultural sector.*

Keywords: *leadership, entrepreneurship, agro-industrial complex, competitiveness, innovation, agriculture.*

Науковий керівник:

Конопляник Д. О.,

*асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 631.1:061.2-053.6

Роль молодіжних волонтерських організацій у розвитку сільського господарства

Ксенія Степанюк,

здобувачка вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: в тезах йдеться про значення сільського господарства для країни та втрати, які зазнав агропромисловий комплекс України. Розглядаються волонтерство та волонтерські організації, їхня сутність та значення, як вони допомагають відновити потужність АПК України, їх види та основні напрямки діяльності, реалізація проєктів. Також розглядаються і виклики, з якими стикаються волонтерські організації, ключовим з них є залучення молоді.

Ключові слова: сільське господарство, АПК, волонтерство, волонтерські організації, молодь, діяльність, екологічні проєкти, мотивація, виклики.

Як зазначає редактор ділового ресурсу аграріїв України «Agrotimes.ua» Олена Потаєва, «...Наразі, станом на 2025 рік, найголовнішою проблемою в Україні є повномасштабний наступ російських військ на українські території. Цей акт завдає значної шкоди всьому агропромислому комплексу країни, в тому числі і сільському господарству. Збитки, завдані агропромислому комплексу України сягають \$10,3 млрд. Найбільшу частку цих втрат складають збитки від знищення та пошкодження сільськогосподарської техніки, які оцінюються більш ніж у \$5,8 млрд.» [1].

Сільське господарство має велике значення для економіки та суспільства, адже воно сприяє економічному зростанню та соціальній стабільності країни. Сільське господарство забезпечує суспільство продуктами харчування, що є основою для виживання та здоров'я людей. Через родючість земель України, продукти сільського господарства слугують для експорту до зарубіжних країн, щоб забезпечити їх продовольством, у тому числі до країн з високим рівнем нестачі продовольства. Це супроводжується значним обсягом доходів бюджету країни та українським сільськогосподарським товаровиробникам. Важливим аспектом у підтримці сільського господарства та розвитку аграрного сектора є волонтерські організації.

Волонтерство є добровільною діяльністю активних та небайдужих людей (переважно молоді) з метою підтримки та вирішення соціальних та економічних проблем тих, хто цього нагально потребує. Праця волонтерів не оплачується, натомість набутий досвід може слугувати для їх подальшого розвитку. У ході своєї діяльності волонтер отримує значний запас знань, умінь та навичок, формує почуття відповідальності, а також має можливість знайомства з великою кількістю людей.

На думку аспірантки кафедри педагогіки ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» Наталії Говорухи, «...існують декілька видів волонтерства:

- соціальне волонтерство (підтримка людей у складних життєвих ситуаціях);
- екологічне волонтерство (спрямоване на охорону навколишнього середовища);
- культурне волонтерство (організація та проведення культурних заходів);

- медичне волонтерство (допомога в лікарнях, клініках)
- воєнне волонтерство (набуває особливого значення в умовах війни)» [2].

Волонтерство, яке розглядається у цих тезах та пов'язане з сільським господарством, відноситься до екологічного виду волонтерства.

Скупчення волонтерів створює волонтерську організацію, яка об'єднана метою та поглядами її учасників. Волонтерські організації – це структури, які координують діяльність волонтерів, забезпечують їх навчанням та організовують різноманітні проєкти.

Волонтерські організації мають низку різноманітних напрямків діяльності. До них, зокрема, входить проведення семінарів та тренінгів для молодих фермерів, навіть в умовах воєнного стану. Інформація може подаватися різними шляхами, це можуть бути онлайн-курси, виїзні семінари, залучення фахівців різних напрямків та інше. Не слід забувати також і про психологічну підтримку, яка може послугувати для боротьби зі стресом та відчаєм.

Впровадження різноманітних екологічних проєктів також присутнє в діяльності волонтерських організацій. Наприклад, реалізація проєктів з відновлення екосистем. До цього входить захист земельних та водних ресурсів для покращення якості сільськогосподарської продукції, впровадження різних методик збору врожаю, а також поширення більш екологічних методів ведення господарства. Крім того, організовуються програми з компостування органічних відходів. Органічні відходи слугують досконалим добривом для вирощування сільськогосподарських культур, а до того ж покращують якість ґрунтів. Для цього запроваджується система збору органічних відходів від закладів громадського харчування та фермерських господарств. Використовуються також і різні методи компостування (аеробне, анаеробне та вермикомпостування).

Не зважаючи на всі позитивні результати, волонтерські організації стикаються з численними викликами. Передусім, це недостатнє фінансування та ресурси. В умовах воєнного стану лівова частина коштів йде на допомогу Збройним силам України. Найголовнішою проблемою залишається проблема із залученням молоді до волонтерства, що відбувається через недостатню вмотивованість. Відсутність мотивації волонтерити може відбуватися через брак можливості, часу, недостатню кількість інформації та відсутність конкретних цілей. Важливим аспектом є також те, що в наш час молодь звикла орієнтуватися на матеріальні цінності, ніж на соціальну відповідальність. Байдужість суспільства спричиняє емоційне вигорання у волонтерів. Як зазначають журналісти інтернет-видання «Головні новини України», «...ти робиш усе можливе, витрачаєш свої сили, час, гроші, а потім зіштовхуєшся з глухою стіною байдужості. Це виснажує навіть більше, ніж фізична робота, – каже волонтерка «Катран» [3].

Для покращення ефективності волонтерської мотивації серед молоді використовуються різні шляхи. Пряме залучення молоді відбувається через співпрацю з навчальними закладами (університетами, коледжами, школами та ін.). Залучення до волонтерства відбувається також і через засоби масової інформації, зокрема шляхом соціальної реклами.

Таким чином, молодіжні волонтерські організації відіграють важливу роль у розвитку сільського господарства та всього агропромислового комплексу України. Вони здатні стимулювати розвиток господарства, що покращить якість сільськогосподарської продукції. Молодь здатна впровадити нові ідеї та технології в аграрний сектор, що допоможе відійти від застарілих методів вирішення проблем. Залучення молоді до волонтерства та співпраця може покращити соціальну згуртованість та привести до спільного вирішення питань.

Список використаних джерел:

1. Потаєва О. Прямі збитки агропромислового комплексу України оцінили в \$10,3 млрд. Діловий ресурс аграріїв України «AgroTimes».

URL:

<https://agrotimes.ua/agromarket/pryami-zbytky-agropromyslovogo-kompleksu-ukrayi-ny-oczinyly-v-103-mlrd/>

2. Говоруха Н. Типи волонтерської діяльності. Науковий журнал «Інноваційна педагогіка», Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. – Одеса. – 2018. – С. 24-27.

URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2018/8/6.pdf>

3. Волонтери в Україні – з якими викликами стикаються, шахрайство, бюрократія і вигорання. Інтернет-видання «Головні новини України». URL:

<https://renews.com.ua/kultura/volonter-i-v-ykrayini-z-iakimi-viklikami-stikautsia-shah-raistvo-burokratiia-i-vigorannia/amp/>

Annotation: *the theses discuss the importance of agriculture for the country and the losses suffered by the agro-industrial complex of Ukraine. Volunteering and volunteer organizations are considered, their essence and significance, how they help restore the power of the agro-industrial complex of Ukraine, their types and main areas of activity, and the implementation of projects. The challenges faced by volunteer organizations are also considered, the key of which is the involvement of young people.*

Keywords: *agriculture, AIC, volunteering, volunteer organizations, young people, activity, environmental projects, motivation, challenges.*

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,

*асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 159.9:330.34:338.43

Психологічні особливості розвитку підприємницьких навичок у молодих аграріїв

Дарія Хомко,

здобувачка вищої освіти спеціальності 053 Психологія

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** у тезах досліджуються психологічні чинники розвитку підприємницьких навичок у молодих аграріїв. Розглянуто мотивацію до самозайнятості, особистісний розвиток, самопізнання та емоційний інтелект. Акцент зроблено на значенні освіти та державної підтримки для формування підприємницького потенціалу молоді.*

***Ключові слова:** підприємницькі навички, молоді аграрії, мотивація, самопізнання, емоційний інтелект.*

Як представник молодого покоління, автор переконана, що молодь відіграє ключову роль у розвитку економіки та подоланні проблеми безробіття. На думку доктора соціологічних наук Євгена Сірого, «...заохочення самозайнятості та підприємницької діяльності серед молодих людей має стратегічне значення для держави, оскільки це сприяє не лише їхній економічній активності, а й формуванню фінансової незалежності, самореалізації та розвитку суспільства в цілому. Завдяки підприємництву молодь отримує можливість втілювати інноваційні ідеї, створювати нові робочі місця та розвивати місцеві громади, що, у свою чергу, позитивно впливає на економічну стабільність країни» [1].

Розвиток підприємницьких навичок серед молоді, особливо в аграрному секторі, відіграє важливу роль у зміцненні економіки та забезпеченні її стабільності. Молоді підприємці мають значний потенціал для впровадження інновацій, створення нових робочих місць і розвитку місцевих громад.

Для успішної діяльності в агробізнесі молодим підприємцям необхідно розвивати низку важливих особистісних якостей. Автономність дозволяє ухвалювати самостійні рішення та брати на себе відповідальність за бізнес, а самовираження сприяє генерації унікальних ідей і впровадженню інноваційних підходів у господарстві. Прагнення до незалежності мотивує до створення власної справи, тоді як креативність допомагає знаходити нестандартні рішення для підвищення ефективності бізнесу.

Крім того, важливими є навички самоорганізації та стратегічного планування, адже вони забезпечують ефективне управління ресурсами та здатність швидко адаптуватися до змінних умов ринку. Поєднання цих якостей не лише сприяє успішному веденню бізнесу, а й допомагає молодим підприємцям займати лідерські позиції в аграрному секторі.

Держава та освітні установи відіграють ключову роль у підтримці молодих підприємців, надаючи їм необхідні знання, фінансові ресурси та консультаційну підтримку. Це створює сприятливі умови для розвитку молодіжного підприємництва в аграрній сфері.

На думку кандидата економічних наук Андрія Сухоставця, «...розвиток молодіжного бізнесу в Україні гальмується через адміністративні, правові та фінансові бар'єри. Автори підкреслюють необхідність комплексної підтримки підприємців, зокрема через фінансово-кредитну, інформаційну та інвестиційну допомогу» [2].

Вивчення особистісного потенціалу молодих підприємців, їхніх здібностей та схильностей відіграє важливу роль у формуванні ефективного підходу до ведення бізнесу. Самопізнання, рефлексія та усвідомлення власних сильних сторін допомагають приймати більш зважені рішення та будувати довгострокові стратегії розвитку.

Розвиток цих навичок не лише підвищує ефективність управління, а й сприяє кращій адаптації до мінливих ринкових умов, допомагає зменшувати ризики та підвищує особисту стресостійкість. Це особливо важливо для аграрного сектору, де бізнес залежить від зовнішніх факторів, таких як кліматичні умови чи економічна ситуація. Саме тому навички самопізнання є невід'ємною частиною успішного підприємницького розвитку.

Як зазначає доктор психологічних наук Наталія Жигайло, «...розвиток емоційного інтелекту є ключовим фактором у професійній адаптації молодих аграріїв. Емоційний інтелект допомагає їм ефективно регулювати власні емоції, мотивувати себе до професійного зростання та успішно долати стресові ситуації. Це сприяє кращій взаємодії з колегами та партнерами, що є важливим у сільськогосподарському секторі. Дослідження показують, що емоційний інтелект впливає на когнітивну, емоційну та поведінкову сфери діяльності особистості в процесі професійної освіти. Розвиток емоційного інтелекту у студентів сприяє формуванню стійких лідерських якостей, здатності до самоаналізу та розуміння почуттів інших, що забезпечує успішну професійну реалізацію» [3, с. 91].

Отже, аналізуючи психологічні особливості розвитку підприємницьких навичок у молодих аграріїв, автор дійшла висновку, що їхня роль у розвитку економіки та аграрного сектору є надзвичайно важливою. Молоді підприємці мають величезний потенціал для впровадження інновацій, створення робочих місць і розвитку місцевих громад. Проте для цього необхідно не лише мати бажання працювати на себе, а й володіти відповідними особистісними якостями та навичками.

На думку автора, ключовими чинниками успіху є автономність у прийнятті рішень, здатність до креативного мислення, стратегічне планування та висока самоорганізація. Самопізнання та рефлексія допомагають краще зрозуміти власні сильні сторони, що сприяє впевненості у своїх діях та розробці ефективних бізнес-стратегій. Також я вважаю, що важливу роль відіграє емоційний інтелект, адже він допомагає адаптуватися до змін, будувати продуктивні відносини з партнерами та долати стресові ситуації, які неминуче виникають у підприємницькій діяльності.

Окрім особистісних факторів, автор переконана, що успіх молодих аграріїв значною мірою залежить від підтримки держави та освітніх закладів. Надання молоді якісних знань, ресурсів і можливостей для практичного навчання дозволить їм впевнено розпочати власну справу. Створення програм підтримки молодіжного підприємництва та бізнес-інкубаторів сприятиме формуванню нового покоління підприємців, які не лише розвиватимуть власний бізнес, а й робитимуть вагомий внесок у розвиток аграрного сектору та економіки країни загалом.

Таким чином, розвиток підприємницьких навичок у молодих аграріїв є ключем до економічної стабільності та сталого розвитку. Поєднання особистісного розвитку, емоційної стійкості, якісної освіти та державної підтримки створює сприятливі умови для успішного підприємництва в аграрній сфері.

Список використаних джерел:

1. Сірий Є. В. Особливості розвитку молодіжного підприємництва та самозайнятості молоді в Україні: монографія / Державний інститут сімейної та молодіжної політики. Київ: ЦОП «Глобус» ФОП Кравченко Я. О., 2021.

URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39037/Monohrafiia_2021.pdf?sequence=1

2. Сухоставець А. Розвиток молодіжного підприємництва в аграрній сфері: проблеми та перспективи // Вісник Сумського національного аграрного університету. – №3 (89). – 2021. – С. 38-45.

URL: <https://snaujournal.com.ua/index.php/journal/article/view/239>

3. Жигайло Н. Роль емоційного інтелекту в процесі професійної освіти / Н. Жигайло, М. Стасюк // Педагогіка і психологія професійної освіти. - 2016. - № 4. - С. 87-97.

Abstract: *The theses examine the psychological factors influencing the development of entrepreneurial skills in young agrarians. The study explores motivation for self-employment, personal development, self-awareness, and emotional intelligence. Emphasis is placed on the role of education and state support in shaping the entrepreneurial potential of young people.*

Keywords: *entrepreneurial skills, young agrarians, motivation, self-awareness, emotional intelligence.*

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,
асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 316.346.32-053.6:631.1

**Соціальні аспекти залучення молоді до агропромислового сектору:
мотивація, проблеми, перспективи**

Катерина Церуш,
здобувачка вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** У тезах розглядаються соціальні чинники, які впливають на залучення молоді до агропромислового сектору, зокрема акцент зроблено на мотиваційні аспекти, ключові проблеми, що виникають під час інтеграції молодих кадрів, а також на можливі шляхи розвитку цієї галузі. Особливу увагу приділено необхідності комплексного підходу для створення сприятливих умов, які сприятимуть підвищенню привабливості аграрного сектору для молодих спеціалістів.*

***Ключові слова:** молодь, агропромисловий комплекс, мотивація, соціальні проблеми, сільське господарство, інновації, міграція, освіта, фінансування, розвиток сільських територій.*

Сільське господарство є одним із найстаріших видів людської діяльності, що задовольняє базові потреби суспільства. Утім, сьогодні ця галузь стикається з низкою викликів, які включають не лише необхідність технологічного оновлення, а й проблеми кадрового забезпечення. Молодь, що зазвичай виступає рушієм економічного розвитку, дедалі рідше обирає аграрний сектор для професійного становлення. Основними причинами цього явища виступають урбанізація, міграція у міста у пошуках кращих можливостей, а також стереотипи про низький престиж сільськогосподарських професій. Водночас сучасні технології, державна підтримка та інновації у веденні агробізнесу відкривають нові горизонти для молодих фахівців. Саме тому вивчення соціальних аспектів залучення молоді до агропромислового комплексу є надзвичайно важливим і потребує ретельного аналізу мотивацій, ключових проблем і потенційних шляхів їх подолання.

Як зазначає молодий науковець Богдан Шаповалов, війна в Україні спричинила серйозні труднощі для аграрної сфери, які можуть мати довготривалі негативні наслідки. Через окупацію окремих регіонів, забруднення

ґрунтів і нестачу ресурсів значно зменшилися площі для посівів, що може призвести до зниження обсягів сільськогосподарського виробництва. Обмеження на експорт лише погіршують ситуацію — це може спровокувати зростання цін на продукти харчування, а у найгіршому випадку — навіть призвести до продовольчої кризи. Знищення інфраструктури — складів, елеваторів, техніки — тягне за собою втрату робочих місць, скорочення можливостей для експорту й загальне уповільнення розвитку галузі. Відтік молодих спеціалістів за кордон ще більше ускладнює становище. Крім того, недостатній рівень підготовки та освіти у тих, хто залишився працювати в галузі, заважає впровадженню сучасних технологій, що робить конкуренцію на світовому ринку ще складнішою. До цього додаються ще й екологічні проблеми — зниження родючості ґрунтів, забруднення, а також нові виклики, пов'язані зі зміною клімату. У сукупності ці чинники можуть серйозно підірвати економічну стабільність країни, знизити ВВП, збільшити безробіття та поставити під загрозу продовольчу безпеку. [1, с.332-333].

Таким чином, проблеми та виклики в аграрній сфері економіки нашої держави є серйозними та складним. Проте такі труднощі можливо подолати за рахунок взаємних зусиль аграрного бізнесу, держави та місцевого самоврядування, а також міжнародних партнерів України. Взаємодіючи разом у цьому напрямку, наша країна має змогу подолати усі дестабілізуючі чинники та відновити аграрний потенціал.

На думку автора, результативність та ефективність управління господарсько-виробничими процесами значною мірою залежить від правильної побудови системи мотивації робітників. Міжнародний досвід засвідчує той факт, що існує ґрунтовна науково-теоретична основа для впровадження механізмів стимулювання працівників, однак, для цього необхідно враховувати чимало чинників: культура і менталітет, економічна і соціальна ситуація в країні, стабільність розвитку усіх сфер народного господарства. Мотивація має містити не лише елементи матеріального заохочення, але й методи нематеріальної підтримки — сприятливі умови для праці, комфортний психологічний клімат у колективі, залучення кращих методик побудови командної роботи, культурне збагачення та цікаве дозвілля.

Для залучення молоді до аграрної сфери існує низка соціальних і культурних бар'єрів. Одним із ключових факторів є стереотипне уявлення про аграрні професії як менш престижні порівняно з іншими секторами економіки. Саме тому важливо інтенсифікувати зусилля щодо популяризації аграрних спеціальностей. Це можна здійснити через залучення медіа, реалізацію освітніх програм та соціальних ініціатив, спрямованих на формування позитивного іміджу цих професій серед молодого покоління.

На думку Наталії Тілікіної, масове зростання зовнішньої міграції серед українців, зумовлене війною та глибокими соціально-економічними проблемами, істотно позначилося на демографічній ситуації в країні. Це призвело до змін у віковому та статевому складі населення, помітного зменшення внутрішнього попиту на робочу силу та її пропозиції, а також до

перерозподілу щільності населення в різних регіонах. Крім того, виникли й інші серйозні проблеми. Особливо гостро постає питання молодіжної міграції, адже саме молодь — найбільш динамічна, активна, але водночас і найвразливіша частина суспільства з точки зору соціального й психологічного стану. Тому ця категорія населення потребує посиленої уваги та підтримки як з боку державних структур, так і громадських організацій. [3, с. 32].

Отже, залучення молоді до агропромислового сектору є ключовим елементом для стабільного розвитку сучасної економіки України, особливо з огляду на численні виклики. Основні перешкоди в цьому процесі пов'язані з урбанізацією, відтоком кадрів за кордон, поширеними стереотипами про низький престиж аграрних професій та складною економічною ситуацією, що ще більше загострилася через війну. Проте впровадження сучасних технологій, інноваційні підходи до управління агробізнесом і заходи державної підтримки створюють перспективи для залучення молодих фахівців.

Для подолання дефіциту кадрів необхідно вдосконалювати мотиваційні механізми. Це може включати використання ефективних матеріальних і нематеріальних стимулів, популяризацію аграрних професій через освітні ініціативи й інформаційні кампанії, а також створення сприятливого середовища для розвитку молодіжних ідей у сільському господарстві.

Війна принесла додаткові загрози для агропромислової сфери, серед яких руйнування інфраструктури, забруднення земель, скорочення робочих місць та зниження експортного потенціалу. Утім, завдяки скоординованим зусиллям держави, бізнесу і міжнародної спільноти ці труднощі можуть бути подолані. Одним із пріоритетних завдань має стати розробка довгострокової стратегії підтримки молоді в аграрному секторі. Це сприятиме гарантуванню продовольчої безпеки, економічній стабільності та сталому розвитку сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Шаповалов Б. Роль освіти та підготовки молоді у формуванні конкурентоспроможності аграрного сектору України. Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України: матеріали студентської науково-теоретичної конференції (м. Миколаїв, 20-22 березня 2024 р.) / Факультет менеджменту. Миколаїв: МНАУ, 2024. 372 с.
2. Тілікіна Н. В. Прогнозування територіальної мобільності молоді в Україні. Демографія та соціальна економіка. 2019. № 3(37). С. 30–46.

Abstract: *The theses examine social factors that influence the involvement of young people in the agro-industrial sector; in particular, the emphasis is placed on motivational aspects, key problems that arise during the integration of young personnel, as well as possible ways of developing this industry. Particular attention is paid to the need for a comprehensive approach to creating favorable conditions that will help increase the attractiveness of the agrarian sector for young specialists.*

Keywords: *youth, agro-industrial complex, motivation, social problems, agriculture, innovation, migration, education, financing, development of rural areas.*

Науковий керівник:
Конопляник Д.О.,
асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 631.1:005.35

Роль молодого менеджера у розробці нових методів управління агропромисловим комплексом України

Вікторія Шаповалова,
здобувачка вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** у даній роботі буде підніматись питання ефективності менеджменту в розвитку агропромислового розвитку України, виклики сьогодення та шляхи їх вирішення. Роль молодих менеджерів набуває особливо вагомого значення у розбудові АПК.*

***Ключові слова:** менеджер, агропромисловий комплекс, сільське господарство, управління.*

Всі ми неодноразово чули слово «менеджер», у різних соціальних мережах, під час перегляду фільмів або серіалів, від батьків, вчителів, друзів, знайомих. Дане слово стало вже невід’ємною частиною нашого мовлення. Але що ж воно означає, яке його походження?

На думку директора Інституту менеджменту та бізнесу імені Б. Хмельницького МАУП, доктора біологічних наук Олени Басевої, «... Існує низка можливих варіантів походження слова «менеджмент». Є думка, що слово походить від англійського «manage» – управляти, але зі свого боку, витoki його йдуть з латинського «manus», що означає рука» [1]. І для автора саме такий варіант є найбільш правдивим, бо під словом «менеджер» розуміється людина, яка в першу чергу вміє управляти (організацією, людьми, проектом), організовувати не тільки себе, а всю команду, мотивувати своїх людей. Має лідерські навички, комунікабельність, гнучкість до змін, критичне мислення, вміння брати на себе відповідальність за прийняті або ж не прийняті рішення. Також безперечно менеджер повинен викликати довіру до людей.

На думку відомого давньогрецького письменника та філософа Плутарха, «...в роботі, зорієнтованій на людей, є лише один ключ до успіху — довіра» [2].

Цю цитату можна легко зрозуміти, оскільки люди будуть гарно виконувати свою роботу, спілкуватися неформально і формально лише в тому випадку, коли буде до вас довіра. Гарному менеджеру треба вміти розташувати колег до себе, щоб у них був спокій, певна гармонія з вами і це вже є довіра – ключ до успіху.

При чому ж тут «рука»? Є багато інтерпретацій цього, але на думку автора, менеджер є «другою рукою» керівника, бо без професійного менеджера важко уявити роботу компанії, інколи просто неможливо.

Чим може допомогти саме молодий менеджер в розробці агропромислового комплексу країни? Почнемо з того, що коли ми чуємо слово «молодий», то одразу спадає на думку деяким – неосвічений, хоча це далеко не так. Ось, наприклад, молодий менеджер – які ж у нього будуть переваги? Одна з основних, на думку автора, – це нові прийоми, підходи, думки до роботи, нові вирішення проблем, бо молоде покоління думає по-іншому, ніж більш старші покоління. І це дуже важливий аспект для організацій. Нестандартні рішення можуть значно підняти компанію на лідируючі позиції. У молодого менеджера є натхнення до роботи, немає вигорання, певних стереотипів і він може активно працювати, тому залучити саме таку людину до розбудови агропромислового комплексу країни – це дуже гарне рішення.

Розвиток сучасного агровиробництва вимагає інноваційного підходу, і це не тільки технічні рішення, але й зміна самих принципів роботи. На думку доктора економічних наук Сергія Дем'яненка, «...від менеджера необхідно уміння планувати стратегію розвитку підприємства, гнучко адаптуватися до зовнішньо економічного середовища, точно визначати диспозицію підприємства на ринках сільськогосподарської продукції, послуг та ресурсів, чітко та швидко приймати управлінські рішення» [3, с. 46]. Наявність лише земельного ресурсу, фінансового забезпечення та новітніх технологій, без ефективного менеджменту, не призводить до успішності підприємства. Особливо актуальною проблема розвитку є для малотоварних виробників, які значно обмежені у коштах та не можуть компенсувати певні прогалини в організації виробництва. Тому, на думку автора, саме в розбудові агропромислового комплексу України, враховуючи виклики сьогодення, важливу роль може і повинен відігравати молодий спеціаліст – менеджер.

На думку фахівців інтернет-порталу YC.Market, «...географічне розташування, наявність сприятливих кліматичних умов для розвитку сільського господарства, дозволяє на сьогоднішній день входити Україні в перелік найсильніших виробників аграрної продукції та займати передові позиції серед сучасних світових експортерів» [4]. Роль сільського господарства особливо зростає після втрати низки промислових об'єктів, внаслідок російської агресії.

Загалом агропромисловий комплекс має дуже високі показники інвестиційної привабливості та, безперечно, буде викликати велику зацікавленість інвесторів. Аналізуючи структуру агропромислового комплексу України, автор вважає, що роль молодого менеджера особливо актуальною та ефективною може бути, насамперед, в таких галузях:

1. Сільське господарство. Основними напрямками тут можуть бути – ефективний менеджмент на ринку праці, пошук кваліфікованих співробітників, розбудова менеджменту ринкових відносин, зокрема з зовнішньоекономічної діяльності підприємства, логістика, активний пошук сучасних технічних рішень, цифровізація.

2. Переробне виробництво. Найбільш перспективними для розвитку тут можуть бути харчова промисловість та послуги із зберігання, переробки та продажу вже готової продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Багато компаній потребують допомоги кваліфікованого менеджера, оскільки є необхідність у фінансовому плані (отримання кредитів, залучення інвесторів). Також безпосередньо менеджер повинен шукати нових партнерів, вести з ними переговори, домовлятися про майбутнє зростання виробництва. Компанії від управлінця треба експертних консультацій в багатьох сферах (ризиків та усунення конкуренції, маркетингові стратегії для просування компанії, впровадження нових підходів для результативності, пошук ринків збуту, розвиток бізнесу). Всі ці аспекти залежать від ефективного менеджера, якщо знайдеться саме така людина, то організація буде тільки вдосконалюватись.

Менеджмент є складовою бізнесу, успіх якого багато в чому визначається новаторством та енергійністю його співробітників. Саме тому молодий менеджер завжди буде безальтернативною частиною будь-якого колективу та фактором успіху. Враховуючи структуру агропромислового комплексу України, виклики та перспективи, які стоять перед ним, інтеграція молодого менеджера в агропідприємства та суміжні сфери виробництва, є невід’ємним фактором розбудови агропромислового комплексу нашої держави.

Список використаних джерел:

1. «Менеджер – професія нашого часу». Міжнародна академія управління персоналом. URL:

https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/novini1/usi-novini1/menedzher_profesiya_n_ashogo_chasu.html

2. Мудрість менеджменту: цитати та афоризми. Інтернет-портал для управлінців Management.com.ua. URL: <https://www.management.com.ua/cit.php>

3. Дем’яненко С. І. Аграрний менеджмент в системі агробізнесу. Економіка АПК. 2018. № 12. С. 42 – 50.

4. «Агропромисловий комплекс України, огляд ніші та реалії сьогодення». Інтернет-портал аналізу ринку та пошуку надійних партнерів YC.Market. URL: <https://blog.youcontrol.market/aghropromislovii-kompleks-ukrayini-oghliad-nishi-ta-rieliyi-soghodiennia/>

Abstract: *This paper will raise the issue of management effectiveness in the development of agro-industrial development of Ukraine, current challenges and ways to solve them. The role of young managers is of particular importance in the development of the agro-industrial complex.*

Keywords: *manager, agro-industrial complex, agriculture, management.*

Науковий керівник:

Конопляник Д.О.,

*асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 574.2:502.1-021.387

Зв'язок концепції сталого розвитку та вчення про ноосферу

Ростислав Дмитренко

здобувач вищої освіти спеціальності 208 Агроінженерія

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** визначено, що вчення В. Вернадського про ноосферу містить ідеї, що знаходять реалізацію в принципах сталого розвитку.*

***Ключові слова:** людство, довкілля, природне середовище, жива речовина, еволюція.*

Ноосфера – це шар взаємодії природи та суспільства, в межах якого розумова діяльність людини стає визначним фактором розвитку. В.І. Вернадський виділив такі засновники створення ноосфери: людство стало єдиним, відбулося відкриття принципово нових джерел енергії, рівність всіх людей, усвідомлення необхідності виключення війн з життя суспільства, перетворення людства в геологічну силу, яка змінює планету. Відповідно, людство в цілях свого збереження повинно взяти на себе відповідальність за перетворення біосфери в ноосферу.

Загальний зміст поняття ноосфера можна визначити як віру в силу розуму як головної сили руху подальшої еволюції.

Зв'язок ноосферогенези та сталого розвитку розкривається в декількох аспектах. По-перше, потреба цивілізації в виживанні стимулює науковий пошук та творчість. По-друге, головним механізмом втілення сталого розвитку є колективний людський розум, оскільки тільки він може справитися з глобальними загрозами.

За В.І. Вернадським, ноосфера формується в наслідок розвитку все світності людства, тобто в наслідок перетворення його в єдину цілісність. Це можна назвати процесом формування глобального людства через формування взаємозалежності окремих регіонів та соціальних груп. Тут В.І. Вернадський

вказував на необхідність урахування інтересів «всіх та кожного». Теорія сталого розвитку теж вказує на необхідність урахування інтересів всіх країн, народів та окремих людей. В.І. Вернадський наголошував на тому, що людина є природним суб'єктом, який не може існувати без довкілля і є його частиною. Взаємодія людини та довкілля – умова не тільки фізичного існування людства, але й розвитку думки. Людина – частина живої речовини планети і не може бути відділена від неї. Навіть вирішення соціальних проблем, таких як досягнення добробуту та боротьба з бідністю потребує урахування законів розвитку живої природи.

В.І. Вернадський майже сто років тому бачив згубний вплив людства на довкілля. Він прийшов до висновку – людина повинна відповідати за створення збалансованого техногенного середовища ноосфери, яке було б сприятливе для розвитку природи і людини як частини природи. Сьогодні ця ідея знаходить втілення в концепції соціальної відповідальності.

Для В.І. Вернадського було важливе не тільки підпорядкування людства законам природи, а ще й створення умов та рівних можливостей для розвитку потенціалу кожної людини. Він вважав, що цього можна досягнути лише в умовах демократії та свободи. В такому випадку може бути реалізований біоенергетичний потенціал розвитку цивілізації. Ноосфера залежить від якості розвитку соціальної організації, взаємодії культур, релігій, економічних відносин, різноманіття соціальних устроїв. Світ дуже різноманітний, наголошував вчений. Він шукав силу, яка б могла обдати це різноманіття. Такою силою, на його думку, є наука. Наука як духовна сила здібна забезпечити ефективне використання природних ресурсів, економічний розвиток, а вищий її метою повинно бути забезпечення добробуту та подолання бідності. Чим більш розвинута наука, тим більш продуктивна економічна діяльність та більш ефективне природокористування. Такі ідеї сьогодні підтримує проголошене ООН Партнерство заради сталого розвитку [1].

Таким чином, можна визначити, що натурфілософські ідеї В.І. Вернадського можуть виступати концептуальною основою парадигми сталого розвитку. Основні ідеї сталого розвитку – збереження довкілля та природних ресурсів, зменшення екологічного навантаження на природу зі сторони людства, оптимізація використання природних ресурсів, зменшення екологічного сліду людства та негативних викидів в оточуюче середовище служать доповненням вчення про ноосферу. Вчення про ноосферу як і вимоги концепції сталого розвитку служать гармонізації відносин людства та довкілля. Вчення В.І. Вернадського про ноосферу можна розглядати предтечею для сучасних уявлень про сталий розвиток.

Список використаних джерел

Супрун Н. А. Вчення В. Вернадського про ноосферу в контексті теорії сталого розвитку. *С. Подолінський, В. Вернадський, М. Руденко - подвижники природничих засад економічного мислення і господарювання : тези Круглого столу (м. Київ, 18 листопада 2020 р.) / ДВНЗ*

Abstract: *it is determined that V. Vernadsky's teachings on the noosphere contain ideas that find implementation in the principles of sustainable development.*

Keywords: *humanity, environment, natural environment, living matter, evolution.*

Науковий керівник:

Мірошкіна Н.В.

канд. філос. наук, старший викладач

кафедри економічної теорії і суспільних наук

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 174:631.11

Етика аграрного підприємництва

Анастасія Загляда

здобувач вищої освіти спеціальності 208 Агроінженерія

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *розкрито становлення етики аграрного підприємництва у зв'язку з ідеями сталого розвитку.*

Ключові слова: *принцип, норми, біосфера, інновація, сталий розвиток.*

Етичне підприємництво в аграрній сфері – це сукупність норм на принципів, які визначають відношення підприємця до контрагентів, а також до суспільства та природи. Воно виступає фактором розвитку, так як забезпечує здорові ринкові відносини та відповідальне природокористування. До факторів появи аграрної етики відносять проблеми формування нормативної та ціннісної бази раціонального та відповідального відношення до біосфери, в межах якої розгортається сільськогосподарська практика. В наш час зусиллями таких вчених, як Ч. Блац, П.Б. Топсон, Х. Леман аграрна етика стала самостійною науковою на навчальною дисципліною, яка викладається в західних університетах. В США навіть виходить періодичне наукове видання «Журнал екологічної та аграрної етики», що висвітлює принципи моралі, на яких повинно ґрунтуватися аграрне природокористування.

Формування аграрної етики пов'язано з цілями сталого розвитку. Сталий розвиток розуміється як такий розвиток, що забезпечує задоволення потреб людей, які живуть сьогодні і разом з тим не підриває можливостей задоволення своїх потреб поколіннями майбутнього. Тобто, в самої ідеї сталого розвитку закладається необхідність моральної відповідальності перед майбутніми поколіннями за результати господарювання та природокористування, що

людина здійснює сьогодні. Концепція сталого розвитку передбачає бережливе ставлення до природи сьогодні.

Аграрна етика була викликана до життя існуючими соціальними та екологічними проблемами. Становленням техногенного типу економіки, виснаженням природних ресурсів. На актуальність етичного регулювання аграрної практики вказує розробка сільськогосподарськими організаціями етичних кодексів. Цей процес розпочався ще в 1990-ті роки.

Аграрна етика створює нові принципи залучання капіталу та інвестицій для перспективних та існуючих проектів з екологічною вигодою. Для таких інвесторів активи – це не тільки доходність, а також суспільна та управлінська відповідальність. Стратегії аграрного підприємництва повинні змінюватись в залежності від умов зовнішнього середовища. Це потребує оновлення організаційної культури, а також етики, як її складової. Такі зміни на практиці вносити буває нелегко, так як їх приходится узгоджувати з тими нормами та цінностями, які вже існують на підприємстві [1].

Впровадження інновацій та ефективних рішень потребує світоглядного переосмислення місця людини в природі. Формування аграрної етики, розвиток екологічної свідомості стає невід'ємною частиною сучасної культури аграрного труда [2]. Інтеграція знань, технологій та етичного підходу до довкілля робить можливим забезпечення продовольчої безпеки та її стабільність.

Список використаних джерел

1. Литовченко В. П. Про концептуальний підхід до осмислення аграрної діяльності. *Міжгалузеві наукові дослідження: можливості та варіанти впровадження* : збірник наукових праць. Ніжин : НДУ Гоголя, 2024. С. 125-127.
2. Мельничук О. І., Левіна-Костюк М. О., Колот Є. О. Організаційна культура аграрного підприємства як умова успішної реалізації його стратегії. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2023, Issue 4. P. 55-67. URL: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4348>

Abstract: *the formation of the ethics of agricultural entrepreneurship in connection with the ideas of sustainable development is revealed.*

Keywords: *principle, norms, biosphere, innovation, sustainable development.*

Науковий керівник:

Мірошкіна Н.В.

канд. філос. наук, старший викладач

кафедри економічної теорії і суспільних наук

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 140.8:574:631

Особливості сучасного аграрного мислення

Станіслав П'янов,

здобувач вищої освіти спеціальності 208 Агроінженерія

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** аграрне мислення розглянуто як складова сучасної аграрної культури та продуктивний інструмент формування сталого розвитку.*

***Ключові слова:** агросфера, аграрна культурна, інтегративний феномен, біосфера, земля.*

Аграрне мислення – це різновид професійного мислення, який спрямований на постановку та розв'язання теоретичних та практичних проблем, що виникають під час виробничої діяльності в аграрному секторі економіки. Таке мислення спрямоване на перетворення природи за ради вирішення продовольчої та сировинної проблеми людства за сазанах збереження безпечного та продуктивного довкілля. Аграрне мислення поєднує в собі декілька аспектів: словесно-логічний, наочний, образний, практичний, теоретичний, критичний, творчий. Як і будь-яке професійне мислення, аграрне мислення діалектичне, тобто знаходиться у розвитку, спрямовано на вирішення протиріч, що існують між суспільною практикою та станом довкілля, потребами людини та сучасними технологічними можливостями. Таким чином, аграрне мислення відображає складний та суперечливий процес сучасної практики природокористування. Якщо на теоретичному рівні є усвідомлення того, що аграрне мислення повинно носити системний, структурований, обґрунтований, несуперечливий характер, то на практичному рівні аграрне мислення носить фрагментарний та несистемний характер, несе прагматичну спрямованість.

Аграрне мислення зародилося під час неолітичної революції, коли людство переїло до свідомої доместикації тварин та рослин і почало виробляти їжу та сировину. Земельні угіддя стали основою розвитку цивілізацій. Протягом всієї своєї історії людина намагалася підвищувати ефективність використання ґрунтів. Протягом історії людства сформувалися аксіоми раціонального землекористування, які є класичними принципами аграрного мислення:

- землі є фактором природи, їх властивості задані природно-географічними умовами, іони не можуть бути перенесені або заново створені;
- обмеження земельних ресурсів не означає обмеження їхніх корисних властивостей;
- землекористування потребує всебічного урахування законів природи.

Аграрне мислення безпосередньо пов'язане з аграрною культурою. Поняття аграрної культури використовується у двох смислах: в практичному, коли агрокультура розглядається як сукупність деяких культурних рослин, та діяльнісному, коли під нею розуміють сукупність прийомів та заходів, спрямованих на підвищення та збереження родючості ґрунтів, їх

продуктивності та врожайності сільськогосподарських культур. В останньому сенсі аграрна культура відображає досягнення всього матеріального виробництва своєї епохи. В такому випадку носієм аграрної культури виступає саме людина, яка повинна надавати своїм діям раціональний та системний характер. Аграрна культура завжди йде поруч з культурою людини. Висока аграрна культура – інтегративний феномен, що включає в себе бережливе ставлення до землі, правильний обробіток ґрунту, раціональне використання добрив, грамотне використання техніки та агротехнічних заходів, а також усвідомлення соціального значення аграрного виробництва, вміння користуватися науковими підходами до вирішення проблем.

Сучасне аграрне мислення переживає кардинальні зміни. Це знаходить прояв в переході від технологічно-прагматичної діяльності до соціального осмислення її цілей на підставі особливостей та пріоритетів сталого розвитку. В таких умовах аграрна культура виступає не просто як сукупність історичних, соціальних та економічних особливостей ведення сільського господарства, а як система оптимальної організації діяльності людей, яка реалізується в конкретних територіально-просторових умовах. Результати таких змін закріплюються в поведінці людей. Аграрна культура єднає матеріальний та духовний фактори людського буття, формує закріплює та транслює стереотипи виживання, створює імперативи виживання народів. Аграрне мислення поєднує практичну діяльність з ціннісними орієнтаціями і тим самим закладає орієнтири для загального розвитку агросфери. Агросфера назавжди залишиться основою існування людства. Таким чином, аграрне мислення – це не тільки основа розвитку природокористування сьогодні, алей вибір майбутнього вектору розвитку. Сучасне аграрне мислення носить прагматичний характер. В умовах необхідності переходу до глобального сталого розвитку це висвітлює ряд стереотипів, які дозволяють вирішувати локальні проблеми, але створюють складності для розуміння розвитку агросфери як частини ноосферного процесу. Серед них:

- пріоритет емпіричних знань над теоретичними конструктами;
- розгляд практики як критерію цінності наукового знання, а не його істинності;
- фрагментарність досліджень та ситуаційний підхід;

Такий підхід є продуктивним для рішення локальних проблем, але в цілому створює фрагментарність та обмеженість аграрного мислення [1].

Сучасне аграрне мислення потребує таких принципів:

- принцип єдності аграрної діяльності та пріоритетів сталого розвитку;
- принцип узгодженості впливу на природу з закономірностями розвитку біосфери;
- принцип втілення соціально-духовних імперативів розвитку людства;
- принцип інтеграції аграрної культури в загальну культуру людства.

Список використаних джерел

1. Базів В. До змін аграрного мислення: від культурних рослин до культури землеробства. *Історія науки і біографістика*. 2021. № 4. С. 1-23. DOI: doi.org/10.31073/istnauka202104-01

Abstract: agrarian thinking is considered as a component of modern agrarian culture and a productive tool for the formation of sustainable development.

Keywords: agrosphere, agrarian cultural, integrative phenomenon, biosphere, land.

Науковий керівник:

Мірошкіна Н.В.

канд. філос. наук, старший викладач

кафедри економічної теорії і суспільних наук

Миколаївський національний аграрний університет

УДК: 32:316.72

Філософські основи студентського самоврядування: етика лідерства та колективної відповідальності

Юлія Коваленко,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: визначено поняття «студентське самоврядування»; розкрита філософська сутність студентського самоврядування; проаналізовано етику лідерства та колективної відповідальності цієї організації.

Ключові слова: студенти, студентське самоврядування, етика лідерства, колективна відповідальність.

Питання організації та розвитку студентського самоврядування в навчальних закладах є актуальним на сьогоднішній день, викликаючи гострі дискусії як в науці, так і на практиці. Студентське самоврядування є частиною позааудиторного життя студентів, де вони висловлюють свою думку, займаються організаційною роботою та впливають на життя університету. Це важливий інструмент для формування активної громадянської позиції, розвитку лідерських якостей та колективної відповідальності.

Студентське самоврядування – форма організації самостійної суспільно значущої діяльності студента, яка спрямована на реалізацію функцій управління закладом вищої освіти відповідно до завдань і цілей, що стоять перед студентським колективом. З філософської точки зору студентське самоврядування можна розглядати як ознаку високоорганізованих і цілісних систем, оскільки воно спрямоване на саморозвиток соціокультурних інститутів, що входять у ці системи [1, 126]. Студентське самоврядування як форма громадської активності ґрунтується на ідеях демократії, свободи, відповідальності та соціальної справедливості. Основні філософські принципи,

що лежать в основі студентського самоврядування, можна розглядати крізь призму таких аспектів, як участь у демократичних перетвореннях, свобода та автономія, соціальна справедливість, колективізм та співпраця, самовдосконалення та відповідальність, гуманізм та повага до особистості, розвиток громадянської свідомості.

Коріння студентського самоврядування сягає часів Середньовіччя, коли відбувалося становлення перших європейських університетів — Болонського (11 ст.), Оксфордського, Кембриджського, Паризького (13 ст.) тощо, де студенти брали участь в адміністративній роботі, виконували функції помічників професорів, організовували гуртки за інтересами. Університети тих часів можна вважати міні-моделлю тих суспільних відносин, які пізніше стали називати «громадянським суспільством».

У добу Просвітництва ідеї майбутнього «громадянського суспільства» було поглиблено та розвинуто, зокрема у працях Ж.Ж. Руссо, який вважав, що люди повинні займатися громадською діяльністю не за гроші, а виходячи зі своїх особистих уподобань. У деяких випадках люди готові вкладати власні кошти в розвиток спільної справи.

У сучасній Європі дані ідеї втілено у реальне життя студентів, які беруть активну участь в управлінні закладами вищої освіти, забезпеченні якості освіти, позанавчальних форм активностей, саме завдяки органам студентського самоврядування. Солідарна, колективна участь студентів в організації власного життя розглядається керівництвом ЗВО як додаткова гарантія адекватності освітніх послуг вимогам їх замовників - студентів і роботодавців.

Студентське самоврядування дозволяє учасникам розвивати в собі найкращі якості та навички — такі як лідерство та ініціативність, уміння працювати в команді та самостійність [2, 129]. Самоврядування є неодмінною ознакою колективу, його функцією. Якщо немає колективу, то про самоврядування годі й говорити, а це означає, що самоврядування — це не мета, а засіб розвитку колективу в цілому та особистості кожного його члена. Це вища форма управління будь-яким колективом. У самоврядуванні головне не органи, а діяльність, спрямована на покращення життя колективу. Самоврядування — це широка участь членів в управлінні та житті колективу. Це один із основних принципів реалізації виховної функції колективу. Самоврядування колективу формує моральний вигляд його учасників, є школою формування особистості людини. Це можливість продемонструвати унікальність своєї особистості, накопичити досвід спілкування, подолання труднощів, відчутти відповідальність за свої вчинки, засвоїти соціальний досвід [3].

Таким чином, можна відзначити, що участь в студентському самоврядуванні має величезний вплив на формування лідерських якостей студентів, комунікативних навичок та розвиток їх особистості в цілому. Отримані навички та вміння студенти згодом можуть застосовувати в будь-якій діяльності. Самоврядування дає можливість кожному студенту проявити себе, розкрити свої здібності та навчитись новому, навчитись спілкуватися з

однолітками та людьми різного віку. Самоврядування також сприяє формуванню та розвитку активної громадянської позиції.

Студентське самоврядування відіграє важливу роль у становленні особистості студента, оскільки є запорукою успішного та перспективного майбутнього. Філософські основи студентського самоврядування відображають загальнолюдські цінності, такі як свобода, справедливість, рівність і відповідальність. Воно є важливим елементом освітнього процесу, який не лише формує професійні навички, але й виховує активних, свідомих громадян, здатних до самоорганізації та соціальної взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П. Філософія освіти: навчальний посібник. – 2-ге видання. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 348 с.
2. Скиба Ю., Червона Л., Паламарчук О. Студентське самоврядування та його роль у забезпеченні якості вищої освіти. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*. 2022. С. 127-138.
3. Язловецька О. Студентське самоврядування як засіб соціалізації молоді. Наукові записки. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53036429.pdf> (дата звернення: 30.09.2024).

***Abstract:** in this scientific work, the concept of "student self-government" is defined; the philosophical essence of student self-government is revealed; the ethics of leadership and collective responsibility of this organization are analyzed.*

***Key words:** students, student self-government, ethics of leadership, collective responsibility.*

Науковий керівник:

Суріна Г. Ю.,

канд. філос. наук,

ст. викладач кафедри економічної теорії та суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 504:37.03

Вплив змін клімату на виробництво та якість харчових продуктів

Вікторія Коржова,

здобувачка вищої освіти

Спеціальність 181 Харчові технології

Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** Зміни клімату суттєво впливають на сільське господарство, що, у свою чергу, позначається на виробництві та якості харчових продуктів. Підвищення середньорічної температури, зміни у режимах опадів, екстремальні погодні явища та зростання рівня вуглекислого газу в атмосфері призводять до змін у врожайності, складі та безпечності продуктів харчування. У даній роботі проаналізовано основні наслідки кліматичних змін для агропромислового сектору, розглянуто адаптаційні стратегії для зменшення негативного впливу, а також перспективи застосування сучасних технологій для підвищення стійкості продовольчих систем. Дослідження ґрунтується на аналізі сучасних наукових даних та прогнозів щодо майбутнього розвитку аграрної галузі в умовах глобального потепління.*

Ключові слова: зміни клімату, виробництво харчових продуктів, якість продуктів, сільське господарство, адаптація.

Людські впливи продовжують змінювати клімат Землі протягом 21 століття. Сучасне наукове розуміння, підкріплене великою кількістю результатів спостережень та моделювання, вказує на те, що зміни складу атмосфери призводять до подальшого підвищення середньої глобальної температури, зміни моделей опадів, підвищення рівня моря, зміни екстремальних погодних явищ та зниження снігового покриву, сухопутного льоду та масштабів морського льоду. Зміни клімату є однією з найважливіших екологічних та соціально-економічних проблем сучасності, що суттєво впливають на всі сфери людської діяльності, зокрема на сільське господарство та харчову промисловість. Це, у свою чергу, впливає на обсяги виробництва та якість харчових продуктів, що може стати серйозною загрозою для продовольчої безпеки [1].

Зміни клімату стосуються як кожної окремої людини, так і постають глобальним викликом для всього людства. Сільське господарство є однією з тих галузей, які мають бути у центрі уваги при міркуванні про запобігання цій загрозі. Аграрний сектор постає у даному випадку і як співучасник, і як потерпілий від природних процесів. З одного боку аграрії власноруч роблять істотний внесок у збільшення глобальної небезпеки, з іншого - зміни клімату становлять суттєві загрози виробництву продуктів харчування.

Серед країн Європи, наприклад Австрія перебуває в числі країн, які серйозно переймаються проблемами змін клімату. В Україні ця проблема покладається головним чином на відповідальність великого агробізнесу, хоча й фермери та дрібні виробники також можуть робити свій вагомий внесок у її вирішення. Наприклад, у межах взаємодії агроіндустріального холдингу МХП з американськими партнерами в Україні заплановано будівництво вуглецевонейтрального заводу з виробництва олії, високопротеїнових кормів, біоетанолу та зрідженої вуглекислоти харчової якості. Передбачається, що цей завод щорічно здійснюватиме переробку 500 000 тонн кукурудзи у продукцію з високою доданою вартістю [2]. Екологічний підхід дозволить при цьому не лише суттєво знизити парникові викиди, але й зменшити кількість вуглекислих забруднень в атмосфері. Вважається, що більшість вуглекислих викидів агропромислового господарства має від тваринництва, отже виробництво рослинних харчових продуктів містить потужний потенціал для скорочення цих викидів. Наразі у багатьох країнах Євросоюзу зменшується кількість використання мінеральних добрив, що постає важливим кроком у напрямі вирішення проблеми парникового ефекту. Ефективними методами впровадження органічного землеробства можуть стати також сучасні методи управління сівоzmіною, турбота про цілорічне озеленення, накопичення поживних речовин у ґрунтах тощо. Доцільними видаються також процеси, що сприяють накопиченню гумусу, який не тільки забезпечує родючість ґрунтів для прийдешніх поколінь, а й сприяє зменшенню кількості повеней і селів, завдяки своїй здатності вбирати воду.

У сфері харчової промисловості також активно розвиваються інноваційні технології, такі як виробництво альтернативних джерел білка (рослинні та комахові білки, лабораторно вирощене м'ясо), що дозволяє зменшити негативний вплив тваринництва на навколишнє середовище. Крім того, зростає попит на екологічно чисті та органічні продукти, що стимулює розвиток сталого сільського господарства

Основні наслідки змін клімату для харчової галузі включають:

- Зменшення врожайності сільськогосподарських культур, що є основою виробництва продовольства. Високі температури та зміни у кількості опадів можуть призводити до втрат основних харчових культур, таких як пшениця, кукурудза та рис.

- Погіршення якості сировини: зміни у складі ґрунтів, зменшення вмісту поживних речовин у рослинах, збільшення рівня забруднень та пестицидів.

- Вплив на тваринництво: тепловий стрес у тварин знижує продуктивність, а екстремальні погодні явища призводять до втрат худоби та збільшення захворюваності.

- Зростання загроз продовольчій безпеці, особливо у регіонах з нестабільним кліматом, що залежні від імпорту продуктів харчування [3].

Отже, зміни клімату мають суттєвий вплив на виробництво та якість харчових продуктів, створюючи нові виклики для продовольчої безпеки. Однак завдяки розвитку харчових технологій, інноваційних методів вирощування та переробки продуктів, а також застосуванню біотехнологій та цифрових рішень, можна мінімізувати негативні наслідки та забезпечити стабільність продовольчих систем у майбутньому. Для зменшення негативних наслідків змін клімату необхідно впроваджувати адаптаційні заходи, які допоможуть аграрному сектору зберегти стабільність виробництва для зменшення негативних наслідків змін клімату необхідно впроваджувати адаптаційні заходи, які допоможуть аграрному сектору зберегти стабільність виробництва Загалом, зміни клімату становлять серйозний виклик для продовольчої безпеки, проте завдяки науково обґрунтованим адаптаційним стратегіям та технологічним інноваціям можна значною мірою мінімізувати їх негативні наслідки. Подальші дослідження у цій сфері сприятимуть збереженню стабільності продовольчих систем та забезпеченню населення якісними харчовими продуктами в умовах глобального потепління.

Список використаних джерел:

1. Виробництво продуктів харчування в умовах мінливого клімату URL: <https://ukrayinska.libretexts.org/> (дата звернення 20.02.2025 р.)

2. Як виробляти «кліматично-дружню» їжу URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-yakisne-zhyttia/3249487-ak-viroblati-klimaticnodru-znu-izu.html> (дата звернення 20.02.2025 р.)

3. Зміна клімату та сільське господарство URL: <https://eos.com/uk/blog/zmina-klimatu-ta-silske-hospodarstvo/> (дата звернення 20.02.2025 р.)

Анотація: *Climate changes significantly affect agriculture, which, in turn, affects the production and quality of food products. Increases in average annual temperature, changes in precipitation patterns, extreme weather events, and rising levels of carbon dioxide in the atmosphere lead to changes in the yield, composition, and safety of food. This paper analyzes the main consequences of climate change for the agro-industrial sector, considers adaptation strategies to reduce the negative impact, as well as the prospects of using modern technologies to increase the sustainability of food systems. The research is based on the analysis of modern scientific data and forecasts regarding the future development of the agricultural sector in the conditions of global warming.*

Ключові слова: *climate change, food production, product quality, agriculture, adaptation.*

Науковий керівник:

Суріна Г. Ю.,

канд. філос. наук,

ст. викладач кафедри економічної теорії та суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 631.15

Системний підхід в агропромисловому виробництві

Олег Легін,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Багатовимірність сучасного агропромислового виробництва вимагає застосування системного підходу, як методології, заснованої на принципах цілісності, комплексності, оптимізації, адаптивності, сталого розвитку. Розглянуто деякі компоненти системного підходу на прикладі діяльності закарпатської сільськогосподарської компанії AgroGloryTime.*

Ключові слова: *системний підхід, агропромислове виробництво, принципи системного підходу, підсистеми агропромислового виробництва, сільськогосподарська компанія AgroGloryTime.*

В агропромисловому виробництві системний підхід постає актуальною методологією, що розглядає сільське господарство і галузі, пов'язані з ним, як єдину складну систему, де всі елементи взаємопов'язані і взаємодіють одне з одним. Такий підхід дозволяє оптимізувати процеси, підвищити ефективність виробництва, знизити витрати й мінімізувати негативний вплив на довкілля.

Системний підхід в агропромисловому виробництві розвивається завдяки працям таких вітчизняних вчених, як П.М. Василюк, М.І. Голубенко, С.В. Квітка, В.І. Лапа, І.Д. Примак, О.П. Тарасенко і багато інших; а також працям зарубіжних вчених, як П.А. Санчес (системний підхід до підвищення родючості у тропічних регіонах), Д. Монтгомері (регенеративне землеробство), Дж. Стаффорд (точне землеробство), Р. Фергюсон (ІІІ у сільському господарстві) та ін.

У системі агропромислового виробництва основними взаємопов'язаними підсистемами постають [2]:

- *Природні ресурси*: ґрунт, вода, клімат, біорізноманіття, а також управління ресурсами для забезпечення їх збереження і відновлення.

- *Технології*: сучасні методи вирощування, обробки, збереження і переробки продукції, зокрема з використанням цифрових технологій (точне землеробство, IoT, big data тощо).

- *Економіка*: фінансування, інвестиції, собівартість продукції, ринкова кон'юнктура, оптимізація логістики і ланцюгів постачання.

- *Соціальні аспекти*: трудові ресурси, рівень життя селянина, освіта і кваліфікація працівників; підтримка малих і середніх фермерських господарств.

- *Екологія*: мінімізація негативного впливу на довкілля (скорочення викидів, раціональне природокористування, збереження води і ґрунтів, а також впровадження стійких практик, як органічне землеробство і агроекологія.

Розглянемо в якості прикладу агропромислового підприємства, що працює на засадах системного підходу AgroGloryTime – закарпатську сільськогосподарську компанію з виробництва овочів [1]. Компанія успішно інтегрує у своїй діяльності усі вищезначені системні складові: в умовах природного закарпатського клімату, чистих ґрунтів і води, які сприяють розвитку органічного землеробства, поєднуються традиційна сільськогосподарська праця з сучасними високими технологіями та кріптотехнологіями, оскільки засобом залучення інвестицій для компанії став випуск власного токена. Компанія працює 5 років на базі ВАТ АПГ «Закарпатський сад», постійно дбаючи про збільшення кількості і якості теплиць, ланцюгів збуту і постачання, ринкову кон'юнктуру. Колектив працює як дружня команда, що разом рухається до спільної мети, при цьому максимально враховуються соціальні аспекти, необхідні для комфортного існування працівників.

Системними принципами, на яких компанія побудувала свою діяльність, можна вважати [3]:

- комплексність — у виробничому процесі враховуються взаємозв'язки між такими складовими як кліматичні умови, трудові ресурси, технології, економічні умови тощо;

- оптимізація — відбувається постійні пошуки оптимального балансу між економічними, екологічними і соціальними аспектами агропромислового виробництва, а також пошук найкращих рішень для досягнення максимальної ефективності при мінімізації ресурсних витрат;

- адаптивність — керівництво компанії використовує гнучкі стратегії управління, з урахуванням швидкоплинних кліматичних, ринкових, технологічних змін;

- сталість розвитку — компанія прагне забезпечити довготривалу сталість системи, з урахуванням її екологічної, економічної і соціальної складових.

Обов'язковими системними складовими в менеджменті організації є:

1. *Входи (Inputs)*: ресурси, які організація отримує із зовнішнього середовища (сировина, фінанси, інформація, людські ресурси). Для компанії AgroGloryTime основним джерелом фінансування є поширення власного токена AGTI, через який компанія дає можливість будь-кому інвестувати у свій бізнес. Працівники компанії ведуть активну маркетингову комунікацію через усі доступні ЗМІ і мережі, займаються не лише рекламою, але й наполегливо здійснюють функцію просвіти населення стосовно кріптовкладень.

2. *Процеси (Processes)*: діяльність, яка перетворює входи у виходи (виробництво, управління, комунікації). Для компанії AgroGloryTime основною діяльністю є розвиток тепличних комплексів, обладнаних за сучасними вимогами органічного землеробства, в яких вирощуються головним чином огірки й томати, а також інші овочі та гриби. Процеси управління основним виробництвом, зовнішньої і внутрішньої комунікації відбуваються взаємоузгоджено з усіма зацікавленими сторонами за принципами командної роботи.

3. *Виходи (Outputs)*: результати діяльності організації (продукти, послуги, прибуток). Продукція компанії постачається на ринки України та Європи, об'єми продаж постійно зростають. Власники токена AGTI отримують дивіденди, пропорційні розміру врожаю. Компанія також практикує відправлення посилок з овочами своїм інвесторам в якості заохочень і дивідендів. Прибуток компанії постійно зростає відповідно із закладеними стратегічними завданнями.

4. *Зворотній зв'язок (Feedback)*: інформація, яка використовується для корегування процесів та поліпшення системи. AGTI-інвестори компанії мають не лише дохід, що поступово зростає, але й беруть участь у розвитку агробізнесу засобами широкої комунікації з керівною ланкою компанії через соц. мережі, месенджери, інтернет-платформи.

5. *Зовнішнє середовище*: фактори, які впливають на організацію, але знаходяться поза її контролем (економічні, політичні, соціальні, технологічні зміни). Для компанії AgroGloryTime на сьогодні джерелом непередбачених ризиків постають стан війни, кліматичні зміни і пов'язані з ними економічні й політичні виклики. За роки свого існування компанія достатньо успішно вирішувала проблеми, пов'язані з цими викликами.

Отже, перевагами системного підходу в агропромисловому виробництві постають підвищення ефективності використання ресурсів, зниження витрат та зростання прибутку, зростання кількості й покращення якості продукції, зниження екологічних небезпек, сталий розвиток сільських територій. Досвід роботи сучасної агропромислової компанії AgroGloryTime є одним з прикладів вдалого застосування системного підходу.

Список використаних джерел:

1. AgroGloryTime : веб-сайт. URL: <https://agroglorytime.io> (дата звернення 21.02.2025)

2. Примак І.Д. та ін. Система землеробства у контексті нового філософського осмислення змісту систем як наукової категорії. *Еволюція систем землеробства в Україні*. К.: Нілан. 2022. С. 391-421.

3. Сенчук І., Кухар О., Кравчик Ю. Застосування системного підходу для аналізу економічної безпеки підприємств аграрного сектора України. *Modeling the development of the economic systems*, № 3, 2023. С. 95-100, <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-9-13>

Abstract: *The multidimensionality of modern agro-industrial production requires the use of a systemic approach as a methodology based on the principles of integrity, complexity, optimization, adaptability, and sustainable development. Some components of the systemic approach are considered using the example of the activities of the Transcarpathian agricultural company AgroGloryTime.*

Key words: *systems approach, agro-industrial production, principles of the systems approach, subsystems of agro-industrial production, agricultural company AgroGloryTime.*

Науковий керівник:

Суріна Г. Ю.,

канд. філос. наук,

ст. викладач кафедри економічної теорії та суспільних наук,

Миколаївський національний аграрний університет

СЕКЦІЯ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ: ЛЮДИ ТА ПОДІЇ»

УДК 398.8:94(477)

Кобзарі як хранителі історичної пам'яті України

Антоніна Піструй,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет,

М. Миколаїв, Україна

Анотація: *Кобзарі відігравали ключову роль у збереженні історичної пам'яті українського народу, передаючи з покоління у покоління думи, балади та історичні пісні. Вони не лише оспівували героїчну боротьбу козаків, а й зображували трагедії селянства, соціальну несправедливість та національні прагнення, виступаючи голосом народу в часи утисків і боротьби. Їхня творчість формувала світогляд, виховувала патріотизм та зміцнювала національну свідомість, сприяючи збереженню української культури навіть у періоди жорстоких заборон і репресій. Їхнє мистецтво залишається важливим елементом української самобутності та символом боротьби за свободу. Завдяки кобзарям українці змогли не лише зберегти мову, традиції та історичну правду, а й передати наступним поколінням дух нескореності. Вони стали народними літописцями, чий внесок у формування національного характеру та історичної свідомості неможливо переоцінити.*

Ключові слова: *кобзарі, думи, історична пам'ять, народна творчість, культурна спадщина.*

Кобзарі відігравали надзвичайно важливу роль в історії України, будучи не лише народними співцями, а й хранителями історичної пам'яті. Вони передавали з покоління у покоління відомості про героїчні події, боротьбу за волю, страждання народу та його прагнення до незалежності. Їхні думи, історичні пісні та балади містили відомості про визначні постаті та події, які залишили слід у свідомості українців. Завдяки усній народній творчості, яку вони поширювали, багато сторінок української історії не були забуті навіть у часи жорстоких заборон та репресій.

Творчість кобзарів мала значний вплив на розвиток української літератури. Видатні письменники та поети надихалися народною творчістю, використовуючи образи кобзарів у своїх творах. Тарас Шевченко, який сам був тісно пов'язаний із кобзарською традицією, створив образ сліпого співця, що став символом народної мудрості та боротьби за правду. Його «Кобзар» став уособленням всього українського епосу, продовжуючи справу мандрівних співців у літературній формі.

Кобзарі виконували функцію своєрідних літописців, зберігаючи у своїх піснях пам'ять про народних героїв. У їхньому репертуарі особливе місце займали думи про козаків, які боролися проти ворогів української землі. Через ці твори передавалася не лише інформація про битви, а й дух незламності, глибоке розуміння честі та відданості батьківщині. Пісні про Байду-Вишневецького, Богдана Хмельницького, Івана Гонта та Максима Залізняка формували уявлення про силу та боротьбу українського народу [1].

Окрім військових подвигів, кобзарі зберігали пам'ять про трагедії, що спіткали Україну. Вони співали про страждання селян під гнітом панщини, кріпацтва та свавілля можновладців. Їхні твори містили елементи соціальної критики, розповідали про несправедливість та людські страждання. У найскладніші часи історії вони допомагали народу не втратити віру, надавали духовну підтримку та зміцнювали національну свідомість.

Кобзарська традиція відігравала величезну роль у збереженні української мови та культури. В умовах заборон і русифікації вони були тими, хто поширював рідне слово, зберігав автентичні народні мотиви та образи. Їхні пісні передавалися від вуст до вуст, зберігаючи мелодику, стилістику та лексику українського народу. Вони виконували не лише історичну, а й виховну функцію, формуючи національну свідомість та плекання патріотизму у молодих поколінь.

Справжні кобзарі жили нелегким життям. Багато з них були сліпими, і саме пісня була їхнім єдиним способом заробітку. Вони подорожували від села до села, виконуючи думи на ярмарках, під час свят чи просто на вулицях міст. У народі їх сприймали з великою повагою, оскільки їхні пісні несли глибокий зміст і мали значний вплив на свідомість слухачів. Проте не завжди їхня діяльність була безпечною. Влада різних епох часто переслідувала кобзарів,

адже вони доносили до людей правду, яка могла суперечити офіційним наративам.

Особливо трагічною стала доля кобзарів у ХХ столітті, коли більшовицька влада розпочала політику репресій проти української культури. У 30-х роках відбулися масові арешти та розстріли кобзарів, оскільки їх вважали носіями «націоналістичних» ідей. Багато з них зникли безвісти, а разом із ними й цілі пласти народної творчості. Попри це, кобзарська традиція не зникла. Її зберегли ті, хто продовжував виконувати думи в умовах підпілля, а також ентузіасти, які згодом відроджували цей унікальний пласт культури [2].

Сьогодні кобзарське мистецтво переживає відродження. В Україні знову з'являються виконавці, які відновлюють традиційний стиль виконання дум, використовуючи старовинні музичні інструменти, зокрема бандуру та кобзу. Вони досліджують архіви, записують давні твори та передають їх новим поколінням. Кобзарі продовжують нести свою місію хранителів історичної пам'яті, нагадуючи сучасникам про важливі уроки минулого та національну ідентичність.

Отже, кобзарі відігравали надзвичайно важливу роль в історії України, виконуючи функцію хранителів історичної пам'яті, народних літописців і носіїв культурної спадщини. Вони передавали знання про героїчні подвиги, боротьбу за свободу та страждання українського народу, сприяючи збереженню національної самосвідомості. Їхні пісні не лише підтримували дух українців у складні часи, а й формували моральні цінності та патріотизм у наступних поколіннях.

Попри переслідування та намагання знищити їхню традицію, особливо в ХХ столітті, кобзарське мистецтво вистояло і продовжує відроджуватися. Сьогодні сучасні виконавці знову звертаються до традиційного репертуару, досліджують давні думи та популяризують автентичні музичні інструменти. Це свідчить про те, що кобзарська спадщина залишається важливим елементом української культури, який потрібно плекати та передавати наступним поколінням.

Таким чином, роль кобзарів не обмежується лише історичним минулим – їхня творчість і надалі є джерелом національної гордості, патріотизму та культурного відродження України.

Список використаних джерел:

1. Побережець Г.С., Левченко М.Г., Форостян А.Ф. Сучасні соціокультурні процеси в Україні та їх роль у розвитку національної свідомості. Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб. Вип. 47 / упоряд. і наук. ред. В. Г. Виткалов ; редкол.: Г. П. Чміль, В. Г. Виткалов, П. Е. Герчанівська та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. Рівне : РДГУ, 2023. 186 с. С. 89-97.
2. Єсіпок В., Брояко Н. Кобзарство радянської України у персоналіях. Musical Art in Ukraine. 2024. Т. 7, № 2. С. 201-208. DOI:

10.31866/2616-7581.7.2.2024.316740.

<http://musical-art.knukim.edu.ua/article/view/316740/307665>

звернення: 16.02.2025).

URL:

(дата

Annotation: *The kobzars played a key role in preserving the historical memory of the Ukrainian people by passing down epic songs, ballads, and historical songs from generation to generation. They not only sang about the heroic struggle of the Cossacks, but also depicted the tragedies of the peasantry, social injustice, and national aspirations, serving as the voice of the people during times of oppression and conflict. Their creativity shaped the worldview, fostered patriotism, and strengthened national consciousness, helping to preserve Ukrainian culture even during periods of harsh bans and repression. Their art remains a vital element of Ukrainian identity and a symbol of the struggle for freedom. Thanks to the kobzars, Ukrainians were able not only to preserve the language, traditions, and historical truth but also to pass on to future generations the spirit of resilience. They became the people's chroniclers, and their contribution to the formation of national character and historical consciousness is invaluable.*

Keywords: *kobzars, dumy, historical memory, folk art, cultural heritage.*

Науковий керівник:

Побережець Г.С.,

кандидат історичних наук,

доцент кафедри українознавства

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 94(477):32

Гетьманщина: особливості політичного устрою та міжнародні відносини

Ірина Талюта,

здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет,

М. Миколаїв, Україна

Анотація: у роботі розглядаються особливості політичного устрою та міжнародних відносин Гетьманщини, що існувала в XVII-XVIII століттях. Гетьманщина, як частина Української козацької держави, розвивалася на основі принципів козацької демократії, де гетьман був не лише військовим лідером, але й керівником держави. Політичний устрій був підпорядкований необхідності зберігати автономію в умовах зовнішнього тиску з боку Московії та інших великих держав. Дипломатичні відносини з Річчю Посполитою, Османською імперією та Кримським ханством часто ставали предметом політичних маневрів, оскільки Гетьманщина прагнула зберегти свою незалежність. Внутрішнє життя держави, зокрема розвиток культури та освіти, також було важливим елементом її ідентичності. Проте у XVIII столітті Гетьманщина поступово втрачала свою автономію, остаточно

втрапивши політичну незалежність після ліквідації гетьманщини у 1764 році. Дослідження цієї теми важливе для розуміння історії української державності та процесів боротьби за автономію в умовах зовнішніх і внутрішніх змін.

Ключові слова: *Гетьманщина, політичний устрій, міжнародні відносини, автономія, козацтво.*

Гетьманщина, також відома як Українська козацька держава, існувала у XVII-XVIII століттях і відігравала важливу роль в історії України. Політичний устрій Гетьманщини був результатом довгого процесу боротьби за автономію та незалежність від великих імперій. Формування цієї держави було тісно пов'язане з розвитком козацтва, яке здобуло силу в боротьбі з польськими шляхтичами та московськими царями. Зовнішня та внутрішня політика Гетьманщини часто змінювались залежно від обставин, але вона завжди прагнула зберегти свою автономію та самостійність.

Політичний устрій Гетьманщини був оснований на принципах козацької демократії, що включала інститут гетьмана, як вищу виконавчу владу, а також наявність козацької ради. Гетьман був не лише військовим лідером, а й державним діячем, який відповідав за управління територією та відносини з іншими державами. Однак його влада була обмежена рішеннями козацької ради, що була своєрідним парламентом, де обговорювались питання внутрішньої та зовнішньої політики. Усі важливі рішення стосовно державних справ, таких як війна, мир, політичні союзи, ухвалювались за участю цієї ради.

Гетьманщина була автономною частиною Московії, хоча й мала деяку внутрішню незалежність. Після Андрусівського миру 1667 року Гетьманщина потрапила під подвійний вплив – з одного боку, вона підкорялася Московії, з іншого – підтримувала певну автономію у своїх справах. Гетьманщина мала своїх військових лідерів, податки, місцеве управління і навіть свою православну церкву, що було важливим елементом збереження національної ідентичності [1].

Міжнародні відносини Гетьманщини характеризувались постійною боротьбою за автономію та незалежність, водночас вона була об'єктом політичних маневрів великих держав. Гетьманщина здійснювала дипломатичні контакти з різними країнами, зокрема з Московією, Річчю Посполитою, Османською імперією та Кримським ханством. Відносини з Московією були складними, адже з одного боку, Гетьманщина мала військову підтримку від Москви, але з іншого – Москва прагнула зберегти Гетьманщину в межах своєї імперії. Ці суперечності посилювались після прийняття Бучацького мирного договору 1672 року, який встановив контроль Московії над більшістю території Гетьманщини.

Однією з ключових міжнародних проблем для Гетьманщини були її відносини з Річчю Посполитою. Після великої Руїни у середині XVII століття Гетьманщина намагалася зберегти свою автономію, часто вступаючи в дипломатичні угоди з Польщею для збереження своїх прав. У той же час відносини з Османською імперією також були важливими, оскільки Кримське ханство, яке перебувало під османським контролем, було значущим фактором у

боротьбі за вплив у регіоні. Внаслідок цієї міжнародної політики Гетьманщина опинилася в складному геополітичному становищі, намагаючись балансувати між різними великими державами.

Крім того, Гетьманщина мала великий вплив на культурний розвиток українського народу. Козацтво, яке складало основну частину населення, відіграло важливу роль у збереженні української мови, культури та традицій. Освіта та наука в цей період отримали певний розвиток, хоча й залишалися на початкових етапах у порівнянні з західноєвропейськими країнами. Проте саме у цей період з'являються перші спроби формування української літератури, релігійної думки, а також розвиток національної самосвідомості.

У XVIII столітті, під час правління останніх гетьманів, Гетьманщина поступово втрачала свою автономію, оскільки Російська імперія посилювала свій контроль над територією. Після ліквідації гетьманщини у 1764 році та остаточного включення її території до складу Російської імперії, українські землі втратили свою політичну незалежність, хоча і зберегли певні елементи культурної та релігійної ідентичності [2].

Отже, політичний устрій Гетьманщини та її міжнародні відносини були визначальними для історії України в період XVII-XVIII століть. Вони відображали складні процеси боротьби за незалежність, дипломатичні маневри з великими державами та вплив зовнішніх факторів на внутрішнє життя країни. Гетьманщина була однією з найбільш самобутніх форм державного устрою в історії України, яка залишила вагомий спадок для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Побережець Г.С. Незалежність України у 1991 році та перехід до демократії. Актуальні дослідження правової та історичної науки (Випуск 53): матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, (м. Тернопіль, Україна – м. Ополе, Польща, 18 – 19 вересня 2023 р.). – Тернопіль : ФО-П Шпак В.Б. 105 с. С. 95-98. ISSN 2617-2364.

2. Побережець Г.С., Левченко М.Г., Форостян А.Ф. Сучасні соціокультурні процеси в Україні та їх роль у розвитку національної свідомості. Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб. Вип. 47 / упоряд. і наук. ред. В. Г. Виткалов ; редкол.: Г. П. Чміль, В. Г. Виткалов, П. Е. Герчанівська та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. Рівне : РДГУ, 2023. 186 с. С. 89-97.

Abstract: *The paper examines the peculiarities of the political structure and international relations of the Hetmanate, which existed in the 17th-18th centuries. The Hetmanate, as part of the Ukrainian Cossack state, developed based on the principles of Cossack democracy, where the hetman was not only a military leader but also the head of the state. The political structure was focused on maintaining autonomy in the face of external pressure from Moscow and other major powers.*

Diplomatic relations with the Polish-Lithuanian Commonwealth, the Ottoman Empire, and the Crimean Khanate often became the subject of political maneuvering, as the Hetmanate sought to preserve its independence. The internal life of the state, including the development of culture and education, was also an important element of its identity. However, in the 18th century, the Hetmanate gradually lost its autonomy, ultimately losing political independence after its liquidation in 1764. The study of this topic is crucial for understanding the history of Ukrainian statehood and the processes of fighting for autonomy in the context of external and internal changes.

Keywords: *Hetmanate, political structure, international relations, autonomy, Cossackdom.*

Науковий керівник:
Побережець Г.С.,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет

СЕКЦІЯ «УКРАЇНА – АСОЦІЙОВАНИЙ ЧЛЕН ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ МОВНИХ ІНСТИТУЦІЙ»

УДК 811.161.2'373.612:316.346.32-053.6

Фемінітиви в студентському середовищі: комплексне соціолінгвістичне дослідження

Безушко Олена,
здобувачка вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет
м.Миколаїв, Україна

Анотація: у роботі розглядається функціонування фемінітивів у студентському середовищі України з позицій соціолінгвістики. Фемінітиви є важливим інструментом соціальної комунікації, відображаючи трансформаційні процеси і українському суспільстві та мовній свідомості сучасної молоді.

Ключові слова: фемінітиви, соціолінгвістика, студентське середовище, гендерна лінгвістика, мовні інновації.

Актуальність дослідження зумовлена трансформаційними процесами в українській мові, пов'язаними з гендерною лінгвістикою [1, с. 45]. Особливого значення набуває вивчення мовленнєвої практики студентської молоді як найбільш сенситивної соціальної групи щодо мовних інновацій. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці вітчизняних мовознавців Оксани Стишник, Наталії Станіславської, Тетяни Осіпової [2, с. 78-79], які заклали фундамент вивчення фемінітивів у сучасній українській мові.

Методологія дослідження включала комплексний підхід: соціолінгвістичне опитування, глибинні інтерв'ю, дискурс-аналіз та статистичне оброблення емпіричних даних [3, с. 52]. Емпірична база охоплює 523 студенти з більшості закладів освіти України. Результати дослідження демонструють стійку тенденцію до активного впровадження фемінітивів у студентському середовищі. За даними опитування, 67,3% респондентів регулярно використовують фемінітиви в академічному спілкуванні [4, с. 112].

Регіональний аналіз виявив суттєві відмінності у вживанні фемінітивів. Зокрема, у західному регіоні частота вживання сягає 82,5%, тоді як на сході України цей показник становить 47,6% [5, с. 89]. Це пов'язано з культурно-історичними особливостями та рівнем соціальної активності молоді.

Дослідження засвідчило пряму залежність між використанням фемінітивів та освітнім рівнем. Магістри та аспіранти демонструють вищу частоту вживання порівняно зі студентами бакалаврату [1, с. 67]. Особливо помітна різниця у гуманітарних (79,6%) та технічних (41,2%) спеціальностях.

Психолінгвістичний аспект дослідження виявив, що вживання фемінітивів пов'язане з посиленням мовленнєвої впевненості, відчуттям особистої гідності та подоланням мовних стереотипів [2, с. 94-95]. Найчастіше студенти послуговуються фемінітивами на позначення професійних ролей: *викладачка, менеджерка, програмістка*. Це демонструє активну трансформацію мовної свідомості сучасної молоді [3, с. 76].

Комунікативні стратегії вживання фемінітивів включають нейтральне найменування, підкреслення професійної ідентичності та мовленнєву самоідентифікацію [4, с. 128-129]. Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим вивченням словотвірних моделей фемінітивів, їхньої комунікативної варіативності та впливу на мовленнєву культуру.

Розширена типологія фемінітивів підтверджує попередні дослідження та демонструє багатогранність мовленнєвих стратегій студентської молоді. На основі емпіричних даних, нами виокремлено п'ять основних категорій фемінітивів, що активно використовуються в академічному середовищі:

1. Освітні професії (дослідниця, аспірантка, науковиця, лекторка, методистка): становлять 42,6% від загальної кількості вживаних фемінітивів, що особливо яскраво проявляється в гуманітарних спеціальностях (79,6% від усіх опитаних).

2. Технічні професійні номінації (інженерка, архітекторка, дизайнерка, геологиня, електронниця): попри нижчу частоту вживання (41,2% у технічних

спеціальностях), демонструють стійку тенденцію до розширення мовленнєвої практики.

3. Творчі професійні найменування (письменниця, режисерка, композиторка, художниця, акторка): відображають високий рівень мовленнєвої креативності та самоідентифікації студентської молоді.

4. Адміністративні посадові фемінітиви (директорка, декан(к)а, координаторка, керівниця, менеджерка): підкреслюють еволюцію мовної свідомості в контексті професійної комунікації.

5. Соціогуманітарні професійні номінації (психологиня, соціологиня, журналістка, перекладачка, культурологиня): найбільш репрезентативна група, що відображає глибинні трансформаційні процеси в мові.

Психолінгвістичний аналіз засвідчує, що використання фемінітивів не лише є мовленнєвою практикою, але й потужним інструментом соціальної комунікації. Студенти через фемінітиви виражають професійну ідентичність, долають мовні стереотипи та підвищують власну мовленнєву впевненість.

Регіональний вимір дослідження підтверджує, що найвища активність впровадження фемінітивів спостерігається у західному регіоні (82,5%), що пов'язано з культурно-історичними особливостями та вищим рівнем соціальної активності молоді.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у поглибленому вивченні словотвірних моделей, комунікативної варіативності фемінітивів та їхнього впливу на формування сучасної мовленнєвої культури студентства.

Висновки дослідження підтверджують, що фемінітиви виступають потужним інструментом соціальної комунікації, відображаючи глибинні трансформаційні процеси в українському середовищі [5, с. 112-113].

Список використаних джерел:

1. Стишник О. М. Фемінітиви в українській мові: соціолінгвістичний вимір. Київ: Видавництво КНУ, 2021. 187 с.
2. Станіславська Н. В. Гендерна лінгвістика: теорія та практика. Львів: Львівська політехніка, 2022. 214 с.
3. Осіпова Т. Ф. Комунікативні стратегії фемінітивів у сучасному українському мовленні. Мовознавство. 2020. № 3. С. 42-59.
4. Мартинюк А. П. Словник гендерних термінів. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 320 с.
5. Бирик С. П. Усна неофіційна мова українських студентів: соціолінгвістичний аспект. Київ: НАНУ, 2021. 156 с.

Abstract: *The paper examines the functioning of feminines in the student environment of Ukraine from a sociolinguistic perspective. Feminines are an important tool for social communication, reflecting transformational processes in Ukrainian society and the linguistic consciousness of modern youth.*

Keywords: *feminines, sociolinguistic, student environment, gender linguistic, language innovations.*

Науковий керівник:
Кравченко Т.П
канд. філологічних наук, доцент,
доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 316.346.32-053.6:355.01:811.161.2"364"

**Активізація молоді через використання волонтерської лексики в умовах
воєнного стану**

Дмитрій Ветров,
здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Стаття досліджує роль волонтерської лексики у формуванні громадської активності молоді в умовах воєнного стану. Аналізується вплив нових мовних одиниць на швидкість адаптації молодих людей до волонтерської діяльності, соціалізації та формування патріотичних цінностей. Розглядаються основні напрями волонтерської активності, значення зрозумілої та емоційної насиченої мови для комунікації, а також ризики її формалізації. Особливу увагу приділено ролі територіальних громад у підтримці волонтерських ініціатив і перспективам розвитку волонтерської лексики після завершення війни.*

***Ключові слова:** волонтерська лексика, молодь, громадянська активність, війна, соціалізація, комунікація, патріотизм, волонтерство, терміногорія, громадянське суспільство.*

Волонтерська діяльність у часи війни стала важливим об'єднавчим фактором для молоді. Завдяки простій та зрозумілій мові, молодь швидко адаптується до участі у гуманітарних проєктах.

Наприклад, слова на кшталт «донат» чи «збір на авто» Донат - це добровільний грошовий внесок або пожертва на підтримку певної ініціативи, проєкту чи особи. Донати зазвичай збирають через платформи, соцмережі або особисто для благодійності, розвитку творчих ідей, підтримки військових тощо. Збір на авто - це організований процес збору коштів для придбання автомобіля, найчастіше для конкретної мети. Наприклад, для транспортування вантажів, допомоги військовим, або особистих потреб, таких як робота чи пересування в умовах відсутності власного транспорту. Молодь відчуває, що може зробити свій внесок навіть невеликими діями, що стимулює активність.

Волонтерська лексика під час воєнного стану включає багато специфічних термінів і виразів, пов'язаних із гуманітарною допомогою, підтримкою військових, координацією дій та забезпеченням базових потреб.

Волонтерська лексика в умовах воєнного стану формується під впливом конкретних соціальних, політичних і культурних обставин. Вона має особливості, які відображають терміновість, емоційність і практичний характер діяльності, спрямованої на допомогу постраждалим та підтримку військових.

Основними напрямками залучення молоді до волонтерської діяльності є кілька важливих сфер. По-перше, це допомога соціально вразливими групами, зокрема внутрішньо переміщеним особам, ветеранам та сім'ям військових. По-друге, молодь бере участь у волонтерських проєктах, спрямованих на відновлення інфраструктури, підтримку місцевого господарства та розвиток економіки.

Завдяки лексичним інноваціям волонтерська діяльність стала частиною молодіжної культури. Використання таких слів, як «волонтерка», «пташка» (дрон), «тепловізор» чи «бандеромобіль», дозволяє швидко знаходити однодумців і формувати спільноти.

У соцмережах короткі й конкретні терміни допомагають молоді оперативно організовуватися, планувати дії та ділитися досвідом. [3].

Місцеві громади мають впроваджувати комплексні механізми для підтримки волонтерства. Це передбачає розробку регіональних програм для молоді, забезпечення інфраструктурної та методичної підтримки волонтерським організаціям, а також заснування освітніх платформ і центрів координації.

Але існує ризик формалізації волонтерської лексики, що може зробити її менш зрозумілою для молоді. Наприклад, складна мова може відлякати тих, хто тільки долучається.

Однак у майбутньому ця лексика може стати основою для створення навчальних матеріалів, що допомагатимуть молоді брати участь у суспільних ініціативах навіть після завершення воєнного стану.

Отже, використання волонтерської лексики в умовах воєнного стану є важливим інструментом для активізації молоді. Чітка, емоційно насичена та сучасна мова волонтерів не лише спрощує комунікацію, а й формує відчуття спільності, патріотизму та відповідальності за майбутнє країни. Молодь, долучаючись до волонтерських ініціатив, опановує нові поняття, розвиває організаторські та комунікаційні навички, стає частиною масштабних громадських процесів.

Крім того, волонтерська лексика виконує важливу соціальну та культурну функцію, об'єднуючи покоління та сприяючи формуванню нових традицій громадянської активності. Таким чином, розвиток і популяризація волонтерської лексики є не лише мовним, а й соціально значущим явищем, що закладає основи для сталого розвитку громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Молодь України: стан, виклики, шляхи активізації / За ред. О.В. Мельника. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 145 с.
2. Патріотичні настрої української молоді: соціологічний вимір / За ред. С.О. Щудло. Київ: Центр соціальних досліджень, 2022. 98 с.

3. Соціальна активність студентської молоді: теорія і практика / За ред. В.П. Кравця. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2023. 210 с.

4. Giesinger J. The Normative Foundations of Volunteering. Journal of Political Philosophy. 2021. Vol. 29, № 3. P. 345-367.

Abstract: *The article explores the role of volunteer vocabulary in the formation of youth civic activity under martial law. The impact of new language units on the speed of adaptation of young people to volunteer activity, socialization and the formation of patriotic values is analyzed. The main directions of volunteer activity, the importance of understandable and emotionally rich language for communication, as well as the risks of its formalization are considered. Particular attention is paid to the role of territorial communities in supporting volunteer initiatives and the prospects for the development of volunteer vocabulary after the end of the war.*

Keywords: *volunteer vocabulary, youth, civic activity, war, socialization, communication, patriotism, volunteering, terminology, civil society.*

Науковий керівник :

Кравченко Т.П.,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри українознавства

Миколаївського національного аграрного університету

УДК 811.161.2'373.7:355.4

Ідіоми війни: як сучасний військовий сленг формує новий пласт української лексики

Родіон Хамітов,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент,

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

<https://orcid.org/0009-0000-2589-7270>

Анотація: *сучасний військовий конфлікт спричиняє глибокі трансформації в українській мові, які виходять далеко за межі комунікативної функції та безпосередньо впливають на лексичний склад і мовну картину світу. Військовий сленг виконує функції психологічного захисту, групової ідентифікації та культурного опору. Досліджено основні*

механізми формування нової військової лексики: метафоризація, запозичення, неологізми та семантичні зсуви.

Ключові слова: *військовий сленг, лексичні трансформації, мовна адаптація, мілітарні неологізми, лінгвокультурологія, соціолінгвістика.*

Сучасний військовий конфлікт спричиняє глибокі трансформації в українській мові, які виходять далеко за межі комунікативної функції та безпосередньо впливають на лексичний склад і мовну картину світу. Лінгвістичні процеси, що відбуваються внаслідок російсько-української війни, становлять унікальне явище мовної адаптації та культурної резилієнтності.

Дослідження мовних змін в умовах воєнного стану набуває особливої актуальності. За результатами досліджень Українського інституту національної пам'яті, протягом 2022-2023 років у мові з'явилося понад 500 нових лексичних одиниць, безпосередньо пов'язаних з військовою тематикою [1]. Цей феномен розглядається не лише як лінгвістичне, але й як соціокультурне явище.

Методологія дослідження ґрунтується на комплексному підході, що включає елементи контент-аналізу, лінгвокультурологічного та соціолінгвістичного аналізу. Основними методами дослідження стали: збір польових даних, лексикографічний аналіз, соціолінгвістичне спостереження.

Новітні Military-сленгізми виконують низку важливих функцій: психологічного захисту, групової ідентифікації, емоційного розвантаження та культурного опору. Дослідження Потапенка О.І. демонструють, що мілітарна лексика стає потужним інструментом національної консолідації та спротиву [2].

Специфічною особливістю сучасного воєнного сленгу є його висока динамічність та креативність. Якщо традиційно військова термінологія формувалася повільно, то в умовах сучасного конфлікту спостерігається надшвидке народження нових лексичних одиниць. Науковці Київського національного університету імені Тараса Шевченка фіксують, що близько 70% нової військової лексики з'являється безпосередньо в умовах бойових дій [3].

Лексичні трансформації відбуваються через декілька основних механізмів: метафоризацію повсякденної лексики, запозичення з іноземних мов, творення неологізмів та семантичні зсуви. Наприклад, терміни "banker" (танк), "тостер" (російська бойова машина), "светка" (самохідна артилерійська установка) є яскравими прикладами креативної мовної адаптації.

Важливим аспектом дослідження є вивчення соціально-психологічного контексту виникнення нової лексики. За дослідженнями Інституту мовознавства імені О.О. Потебні НАН України, мілітарний сленг виступає не лише комунікативним інструментом, але й механізмом психологічного захисту та групової солідарності [4].

Перспективи подальших досліджень пов'язані з комплексним лінгвістичним аналізом формування військового сленгу, вивченням його впливу на літературну мову та розробкою методик лексикографічної фіксації нових мовних явищ.

Список використаних джерел:

1. Quarters I.M. Linguistic Transformations in Wartime Ukraine. Kyiv, 2023. 156 p.
2. Потапенко О.І. Соціолінгвістичні аспекти воєнної комунікації. Мовознавство. 2023. № 3. С. 45-57.
3. Мацюк З.О. Мова війни: динаміка та трансформації. Київ: ВПЦ Київський університет, 2023. 210 с.
4. Данилевська О.М. Українська мова в умовах суспільних трансформацій. Київ: Інститут мовознавства, 2022. 180 с.

Abstract: *the modern military conflict causes profound transformations in the Ukrainian language*

that extend far beyond the communicative function and directly affect the lexical composition and linguistic worldview. Military slang performs functions of psychological protection, group identification, and cultural resistance. The main mechanisms of new military vocabulary formation are studied: metaphorization, borrowing, neologisms, and semantic shifts.

Keywords: *military slang, lexical transformations, language adaptation, military neologisms, linguoculturology, sociolinguistics.*

Науковий керівник:

Кравченко Т. П.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри українознавства,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 811.161.2:323.1"364"

Українська мова як складова національної стійкості під час війни

Хлань Кристина,

здобувачка вищої освіти спеціальності 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

Анотація: *проаналізовано роль української мови як потужної складової національної стійкості під час війни, оскільки вона є не тільки засобом комунікації, але й важливим символом боротьби за незалежність. Дослідження*

цієї теми дає змогу зрозуміти, як мова підтримує єдність і протистойть агресії.

Ключові слова: *культура, мова, ідентичність, незалежність, війна, національна свідомість.*

У цій роботі проведемо аналогії з історичними подіями, які допоможуть підтвердити важливість мови для самозбереження нації, як впливає російсько-українська війна на мовні вподобання населення.

Українську мову до 1991 року забороняли 134 рази під час експансії наших земель московитами. З подання церкви в 1627 році спалили і заборонили книги українською. У XVIII столітті мовознищення продовжили царі, у XIX столітті винищували мову в школах, забороняли кирилицю. [1]

1847 році розгромили Кирило-Мефодіївське товариство, посилили переслідування української культури, заборонили твори Шевченка, Костомарова, Куліша. У 1863 Валуєвський циркуляр забороняв видавати книги українською, а в 1876 році Емський указ посилював заборону на друк та театр у публічному житті. Марко Кропивницький згуртував навколо себе однодумців та почав ставити українські п'єси, які тоді були популярні серед простих людей. Перша вистава «Наталка Полтавка» стала була тріумфом. Саме театру Корифеїв вдалось спростувати міф, що начебто самотньої української культури не існує.

Наприкінці 1920х у Харкові збудували будинок "Слово", де жили відомі українські письменники. У 1933 розпочались репресії проти українських діячів, першим заарештували Михайла Ялового. Після цього скоїв самогубство Микола Хвильовий, написавши: «Арешт Ялового – це розстріл цілої генерації». Того ж року був арештований і Остап Вишня. [2]

В умовах війни мова – це не лише засіб комунікації, а й зброя, що об'єднує та зміцнює націю. Вона не роз'єднує, а навпаки гуртує українців. Можна згадати, як у перші місяці повномасштабного вторгнення мова згуртувала декількома словами багатьох людей. «Паляниця» стало індикатором для своїх і чужих. Лише у нас є слово «добродій». Коли говорять, що розставимо «крапки над і», то ми знаємо, що вийде наша «І». [3] Динаміка мовної ситуації зазнала змін через збройну агресію Росії. За даними групи «Рейтинг», у березні 2022 року було проведене опитування для визначення частки україномовного населення в Україні, що підтвердило зростання мовної свідомості серед громадян.

Результат виявився таким:

1) З 2012 до 2022 – Частка людей, які вважають українську рідною, зростає з 57% до 76%. 2) У 2012 році російськомовних українців було 40 %, на початку пономасштабної війни – 18%. 3) 83% громадян висловились, що українська має бути єдиною державною мовою. [4]

Якщо до 24 лютого 2022 року почути українську в Миколаєві було більше рідкістю, то зараз її можна почути щодня у громадському транспорті, сфері обслуговування. А також Верховна Рада прийняла рішення про заборону

публічного виконання російських пісень, заборону на імпорту видавничої продукції з росії та білорусі а також продаж книг, відповідні законопроекти №7273-д, №7459 та №6287. [6]

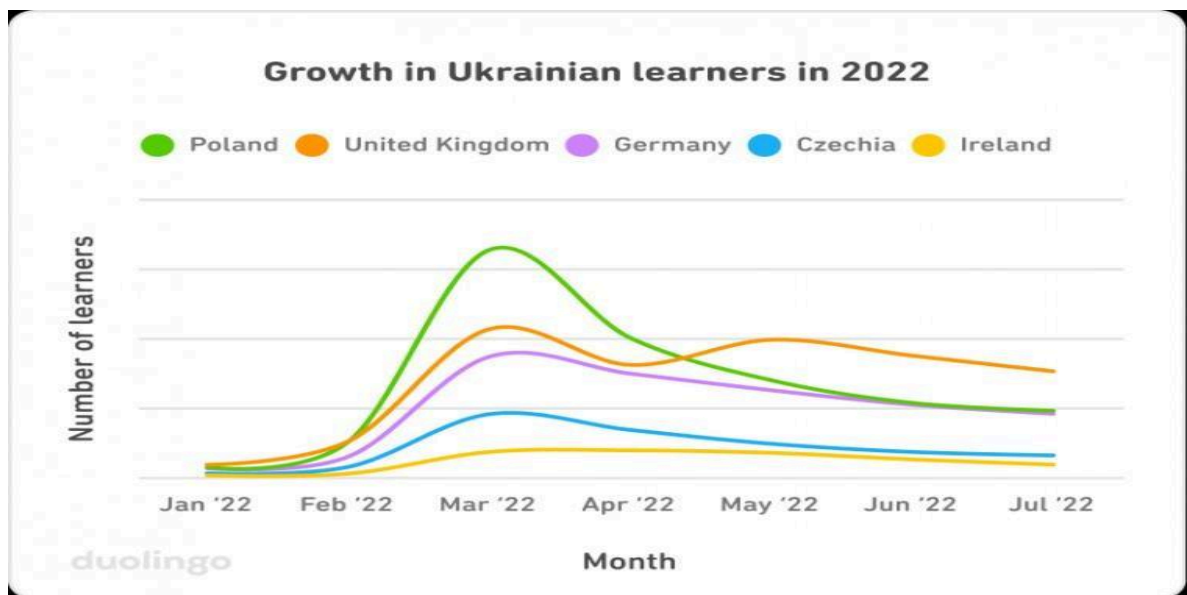

Рисунок 1 – Зростання країн у 2022 році, які вивчають українську
Джерело: побудовано автором на підставі матеріалів [5]

Києво-Могилянська академія надають рекомендації щодо уникання російської мови в університеті.[4] Вагомий внесок у становлення нашої мови роблять військові, які закликають спілкуватись українською. Великим прикладом є Роман Ратушний - український громадський діяч, журналіст, військовий-доброволець, він казав, щоб ми вапалювали в собі всю російську субкультуру, всі стосунки з родичами або друзями по ту сторону, з усіма носіями російської субкультури, або це все випалить нас. [7] Загинув Роман в бою під Ізюмом 9 червня 2022 року.

Отже, можна наводити багато прикладів, чому українська мова є важливим чинником формування українців як нації. Вона є нашою ідентичністю, символом свободи, опори та єдності. Без мови нація існувати не може.

Список використаних джерел

1. Історія заборон та утисків української мови: СУСПІЛЬНЕ | ВІДЕООВИНИ, Вікторія Хожанова, 3 листопада 2020 рік.
URL:<https://suspilne.media/76721-istoria-zaboron-ta-utiskiv-ukrainskoi-movi-suspilne-videonovini/>
2. Історія будинку "Слово": від репресій проти мешканців до руйнувань Росією. - Суспільне, 9 червня 2022
URL:<https://suspilne.media/culture/247855-istoria-budinku-slovo-vid-represij-proti-meskanziv-do-rujnuvan-rosieiu/>
3. Укрінформ: Мова під час війни стала зброєю – в Україні відзначають день писемності. 09.11.2022.

URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3610534-mova-pid-cas-vijni-stala-zbroeu-v-ukraini-vidznacaut-den-pisemnosti.html>

4. Національний інститут стратегічних досліджень: Українська мова під час війни: ключові тенденції розвитку. 20.03.2023. URL:<https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayinska-mova-pid-chas-viyny-klyuchovi-tendentsiyi-rozvytku>

5. Українська правда: 1,3 млн людей почали вчити українську: які мови були популярні в Duolingo цього річ. - Олена Барсукова, 10 грудня 2022. URL:<https://life.pravda.com.ua/society/2022/12/10/251781/>

6. Урядовий портал. МКІП: Верховна Рада проголосувала за заборону російської музики та книжок. - Міністерство культури та інформаційної політики України, 19 червня 2022 року. URL:<https://www.kmu.gov.ua/news/mkip-verhovna-rada-progolosuvala-za-zaboronu-rosijskoyi-muziki-ta-knizhok>

7. Львівський портал: Роман Ратушний: «Знімайте рожеві окуляри і випалюйте в собі всю російську субкультуру». - Андрій Котенський, 15 червня 2022 рік. URL:<https://portal.lviv.ua/news/2022/06/15/roman-ratushnyj-znimajte-rozhevi-okulia-ry-i-vypaliujte-v-sobi-vsiu-rosijsku-subkulturu>

Abstract: *This article examines the role of the Ukrainian language as a powerful element of national stability during the war. The Ukrainian language acts not only as a means of communication, but also as an important symbol of the struggle for independence. The study of this topic allows us to understand how language supports unity and resists aggression.*

Key words: *culture, language, identity, independence, war, national consciousness.*

Науковий керівник:

Кравченко Т.П.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри українознавства,

Миколаївський національний аграрний університет

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «ФІНАНСОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА»	
Напрями розвитку FinTech в Україні	4

Цапик Дар'я, Нестерчук Тетяна	
Актуальні проблеми модернізації фінансової системи України Васильєва Карина	7
Система управлінського обліку: ключові елементи та принципи Чистякова Діана	9
Цифрові платежі та майбутнє безготівкового суспільства Чижевська Людмила	11
Особливості оподаткування під час воєнного стану в Україні Вишневський Павло	14
Інвестиції молоді у розвиток агробізнесу: податкові аспекти Волкодаєва Світлана	17
Функції валютного ринку Ворошилова Людмила	20
Вплив політики територіальних громад на розвиток банківської системи України Жуков Володимир	23
Екологічний облік в агропромисловому комплексі: сучасні підходи та перспективи Калашников Іван	25
Спрощена система оподаткування для підприємств аграрного сектору Маліковський Дмитро	28
Цифровізація як важливий елемент ефективного банківського менеджменту в контексті запобігання кібератакам Нестерчук Тетяна	31
Зміни для діяльності резидентів Дія Сіті в Україні Орешко Ангеліна	34
Надходження до бюджетів сум податків і зборів в умовах війни в Україні Пода Вероніка	37
Зміни спрощеної системи оподаткування під час воєнного стану в Україні Сайтгарєва Вікторія	39
Роль Центрального банку в регулюванні фінансового ринку Чижевська Людмила	42
Законодавче регулювання фінансового ринку Чистякова Діана	44
Іноземні цінні папери: проблеми та перспективи для фондового ринку України Жуков Володимир	47
Аграрні ризики як об'єкт страхування в сучасних умовах Іваненко Денис	49
Вплив корупції на фінансову безпеку держави Микитюк Вікторія	53
Фінансові бульбашки: причини, наслідки та запобіжні заходи для світового ринку	56

Нестерчук Тетяна	
Фінансова безпека України в умовах воєнного стану Політікіна Інна	60
Місце банківських установ на фондовому ринку України Рудь Натан	62
Переваги впровадження цифрових технологій у систему управлінського обліку Добровольська Поліна	65
Роль управлінського обліку в антикризовому управлінні підприємством Зерницька Крістіна	68
Сутність і значення управлінського обліку в системі фінансового управління підприємством Рагуліна Анастасія	70
Світові тенденції розвитку кіберстрахування Саїтгарєєва Вікторія	73
Ідентифікація та оцінка ризиків в управлінському обліку Слободян Тетяна	75
Вплив сучасних технологій на управління корпоративними фінансами Вишневський Павло	77
Розвиток електронних грошей в Україні Ворошилова Людмила	80
Ризики та виклики реалізації програми «єОселя» Гросу Андрій	83
Соціальна відповідальність банків з іноземним капіталом як чинник розвитку банківських послуг в Україні Жуков Володимир	86
Роль штучного інтелекту в прогнозуванні ринкових трендів Заяць Олександр	88
Розвиток інтернет-трейдингу в Україні Корньова Вікторія	91
Вплив війни на наповнення місцевих бюджетів Сологуб Любов	93
Цифровізація фінансів: виклики та перспективи для України Шейко Яна	96
Міжнародний досвід вивчення впливу фіскальної політики на нерівність доходів Зерницька Крістіна, Мала Оксана	99
СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБЛІКОВОГО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ І ЯВИЩ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ»	
Особливості організації обліку у фермерських господарствах	103

Дерев'янка Карина	
Внутрішній контроль за зберіганням документів у публічних закупівлях Повх Олена	105
Внутрішній контроль публічних закупівель: форми і значення Рагуліна Анастасія	107
Особливості обліку і оподаткування палива, переданого на потреби ЗСУ Терянік Діана	109
Первинний облік транспортних перевезень Челак Юлія	111
Автоматизація фінансової звітності: сучасні програмні рішення для підприємств Тетяна Слободян	113
Вплив точності оцінки активів і зобов'язань на фінансову стійкість аграрних підприємств Барсукова Марина	115
Роль інвентаризації в управлінні активами і зобов'язаннями сільськогосподарських підприємств Іващенко Володимир	118
Методологічні аспекти оцінки в бухгалтерському обліку: теорія і практика Кіпер Марія	121
Калькуляція як облікова процедура: теоретико-методологічні основи Котенчук Анастасія	124
Теоретичні засади документації як елемента методу бухгалтерського обліку Манжалей Сергій	127
Інтегрована звітність у системі корпоративної звітності: порівняльний аналіз із фінансовою звітністю Москаленко Ярослав	130
Методи контролю дебіторської заборгованості в умовах цифрової економіки Овчинникова Наталя	133
Концепція точності й достовірності в методі бухгалтерського обліку Пелипенко Вероніка	136
Інвентаризація як метод контролю за обліковими даними Петришина Дар'я	139
Інвентаризація розрахунків за виплатами працівникам в аграрному секторі: організація, методика та правові аспекти Тітаренко Анастасія, Вінтоняк Адріана	141
Роль облікової політики в управлінні ризиками сільськогосподарського підприємства Карнаухов Олександр	144
Методика оцінка незавершеного виробництва в аграрних підприємствах Солонець Антон	147

Теоретичні аспекти обліку зобов'язань за податками і платежами Архипова Анна	150
Перспективи використання інформаційних технологій в обліку розрахунків за податками і платежами Горька Людмила	153
Економічна природа та специфіка здійснення безготівкових розрахунків в умовах цифрової трансформації Гравченко Лідія	156
Облікові аспекти розрахунків з оплати праці в умовах цифрової трансформації Гридін Даніїл	160
Новації в організації обліку заробітної плати Дерешева Вікторія	163
Особливості обліку біологічних активів аграрних підприємств Микитюк Вікторія	166
Облікове забезпечення руху та оцінки фінансових активів Орешко Ангеліна	169
Теоретичні аспекти формування облікової політики доходів і витрат підприємства Охрименко Олександр	171
Теоретичні аспекти обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками в умовах діджиталізації Пудла Владислав	175
Автоматизація фінансової звітності: сучасні програмні рішення для підприємств Слободян Тетяна	177
Норми списання палива та контроль за його використанням Бойко Катерина	179
Особливості ринку страхування домашніх тварин в Україні Краснокутська Лілія, Мала Оксана	182
Галузеві аспекти бухгалтерського обліку: особливості та підходи до організації Політікіна Інна	185
Роль прозорості у вдосконаленні бухгалтерського обліку та корпоративного управління Тіхонова Вікторія	187
Особливості обліку процесу постачання матеріальних цінностей на підприємстві Білобродський Денис	190
Особливості обліку розрахунків за відшкодуванням завданих збитків, виявлених під час інвентаризації Крижова Вікторія, Войчук Марія	192
Особливості обліку екологічної діяльності суб'єктів господарювання	195

Фисенко Наталія	
СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНИХ, ФІЛОСОФСЬКИХ ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НАУК»	198
Регіональний розвиток та управління економічними кластерами Іваненко Владислав	198
Особливості ведення сільського господарства в Україні в умовах війни Садовець Анастасія	201
Перспективи агрострахування в Україні Хамітов Родіон	204
Сільське господарство як чинник соціально-економічної стабільності в Україні Кожокарь Олена	208
Роль молоді у формуванні аграрної політики в Україні Уляна Шелінгер	211
Роль та проблематика освітніх програм у підготовці молоді для роботи в агропромисловому комплексі Алієва Анастасія	214
Сучасні практики управління в аграрному секторі: як молоді менеджери сприяють змінам Бобик Тіна	217
Використання соціологічних технологій для підвищення збуту товарів сільського господарства та харчової промисловості Бобовик Володимир	220
Соціальні медіа та їх вплив на психічне здоров'я молоді Колісніченко Аліна	223
Молодь як агенти змін: інновації в традиційному землеробстві Мощук Петро	226
Психологічні аспекти залучення молоді до розвитку агропромислового комплексу країни Овчаренко Поліна	228
Мотивація молоді до роботи в агропромисловому комплексі: психологічні фактори Орлова Ксенія	232
Формування позитивної мотивації молоді до праці в агропромисловості Перепада Ксенія	236
Фінансова грамотність молоді як основа ефективного розвитку місцевих ініціатив Петришина Дар'я	239
Інноваційні підходи молоді до розвитку агробізнесу П'ятаченко Валерія	242
Лідерство та підприємницька діяльність молоді як чинник розвитку агропромислового комплексу країни Рижик Маргарита	245

Роль молодіжних волонтерських організацій у розвитку сільського господарства Степанюк Ксенія	247
Психологічні особливості розвитку підприємницьких навичок у молодих аграріїв Хомко Дарія	251
Соціальні аспекти залучення молоді до агропромислового сектору: мотивація, проблеми, перспективи Церуш Катерина	254
Роль молодого менеджера у розробці нових методів управління агропромисловим комплексом України Шаповалова Вікторія	257
Зв'язок концепції сталого розвитку та вчення про ноосферу Дмитренко Ростислав	260
Етика аграрного підприємництва Загляда Анастасія	262
Особливості сучасного аграрного мислення П'янов Станіслав	263
Філософські основи студентського самоврядування: етика лідерства та колективної відповідальності Коваленко Юлія	266
Вплив змін клімату на виробництво та якість харчових продуктів Коржова Вікторія	268
Системний підхід в агропромисловому виробництві Легін Олег	271
СЕКЦІЯ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ: ЛЮДИ ТА ПОДІЇ»	274
Кобзарі як хранителі історичної пам'яті України Піструй Антоніна	274
Гетьманщина: особливості політичного устрою та міжнародні відносини Талюта Ірина	277
СЕКЦІЯ «УКРАЇНА – АСОЦІЙОВАНИЙ ЧЛЕН ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ МОВНИХ ІНСТИТУЦІЙ»	280
Фемінітиви в студентському середовищі: комплексне соціолінгвістичне дослідження Безушко Олена	280
Активізація молоді через використання волонтерської лексики в умовах воєнного стану Ветров Дмитрій	282
Ідіоми війни: як сучасний військовий сленг формує новий пласт української лексики	285

Хамітов Родіон	
Українська мова як складова національної стійкості під час війни	287
Хлань Кристина	

Наукове електронне видання

**МАТЕРІАЛИ 37-ої СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«УЧАСТЬ МОЛОДІ У РОЗБУДОВІ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ КРАЇНИ»**

**18-19 березня 2025 року,
м. Миколаїв, Україна**

Технічний редактор: СТАМАТ Вікторія
Комп'ютерна верстка: СТАМАТ Вікторія

Відповідальність за надані матеріали несуть науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти. Усі учасники освітнього процесу попереджені про необхідність дотримання академічної доброчесності.

Миколаївський національний
аграрний університет, 2025